

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 853
Παρασκευή
21 Οκτωβρίου 2005
Τιμή: 4 Ευρώ

Ο ΙΟΣ
ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ
ΕΧΕΙ ΕΙΣΧΟΡΗΣΕΙ
ΠΑΝΤΟΥ!

ΚΑΙ
ΠΟΥ ΤΟ
ΣΤΗΡΙΖΕΙΣ
ΠΡΟΕΔΡΕ;

ΜΕΤΑ ΤΙΣ
ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ
ΟΛΟΙ ΤΟΥΣ
ΚΑΝΟΥΝ
ΤΙΣ
ΠΑΠΙΕΣ!

Καραμανλής

και

διαπλοκή

• 090, σκάνδαλο ή Σκανδαλίδης;

• Τι συμβαίνει στο Άγιον Όρος;

• Ο Τσίπρας και η τσίπα

• Η Μάχη στα Δερβενochώρια

• Η Λυρική Σκηνή και ο κ. Καρυτινός

• ΠΓΔΜ: Τρεις λαλούν και δυο χορεύουν

• Το λαθρεμπόριο με το πετρέλαιο

• Τόμας Μαν και Ναζισμός

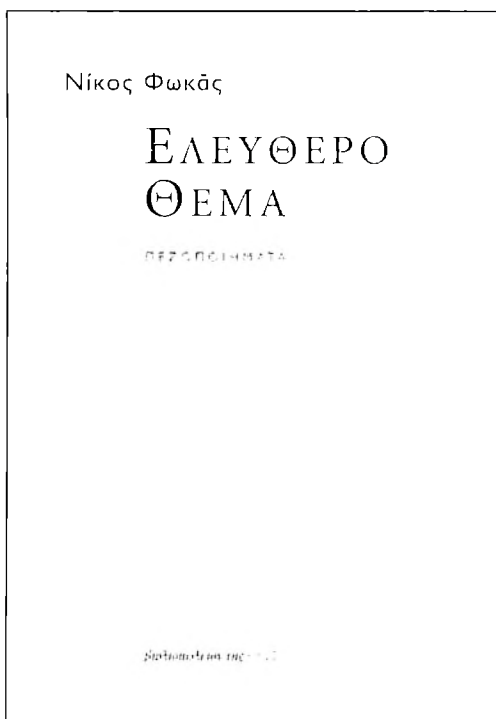
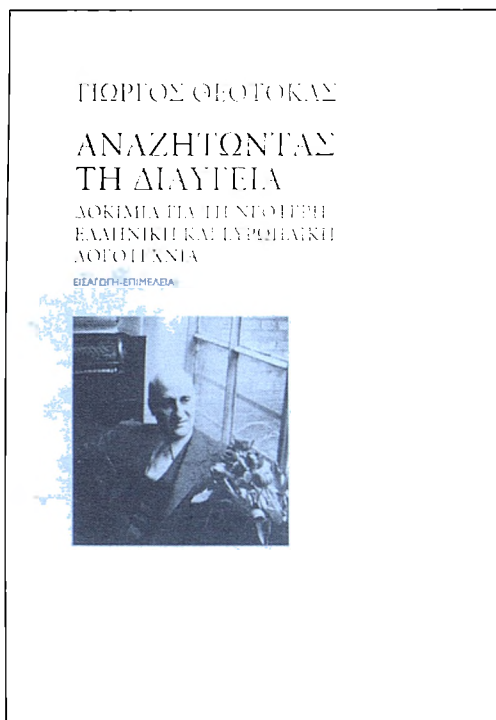

ISSN 1108-9822
9 771108 982000
42

βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ

1 8 8 5 - 2 0 0 5

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Περίοδος Β' • Έτος 32ο • Τεύχος 853

Παρασκευή 21 Οκτωβρίου 2005

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ANTI - ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημογράους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, **Εξάμηνη:** 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξ.μ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξ.μ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξ.μ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημογράους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Στο τεύχος αυτό ο Αντήνωρ οικουρεί. Του ευχόμαστε περαστικά και καλή ανάρρωση.

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Συμψηφισμοί και συγκαλύψεις	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ANTI-ΘΕΣΕΙΣ	6
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	11
• Θ. Τυχερός: Και τα ΚΕΠ στο σκάνδαλο «090»	12
• Ρεπόρτερ: Το λαθρεμπόριο πετρελαίου και οι κυβερνητικές ανεπάρκειες	14
• Μάνος Στεφανίδης: Μια Ν.Δ. που ήρθε απ' τα παλιά	16
• Β. Ζήσης: Η αβάσταχτη μοναξιά του Καραμανλή	18
• ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ	20
• Τάκης Διαμαντής: Σταυροδρόμι κρίσιμων αποφάσεων για ΠΓΔΜ	22
• Μαρίνα Βήχου: Τρεις λαλούν και δυο χορεύουν	23
• Μ. Στεφανίδης: Περί Τσίπρα και τσίπας	24
• Ι. Προκοπίου: Η Διοίκηση της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (μέρος δ')	25
• Αικατερίνη Χριστοφιλοπούλου: Μια πρωτοβουλία και ένας χαιρετισμός	28
• Αλέκος Τζιόλας: Παράδοξα αλλά λογικά μέσα στον παραλογισμό τους	30
• Μοναχός Νικόλαος: Θρησκευτικές οργανώσεις και Άγιον Όρος	31
• Ανδρέας Παναγόπουλος: Η ευρωπαϊκή ταυτότητα	34
• Θ. Κωνσταντινίδης: Η μάχη της Πύλης Δερβενοχωριών	36
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωϊνό	39
• Νίκος Ράπτης: Ανατομία των σπορ και ποδόσφαιρο	40
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	42
• Αλ. Αργυρίου-Ν. Βαγενάς: Αποχαιρετισμός στον Ηλία Λάγιο	44
• Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος: Ζήσης Οικονόμου (1911-2005)	45
• Βάσω Παπαντωνίου: Λυρική Σκηνή και Λουκάς Καρυτινός	46
• Ειρήνη Μ. Μουντράκη: Εύθραυστες παραστάσεις	48
• Γρ. Ιωαννίδης: Ο γύψινος κόσμος	49
• Δημ. Χαρίτος: Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Δράμας. Οι ταινίες...	50
• Δημ. Χαρίτος: Σπουδαία γιορτή του κινηματογράφου	52
• Δημ. Χαρίτος: Όπου το «φτηνό» ψάρι τρώει το «ακριβό»...	55
• Αναστασία Δασκαρόλη: Τόμας Μαν. Η αλληλογραφία με την Βόννη	56
• Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν: Αφιέρωμα στον Δημήτρη Λέτσιο	60
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Ο αόχιτέκτονάς μου	61
• Ν. Βρατσάνος: Όταν η μετρίότητα και ο φόβος γεννούν την ασημαντότητα	62
• ΒΙΒΛΙΟ	64

Εξώφυλλο: Δημήτρης Γεωργοπάλης

ΣΥΜΨΗΦΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΥΓΚΑΛΥΨΕΙΣ

ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ της διαπλοκής, και της διαφθοράς που προέκυψε εν συνεχεία, επί των πασοκικών κυβερνήσεων, ήταν γνωστό. Τώρα όμως έρχονται και επίσημα στοιχεία που το επιβεβαιώνουν, δικαιώνοντας με τον καλύτερο τρόπο την απόφαση του λαού να καταψηφίσει το ΠΑΣΟΚ στις εκλογές του περσινού Μαρτίου. Ο κ. Αθανασάκης και οι λοιποί της αξιωματικής αντιπολίτευσης ακούγονται ως κύμβαλα αλαλάζοντα όταν περιφέρονται σε κανάλια κι όταν αρθρογραφούν καταγγέλλοντας την ΝΔ για φαινόμενα διαφθοράς. Είναι οι τελευταίοι που «δικαιούνται δια να ομιλούν». Αυτό είναι το ένα, «το κρατούμενο».

Η ΙΣΤΟΡΙΑ αυτή βεβαίως δεν εξαντλείται με την καταπήφιση ενός κόμματος στις εκλογές. Όπως αποδεικνύεται και επίσημα, εδώ έχουμε να κάνουμε με καθαρά εγκληματικές πράξεις, ορισμένες από τις οποίες πλήρωσε ήδη ακριβά ο ελληνικός λαός· γι' αυτό και δικαίως έχει επιληφθεί η δικαιοσύνη, ώστε οι ένοχοι να έχουν –αν θα έχουν φυσικά, γιατί στην Ελλάδα ζούμε– και την τιμωρία του νόμου.

Η ΔΙΑΦΘΟΡΑ και η διαπλοκή είχαν αποτελέσει εξάλλου και την αιχμή του δόρατος της ΝΔ και κυρίως του αρχηγού της Κ. Καραμανλή, ο οποίος από τη θέση του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης εξαπέλυε συχνά μύδρους κατά της τότε κυβέρνησης, πράγμα που συνέχισε μετά την ανάληψη της εξουσίας και συνεχίζει μέχρι και σήμερα.

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ όμως αποδεικνύει αυτό που και ο τελευταίος πολίτης ετούτης της χώρας γνωρίζει πολύ καλά: ότι δηλαδή η διαφθορά και η διαπλοκή αποτελούν τις σύγχρονες σειρήνες που εκμαυλίζουν τους πάντες, ότι αποτελούν τη σύγχρονη Λερναία Ύδρα που πολλαπλασιάζεται συνεχώς, όσα χτυπήματα και αν δεχτεί. Αποδεικνύει δηλαδή ότι οι μηχανισμοί της διαφθοράς και της διαπλοκής βρίσκονται πάνω από κόμματα και κυβερνήσεις, πάνω από τους μηχανισμούς της εξουσίας, με τους οποίους φροντίζουν κάθε φορά να περπατούν χεράκι-χεράκι, κι αλίμονο σε όποιον αντιστέκεται.

ΤΟ ΒΛΕΠΟΥΜΕ στα... κόλπα και τις μεθοδεύσεις των γνωστών και μη εξαιρετέων βαρόνων της διαπλοκής, το βλέπουμε στην εμπλοκή κρατικών λειτουργών διαφόρων βαθμίδων, το βλέπουμε στο μαύρο χρήμα που κυκλοφορεί ασύδοτα και στην πλαστή εικόνα της ευμάρειας που προκλητικά καλλιεργείται από τα τηλεοπτικά κανάλια, ακόμα και όταν κλαίνε, τάχα, για την ανεργία και τη φτώχεια που μαστίζουν μεγάλα τμήματα του πληθυσμού. Το βλέπουμε ακόμα στις μετρήσεις διεθνών οργανισμών, οι οποίες φέρουν την Ελλάδα ως τη χειρότερη χώρα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που βρίσκεται πίσω ακόμη και από πολλές τριτοκοσμικές χώρες.

ΟΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ αυτές δεν ευνοούν βεβαίως το ΠΑΣΟΚ να εμφανίζεται τιμητής της ΝΔ. Άλλο τόσο όμως δεν ευνοούν τις κορόνες και τις διακηρύξεις πρωθυπουργού, υπουργών της κυβέρνησης, βουλευτών της ΝΔ –αλλά και των δημοσιογράφων που, για λόγους συμφερόντων των εργοδοτών τους, φλερτάρουν σήμερα με τους «γαλάζιους» όπως έκαναν πριν με τους «πράσινους»– να περιορίζονται σε καταγγελίες του παλαιού καθεστώτος και να κλείνουν τα μάτια στα σημερινά.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ είναι ωστόσο ότι οι όποιες κορόνες και διακηρύξεις, είτε από την κυβέρνηση είτε από την αξιωματική αντιπολίτευση, δεν απαντούν στα προβλήματα και τα αιτήματα που δικαιολογημένα εγείρουν οι πολίτες, οι οποίοι βλέπουν το μέλλον της χώρας και το δικό τους να διαγράφεται με τα μελανότερα χρώματα. Αντίθετα αποτελούν το λάδι στη φωτιά που αναζωπυρώνει τη λαϊκή δυσανεμία.

ΕΠΙΚΑΙΡΗ όσο ποτέ ήταν λοιπόν η ερώτηση που κατέθεσε την περασμένη εβδομάδα στη Βουλή ο βουλευτής και πρώην πρόεδρος του ΣΥΝΝ. Κωνσταντόπουλος προς τον πρωθυπουργό. Ο οποίος περιορίστηκε στις γνωστές διακηρύξεις του περί μηδενικής ανοχής και στην προβολή του έργου της κυβέρνησής του, στην ουσία όμως απέφυγε να δώσει συγκεκριμένες απαντήσεις στα συγκεκριμένα θέματα που του έθεσε ο Ν. Κωνσταντόπουλος.

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ Καραμανλή-Κωνσταντόπουλου υπήρξε μάλιστα πολύ έντονος και έδειξε την δεινή θέση στην οποία βρίσκεται ο πρωθυπουργός και η κυβέρνησή του, η οποία εκτός από τη διαφθορά και τη διαπλοκή έχει να αντιμετωπίσει επίσης τα τεράστια και πιεστικά προβλήματα της οικονομίας. Προβλήματα που προσπαθεί να λύσει με τις γνωστές νεοφιλελεύθερες επιλογές και με κύριο στόχο να εξυπηρετήσει το επιχειρηματικό κεφάλαιο, σε βάρος, βεβαίως, των εργαζομένων, με αποτέλεσμα να οδηγεί τον τόπο από το κακό στο χειρότερο.

ΟΜΩΣ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ της διαπλοκής παραμένει καιρίο για την πολιτική τάξη. Δεν πρόκειται να λυθεί με τους διαπληκτισμούς των δύο μονομάχων. Αποτέλεσμα των φωνασιών είναι στο τέλος ο συμψηφισμός και η συγκάλυψη των αμαρτιών. Δεν πείθει ο Γιάννος για το σκάνδαλο των φρεγατών λέγοντας ότι «προσφεύγει στην γαλλική δικαιοσύνη»· ούτε ο Κ. Σκαναδαλίδης με τις «εξηγήσεις και τις αιτιολογήσεις» του. Η λύση είναι η δικαστική έρευνα και διεκπεραίωση μέχρι τέλους των σκανδάλων και των λαθροχειριών. Η διερεύνηση και η συνακόλουθη τιμωρία εκείνων που ευθύνονται για τις αθλιότητες που διαπράχθηκαν και εκείνων που συνεχίζουν να διαπράττονται δεν παίρνουν άλλη αναβολή.

ΙΣΩΣ ΝΑ ΜΗΝ το έχει κατανοήσει ο πρωθυπουργός και οι συν αυτό. Ίσως νομίζουν ότι θα συμψηφισθεί η αποσιώπηση με την ανοχή «για τα δικά τους» και ότι η ζωή θα συνεχίσει να προχωρεί με αυτούς τους βηματισμούς. Ο κρίσιμος χρόνος έχει κυλήσει. Τις ανομίες του Λαμπράκη, του Μπόμπολα, του Κόκκαλη δεν μπορεί να τις σκεπάσει η αποσιώπηση. Η αποσιώπηση απλώς γεννά νέους συνενόχους. Τα γεγονότα είναι γνωστά, οι καταγγελίες έχουν γίνει, τα ονόματα έχουν εκφωνηθεί. Εάν οι ιστορίες αυτές μείνουν να καταγράφονται απλώς από τους χρονικογράφους, να είναι βέβαιοι οι πολιτικοί ότι συμπράττουν στην γενική απαξίωση της πολιτικής με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Κι όμως δεν υπάρχει κρίση στο θέατρο παρά τα όσα καταμαρτυρούν οι θεατρικοί παραγωγοί και πιθανώς το ΣΕΗ.
- Αυτά που συμβαίνουν στη Βουλή και κυρίως στα ΜΜΕ αποδεικνύουν ότι το θέατρο όχι μόνο επιβιώνει, αλλά ανθεί κι ως απέχει η άνοιξη κάμποσους μήνες.
- Βέβαια σκηνοθέτες, θεατρικοί συγγραφείς και ηθοποιοί δίνουν τα ρέστα τους σε ένα και μοναδικό είδος.
- Την κωμωδία!
- Ίσως διέκριναν ότι αυτό έχει ανάγκη ο λαός.
- Και δεν έχουν άδικο αν σκεφτεί κανείς την τραγική οικονομική κατάσταση των περισσότερων νοικοκυριών και την ανεργία που μαστίζει συγκεκριμένες περιοχές της χώρας και ιδιαίτερα τμήματα του πληθυσμού.
- Μόνο φάρμακο λοιπόν το γέλιο, που δεν κοστίζει και τίποτα στους αλογοσκουφιδοχριστοδουλάκηδες.
- Σε ελεύθερη αγορά ζούμε και οι θίασοι πολλοί.
- Εκεί που σπάνε τα ταμεία όμως είναι οι συμπαραγωγές της Χ. Τρικούπη και των μεγ(κ)άλων καναλιών.
- Παχύσαρκοι πολιτικοί και γιαπάτοι (ελέω ΕΣΗΕΑ) δημοσιογράφοι ανακαλύπτουν καταστάσεις και γεγονότα που επί είκοσι χρόνια αδυνατούσαν να αντιληφθούν.

ΤΗΛΕ-ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΤΕ ΤΟΥΣ!

Ολο και περισσότεροι παρατηρητές των πολιτικών μας πραγμάτων αποδίδουν στον Κ. Καραμανλή σκληρή περί την έγκαιρη λήψη αποφάσεων αλλά και την αναβλητικότητα που χαρακτηρίζει και τον Κ. Σημίτη. Έτσι, αντί να προβεί ο ίδιος στον αναγκαίο ανασχηματισμό που θα επανενεργοποιήσει το πανθομολγούμενο κυβερνητικό τέλμα, αφήνει στην φυλή των Κιμάκη ν' «αναδομεί» την κυβέρνηση του ανάλογα με τις τηλεθεάσεις και τα συμφέροντα των καναλαρχών. Επιτρέποντας επίσης στον φύλαρχο των Κιμάκη να ποζάρει ως υπερπρωθυπουργός και απόλυτος νομείς μιας πίτας ισορροπιών, εκβιασμών και βιομηχανίας καρφωμάτων την οποία κάποτε ήλεγχαν τύποι σαν τον Κακαουφονίξ, τους αυριανιστές και τα λοιπά λαμπρά φιντάνια της δημοσιογραφικής καμόρας. (Αυτοί ντε που θέλουν ν' αγοράσουν και τον Flash αλλά και όποιον τηλεδιάνυλο έχει πρόβλημα!)

Άρα η ευθύνη εδώ του κ. Καραμανλή είναι διπλή. Και δεν προχωρεί στον απαραίτητο ανα-

σχηματισμό αφήνοντας το κράτος κατ' ουσίαν ακυβέρνητο και δεν ξεκαθαρίζει τον μιντιακό βούρκο. Απ' την άλλη οι πάντες είναι έτοιμοι να πηδίσουν απ' το καράβι. Λ.χ. ο κ. Ν. Κακλαμάνης, ο οποίος ορέγεται τη δημοχρία έχοντας προφανώς κλείσει όλα τα κρίσιμα θέματα του Υπουργείου Υγείας. Τέτοια φυγομαχία!

Και κάτι για να ευθυμίσουμε, όπως θα 'λεγε και ο κ. Λάλας, συνομιλητής πλέον με κορυφαίους υπουργούς της κυβέρνησης (γέλια): Ο κ. Καμμένος καταφθάνει Δευτέρα πρωί καθυστέρημένος στην πρωινή εκπομπή της NET των -εξαιρετικών- Λυριτζή-Οικονόμου. «Γιατί αργήσατε;», ρωτάνε οι παρουσιαστές. «Κοιμήθηκα αργά χτες γιατί έβλεπα Ζούγκλα. Μη γίνει ανασχηματισμός και δεν το μάθω έγκαιρα», απάντησε ο θως* του τρέχοντος κοινοβουλευτισμού μας.

Τζιμ Μπούκης

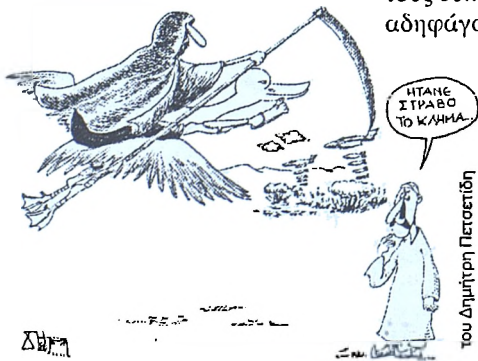
* θως, θωός = τσακάλι, μεταφορικά: πανέξυπνος, πονηρός τύπος.

ΟΔΗΓΙΑ ΜΠΟΛΚΕΝΣΤΑΪΝ-ΦΡΑΝΚΕΝΣΤΑΪΝ

Τελευταία η ΕΕ γέρνει επικίνδυνα προς νεοφιλελεύθερες πρακτικές. Πρόσφατο κρούσμα η διαβόητη Οδηγία Μπολκενστάιν, που έχει ξεσηκώσει από το λήθαργο τα ευρωπαϊκά συνδικάτα. Πρόκειται για ένα προκλητικό κείμενο που μοιάζει να έχει υπαγορευτεί κατά γράμμα από ευρωπαίους τεχνοκράτες του μεγάλου κεφαλαίου. Τι λέει η οδηγία; Μια επιχείρηση, σε όποια χώρα της ΕΕ και αν δραστηριοποιείται, θα υπάγεται αποκλειστικά στο νομικό καθεστώς της χώρας στην οποία διατηρεί την έδρα της. Για παράδειγμα, μια ρουμανική επιχείρηση στην Ελλάδα από το 2007 θα μπορεί να απασχολεί ρουμάνους εργαζομένους με αμοιβή, ασφάλιση και εργασιακές σχέσεις που ισχύουν στη Ρουμανία και όχι στην Ελλάδα. Τι σημαίνει αυτό; Δίνεται ένα ισχυρό κίνητρο σε διάφορες επιχειρήσεις να μεταναστεύσουν σε χώρες που φορολογικά, ασφαλιστικά και εργασιακά θα έχουν λιγότερες απαιτήσεις και η νομοθεσία τους ευκολύνει τα

αδιφάγα επιχειρηματικά τους σχέδια. Ιδού λοιπόν η πεμπτούσια της διαδικασίας διεύρυνσης της ΕΕ, που ανοίγει την όρεξη στους καρχαρίες του κεφαλαίου!

Κ. Καραβίδας

ΧΑΦΙΕΔΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΕ

Οταν στην ΕΕ δεν ασχολούνται με τους τρόπους αντιμετώπισης της γρίπης των πουλερικών, καταστρώνουν σχέδια για να κατεδαφίσουν ολόκληρο το οικοδόμημα του νομικού πολιτισμού της Δύσης. Με τις ευλογίες της αγγλικής προεδρίας λοιπόν, έκδοση υπόπτων σε άλλες χώρες απευθείας από τις Αστυνομίες δίχως μεσολάβηση της Δικαιοσύνης. Αλλά και ανταλλαγή ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων χωρίς εισαγγελική άδεια. Την μέχρη σήμερα επικρατούσα νομική κατοχύρωση του τεκμηρίου της αθωότητας μέχρις αποδείξεως του αντιθέτου ξεχάστε την. Στο εξής όλοι ύποπτοι μέχρις αποδείξεως του αντιθέτου. Ολοκληρωτισμός δηλαδή, και μάλιστα πιο επικίνδυνος από τους παραδοσιακούς, διότι επιβάλλεται νομικίστικα, θεσμοποιεί αντιδημοκρατικές μεθοδεύσεις και καλύπτεται από την αδιαφορία των πολιτών. Μήπως ζούμε το τέλος της ευρωπαϊκής ιδέας;

Κ. Καραβίδας

ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ-ΚΡΑΤΟΥΣ

Η πρόταση με οκτώ σημεία που αναμενόταν να παρουσιάσει την Τετάρτη ο καθηγητής Νίκος Αλιβιζάτος σχετικά με το χωρισμό εκκλησίας-κράτους, έβαλε φωτιά στα μικρόφωνα του Αρχιεπισκόπου εκ των προτέρων.

Έτσι μια μέρα πριν την παρουσίαση της πρότασης Αλιβιζάτου, μίλησε για «κλίμα προκαταλήψεων κατά της εκκλησίας», για «μητροκτόνους» και «πατροκτόνους» και για «προοδευτικά κάριους».

Από την άλλη «εισέπραξε» αιτήματα για πολιτική κηδεία και αποτέφρωση, για νομοθετική ρύθμιση σχετικά με τη διαχείριση της εκκλησιαστικής περιουσίας και τον προσηλυτισμό και για τη νομική προσωπικότητα των θρησκευτικών κοινοτήτων.

Αρξάτε πυρ...

ΦΛΟΓΑ

ΤΟ ΠΡΟΣΤΙΜΟ ΣΤΗΝ ΙΝΤΡΑΚΟΜ

Η επιβολή προστίμου 32 εκατομμυρίων ευρώ στην Ιντρακόμ επειδή παρέδωσε ατελές και με τετραετή καθυστέρηση το «Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Κυκλοφορίας Πλοίων» στο Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, έχει ασφαλώς βαρύνουσα πολιτική σημασία. Διότι έρχεται ύστερα από μήνες κυβερνητικών αμφιταλαντεύσεων στο θέμα της διαπλοκής και ακριβώς αμέσως μετά τις αναταράξεις που προκάλεσαν στο κυβερνητικό στρατόπεδο το «Στοίχημα» και ο Flash. Αν δεν κάνουμε λάθος όμως, το σύστημα έπρεπε να είχε παραδοθεί

από τις 29 Δεκεμβρίου 2001 και η ΝΔ ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας στις 7 Μαρτίου 2004. Χρειάστηκε δηλαδή ο υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας 18 μήνες για να αντιληφθεί την ασυνέπεια της Ιντρακόμ; Μάλιστα, από την παράδοση του συστήματος (1/9/05) μέχρι την επιβολή του προστίμου μεσολάβησε άλλος ενάμισης μήνας. Αν και οι άλλοι υπουργοί είναι τόσο γρήγοροι στην καταπολέμηση της διαπλοκής, ζήτω που καιζάμε.

Κατά τα άλλα θα θριαμβολογούσαμε κι εμείς με τους άλλους αγωνιστές κατά της διαπλοκής αν εκτός των προηγου-

ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΕΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΑΝΕΜΟΜΥΛΩΝ

Παραμένει ακόμα αναπάντητο το ερώτημα ποιος θ' ανταποκριθεί στην έκκληση που απηύθυνε από το βήμα της Βουλής ο Κ. Καραμανλής για συστράτευση των πάντων στον αγώνα κατά της διαπλοκής και της διαφθοράς. Αν υπάρχει κάποιος που θα μπορούσε άνετα να συστρατευθεί μαζί του, αυτός είναι ο Γ. Παπανδρέου. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που συνηγορούν σ' αυτό: Τα κτυπήματα κάτω και πάνω από τη ζώνη που δέχονται και οι δύο από τη διαπλοκή, το γεγονός ότι ούτε ο ένας ούτε ο άλλος ελέγχουν το κόμμα τους και τη βάση και γενικότερα η παράλληλη πορεία τους στο μεταβατικό πολιτικό σκηνικό που εγκαινιάστηκε με την αποκαθίλωση του ΠΑΣΟΚ από την εξουσία. Αν ο Παπανδρέου όμως υποκύψει στις πιέσεις των βαρόνων της διαπλοκής, τότε ο Καραμανλής μάλλον θα βρεθεί σε ρόλο Δον Κιχώτη να εφορμά σε ανεμόμυλους. Εάν συμβεί κάτι τέτοιο, το πιθανότερο είναι να έχει σύμμαχό του, σε ρόλο Σάντσο Πάντσες, μοναχά τον έντιμο και συνεπή με τις αρχές του Αλαβάνο. Αλλά είναι αμφίβολο πόσο θ' αντέξει κι αυτός στις επιθέσεις των «εκσυγχρονιστών» του Συνασπισμού.

Π.Π.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

• Μιλούν για διαφθορά σε όλους τους τόνους άτομα διαπλεκόμενα και βουτηγμένα μέχρι το μεδούλι στις συναλλαγές και τις συνδιαλλαγές.

• Οι ίδιοι που πλούτισαν από το χρηματιστήριο, τις μίζες και τα μυστικά κονδύλια.

• Κάτοχοι πολυτελών βιλών στα βόρεια προάστια, με εξοχικά στα ιν νησιά του Αιγαίου, κοτεράτοι και με λογαριασμούς σε ελβετικές τράπεζες πασχίζουν για τη διαφάνεια και τον ιδρώτα του λαού.

• Μιλάμε για τέτοια πλάκα.

• Κι από κοντά οι εντολοδόχοι των ΗΠΑ σηκώνουν παντιέρα για το Κυπριακό και τα Σκόπια.

• Φουντάρισαν την Ολυμπιακή και ζητούν τα ρέστα.

• Ξιφουλκούν για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια εξυπηρετώντας κολλητούς εκδότες και επιχειρηματίες και ζητούν να παραμείνει ο δημόσιος χαρακτήρας των ελληνικών πανεπιστημίων.

• Μιλούν για τα γαλάζια παιδιά όταν για δυο δεκαετίες φρόντισαν να διορίσουν στο δημόσιο μέχρι συγγενείς τρίτου βαθμού.

Π.Π.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Κι από κοντά οι κομπάρσοι τους, σε ρόλο εργατικών στελεχών.
- Όταν δε φορούν την πανεπιστημιακή τήβεννο διδάσκοντας στη ΓΣΕΕ, θυμούνται πως υπάρχουν εργαζόμενοι και θέλουν να υπερασπιστούν τις χαμένες θέσεις εργασίας και το μεροκάματο.
- Αυτοί που βάραγαν προσοχές στο απεχθές σημειτικό καθεστώς, σήμερα αναγγέλλουν απεργιακές κινητοποιήσεις!
- Θέλουν να πάρουν και τον ραδιοσταθμό του Κόκκαλη και να το παίξουν ραδιοφωνάρχες.
- Ε ρε γλέντια...
- Μ' αυτά και μ' αυτά ο Καραμανλής παρά την πλήρη αναπηρία της κυβέρνησής του παραμένει σε όλες τις δημοσκοπήσεις πρώτος – όπως και η ΝΔ στην πρόθεση ψήφου.
- Εντεταλμένες οικιακές βοηθοί του συστήματος ΠΑΣΟΚ βγήκαν παγανιά και ψάχνουν στοιχεία σε βάρος στελεχών της κυβέρνησης.
- Σκοντάφτουν όμως στα δικά τους συντράφια και προσπαθούν να τα μαζέψουν.
- Στο βίντεο με τον απίθανο απίθανο Ρεγκούζα εμφανιζόταν και τ. υπουργάρα του ΠΑΣΟΚ.
- Ποτέ δεν τον είδαμε.

Ο ΚΑ(Η)ΜΜΕΝΟΣ κ. ΜΠΕΡΝΣ

Ο ανθύπατος που έγινε υφυπουργός ξαναχτύπησε. Με το γνωστό ξερολικό ύφος που είχε και στην Αθήνα τότε που πολιτικοί και δημοσιογράφοι ξεροστάλιαζαν για ένα χαμόγελο ευνοίας του* με το ιταμίο χαμόγελο του παντοκράτορα που πράττει χωρίς να δίνει λογαριασμό σε κανέναν. Είπε λοιπόν πως είναι ντροπή για την Ελλάδα να εμποδίζει την είσοδο της FYROM στην ΕΕ. Την άλλη μέρα όχι το State Department, όχι η American Embassy (η ερεmbassy του Καλαϊτζή), αλλά ο κυβερνητικός βουλευτής κ. Καμμένος, ο Φόρεστ Γκαμπ της ΝΔ, έσπευσε να δηλώσει από τηλοφώνια –εκεί δηλαδή που κατ' ουσίαν βρίσκεται το κοινοβουλευτικό του έδρανο– ότι οι απόψεις Μπερνς δεν αποδόθηκαν σωστά και ότι στη μετάφραση το «τι κρίμα» έγινε «ντροπή». Λες και η ΝΔ είναι το γραφείο τύπου του ατλαντικού μιας προστάτη και οφείλει να στρογγυλεύει τις αγαρμοσύνες του! Α, ο κ. Νικόλας Μπερνς –και όχι Τομ Παιρν'ς– απεκάλεσε τους γείτονές μας Μακεδονία εις ένδειξιν αβροφροσύνης και εις επίδειξιν των ιστορικών του γνώσεων.

Αλλά δεν μου φταίει κατά βάθος ο κ. Καμμένος, τον οποίο πάντως προχτές στο Alter επέπληξε ο επίσης νεοδημοκράτης κ. Γερμίδης και απαξίωσε ο αντιπρόεδρος της Βουλής κ. Σούρλας αρνούμενος να συνομιλήσει μαζί του. Μου φταίει το ΥΠΕΞ που δεν εξέφρασε αμέσως την σφοδρή του όχληση για τις δηλώσεις του Κοκορίκου απ' την Ουάσιγκτον. Αλλά μου φταίει και η Αριστερά που φοβάται να προβεί σε τέτοιου είδους καυτηριάσεις και καταγγελίες, για να μην της χρεωθεί εθνικισμός από τους κουφιοκεφαλάκηδες. Μου φταίνει τέλος όλοι αυτοί οι τεχνοκράτες αφασικοί πολιτικοί που αφήνουν μόνους τους τον Καρατζαφέρη και τον Άνθιμο να

κάνουν παιχνίδι, αδιαφορώντας για τ' αυτονόητα. Ότι δηλαδή κανένα σοβαρό κράτος δεν απομπολεί τον υλικό ή τον άυλο πολιτισμό του (σύμφωνα με την ωραία έκφραση του Λαοκράτη Βάσση). Ούτε κάνει μικροπολιτική με ό,τι δεν τίθεται σε διαπραγματεύση.

Η κυβέρνηση πάλι, ακολουθώντας μιαν ολέθρια παράδοση στον χώρο της εξωτερικής πολιτικής, έχασε πολύτιμο χρόνο αφήνοντας τους ποικίλους καμμενογραφικούς να την εκθέτουν και κυρίως μη ενημερώνοντας τους πάντες και πρωτίτως την ΕΕ πως το «ως εδώ και μη παρέκει» απευθύνεται και σε ευήκοα ή μη ώτα του εξωτερικού. Εδώ μάλιστα που φτάσαμε, μια ακόμη διπλωματική ήττα σ' ένα εθνικό θέμα θα λειτουργήσει σωρευτικά στην απαξίωση της χώρας.

Το πρόβλημα παραμένει στο ακέραιο: Η FYROM παρά τις οδηγίες του ΟΗΕ οικειοποιήθηκε ένα όνομα και κυρίως μιαν ιστορία που δεν της ανήκει, επωφελούμενη από το προ μισού αιώνα βαλκανικό παιχνίδι των Τίτο-Στάλιν. Επίσης συνεχίζει να αξιοποιεί ένα αλτρωτικό έκτρωμα που της δίνει δικαιώματα ως τον Όλυμπο και όχι μόνο. Στηρίζει δηλαδή την πολιτική και κρατική της υπόσταση σ' ένα ιστορικό ψεύδος* γιατί δεν χρησιμοποιεί απλώς έναν γεωγραφικό όρο αλλά υφαρπάζει και την ιστορία του. Θα μου πείτε, στη σημερινή συγκυρία και την μεταμοντέρνα κατάσταση των πραγμάτων –ήγουν την υπέρβαση των εθνικών κρατών– επιτρέπεται να φοβάται η Ελλάδα το γειτονικό κρατίδιο; Κατηγορηματικά ΟΧΙ. Πρέπει όμως να φοβάται τον κ. Μπερνς και το εθνικό του κράτος, το οποίο δεν επιτρέπει όπως φαίνεται στις ανωτέρω θεωρίες περί υπέρβασης.

Μ. Στεφ.

ΧΕΙΜΕΡΙΝΗ «ΕΦΟΔΟΣ»

γραμματέας της ΝΔ Β. Μεϊμαράκης, ο γραμματέας πολιτικού σχεδιασμού του κόμματος Ν. Καραχάλιος και άλλοι. Αναμφισβήτητα το νομοσχέδιο για τα ΜΜΕ θα «υπηρετώσει» πολλούς διαπλεκόμενους και θα τους αναγκάσει σε αναδίπλωση, εφόσον η κυβέρνηση ακολουθήσει σωστή τακτική και δεν χειριστεί το θέμα όπως τον «βασικό μέτοχο». Το κυριότερο είναι όμως, τη

λβέρνηση να διαλέγεται πολιτικά και να μην δίνει έδαφος για επικρίσεις. Να μην καλύπτει τις ακαθαρσίες της κάτω από το χαλί, αλλά πραγματικά να μπει τάξη στο κυβερνητικό μπάχαλο και φραγμός στα λαμόγια της ΝΔ, τα οποία μέσα σε ενάμιση χρόνο διακυβέρνησης τείνουν να συναγωνίζονται σε μίζες τους Πασόκους μιας εικοσαετίας.

Π.Π.

ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ

Εχουμε και λέμε: αν δεν πάμε από κοτόπουλα και την πανδημία της γρίπης τους, θα την πάθουμε από το σμήνος σεισμών που μας έρχεται από την Ανατολία. Αλλά κι αν γλυτώσουμε απ' αυτό, δεν θ' αποφύγουμε τη μόλυνση του κυανίου που επιφέρουν στο περιβάλλον τα χρυσωρυχεία του Παγγαίου. Οι ανθεκτικότεροι πάλι, θα υποκύψουν σε αργό-βασανιστικό θάνατο από τα μέτρα των κ.κ. Αλμούνια, Γκαργκάνια, Αλογοσκούφη ή Οδ. Κυριακόπουλου, προέδρου του ΣΕΒ, ο οποίος ζητεί -ο αθεόφοβος- να εξισωθούν οι μισθοί της βόρειας Ελλάδα μ' εκείνους των Βαλκανίων. Όπως βλέπετε, αγαπητοί, είμαστε όλοι μια χαρούμενη ατμόσφαιρα, είμαστε, που έλεγε και ο αποδημησας Ηλιόπουλος. Καλή ψυχή σύντροφοι!

ΥΓ.: Έχει γούστο να βγει στις προβλέψεις, τα οικονομολογικά τσαλίμια και το πρόγραμμα ο Χριστοδουλάκης καλύτερος του Αλογοσκούφαρου, του πρωταθλητή των προϋπολογισμών που επιστρέφονται! Έχει δηλαδή γούστο να εξασφαλίζουμε με τον πρώην τσάρο του εκσυγχρονισμού μεγαλύτερο προσδόκιμο όριο ζωής ως προς τον εξαστίας θάνατο. Γαμώ την ατυχία μου, γαμώ!

Τζιμ Μπούκης

ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ ΚΑΤΑ ΔΙΑΠΛΟΚΗΣ

Αποτελεί κατά τη γνώμη μας θράσος απροσμέτρητο να βγαίνει και να καταφέρεται εναντίον της διαπλοκής ο εκπρόσωπος μιας πολιτικής οικογένειας που διατηρεί προνομιούχες σχέσεις μαζί της από χρόνια. Ο λόγος για τον βουλευτή της ΝΔ Μιλτιάδη Βαρβιτσιώτη, που εξελέγη χάρις στις πιέσεις του μπαμπά του και βγήκε τις προάλλες στον ΣΚΑΪ να μας μιλήσει για τη διαπλοκή και τον Κόκκαλη.

Και τι δεν μας είπε για τους «εθνικούς προμηθευτές, που έπαιρναν όλες τις δουλειές του Δημοσίου από το 1996 και μετά»! Καλά, τώρα το ανακάλυψε ο Μιλτιάδης; Πού βρισκόταν τόσα χρόνια; Στη Μύκονο; Και γιατί οι δύο καλοί συνάδελφοι που συνεντευξιάστηκαν μαζί του δεν τον ρώτησαν για τις σχέσεις της οικογένειάς τους με τη διαπλοκή; Για τη γνωστή εταιρεία V+O παραδείγματος χάριν, του αδελφού του Θωμά, που έκλεινε όπως λέγεται πολλά συμβόλαια με την Ιντρακόμ και άλλους εκπροσώπους του «συστήματος ΠΑΣΟΚ» στα χρόνια που πέρασαν. Ή για τον *Ελεύθερο Τύπο*, που άλλοι συνεργάτες της οικογένειάς του μαζί με τον πάτερ-φαμίλια τον βύθισαν πλησίον στη διαπλοκή. Ποιος άραγε είχε προτείνει να πάρει ο Λιακουνάκος το 10% της εφημερίδας; Μήπως ο μπαμπάς Βαρβιτσιώτης; Και καλά ο Μιλτιάδης να έχει μικρή μνήμη. Μικρός είναι ακόμα, θα μάθει. Αλλά και ο ΣΚΑΪ;

Π.Π.

ΜΟΥΥΒΙΕΣ

- Η ΕΣΗΕΑ μπορεί να συνήλθε σε σώμα (ασώματο) και η μόνη της έγνοια είναι ο Φλας.
- Αλήθεια, γιατί δεν τον αγοράζει το ΠΑΣΟΚ;
- Όπως και να χει, πράσινος είναι και το κομπόδεμά τους το έχουν φτιάξει μετά από τόσα χρόνια φαγοπότι.
- Η ντροπή ντροπή δεν έχει...
- Ο αποτυχημένος υποψήφιος της υπερνομαρχίας πολιτοπολιτισμικός κ. Τζανετάκος πήρε κι αυτός μια εκπομπή στην κρατική τηλεόραση.
- Θα λέγαμε μάλιστα ότι άργησε.
- Πρεμιέρα λοιπόν την προηγούμενη βδομάδα με θέμα τον «αντιαμερικανισμό»!
- Παντειακός φιλοξενούμενος κατέθεσε τις απόψεις του και μας φώτισε για να καταλάβουμε και μεις οι αδαίς πού οφείλεται ο αντιαμερικανισμός στην Ελλάδα.
- Τι είπε ο μεγάλος;
- Κρατηθείτε.
- Τους μισούμε γιατί τους θαυμάζουμε!
- Ο αντιαμερικανισμός σήμερα είναι εθνικισμός!!
- Ο αντιαμερικανισμός υποκρύπτει αντισημιτισμό!
- Έτερος πανεπιστημιακός, του Καποδιστριακού, εδήλωσε ότι στρεφόμεστε εναντίον τους γιατί δεν τους κατανοούμε.

ΟΙ ΜΗΝΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ

Εφόσον υπάρχει ισονομία, θα πρέπει ο κάθε Έλληνας πολίτης, άρα και ο κάθε υπουργός, να μπορεί να πηγαίνει στα δικαστήρια και να καταθέτει μηνύσεις κατά οποιούδήποτε.

Πρόβλημα προκύπτει όταν αυτό γίνεται γραμμικά και ιδιόμορφο πολιτικό όγλο στα χέρια μιας κυβέρνησης η οποία, στερούμενη άλλων πολιτικών επιχειρημάτων,

φτάνει να καταλήγει σε τέτοιου είδους πρακτικές μαζικών μηνύσεων προκειμένου να αποφύγει την κριτική στα κακώς πεπραγμένα της.

Το πρόβλημα λοιπόν δεν είναι νομικής φύσης, όπως υπονόησε ευθέως ο κ. Ρουσόπουλος. Το πρόβλημα είναι πρωτίστως πολιτικό και αφορά τα όποια κυβερνητικά αδιέξοδα. Ελλείψει επιχει-

ρημάτων το λόγο έχει ο εισαγγελέας. Μπορεί δηλαδή ο εισαγγελέας να υποκαταστήσει τον πολιτικό διάλογο;

Άσε που αν κάποιος υπουργός θα πρέπει όντως να καταφύγει στα δικαστήρια για να αντιμετωπίσει τη λάσπη, τώρα με αυτή την πολιτική πρακτική ελέγχονται πια και οι προθέσεις του.

ΦΛΟγα

ΓΚΑΡΓΚΑΝΑΣ

Εμείς τον είχαμε αντιπαθήσει από την πρώτη στιγμή της σημερινής του βασιλείας και στη συνέχεια τον ξανααντιπαθήσαμε ως νεοδημοκράτη τεχνοκράτη. Γενικά αντιπαθούμε όλους αυτούς τους μάγους της οικονομίας οι οποίοι εξαγγέλλουν σιβυλλικούς χρησμούς, εισηγούνται πάντοτε περισσότερα μέτρα και μεγαλύτερη λιτότητα και αντιμετωπίζουν τον κόσμο όπως οι Ρωμαίοι τους κωπηλάτες στις γαλέρες τους. Και ήρθε το κερασάκι στην τούρτα. Ο κύριος διοικητής της Τραπεζής της Ελλάδος, ο σοφός οικονομικός εγκέφαλος, ατεφάσισε να αυξήσει τον μισθό του κατά 18%. Δηλαδή, να πάρει περί το 1.000.000 παλαιάς δραχμιάς επιπλέον. Άξιος! Κατά τα άλλα οι υπόλοιποι ας σφιξουμε περαιτέρω το ζωνάρι.

Τζιμ Μπούκης

ΜΟΛΥΒΙΣ

- Κι ο οικοδεσπότης Τζανετάκος συμπλήρωσε ότι τους κατηγορούμε ότι είχαν συμπράξει με τη δικτατορία.
- Δηλαδή δεν είχαν σχεδιάσει αυτοί το πραξικόπημα;
- Κι από κοντά ακόμα ένας Καποδιστριακός υπομειδίων να δηλώνει ότι σκεφτόμαστε για τους Αμερικανούς στερεοτυπικά και επιλεκτικά...
- Το κερασάκι στην τούρτα της «πολιτικής» σούπας συμπλήρωσε ο παντός καιρού και εποχών κ. Σαββόπουλος, κατακεραυνώνοντας από το φεστιβάλ Θεσσαλονίκης το Αθηνοκεντρικό κράτος.
- Ζητείται ψυχίατρος

N.Μολ.

ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΕΙΑ

Σε ανεξέλεγκτα όρια κινούνται οι τιμές στις λαϊκές αγορές και καθημερινά διαπιστώνονται πολλά κρούσματα παραβάσεων από ελέγχους των αρμοδίων οργάνων. Μόλις μέσα σε ένα τρίμηνο καταγράφηκαν 354 παραβάσεις. Έτσι είναι! Όταν λείπει ο Κουλούρης, χορεύουν τα ποντίκια...

Σως

ΕΥΠ ΚΑΙ ΠΑΣΟΚ

Βρε σεβντά που έχουν ορισμένοι στο ΠΑΣΟΚ με τους υπηρετούντες στην ΕΥΠ! Με ερώτηση που κατέθεσε βουλευτής του ΠΑΣΟΚ στη Βουλή, ζητά να μάθει εάν θα δοθεί επίδομα επικινδυνότητας στο μόνιμο προσωπικό της ΕΥΠ. Γιατί να το λαμβάνουν μόνον τα υπόλοιπα σώματα ασφαλείας από τη στιγμή που και το προσωπικό της ΕΥΠ «εκτελεί τα ίδια αλλά και δυσκολότερα καθήκοντα»; Μήπως πρέπει να ρωτήσουμε κι εμείς πόσα δικά του παιδιά διόρισε το ΠΑΣΟΚ στη μεγάλη των πρακτόρων σχολή, εφόσον τόσο έντονα εκδηλώνει την ανησυχία του;

Σως

ΣΠΑΤΑΛΕΣ

Με τον Σάκη Ρουβά ετοιμάζεται να συνεργασθεί η ΕΤ προκειμένου να ετοιμασθεί μια εκπομπή-αφιέρωμα στα 50 χρόνια της Γιουροβίζιον. Αγνοούμε το ποσό με το οποίο θα επισφραγισθεί αυτή η συνεργασία. Δεν πειράζει όμως. Έκαναν και ένα ψυχικό στην ΕΤ. Περίσσειαν κάποια εκατομμύρια από τις εκπομπές της Δρούζα και σκέφτηκαν να τα δώσουν στο παλληκάρι που τίμησε το έθνος. (Αλήθεια πόσο θα αυξηθεί τον επόμενο μήνα το χαράτσι στην ΕΤ που καταβάλλουμε μέσω ΔΕΗ;)

Σως

GRAFFITI

Τα διαβάσαμε στα Εξάρχεια και μας άρεσαν: «Αν το νόημα της ζωής είναι η διεκδίκησή της, ο καθημερινός αγώνας ενάντια σε κάθε εξουσιαστική δομή είναι αγώνας ενάντια στο θάνατο». «Μετανάστες, μην μας αφήνετε μόνους με τους Έλληνες». «Φτου ξελεφετεριά σε όλους». Αμήν.

Σ.Π.

του Πάνου Ζάχαρη

ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΣΦΑΓΗ

Από τους σεισμούς επιβιώσαμε και θα επιβιώσουμε. Από νόσο των πουλερικών δεν μασάμε. Φέρτε μας όσες τρελές αγελάδες θέλετε. Δεν θα πάθουμε τίποτα. Εκεί που δεν μας βλέπω καλά ως έθνος και ως λαό είναι με όσα θα συμβούν στην επόμενη φάση του πολέμου κατά της διαπλοκής. Όταν θα πρέπει να αποφασισθεί δηλαδή σε ποιους θα πάνε οι μεγάλες μπιζνες για τον εκσυγχρονισμό του ΟΠΑΠ, το «Πάμε Στοίχημα» και τα μεγάλα συμβόλαια για τη σταθερή και κινητή τηλεφωνία και την ενέργεια. Έχουμε λοιπόν αρκετό χρόνο μπροστά μας για να καταλήξουμε αν η κυβέρνηση τα βρήκε με τη διαπλοκή. Το πρώτο τεστ θα γίνει τον ερχόμενο Ιανουάριο στο διαγωνισμό για τον εκσυγχρονισμό του ΟΠΑΠ.

Π.Π

ΕΜΒΟΛΙΑ

Μας χαρακτηρίζει ως λαό η υπερβολή, που αγγίζει τα όρια του πανικού, καθώς πέσαμε με τα μούτρα στην αγορά εμβολίων τα οποία δεν προστατεύουν από μια πιθανή εμφάνιση της γρίπης των πτηνών. Αφού δεν μπορούμε ν' αδειάσουμε τα ράφια των σούπερ-μάρκετ, ας καταναλώσουμε όσα περισσότερα εμβόλια μπορούμε! Το αστείο βέβαια είναι ότι τα μεγάλα νοσοκομεία δεν διαθέτουν αντιγριπικά εμβόλια για το προσωπικό τους. Για σοβαρευτείτε ρε παιδιά! Στην εποχή της ιδιωτικοποίησης ας ψάξουν να βρουν και κάτι μόνον τους, στο πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς...

Σως

ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ

Ο Καρατζαφέρης έβαλε πλώρη για να σώσει την ελληνική οικονομία. Πώς αλλιώς; Αφού διαπίστωσε ότι η αιτία για το υψηλό έλλειμμα είναι η εκροή συναλλάγματος από τους αλβανούς μετανάστες! Σε 15 εκατ. ευρώ υπολογίζει μάλιστα το ποσό που καθημερινά διαρρέει προς το εξωτερικό ο πρόεδρος του ΛΑΟΣ. Βρε, πόσο απλά είναι τα πράγματα! Κι είχαμε τόσον καιρό τον Ρεγκούζα για να βγάλει το φίδι απ' την τρύπα...

Σως

ΚΟΤΕΣ

Δεν με χτυπάει ο ιός. Δεν κάνω παρέα με κότες.

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Είδατε το φεστιβάλ τραγουδιού Θεσσαλονίκης; Κατάντια. Αυτά είναι τα αποτελέσματα 30 χρόνων «ποιοτικής» ελληνικής μουσικής. Το σκυλάδικο, το δήθεν ροκάδικο της συμφοράς, από πενηντάρηδες δηλαδή που παριστάνουν τον επαναστάτη της δεκάρας, τα σεξουαλικά υπονοούμενα που είναι για λύπηση, και γενικώς το κλίμα αυτό της μιξέριας και της παρακμής. Μουσική δεν υπάρχει. Ο στίχος είναι αλαμπουρνέζικος. Και το μόνο που επικρατεί φυσικά τελικώς είναι το σκυλάδικο-μπουζούκι. Αυτό είναι το θλιβερό συμπέρασμα.

ΜΑΡΙΩ

Στη δεκαετία του '50 και του '60 είχαμε τον Ζαμπέτα, τον Πλέσσα και τον Γούναρη. Και τώρα έχουμε την Τσανακλί-

δου, τον Νικολόπουλο και την Μαριώ. Όπως στρώσαμε θα κοιμηθούμε.

ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Η ΕΡΤ πρόβαλε και πάλι τον *Θίασο*. Μάλιστα κάνουν και εκδηλώσεις σε όλη την Ελλάδα, διότι, λέει, έχουμε επέτειο της ταινίας! 'Ημαρτον βρε παιδιά. Άμα κάνει επέτειο ο Αγγελόπουλος που γύρισε μία ταινία, τότε τι πρέπει να κάνουν ο Μπέργκμαν στη Σουηδία και ο Γκοντάρ στη Γαλλία; Να στήσουνε το άγαλμά τους στις πλατείες;

ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ

Και τι είναι δηλαδή ο *Θίασος*; Μια προπαγανδιστική, χοντροκομμένη εκδοχή του Εμφυλίου, ένα κακίστο δείγμα σοσιαλιστικού ρεαλισμού σταλινικού τύπου. Ποιος την είδε την ταινία, εκτός από τα μέλη των κομμάτων και μερικούς «λογίους»; Κανένας φυσικά. Το σενάριο είναι παιδαριώδες και η αντιμετώπιση των χαρακτήρων και των ιστορικών γεγονότων εντελώς σχηματική. Μαύρο-άσπρο. Οι ταινίες του Ξανθόπουλου, *Ξεριζωμένη Γενιά* κ.λπ., είναι πολύ πιο έντιμες και καλλιτεχνικά πολύ πιο δυνατές.

ΒΑΛΣ

Θυμάμαι μια γελοία σκηνή, όπου χορεύουν βάλς οι χαφιέδες μέσα σε ένα κέντρο. Χορεύουν μόνιους δηλαδή, χωρίς γυναίκες. Τάχαμου ότι τώρα κάνουμε ποίηση, ότι δη-

λαδή δείχνουμε καλλιτεχνικώς τους αποκρουστικούς χαφιέδες, ως γελοία άτομα που καμιά γυναίκα δεν καταδέχεται να χορέψει μαζί τους. Και ότι γενικώς το κλίμα στην Ελλάδα είναι μαύρο! Τέτοιες δηλαδή χοντράδες, που ούτε στις σχολικές γιορτές του δημοτικού δεν βλέπεις.

ΚΑΝΝΕΣ

Βέβαια στο εξωτερικό την θεωρούν μερικοί κριτικοί σπουδαίο φιλμ. Και τα υπόλοιπα του Αγγελόπουλου επίσης. Γούστα όμως είναι αυτά. Και τον Μίκλος Γιάντσο τον θεωρούσαν κάποτε σπουδαίο και τώρα πάει. Αλλά έτσι είναι οι ευρωπαίοι κριτικοί, κυρίως ιταλοί και γάλλοι. Ολίγον δήθεν. Δεν θυμάστε τι είπε ο Μπίλι Γουάιλντερ; «Παιδιά, αυτό το πλάνο να το κάνετε φλου. Σκοπεύω να πάρω βραβείο στις Κάννες»!

ΔΑΝΙΚΑΣ

Εσείς μην ακούτε τι λένε οι κριτικοί. Εμένα θα ακούτε. Και τη συνείδησή σας την ελληνική. Ότι σας αρέσει, αυτό είναι το καλό. Όχι ό,τι αρέσει στον Δανίκα.

ΚΩΣΤΑΝΤΑΡΑΣ

Αυτά με τον *Θίασο*. Τον είδα πέντε λεπτά και έφριξα. Ευτυχώς που είχε το άλλο κανάλι μια ταινία με τον Κωσταντάρη και έτσι γλύτωσα και είδα κανονικό κινηματογράφο. Όπου οι άντρες χορεύουν κρατώντας μια γυναίκα

στην αγκαλιά τους και όχι τον θείο τους.

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Ο γιωργάκης θα βάλει σε διάλογο τον χωρισμό Εκκλησίας και κράτους. Να αποτεφρώνουμε τους νεκρούς μας, να βγάλουμε τα θρησκευτικά από το σχολείο, να κάνουμε ίδρυμα όλων των εκκλησιών, να βγάλουμε τους σταυρούς, να σταματήσουμε τις καμπάνες και γενικώς να γίνουμε ένα κράτος χωρίς θρησκεία αλλά με όλες τις θρησκείες.

ΣΧΕΔΙΑ

Δηλαδή να παραδώσουμε έναν πληθυσμό που είναι 98 τα 100 ορθόδοξος σε ένα κράτος ουσιαστικά ξένο και εχθρικό απέναντί του. Τα πράγματα είναι σοβαρά, αγαπητοί μου, και αυτό δεν έχει σχέση μόνον με την Εκκλησία. Η πολιτική μας εξουσία, ειδικώς ο γιωργάκης, αλλά όχι μόνον, είναι παραδομένοι στα σχέδια αυτών που τους έχουν στήσει.

ΜΗΧΑΝΕΣ

Και το σχέδιο είναι να χτυπηθεί αλύπητα κάθε εθνική και θρησκευτική ιδιοτυπία. Αυτό λοιπόν είναι ζήτημα δημοκρατίας, ζήτημα ζωής και θανάτου για μας. Να ορθώσουμε το ανάστημά μας και να προστατέψουμε τους εαυτούς μας, τη ζωή μας και τις παραδόσεις μας. Αλλιώς πάμε χαμένοι, φίλοι μου. Θα παραδοθούμε χωρίς αντίσταση στις μηχανές του παγκόσμιου κέρδους.

Αποκάλυψη

Και τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών στο σκάνδαλο «090»

του Θ. Τυχερού

Μια από τις εταιρείες τηλεχογράφησης που ασχολείται με τηλέφωνα τύπου 090 έχει αναλάβει και τη σύμβαση για τη μηχανοργάνωση στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ). Έτσι, η ίδια εταιρεία διαχειρίζεται τα προσωπικά στοιχεία περίπου έξι χιλιάδων πολιτών που συναλλάσσονται καθημερινά με τα ΚΕΠ.

Η δημοσιοποίηση πριν από λίγες ημέρες του πορίσματος του Σώματος Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης για όσες παρατυπίες και παρανομίες διαπράχθηκαν με την κακοδιαχείριση του προγράμματος «Πολιτεία» επί υπουργίας Κ. Σκανδαλίδη, έδωσαν την αφορμή για νέες αντιπαραθέσεις του τέως υπουργού του ΠΑΣΟΚ με τον σημερινό υπουργό Πρ. Παυλόπουλο. Η ουσία της όλης ιστορίας είναι ότι επί υπουργίας Σκανδαλίδη και στο πλαίσιο των προγραμμάτων «Πολιτεία» υλοποιήθηκαν και οι αποκαλυπτόμενες σήμερα από το Αντί «φάμπρικες» με τις εταιρείες που οργανώνουν τα τηλεπαιχνίδια και τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών.

Πολύς λόγος έγινε το τελευταίο διάστημα για τον «κουλοχέρη 090». Βεβαίως, αν δεν υπήρχε η εμπλοκή του Α. Ρεγκούζα στην υπόθεση Χρηστίδη, που τελικώς απεδείχθη το κερασάκι στην τούρτα των καταγγελιών σε βάρος του, δεν θα είχε ανοίξει μύτη. Κι όμως, το πρόβλημα με το 090 δεν είναι καινούργιο. Κατ' επανάληψη έχουν γίνει βαρύτατες καταγγελίες για ωμή κλοπή όσων τηλεφωνούν στις τηλεοπτικές εκπομπές που χρησιμοποιούν τις λεγόμενες «γραμμές υψηλής χρέωσης». Ωστόσο ουδέποτε ελήφθη κάποιο σοβαρό μέτρο. Στο μεταξύ οι εταιρείες που προσφέρουν τέτοιου είδους «υπηρεσίες», και τα κανάλια, συνεχίζουν να αποκομίζουν τεράστια κέρδη.

Οι αποκαλύψεις γύρω από την υπόθεση Χρηστίδη στη Θεσσαλονίκη, αποτελούν απλώς την κορυφή του παγόβουνου. Άλλωστε, ουδέν νεότερο προσέθεσαν στα ήδη γνωστά εδώ και αρκετά

χρόνια στη συμπρωτεύουσα. Απλώς επανέφεραν στην επιφάνεια τις ανεξέλεγκτες διαστάσεις που έχει λάβει το φαινόμενο των τηλεπαιχνιδιών, των τηλεαπατών, των τσοντο-προγραμμάτων, των ροζ αγγελιών, των αγγελιών για εξεύρεση ερωτικού συντρόφου και των συμβουλών μέντιουμ. Φαινόμενο που κυριαρχεί στις μεταμεσονύκτιες εκπομπές της τηλεόρασης και σίγουρα δεν περιορίζεται στη Θεσσαλονίκη και σε κάποιους άλλους νομούς της επαρχίας. Αντίθετα, όλα δείχνουν ότι έχει στηθεί ένα μεγάλο δίκτυο τηλεοπτικών σταθμών που μεταδίδει τέτοια προγράμματα σε όλη την Ελλάδα.

ΤΕΡΑΣΤΙΟΣ ΤΖΙΡΟΣ

Η αλυσίδα των 090 αποτελείται από τους εξής κρίκους: Εταιρείες τηλεχοπληροφόρησης που μισθώνουν γραμμές 090 από τον ΟΤΕ και στη συνέχεια αποδίδουν στον Οργανισμό μερίδιο από τα κέρδη, «εταιρείες παραγωγής»

που πωλούν στα κανάλια προγράμματα τηλεπαιχνιδιών και τσόντας, καθώς και τους ίδιους τους τηλεοπτικούς σταθμούς που τα προβάλλουν. Εκτιμάται ότι στον ΟΤΕ περιέρχεται έως και το 50% των εσόδων, και το άλλο 50% μοιράζονται οι υπόλοιποι.

Τα κέρδη των εταιρειών από τα τηλέφωνα τύπου 090, με προεξάρχοντα τον ΟΤΕ, ανέρχονται το λιγότερο σε 50-60 δισ. δραχμές ετησίως. Ενδεικτική είναι η περίπτωση Χρηστίδη, όπου, σύμφωνα με τα στοιχεία του Εθνικού Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου και τα όσα προέκυψαν από τις έρευνες της Δικαιοσύνης, ο τίτλος από τηλεαπάτες ξεπερνούσε τα 10 εκ. ευρώ. Μεγάλο μέρος των χρημάτων αυτών, ιδιοκτήτες καναλιών και «εταιρείες παραγωγής» τηλεπαιχνιδιών, το ξεπλένουν μέσω offshore εταιρειών. Αυτά τα τεράστια κέρδη βεβαίως οφείλονται στον μεγάλο αριθμό τηλεφωνημάτων που κάνουν οι τηλεθεατές, κυρίως όμως στον υπερβολικό χρόνο αναμονής που οι διοργανωτές των τηλεπαιχνιδιών υποβάλλουν τους τηλεθεατές μέχρι να «εξυπηρετηθούν».

Το πόσο μεγάλα είναι τα κέρδη φαίνεται και από σειρά μηνυμάτων που ανταλλάσσουν στο Διαδίκτυο οι «παθιασμένοι» με τα τηλεπαιχνίδια θεατές. Ιδού ένα από αυτά, που αναφέρεται σε «παίκτη» ο οποίος «κέρδισε» 150.000 ευρώ σε τηλεοπτικό πρόγραμμα 090. «Με εντυπωσίασε –γράφει ένας τηλεθεατής– το γεγονός ότι συνολικά καταγράφηκαν 1.883.591 ψήφοι σε διάστημα μικρότερο των 7 ημερών. Αν και δεν έχουν γίνει γνωστά ακόμη τα ακριβή στατιστικά της ψηφοφορίας, μπορούμε να υποθέσουμε ότι κάθε συνδρομητής σταθερής ή κινητής τηλεφωνίας που αποφάσι-

Η απάτη όμως δεν βρίσκεται μόνον στους διοργανωτές των παιχνιδιών, αλλά και στις «εταιρείες παραγωγούς». Αυτές απευθύνονται στις καθ' όλα νόμιμες εταιρείες τηλεηχοπληροφόρησης και κλείνουν συμφωνίες μαζί τους, προκειμένου οι τελευταίες να τους διαθέτουν γραμμές τύπου 090. Σε αυτές τις «εταιρείες παραγωγής» μετέχουν αρκετοί καναλάρχες της επαρχίας, αχυρόνθρωποι τους «δημοσιογράφους», διοργανωτές τηλεπωλήσεων και «διαφημιστές». Στη συνέχεια, διαπραγματεύονται δήθεν με τους τηλεοπτικούς σταθμούς και κατόπιν, στη συμφωνία που υπογράφεται, προβλέπεται ότι αυτές οι εταιρείες θα φέρουν και την ευθύνη, εφόσον σημειωθεί κάποια παρανομία κατά την εκπομπή. Έτσι οι εταιρείες τηλεηχοπληροφόρησης δεν φέρουν καμία ευθύνη για οτιδήποτε συμβεί. Ούτε όμως και το κανάλι το οποίο προβάλλει την εκπομπή. Εάν για κάποια παρανομία παρέμβει η Δικαιοσύνη, τότε θα πρέπει να αναζητηθεί η «εταιρεία παραγωγής». Στο μεταξύ όμως αυτή έχει διαλυθεί, για να ξαναεμφανιστεί αργότερα με νέα ονομασία.

ΜΕΓΑΛΕΣ ΜΠΙΖΝΕΣ

Βεβαίως, ούτε στον ΟΤΕ ούτε και στις εταιρείες τηλεχογράφησης έχουν επιρριφθεί ευθύνες γι' αυτή την κατάσταση. Άλλωστε, η μίσθωση γραμμών τύπου 090 θεωρείται νόμιμη δραστηριότητα. Το γεγονός όμως ότι κάποιες εταιρείες κερδίζουν τεράστια ποσά «νόμιμα», δεν σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να ελέγχονται για το πού και πώς

προσφέρουν τα «προϊόντα» τους. Πολύ περισσότερο, όταν είναι γνωστές οι απάτες μέσω αυτών των γραμμών. Να σημειωθεί πάντως ότι σήμερα τρεις είναι οι μεγαλύτερες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στα τηλέφωνα τύπου 090. Η Audiotext του Ομίλου Antenna, η Mediatext της Χ.Κ. Τεγόπουλος, και η Newsphone Hellas εισηγμένης στο Χρηματιστήριο εταιρείας συμφερόντων Γ. Θεοδόση, που μέχρι πρότινος κατείχε το Smart TV.

Το 2002, επί ΠΑΣΟΚ, το Υπουργείο Εσωτερικών είχε υπογράψει σύμβαση για τη μηχανοργάνωση στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών με μια από τις εταιρείες τηλεχογράφησης που ασχολείται και με τηλέφωνα τύπου 090. Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας το 2005 ανανέωσε τη σύμβαση. Το άκρως ενδιαφέρον είναι ότι η εταιρεία που έχει αναλάβει τα ΚΕΠ, διαχειρίζεται τα προσωπικά στοιχεία περίπου έξι χιλιάδων πολιτών που συναλλάσσονται καθημερινά με τα Κέντρα. Το θέμα της ηλεκτρονικής διαχείρισης αυτών των δεδομένων από ιδιωτική εταιρεία και όχι από τις υπηρεσίες του δημοσίου που είναι οι καθ' ύλην αρμόδιες, απασχόλησε κατ' επανάληψη το Υπουργείο Εσωτερικών. Κι αυτό διότι, αν και στη σύμβαση υπήρχε η «νομική δέσμευση» ότι τα στοιχεία των πολιτών θα πρέπει να είναι απόρρητα, εν τούτοις δεν προβλεπόταν η δημιουργία της αναγκαίας τεχνικής υποδομής ώστε τα στοιχεία που αναγράφονται στις αιτήσεις των συναλλασσομένων με τα ΚΕΠ να καθίστανται και να παραμένουν περιουσία του Δημοσίου. Ωστόσο, με το σκεπτικό ότι «αυτή την κατάσταση παραλάβαμε από το ΠΑΣΟΚ» και ότι «ο χρόνος που απαιτείται για την ολοκλήρωση ενός νέου διαγωνισμού είναι ελάχιστος», η κυβέρνηση της ΝΔ ανανέωσε τη σύμβαση.

Από το περιβάλλον του υπουργού Εσωτερικών κ. Π. Παυλόπουλου λέγεται πάντως ότι ο ίδιος, στο πλαίσιο της επαναδιαπραγμάτευσης της σύμβασης, πέρυσι, είχε ζητήσει από την ιδιωτική εταιρεία να παραδώσει στο Υπουργείο το λογισμικό του όλου συστήματος, διότι αποτελεί περιουσιακό στοιχείο του Δημοσίου. Άγνωστο παραμένει αν έγινε κάτι τέτοιο. Πάντως η απαίτηση του

Υπουργείου πρακτικά σημαίνει ότι το Δημόσιο δεν διεκδικεί απλά να του παραδοθούν μόνον τα στοιχεία που κρατάει η εταιρεία, δηλαδή να υπάρχει η δυνατότητα τα στοιχεία αυτά να τα διαχειρίζονται αποκλειστικά στελέχη του Δημοσίου, αλλά και ο «πηγαίος κώδικας» συν την ανάλυση πώς συγκροτείται ο κώδικας», λένε στελέχη του Υπουργείου.

Η πρώτη σύμβαση υπογράφηκε το 2002 από την πρώην υπουργό Εσωτερικών κ. Βάσω Παπανδρέου, μετά από σχετικό διαγωνισμό. Η ιδιωτική εταιρεία που ανέλαβε το έργο δραστηριοποιούνταν στον «κλάδο της τηλεπικοινωνίας», και, μεταξύ των άλλων, στα 090. Το ύψος της σύμβασης για την τεχνική υποστήριξη του προγράμματος ήταν 8.470.606 ευρώ. Όταν υπουργός Εσωτερικών ήταν ο κ. Κ. Σκανδαλίδης, το σύστημα ηλεκτρονικής διαχείρισης των ΚΕΠ εντάχθηκε ως ξεχωριστό έργο στο πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας».

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Θεσμοί, Ιδεολογία
και Πολιτική
στο Μεσοπόλεμο

Members:

- * H. AMERLYOT
- * R. ANNETT/BAHNE
- * R. AUSTIN/CHICAGO
- * F. BENNETT/CA
- * B. BERNINI
- * S. GILBERT/CHICAGO
- * H. HENRY
- * S. KANTO/CHICAGO
- * R. KIRK/CHICAGO
- * J. KIRBY/CA
- * J. MA/CHICAGO
- * A. MCGOWAN/CA
- * R. OAK/CHICAGO
- * R. RAY/CHICAGO
- * D. RUTLAND
- * M. SHELLEY
- * T. PIZZANI
- * R. TROST/CHICAGO
- * A. VAN/CA
- * M. JAMES

Ένας συλλογικός τόμος που αναδεικνύει τη μοναδική προσωπικότητα του Αλέξανδρου Παπαναστασίου.

Κεντρική διάθεση, τηλ.: 210-72.32.819

Το λαθρεμπόριο πετρελαίου και οι κυβερνητικές ανεπάρκειες στη δίωξή του

του Ρεπόρτερ

Οι πασίγνωστοι στις δικτικές αρχές και τους δημοσιογραφικούς χώρους αλλά άγνωστοι μέχρι πρότινος στα αρμόδια κυβερνητικά γραφεία λαθρέμποροι πετρελαίου διακινούν ετησίως 3,5 εκ. τόνους λαθραίου πετρελαίου, από το οποίο κάνουν ετήσιο τζίρο 3 δισ. ευρώ, ενώ το Δημόσιο χάνει αντιστοίχως έσοδα 3-5 δισ. ευρώ. Τα τεράστια αυτά νούμερα εξηγούν πολλά, αν όχι τα περισσότερα, για τον «πόλεμο των τελωνείων και του λαθρεμπορίου» που ξέσπασε πρόσφατα ως άμεση συνέπεια της κατακόρυφης αύξησης των τιμών του μαύρου χρυσού, προκαλώντας ισχυρές αναταράξεις στο κυβερνητικό στρατόπεδο, όπου ένα από τα θύματα ήταν, όπως λέγεται, και ο αποπεμφθείς υφυπουργός Οικονομικών Αδάμ Ρεγκούζας. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι αμέσως μετά την απομάκρυνση του Αδάμ Ρεγκούζα –και μαζί ορισμένων συμβούλων του– από τον «παράδεισο των τελωνείων» επικράτησε πανικός στην επαγγελματική τάξη των λαθρεμπόρων πετρελαίου. Οπλισμένοι μπράβοι έχουν αρχίσει να φυλάνε ύποπτες εγκαταστάσεις και δεξαμενές, τα καρφώματα δια του Τύπου και μέσω επιστολών πάνε κι έρχονται, και οι αρμόδιες δικτικές αρχές ετοιμάζονται να «κάνουν ντου».

Τουλάχιστον τριάμισι εκατομμύρια τόνοι λαθραίου πετρελαίου διοχετεύονται κάθε χρόνο στην ελληνική αγορά, επισημαίνουν σε πρόσφατη επιστολή τους προς τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας κ. Αλογοσκούφη επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στο χώρο του εμπορίου καυσίμων και γνωρίζουν άριστα τον τομέα τους. Οι ίδιοι τονίζουν ότι, μόνον από αυτές τις λαθραίες ποσότητες, το ελληνικό Δημόσιο χάνει ετησίως έσοδα ύψους τριών έως πέντε δισ. ευρώ, ενώ τα κυκλώματα των λαθρεμπόρων κάνουν ετήσιο τζίρο τουλάχιστον τριών δισ. ευρώ.

Το εντυπωσιακό είναι μάλιστα, όπως σημειώνουν οι ίδιοι επιχειρηματίες, ότι το ελληνικό Δημόσιο είναι ένας από τους μεγαλύτερους αγοραστές λαθραίου πετρελαίου. «Ο καλύτερος πελάτης των λαθρεμπόρων είναι το Δημόσιο σε όλες τις μορφές του. Οι δε λαθρέμποροι έχουν εισχωρήσει μέχρι και στο Υπουργείο Αμύνης». Από την πλευρά τους, στελέχη των μηχανισμών δίωξης οικονομικού εγκλήματος

επιβεβαιώνουν αυτή τη διαπίστωση, αναφέροντας μάλιστα ότι μεγάλες μονάδες, όπως νοσοκομεία και στρατιωτικές μονάδες που καταναλώνουν σημαντικές ποσότητες καυσίμων, είναι... καλοί πελάτες εκείνων που πωλούν λαθραίο πετρέλαιο. Εξίσου καλοί πελάτες ωστόσο, σημειώνουν τα ίδια στελέχη, είναι και οι ιδιώτες, ιδιαιτέρως οι μεγάλες βιομηχανίες και βιοτεχνίες.

Το ήδη ανεξέλεγκτο λαθρεμπόριο αναμένεται να λάβει ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις φέτος, λόγω των υψηλών τιμών του πετρελαίου διεθνώς, καθώς «η ανοδική έκρηξη των τιμών έχει εκτινάξει στα ύψη και τα έσοδα των λαθρεμπόρων, οι οποίοι πωλούν σε τρέχουσες τιμές μέσω πρατηρίων και βυτιών». Πρόσωπα που γνωρίζουν καλά το θέμα υποστηρίζουν επίσης ότι «κάποιοι σύμβουλοι, αν δεν παραπληροφορούν τους αρμοδίους υπουργούς, τουλάχιστον δεν τους πληροφορούν σωστά σχετικά με το λαθρεμπόριο» και συνεχίζουν: «Η λαθρεμπορία διαθέτει ένα τεράστιο μηχανισμό λειτουργίας, ο

οποίος έχει αλώσει τα πάντα. Δεν υπάρχει κανένας κρατικός μηχανισμός για να την σταματήσει. Το αξιοπερίεργο είναι ότι οι υπουργοί πάντα είναι λάθος πληροφορημένοι και διαρκώς καλούνται να διαχειριστούν λανθασμένες και αδύναμες εισηγήσεις». Για παράδειγμα, πρόσφατα ο αρμόδιος υπουργός δήλωσε ότι: «Τα έσοδα από τα καύσιμα μειώθηκαν διότι μειώθηκαν οι καταναλώσεις». Κανείς όμως δεν είπε στον κ. υπουργό ότι μειώθηκαν οι επίσημες καταναλώσεις διότι οι λαθρέμποροι αντικατέστησαν τις πωλήσεις τους με περισσότερο λαθρεμπορικό καύσιμο, λόγω της μεγάλης αύξησης στις τρέχουσες τιμές.

Εξαιρετικά σημαντική είναι και η επισήμανση των επιχειρηματιών του χώρου πως τα μέτρα που έχουν εξαγγελθεί για την αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου και την ομαλή ροή καυσίμων στην αγορά φέτος, όχι μόνον δεν θα καταπολεμήσουν το φαινόμενο αλλά αντίθετα θα είναι αναποτελεσματικά και θα «φεσώσουν» το κράτος με μεγάλα ποσά. «Παραδόξως –αναφέρουν οι επιχειρηματίες– αντί της σίγουρης οδού, έχουν ανακοινωθεί απίθανες λύσεις, όπως δακτύλιοι, Gps, ηλεκτρονικές κάρτες, κ.λπ., με κόστη που κινούνται σε αστρονομικά επίπεδα, 250-300 εκατομμυρίων ευρώ, που σημειωτέον ως μέθοδοι είναι ανίκανες να διασφαλίσουν το αποτέλεσμα».

Ειδικότερα για τη μέθοδο των δακτύλιων που εξαγγέλθηκε, τονίζουν ότι «διασφαλίζει τη ροή και τη μεταφορά, αλλά δεν ξεχωρίζει αν το καύσιμο που μεταφέρεται είναι νόμιμο προϊόν ή προϊόν λαθρεμπορίας ή κλεμμένο ή άλλο. Εν ολίγοις –καταλήγουν– οι δακτύλιοι είναι ένα τυφλό σύστημα που δεν έχει καμία σχέση με το πρόβλημα της λαθρεμπορίας και της παράνομης διακίνησης και πουθενά δεν εφαρμόζεται για το σκοπό αυτό». Κατόπιν τούτου, προειδοποιούν: «Κινδυνεύετε, κύριε Υπουργέ, στην προσπάθειά σας να λύσετε το πρόβλημα, να εφαρμόσετε μία τέ-

τοια μέθοδο, για την οποία θα χρεώσετε το ελληνικό Δημόσιο με πολλά εκατομμύρια ευρώ. Η μέθοδος αυτή βέβαια θα θωρακίσει και φυσικά θα εξυπηρετήσει τα μέγιστα τις εταιρείες καυσίμων από τους κινδύνους απωλειών και νοθειών από τους υπαλλήλους και τους μεταφορείς τους. Θα προσφέρετε στις εταιρείες καυσίμων τη δυνατότητα να διακινούν το λαθραίο, κλεμμένο ή νοθευμένο καύσιμο χωρίς απώλειες (και βέβαια αναφερόμαστε μόνο σε όσες εταιρείες κάνουν λαθρεμπορία)».

Όσον αφορά στον μύθο των κρατικών ελέγχων, που καλλιεργήθηκε ιδιαιτέρως επί κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ και τώρα αρχίζει να τον επικαλείται και η ΝΔ, τα πράγματα, σύμφωνα με στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας, είναι απογοητευτικά. Ειδικότερα, από τα στοιχεία για τους ελέγχους που ανακοινώθηκαν το 2003 προκύπτει ότι η συχνότητα των ελέγχων σε εισαγωγείς καυσίμων, βυτία και πρατηριούχους ήταν ένας ανά τριάντισι χρόνια. Ακόμη χειρότερα, από τα στοιχεία για το 2004 και το 2005, φαίνεται ότι γίνεται ένας έλεγχος ανά έξι(!) χρόνια. Να σημειωθεί πως οι υποκείμενοι σε έλεγχο επαγγελματίες και επιχειρηματίες στο χώρο των καυσίμων υπολογίζονται στους 15.700. Αναλυτικά:

- 500 εισαγωγείς, έμποροι, έμποροι με νομαρχιακές άδειες, εταιρείες διανομής και έμποροι μεταπράτες;
- 7.000 βυτία παντός τύπου, ΙΧ, ΔΧ.
- 8.200 πρατήρια εταιρειών ή ανεξάρτητα.

Εντυπωσιακό είναι επίσης το γεγονός ότι μόνον το 0,042% των μεταφορέων καυσίμων ελέγχεται. Αλλά το πλεόν συγκλονιστικό είναι ότι, ενώ υπάρχουν τουλάχιστον 2.000 παράνομες εγκαταστάσεις μόνον στην Αττική, από το 2003 έως το 2005 ανακαλύφθηκαν μόνον επτά. Και δεν είναι μόνον αυτά τα στοιχεία που δείχνουν, αν όχι την ανοχή και συνέργια του κράτους στο λαθρεμπόριο, τουλάχιστον την ανικανότητά του να αντιμετωπίσει το πρόβλημα.

«Τα τελευταία χρόνια δεν υπάρχει καμία τελεσίδικη καταδικαστική απόφαση για λαθρεμπορία έστω και σε βαθμό πλημμελήματος. Επίσης, τα διοικητικά πρόστιμα που επιβάλλονται, αφορούν μόνον 30-40 πρατήρια ετησίως, δηλαδή ποσοστό 0,4%. Όμως, και αυτά δεν εισπράττονται, αφού οι διαδικασίες των προσφυγών διαρκούν αρκετά χρόνια».

Σχετικά με το μέγεθος του λαθρεμπορίου, τα στοιχεία που παραθέτουν είναι άκρως κατατοπιστικά. «Η λαθρεμπορία

Ο ΜΥΘΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΕΓΧΟΥΣ

Οι εμπλεκόμενοι στην εμπορία και διακίνηση των καυσίμων αποτελούν ένα σύνολο 15.700 «υποκείμενων σε ελέγχους» και αναλύονται ως εξής:

- Εισαγωγείς / έμποροι / εγκαταστάσεις, έμποροι με νομαρχιακές άδειες, εταιρείες διανομής, έμποροι μεταπράτες (συνολικά 500)
- Βυτία παντός τύπου, Ι.Χ., Δ.Χ., περίπου 7.000 και
- Πρατήρια εταιρειών ή ανεξάρτητα (περίπου 8.200)

Ελεγχόμενοι	Έτος	Έλεγχοι	Συχνότητα ελέγχων
Υποκείμενοι	2003	4.746	1 κάθε 3,5 έτη
Σε ελέγχους	Από 03-2004		
15.700	Έως 02-2005	2.551	1 κάθε 6 έτη

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης, Σ.Δ.Ο.Ε.

Ελεγχόμενοι	Έλεγχοι	Συχνότητα ελέγχων
Μεταφορές καυσίμων	Μέσος Όρος	
Δρομολόγια		0,042%
περίπου 3.500.000 ανά έτος	1.500 ανά έτος	

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης, Σ.Δ.Ο.Ε.

Παράνομες εγκαταστάσεις και χώροι αποχρωματισμού ναυτιλιακού καυσίμου

	Έτος	Έλεγχοι - Εντοπισμοί
2.000 παράνομες	2003	3
εγκαταστάσεις εντός	2004	2
Αττικής	2005	2

Πηγή: Πολυτεχνείο, Σ.Δ.Ο.Ε.

—λέγουν— δίνει καθημερινά το παρόν, δυνατότερη από κάθε άλλη φορά. Ένα στα τρία γεμίσματα είναι παράνομο και το 40% του πετρελαίου κίνησης είναι πετρέλαιο θέρμανσης ή λαθρεμπορικό καύσιμο». Οι ίδιοι υπολογίζουν ότι οι 1.200.000 καυστήρες που υπάρχουν στη χώρα (400.000 στην Αθήνα), καταναλώνουν ετησίως 7.000.000 μετρικούς τόνους καυσίμου. «Το οξύμωρο —σημειώνουν— είναι ότι το υπουργείο ανακοινώνει ετήσιες ποσότητες για την οικιακή χρήση, 3,6 εκατομμύρια (στοιχεία εκτελωνισμένων ποσοτήτων) και 1,2 εκ. για αγροτική χρήση. Είναι σαφές λοιπόν, ότι στην αγορά μπαίνουν 3,4 εκατομμύρια τόνοι λαθρεμπορικού καύσιμου ετησίως. Αυτό σημαίνει έναν τζίρο πάνω από 3 δισ. ευρώ ετησίως».

Όσον αφορά πάλι τα μέτρα που εξήγγειλε η κυβέρνηση, οι επιχειρηματίες είναι απαισιόδοξοι: «Λύσεις όπως η φορολογική εξίσωση είναι εκ των προτέρων καταδικασμένες σε αποτυχία», λένουν. Και προσθέτουν: «Ο λόγος είναι απλός και

αφορά την έλλειψη μηχανισμού κατά της λαθρεμπορίας. Είναι κανόνας ότι, όταν δεν υπάρχει αποτελεσματικός μηχανισμός, οι φορολογικές διαφορές καυσίμων ή οι εξισώσεις λειτουργούν υπέρ των λαθρεμπόρων. Η φορολογική εξίσωση δεν είναι εργαλείο κατά της λαθρεμπορίας και δεν έχει χρησιμοποιηθεί ποτέ από κανέναν. Το δε γαϊτανάκι των δηλώσεων με τις επιστροφές φόρου μέσω ΔΕΗ, ΚΕΠ, κουπόνια, φορολογικές μηχανές, ανάμειξη της ΓΠΣ και των ΔΟΥ, ΑΦΜ πολυκατοικιών, ετήσιες συγκεντρωτικές καταστάσεις, μηχανισμούς δεδομένων, κ.λπ., είναι μέτρα, τα οποία αυτο-αναιρούν το ένα το άλλο και συνολικά εκθέτουν αυτούς που τα εξαγγέλλουν. Τα παραπάνω πετυχαίνουν μόνο να δημιουργήσουν σύγχυση στον κόσμο, πρόσθετη γραφειοκρατία και πρόσθετο κόστος, αλλά κανένα αποτέλεσμα κατά της λαθρεμπορίας».

Να περιμένουμε μian απάντηση από τους αρμόδιους κυβερνητικούς αξιωματούχους;

Μια Ν.Δ. που ήρθε απ' τα παλιά

Ένας φίλος ήρθε απόψε απ' τα παλιά φορτωμένος με χιλιάδες αναμνήσεις.
Γ. Μουζάκης - Σ. Παναγόπουλος

Στα μισά, σχεδόν, της κοινοβουλευτικής της θητείας η ΝΔ, ένα κόμμα που επί χρόνια ονειρευόταν την εξουσία και, υποτίθεται, προετοιμαζόταν γι' αυτήν, σήμερα αποδεικνύεται θλιβερά προβλέψιμη και πεπαλαιωμένη. Έχοντας ζήσει και στηλιτεύσει –όπως κι εμείς εξάλλου– με καυστικότητα το «σύστημα ΠΑΣΟΚ», έρχεται τώρα είτε να το μιμηθεί άτσαλα –πρβλ. τα «κόλπα» Αλογοσκούφη για εικονικούς προϋπολογισμούς στην ΕΕ– είτε ν' αποδειχθεί κατώτερή του στη διαχείριση του υφισταμένου τέλματος που σιγά σιγά γίνεται βούρκος. Τα όσα συμβαίνουν στα υπουργεία Πολιτισμού, Εργασίας, Παιδείας, Εσωτερικών κ.λπ. είναι ηχηρά παραδείγματα.

Η ΝΔ εμφανίζεται ως εικονικός τιμωρός της διαφθοράς, όμως την σπάθη της κάθαρσης κραδαίνουν τα ίδια, φθαρμένα από την πολυετή, άγωνα αντιπολίτευση πρόσωπα. Τα οποία οσονούπω υιοθέτησαν τις πόζες, τις μούτρες και το ύφος των προηγούμενων, αλλά και συνεργάστηκαν μαζί τους όπου ήταν επιβεβλημένο. Αν σήμερα η ΝΔ δεν καταβαραθρώνεται –ακόμη– στις δημοσκοπήσεις, οφείλεται στους δύο προφανείς λόγους που γνωρίζουν ακόμη και τα νήπια. Πρώτον, ο πρωθυπουργός επικοινωνιακά είναι πολύ επαρκής και διατυπώνει με πειστικότητα αυτά που το ακροατήριό του περιμένει ν' ακούσει και, δεύτερον, ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης δεν έχει καταφέρει να πείσει ούτε τους εντός ούτε τους εκτός ΠΑΣΟΚ ότι αποτελεί υπολογίσιμη εναλλακτική λύση.

Μόνο που τα πράγματα στην τηλε-δημοκρατία μας δεν παραμένουν στάσιμα. Ο Κ. Καραμανλής δεν έχει πολλά περιθώρια πλέον να επιρρίπτει στο παρελθόν τα χάλια του παρόντος ούτε και να αντιμετωπίζει με φραστικές ωραιοποιήσεις την οδυνηρή πραγματικότητα λ.χ. στο εργασιακό, τις συντάξεις των χαμηλόμισθων ή την ανεργία. Από την άλλη ο κ. Παπανδρέου σταθερά βελτιώνει την προς τα έξω εικόνα του συνηθίζοντας να μιλάει ελληνικά από στήθους και ν' απευθύνεται σ' ένα μεγάλο κοινό χωρίς να κομπιάζει. Θα μου πείτε: Είναι αρκετό αυτό; Και θα σας απαντήσω ειλικρινά: Εδώ που φτάσαμε είναι αρκετό. Που σημαίνει ότι το υφιστάμενο

του Τάσου Αναστασίου

σύστημα πλέον ολοκλήρωσε τον χρόνο ζωής που του έδιδαν και οι πιο αισιόδοξοι κατασκευαστές του. Αν επιβιώνει ακόμη, αυτό ας αποδοθεί στην υποπληροφόρηση, την αμάθεια και την παϊνιτέ της συντηρητικής κατά βάθος και πλάτος κοινωνίας μας, που όσο κι αν νιώθει την αναγκαιότητα των ρήξεων άλλο τόσο τις φοβάται κυτταρικά, επειδή έχουν καταγραφεί φοβερά πράγματα στη συλλογική της μνήμη.

Ούτως εχόντων των πραγμάτων, φτάσαμε να έχουμε ως πολιτικούς τους Ρεγκούζες, Γιακουμάτους, Κουλούρηδες, Πάχτες, Βερελήδες, Κόκκινους Πάνους, Πάνους Καμένους, Τατούληδες κ.ά., δηλαδή μεγέθη που σε άλλες, όχι πολύ παρωχημένες εποχές δεν θα βρίσκονταν στο κοινοβούλιο ούτε σαν στενογράφοι. Αλλά δεν είναι μόνο η σπάνις ή η ακαταλληλότητα των προσώπων. Είναι κυρίως η εργαλειοποίηση των κομμάτων εξουσίας προς την κατεύθυνση νομής και εκμετάλλευσης του κράτους. Γι' αυτό τον λόγο υφίστανται και εξ αυτού του λόγου αντλούν τη δύναμή τους. Κάποτε τα λαϊκά, αγροτικά εν πολλοίς, στρώματα της δεξιάς δονούσε το συγχινησιακό και αφελές «Πατρίς, Θρησκεία, Οικογένεια», ενώ την κεντροαριστερά το «Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία» που απέρρεε από τα ποικίλα στερητικά της σύνδρομα. Στην εποχή του μεταμοντέρνου, όπου οι τρέχοντες πολιτικοί όροι είναι «μπαϊρακτάρης», «λαμόγιο», «γορηγορόσημο» ή «αλμού-

νια», η οποία ιδεολογία σχετίζεται με τη δυνατότητα επαγγελματικής αποκατάστασης, ήγουν θέσης στο δημόσιο, αλλά και την πρόσβαση στον κρατικό κορβανά με χαριστικούς όρους (ήγουν εργολαβίες ημετέρων). Κι εδώ θα πρέπει ν' αναφερθεί ο διαχρονικός υπερκομματικός πολιτικός όρος που ίσχυε και θα ισχύει: ρουσφέτι.

Τι κι αν ο πρωθυπουργός διέρρηξε τα μιάτια του στη Βουλή, απαντώντας σε επερώτηση του Νίκου Κωνσταντόπουλου, πως αυτοί είναι διαφορετικοί και ότι δεν υποστέλλουν τη σημαία εναντίον της διαπλοκής; Φοβάμαι πως δεν έπεισε ούτε κι όσους θα ήθελαν να πειστούν. Ο Κ. Καραμανλής έχασε τη στρατηγική ευκαιρία να καταφέρει καιρία πλήγματα εναντίον της διαφθοράς την επαύριο των εκλογών. Αναβλητικός και αναποφάσιτος, άφησε τους αντιπάλους του να τον καταστήσουν μέρος του γενικού του προβλήματος. Ή μήπως αυτό, κατά βάθος, επεδίωκε;

Αυτό που καταλογίζω στον Κ. Σημίτη αλλά και στους τρέχοντες ηγέτες όλης της Δύσης οι οποίοι εμπνέονται από τον νεοφιλελευθερισμό έστω κι αν φέρουν ουσιαστικά δημοκρατικό πρόσημο, είναι ότι στερούνται συνείδησης της ιστορίας. Δηλαδή αδυνατούν να συλλάβουν το μέλλον του τόπου τους και της ανθρωπότητας μετά από 50 ή 100 χρόνια και προς τα εκεί να κατευθύνουν τα οράματά τους κι αυτόν τον καταπονημένο λαό. Αρνούνται να ονειρευτούν πρώτα κι έπειτα να χαράξουν πολιτικές που θα προλάβουν τις δυσοίωνες εξελίξεις του μέλλοντος, εγκλωβισμένοι στη διαχείριση του τώρα... Το ενεργειακό, η αγορά του αυτοκινήτου και η βιομηχανία του σε σχέση με την ραγδαία οικολογική επιδείνωση του πλανήτη θα είναι οι βραχνάδες του αύριο.

Στη γειτονιά μας τώρα, καμιά μακρόπνοη πολιτική που δεν επιδιώκει απλώς να μπαλώσει προβλήματα δεν θα έπρεπε να συναινέσει στο άθλιο σχέδιο Ανάν. Κι όμως τα κόμματα εξουσίας grosso modo, ακολουθώντας άβουλα τις εντολές των Αμερικανών, δρουν χωρίς κανένα φόβο ιστορίας. Και χωρίς να σκέφτονται ότι και οι ΗΠΑ, όσο παντοδύναμες κι αν φαίνονται, θα πληρώσουν κι αυτές το ιστορικό τους τίμημα. Το μάθημα της ΕΣΣΔ δεν φαίνεται να συνετίζει κανέναν.

Η ΝΔ ήρθε απ' τα παλιά για να καταργήσει το οκτώωρο, την ελαστικότητα του οποίου είχε προετοιμάσει το ΠΑΣΟΚ, όπως επίσης και το νομοσχέδιο για τις ανώτατες εκκλησιαστικές σχολές που όμως θέλει να υλοποιήσει η κ. Γιαννάκου. Αλλάζουν μόνο τα ονόματα και σε κάποιες περιπτώσεις ούτε κι αυτά: Π.χ. ο κ. Μάνος ή ο κ. Ανδριανόπουλος συνεργαζόμενοι πλέον με την αντιπολίτευση. Κάποιος νέος αέρας; Κάποια ελπίδα ανανέωσης από κάπου; Οι υπομονετικοί περιμένουν να υποργοποιηθεί ο κ. Πολύδωρας, που είναι και διανοούμενος. Οι ανυπόμονοι, αναλαμβάνοντας τις προσωπικές τους ευθύνες, στρέφονται προς την Αριστερά και την πιέζουν να αναλάβει τις δικές της ευθύνες, βγαίνοντας έξω από τις νοοτροπίες της αντιρρητικής διαχείρισης και παράγοντας νέα θεωρία ικανή να στηρίζει τα όνειρα ουσιαστικής ρήξης. Οι συνθήκες είναι κατάλληλες. Η ιστορία περιμένει...

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ

Λεύκωμα με άρθρα, μελέτες και πάνω από χίλιες τετράχρωμες φωτογραφίες, που αποτυπώνει τη σύγχρονη νεοελληνική κακογουστιά. Αναλύει το κιτς, αναζητά τις

ρίζες του και

σχολιάζει με χιούμορ τις χιλιάδες περιπτώσεις του φαινομένου.

Κεντρική διάθεση, τηλ.: 210-72.32.819

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

* Εισηγήσεις
* Συζητήσεις Συνοργάνωσης Τραπέζης

Σάββατο, 26 Νοεμβρίου 2005
Αθήνα

ΠΑΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΕΓΓΡΑΦΕΣ
Σ. Χαγαλάμνη 1 & Μανωμυζάλη, 114 72 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 6447 533, Fax 6445 140, e-mail: lgaa-opc@otenet.gr

Η αβάσταχτη μοναξιά του Καραμανλή στον αγώνα κατά της διαπλοκής

του Βασίλη Ζήση

«Τα βρήκε ή δεν τα βρήκε ο Καραμανλής με τον Κόκκαλη;» είναι το ερώτημα που πλανάται απειλητικά τις τελευταίες ημέρες πάνω από την πολιτική μας ζωή με αφορμή την απόφαση του Σ. Κόκκαλη να κλείσει τον ραδιοφωνικό σταθμό Flash. Η κίνηση αυτή προκάλεσε ορμητικό αντιδράσεων και στάθηκε αφορμή για να διατυπωθεί δριμύτατη κριτική στην κυβέρνηση από τον Ν. Κωνσταντόπουλο, ο οποίος την κατηγόρησε ότι «τα βρήκε» με τη διαπλοκή. Ο πρωθυπουργός απάντησε ότι «δεν τα βρήκαν» και κάλεσε τους πάντες σε συστράτευση εναντίον της διαφθοράς. Το ερώτημα όμως είναι ποιος μπορεί πλέον να συστρατεύσει, όταν το ίδιο του το κόμμα και τα μέσα ενημέρωσης που πρόσκεινται σε αυτό είναι βαθύτατα διαπλεγμένα και δεν ενδιαφέρονται για την καταπολέμηση της διαφθοράς, αλλά μόνο για το πώς θα της αλλάξουν χρώμα.

Ο Σωκράτης Κόκκαλης επισκίασε για μια ακόμη φορά όλους τους αστέρες και τα προβλήματα του δημοσίου βίου, όταν ανακοίνωσε μέσω... Κακαουνάκη ότι κλείνει τον ραδιοφωνικό σταθμό Flash, με αποτέλεσμα να ξεσπάσει μια αντιπαράθεση στην οποία ενεπλάκησαν οι πάντες, από την αντιπολίτευση και τη συμπολίτευση μέχρι την ΓΣΣΕ και την ΕΣΗΕΑ, τις συνήθειες δημοκρατικές δυνάμεις και τους τηλεοπτικούς μαϊνδανούς. «Ο Flash παραδόθηκε στη Δεξιά από την εργοδοσία», «ο Κόκκαλης δεν είναι σωστός», «παίζει παιχνίδια με την εκάστοτε κυβέρνηση», διαμαρτύρονταν ολοφύρεται από τα κανάλια πολιτικοί και δημοσιογράφοι των οποίων η βασική αγωνία τόσα χρόνια σχετικά με τη διαπλοκή ήταν να φωτογραφηθούν όσο πιο κοντά γινόταν στον Σωκράτη. Το θέμα έφτασε μέχρι τη Βουλή, όπου την περασμένη Παρασκευή ο Ν. Κωνσταντόπουλος κατηγόρησε την κυβέρνηση ότι «τα βρήκε» με τη διαπλοκή. Απαντώντας ο Κ. Καραμανλής δήλωσε ότι δεν τα βρήκε με κανέναν και κάλεσε τους πάντες σε συστράτευση κατά της διαφθοράς και της διαπλοκής.

Ωραία τα λόγια του πρωθυπουργού, αλλά προφανώς ξεχνά ότι, για να συστρατευθεί κάποιος, πρέπει να υπάρχει

και ένας στρατός στις γραμμές του οποίου θα στοιχηθεί. Όταν όμως αυτός ο στρατός δεν υπάρχει, τότε ο βασιλιάς-στρατηγός κινδυνεύει να μείνει μονάχος. Ενάμιση χρόνο μετά την άνοδο της ΝΔ στην κυβέρνηση, το κατεστημένο που δημιουργήθηκε και ανδρώθηκε επί «συστήματος ΠΑΣΟΚ» εξακολουθεί να ζει και να βασιλεύει και να κυριαρχεί στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, την πολιτική, την οικονομία, τις δημόσιες προμήθειες, παντού. Από την άλλη μεριά, στο κυβερνητικό στρατόπεδο επικρατεί πλήρης αναρχία και ο καθένας ανοίγει το δικό του μαγαζάκι.

ΤΟ ΝΕΟ «ΣΥΣΤΗΜΑ ΝΔ-ΠΑΣΟΚ»

Ύστερα από μια σύντομη περίοδο ανοχής –λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων– και σύγχυσης –λόγω του βασικού μετόχου– το «σύστημα ΠΑΣΟΚ» είναι σήμερα σε θέση να εξαπολύει με το παραμικρό λυσσαλέες επιθέσεις ενάντια στην κυβέρνηση, η οποία δείχνει ανίκανη να τις αποκρούσει. Όχι επειδή είναι τάχα πανίσχυρο και ο αγώνας για την εξάρθρωση του «βαθέως κράτους» πολύ δύσκολος, όπως δήλωσε πρόσφατα ο πρωθυπουργός. Αλλά επειδή ούτε καν το άγγιξε η κυβέρνηση στους μήνες που πέρασαν από τότε που ανέλαβε.

Συμβαίνει μάλιστα το αντίθετο. Οι ενέργειες σειράς υπουργών και αξιωματούχων της κυβέρνησης οδηγούν στο συμπέρασμα ότι στόχος τους δεν είναι η διάλυση του παλαιού συστήματος, αλλά η αφομοίωσή του προκειμένου να δουλέψει, υποτίθεται, για τη «νέα διακυβέρνηση». Ένα και μόνο παράδειγμα αρκεί για να αντιληφθούν όλοι τι γίνεται. Νομίζει κανείς ότι η περίφημη «οικονομική απογραφή» του Γ. Αλογοσκούφη δεν συνοδεύτηκε και από πλήρη και αναλυτική «απογραφή» των σκανδάλων επί ΠΑΣΟΚ, ακόμα και σε επίπεδο μικρομεσαίων στελεχών; Εμείς πάντως γνωρίζουμε ότι έχουν συγκεντρωθεί ακόμα και φάκελοι με φωτογραφίες των διόλου ευκαταφρόνητων ακινήτων που κατάφεραν να αγοράσουν τα τελευταία χρόνια αξιωματούχοι του πράσινου κρατικού μηχανισμού, πολλοί εκ των οποίων σήμερα αναζητούν καταφύγιο στη Χαριλάου Τρικούπη.

Εύλογα προκύπτει βέβαια το ερώτημα γιατί όλα αυτά δεν δίδονται στη δημοσιότητα, αλλά αντιθέτως αφήνουν τα αντιπολιτευόμενα ΜΜΕ να δημιουργούν καταστάσεις για ψύλλου πήδημα. Η απάντηση είναι μία και μοναδική. Για να υποταχθούν τα λαμόγια του συστήματος ΠΑΣΟΚ και να στρωθούν στη δουλειά υπέρ της νέας κατάστασης.

Ως παλαιός αριστερός, ο κ. Ρουσσοπούλος γνωρίζει πολύ καλά τη «λενινιστική τακτική» που λέει ότι «ποτέ δεν ξηλώνουμε όλο το παλιό σύστημα, αλλά το βάζουμε να δουλέψει για μας». Όμως το ερώτημα είναι για ποιον θα δουλέψουν τα λαμόγια; Για το Μαξίμου ή για τα παραμάγαζα του καθενός υπουργού και υφυπουργού που λειτουργεί ανεξέλεγκτος από το πρωθυπουργικό περιβάλλον; Και πού είναι το «νέο σύστημα» για το οποίο υποτίθεται ότι θα δουλέψει το «παλιό»; Έχει περάσει ενάμιση χρόνος διακυβέρνησης ΝΔ και κάτι τέτοιο δεν υπάρχει ακόμα, ενώ πολλοί αμφιβάλλουν εάν θα προλάβει καν ο Κ. Καραμαν-

λής να το δημιουργήσει.

Οι παλαιές ισορροπίες διαταράχθηκαν αποφασιστικά, αλλά δεν αντικαταστάθηκαν ακόμα με νέες κι αυτό εξηγεί κατά τη γνώμη μας τα όσα απίστευτα ζούμε τις τελευταίες ημέρες. Η αποφασιστικότητα έδωσε τη θέση της στις ταλαντεύσεις και την αναποφασιστικότητα και αυτό αποθράσυνε τους πάντες. Αυτός είναι και ο λόγος που η κυβέρνηση και ο ίδιος ο πρωθυπουργός βάλλονται τον τελευταίο καιρό όχι μόνο από τους αντιπάλους τους αλλά και από παραδοσιακούς συμμάχους τους. Για παράδειγμα, η κίνηση Κωνσταντόπουλου υποστηρίχθηκε εμφανώς και παντοιοτρόπως από το συγκρότημα Αλαφούζου, το οποίο δεν κρύβει τον τελευταίο καιρό τη δυσaréσκειά του για «την κυβερνητική αναδίπλωση σε θέματα διαπλοκής και διαφάνειας». Η ίδια εικόνα δυσaréσκειας εκπέμπεται και από άλλους παραδοσιακούς συμμάχους της κυβέρνησης Καραμανλή.

ΕΛΛΟ Η ΠΟΛΙΣ

Όσο για το ερώτημα ποιοι από το κόμμα του Κ. Καραμανλή μπορούν να συστρατευθούν μαζί του εναντίον της διαπλοκής, η απάντηση επαφίεται σε σεναριογράφους επιστημονικής φαντασίας. Ποιο από τα κορυφαία στελέχη του κόμματός του μπορεί άραγε να επιστρατεύσει ο Κ. Καραμανλής κατά της διαπλοκής; Τον κ. Μητσοτάκη; Ή μήπως τους κ.κ. Έμπερτ, Βαρυσιώτη, Μπακογιάννη κ.λπ.; Τον κορυφαίο γκαφατζή υπουργό που συνέταξε υπερασπιστικά υπομνήματα για τον εθνικό προμηθευτή; Ή τον αρμόδιο για συμβάσεις δισεκατομμυρίων που ευνοεί τους άλλους εθνικούς προμηθευτές; Τους «τρεις υπουργούς» που διατηρούν «πολύ καλές σχέσεις» με τον Σ. Κόκκαλη, εκ των οποίων σύμφωνα με την *Ελευθεροτυπία* «οι δύο έχουν τοποθετηθεί σε υπουργεία πρώτης γραμμής»; Ή μήπως τους διοικητές του ΟΠΑΠ, του ΟΤΕ και της ΔΕΗ;

Είναι άτοπη λοιπόν η διαπίστωση του κ. Κωνσταντόπουλου ότι η ΝΔ τα βρήκε τον Κόκκαλη. Διότι η ΝΔ τα βρίσκει, τα χάνει, και τα ξαναβρίσκει με τον Σωκράτη κατά το δοκούν και ανάλογα με τις διακυμάνσεις του δούναι και λαβείν εδώ και πολλά χρόνια, αν κρίνουμε τουλάχιστον από τη συμπεριφορά της βαρονίας, των ΜΜΕ και των παραγόντων που παίζουν μπάλα στο γήπεδό της. Ούτε καν τον δεξιό Τύπο δεν μπορεί να επιστρατεύσει το Μαξίμου εναντίον της διαπλοκής, γιατί η συντριπτική πλειοψηφία του, εάν δεν πάρει χορηγίες ή διαφήμιση, είναι ικανή να αλλάξει στρατόπεδο. Όσον αφορά την τηλεόραση, κα-

Ολοφύρμιο

Πολύ γέλιο έπεσε όταν γνωστοί θαμώνες της διαπλοκής άρχισαν να ολοφύρονται, ως αιφνιδιασθείσες παρθένες, για την αλλαγή των κανόνων του παιχνιδιού, και να κατηγορούν τον Σ. Κόκκαλη ότι χάρισε τον Flash στην κυβέρνηση Καραμανλή. «Ποιος είσαι εσύ που κλείνεις τον Φλας, μήπως αύριο θα κλείσεις και τον Ολυμπιακό;», άρχισε να φωνάζει ο Ανδρουλάκης και ακολούθησαν ο Άκης Τσοχατζόπουλος, ο Κίμων Κουλούρης και άλλοι γνωστοί αντιδιαπλεκόμενοι. Μέχρι και ο εκπρόσωπος Τύπου του ΠΑΣΟΚ Ν. Αθανασάκης τα έβαλε με τον πρώην στυλοβάτη της πράσινης διαπλοκής επειδή υποτίθεται ότι αποστάτησε προς τη ΝΔ. Τον Μητσοτάκη δεν είχε δάσκαλο; Δεν τους ρώτησε όμως κανείς, για να καταλάβουμε κι εμείς, γιατί ακριβώς διαμαρτύρονται. Επειδή τάχατες ο Καραμανλής εγκατέλειψε τον αγώνα κατά της διαπλοκής, ή μήπως επειδή τους εγκατέλειψε ο Σωκράτης και θα μείνουν ορφανοί;

λύτερα να μην το συζητάμε. Είναι αμφίβολο εάν υπάρχει έστω και ένα κανάλι που να στηρίζει τον Κ. Καραμανλή.

Η προφανής αδυναμία της κυβέρνησης απέναντι στις εντεινόμενες επιθέσεις του αντιπολιτευόμενου Τύπου έχει φυσικά κι αυτή την εξήγησή της. Το Μαξίμου εφυσύχασε για μεγάλο διάστημα, νομίζοντας ότι έχει την πρωτοβουλία των κινήσεων, αφού «ο Λαμπράκης ασχολείται μόνο με το Μέγαρο, ο Τεγόπουλος δεν ασχολείται με τίποτε και στον όμιλο Μπόμπολα επικρατεί μπάχαλο». Όμως, όπως δείχνει η ίδια η πραγματικότητα, αυτό δεν αρκούσε. Πολύ περισσότερο όταν το σύστημα έχει επιδείξει μία καταπληκτική πρόσαρμογή στις αλλαγές και τις νέες συνθήκες. Γεγονός που, μεταξύ άλλων, αποδεικνύει η άνοδος Ψυχάρη και η εμφάνιση νέων και επιτυχημένων εφημερίδων μεγάλης κυκλοφορίας που αντιπολιτεύονται την κυβέρνηση. Όσο για τις επιλεκτικές συμμαχίες που είχε ενεργοποιήσει το Μαξί-

μου με εκπροσώπους του «αντιπολιτευόμενου» Τύπου, πέρασαν κι αυτές μαζί με τη «συναινετική πολιτική» στα αζήτητα, αν μη τι άλλο λόγω του εντεινόμενου ανταγωνισμού για το ποιος θα βγάλει πρωτοσέλιδο το πιο κραυγαλέο σκάνδαλο. Όλοι μαζί εξαπολύουν πλέον καθημερινώς τη μια επίθεση μετά την άλλη εναντίον του Μαξίμου.

Μέχρι στιγμής το Μαξίμου σώζεται επειδή ο κόσμος εξακολουθεί να δείχνει ανοχή στην κυβέρνηση, ενώ ο Γ. Παπανδρέου δεν έχει καταφέρει να συγυρίσει το ΠΑΣΟΚ. Αυτά όμως σύντομα θα τελειώσουν. Και εάν δεν γίνει κάτι, τότε το μόνο που θα μείνει στο Μαξίμου είναι να περιμένει ότι ο φόβος των εκλογών θα συσπειρώσει τους Νεοδημοκράτες ώστε να καταφέρει να τους «μαντρώσει». Μέχρι τότε ωστόσο θα έχει χάσει το παιχνίδι, αν εξακολουθήσει να πορεύεται με αυτή τη λογική και κυρίως με τη λογική των δημοσκοπήσεων.

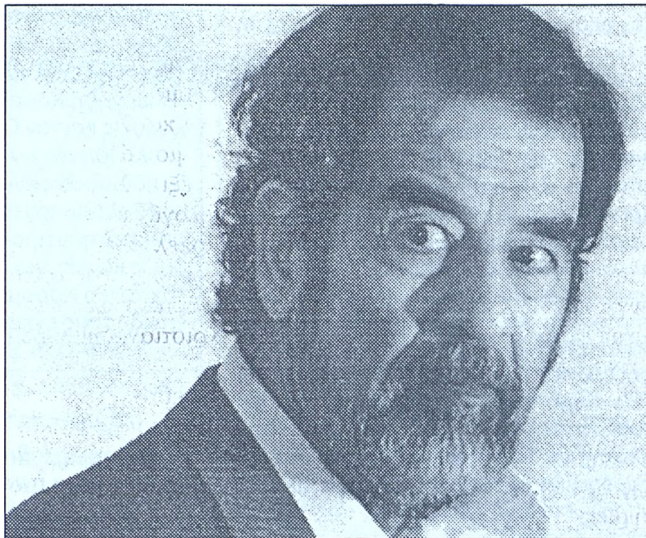
ΙΡΑΚ ΔΙΚΗ ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΤΡΟΜΟΥ

Πριν ακόμα ολοκληρωθεί η καταμέτρηση των ψήφων του δημοψηφίσματος του περασμένου Σαββάτου στο Ιράκ και με αυξανόμενες ενδείξεις για «μαγαιρέματα» που θα εξασφαλίσουν ένα θετικό αποτέλεσμα, οι Αμερικανοί έσπευσαν να δηλώσουν ικανοποιημένοι που κατάφεραν να «περάσουν» το νέο Σύνταγμα της χώρας. Με τη γνωστή βιασύνη τους, άρχισαν μάλιστα να διαφημίζουν την πρόοδο που συντελείται στον εκδημοκρατισμό του Ιράκ, ο οποίος θα ολοκληρωθεί, όπως ισχυρίζονται, με τις βουλευτικές εκλογές που θα διεξαχθούν σε δυο μήνες περίπου.

Στο πλαίσιο αυτό, την περασμένη Τετάρτη άρχισε στη Βαγδάτη η αναμενόμενη πολύκροτη δίκη εναντίον του πρώην ηγέτη της χώρας Σαντάμ Χουσεϊν και κάποιων στενών συνεργατών του.

Η διαδικασία της δίκης άρχισε όμως κάτω από τις συνθήκες τρόμου που επικρατούν σε ολόκληρο το Ιράκ, καθώς οι διάφορες ομάδες ενόπλων έχουν εντείνει τη δράση τους, με συνεχείς επιθέσεις εναντίον τόσο των κατοχικών δυνάμεων όσο και των τοπικών δυνάμεων ασφαλείας, ενώ από την άλλη πλευρά τις επιθέσεις τους έχουν εντείνει και οι κατοχικές δυνάμεις, οι οποίες επιδίδονται σε άγριο κυνηγητό ανταρτών με αποτέλεσμα να προκαλούν νέο λουτρό αίματος κυρίως αμάχων.

Στο μεταξύ, αναφορικά με την δίκη Σαντάμ, διάφορες διεθνείς οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν αρχίσει εδώ και αρκετό καιρό να την χαρακτηρίζουν προκαταβολικά παρωδία, καθώς, όπως λένε, οι συνθήκες κάτω από τις οποί-

ες θα εκδικαστεί η υπόθεση συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι η δίκη κάθε άλλο παρά δίκαιη θα είναι.

Όπως αναφέρουν, οι Αμερικανοί πρωτοστάτησαν στην επιλογή και «εκπαίδευση» των δικαστών και ακόμα των μαρτύρων της δίκης, η οποία θα διεξαχθεί με αμερικανική χρηματοδότηση.

Στο πλαίσιο αυτό εξάλλου, οι οργανώσεις τάσσονται κατά μιας θανατικής καταδίκης του Σαντάμ, πράγμα που θεωρούν σχεδόν δεδομένο, και βεβαίως κατά της εκτέλεσης μιας τέτοιας καταδίκης.

ΚΙΝΑ ΑΝΗΣΥΧΟΥΝ ΟΙ ΗΠΑ ΓΙΑ ΑΣΙΑ

Την έντονη ανησυχία των ΗΠΑ για ορισμένες εξελίξεις που σημειώνονται στην Ασία εκφράζει η επίσκεψη που πραγματοποίησε πρόσφατα στο Πεκίνο ο αμερικανός υπουργός Άμυνας Ντόναλντ Ράμσφελντ, καθώς το αμερικανικό Πεντάγωνο προβληματίζεται με την αύξηση των κινεζικών εξοπλισμών.

Στις συνομιλίες που είχε με τους κινέζους ηγέτες, ο Ράμσφελντ προειδοποίησε ότι η Κίνα «θα πρέπει να επιλέξει ανάμεσα στην επιθυμία της να συνεχίσει την οικονομική της ανάπτυξη και τις προσπάθειές της να ελέγξει τις εξωτερικές επιρροές, αλλά και την πρόσβασή της στην πληροφορόφορηση», ενώ δεν ξέχασε να αναφέρει την πάγια θέση των ΗΠΑ για τον εκδημοκρατισμό της Κίνας.

Η επίσκεψη Ράμσφελντ έχει να κάνει με την κακή κατάσταση που επικρατεί

στις αμερικανοκινεζικές σχέσεις, με αφορμή τις συζητήσεις για μια αγορά αμερικανικών όπλων από την Ταϊβάν, ύψους 10 δισ. δολαρίων, στην οποία αντιδρά έντονα η Κίνα.

Παράλληλα με αυτό όμως, τις ΗΠΑ ανησυχεί η ανάπτυξη της στρατιωτικής συνεργασίας της Κίνας με τη Ρωσία στο πλαίσιο της Συνθήκης της Σαγκάης.

Ο λόγος αυτός ήταν άλλωστε η αιτία και για μια άλλη επίσκεψη που πραγματοποίησε μια εβδομάδα νωρίτερα η υπουργός Εξωτερικών Κοντολιζα Ράις στο Καζακστάν και το Τατζικιστάν –δεν επισκέφτηκε το Ουζμπεκιστάν, παρόλο που είχε περιληφθεί στο πρόγραμμα– όπου οι ΗΠΑ διαθέτουν στρατιωτικές βάσεις, τις οποίες όμως τώρα οι χώρες αυτές, που επίσης έχουν ενταχθεί στη Συνθήκη της Σαγκάης, ζητούν από τους Αμερικανούς να τις αποσύρουν.

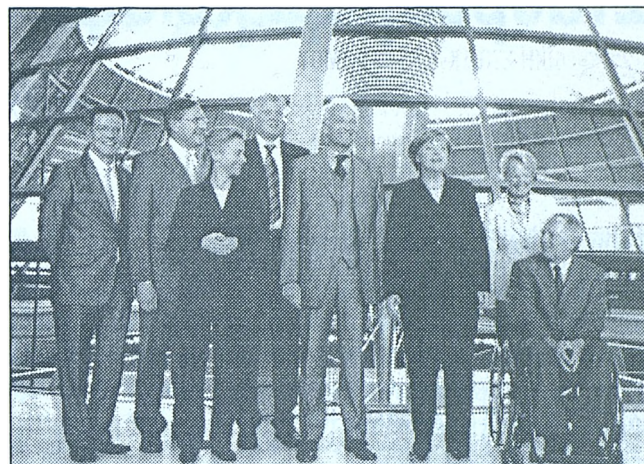

ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΑΒΕΒΑΙΟ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Οι γιορτές και τα πανηγύρια στη Γερμανία για τον σχηματισμό κυβέρνησης από τον «μεγάλο συνασπισμό», όπως αποκαλείται η συνεργασία Σοσιαλδημοκρατών και Χριστιανοδημοκρατών, τέλειωσαν. Οι δυο «μεγάλοι» μοιράστηκαν τα υπουργεία (οκτώ οι Σοσιαλδημοκράτες και έξι οι Χριστιανοδημοκράτες, οι οποίοι επιπροσθέτως υπολογίζουν τη θέση του καγκελαρίου που πήρε η Άνγκελα Μέρκελ συν μια θέση υπουργού άνευ χαρτοφυλακίου), ενώ την περασμένη Τρίτη συγκροτήθηκε σε σώμα και η Βουλή της χώρας, εκλέγοντας με μεγάλη πλειοψηφία πρόεδρο της τον Χριστιανοδημοκράτη Νόρμπερτ Λάμερτ.

Πριν όμως αρχίσει καλά καλά να λειτουργεί το νέο υπουργικό συμβούλιο της κ. Μέρκελ, εμφανίστηκαν και οι πρώτες εκτιμήσεις αναλυτών οι οποίοι αμφισβητούν τη δυνατότητα της κυβέρνησης να πετύχει στο έργο της και ιδιαίτερα στο κυρίως ζητούμενο, που είναι η ανάκαμψη της οικονομίας της χώρας. Όπως υποστηρίζουν, η σύνθεση της κυβέρνησης από στελέχη δυο παρατάξεων με διαφορετικούς προσανατολισμούς, καθώς και η συμμετοχή σ' αυτήν πολλών εσωκομματικών αντιπάλων της ίδιας της Μέρκελ, ενδέχεται να δημιουργήσουν σοβαρά εμπόδια στο έργο της.

Κατά τους αναλυτές, το πρόβλημα έγκειται κυρίως στο γε-

γονός ότι η νέα καγκελάρια υποχρεώθηκε να κάνει πολλές υποχωρήσεις από το πρόγραμμά της, προκειμένου να επιτευχθεί η αναγκαία συναίνεση, με αποτέλεσμα η νέα κυβέρνηση να θεωρείται «υπερβολικά σοσιαλδημοκρατική». Και μπορεί οι παραπάνω αναλύσεις να προέρχονται από ερευνητικά κέντρα που έχουν σχέση με τον επιχειρηματικό κόσμο της Γερμανίας, ωστόσο δεν παύουν να εκφράζουν μιαν άποψη που είχε αρχίσει ήδη να διατυπώνεται πολύ πριν από την επίτευξη συμφωνίας των δυο κομμάτων.

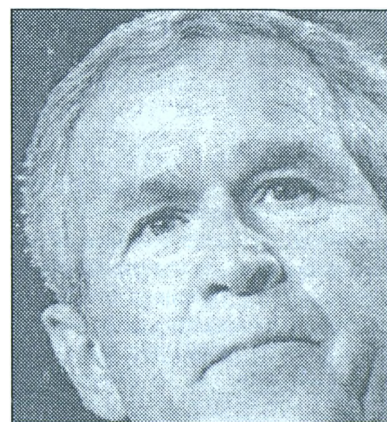
ΗΠΑ Ο ΜΠΟΥΣ ΕΠΙΑΣΕ... ΠΑΤΟ

Στο ναδίρ έφτασε η δημοτικότητα του προέδρου των ΗΠΑ Τζορτζ Μπους του «μικρού», σύμφωνα με τις τελευταίες σφυγμομετρήσεις, οι οποίες δείχνουν ότι τον υποστηρίζει μόλις το 39% των αμερικανών πολιτών, ποσοστό που είναι το χαμηλότερο από την άνοδό του στην εξουσία το 2001.

Να σημειωθεί ότι λίγο μετά την επανεκλογή του τον περασμένο Νοέμβριο, η δημοτικότητά του βρισκόταν

στο 55%, ενώ κατά την έναρξη της εισβολής των αμερικανοβρετανικών δυνάμεων στο Ιράκ την άνοιξη του 2003 ήταν άνω του 70%.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της δημοσκοπήσης, ο Μπους χάνει εξαιτίας της εισβολής στο Ιράκ, της αύξησης των τιμών του πετρελαίου, του σκανδάλου της αποκάλυψης της ταυτότητας μιας πράκτορος της CIA, καθώς και της ευνοιοκρατίας που επιδεικνύει ο πρόεδρος στην τοποθέτηση δικών του ανθρώπων σε θέσεις κλειδιά.

ΒΡΕΤΑΝΙΑ ΟΙ ΒΛΑΒΕΡΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Αποκαλυπτική είναι μια έκθεση της μη κυβερνητικής οργάνωσης «Διεθνής Διαφάνεια» που παρουσιάστηκε τις ημέρες αυτές στο Λονδίνο και η οποία επισημαίνει μεταξύ άλλων ότι «η διαφθορά δεν είναι μόνο ένα από τα κυριότερα αίτια της φτώχειας, αλλά και ένα σημαντικό εμπόδιο για την καταπολέμησή της».

Στην ίδια έκθεση αναφέρεται επίσης ότι δύο στις τρεις χώρες του πλανήτη, ιδιαίτερα οι φτωχότερες, μαστίζονται σήμερα από τη διαφθορά. Η έκθεση προσθέτει ότι, όπως αποδει-

κνύεται, η φτώχεια και η διαφθορά αλληλοτροφοδοτούνται.

Συνολικά, σύμφωνα με την έκθεση, σε 70 χώρες σε όλο τον πλανήτη εμφανίζεται διαφθορά σε μεγάλη έκταση, αποτελώντας μια σημαντική απειλή κατά της ανάπτυξης.

Αναφορικά με την Ελλάδα πάντως, η έκθεση την κατατάσσει στην 49η θέση, ενώ η Βουλγαρία, η Τουρκία και η Κροατία βρίσκονται στην 55η, 65η και 70η θέση αντίστοιχα, με την Αλβανία να προβάλλει ως η χώρα με το υψηλότερο επίπεδο διαφθοράς στην Ευρώπη, αντίθετα με τη Φινλανδία, η οποία μαζί με την Ισλανδία και τη Νέα Ζηλανδία είναι οι «καθαρότερες» χώρες του κόσμου.

Σταυροδρόμι κρίσιμων αποφάσεων για ΠΓΔΜ

του Τάκη Διαμαντή

Η φάρσα, όπως έχει εξελιχθεί εδώ και αρκετά χρόνια το θέμα της επίσημης ονομασίας της ΠΓΔΜ, συνεχίζεται, συνοδευόμενη από την ίδια σειρά των γνωστών σημαντικών παραμέτρων, πέρα από τις σχέσεις Αθήνας-Σκοπίων, οι οποίες από την αρχή σχεδόν έχουν επισύρει το άμεσο ενδιαφέρον κυρίως των ΗΠΑ αλλά και ορισμένων ευρωπαϊκών χωρών. Ένα ενδιαφέρον που, είτε το θέλουμε είτε όχι, γέρνει την πλάστιγγα περισσότερο υπέρ των Σκοπίων και άρα σε βάρος της Αθήνας.

Η κήρυξη ανεξαρτησίας, το 1991, της πρώην Ομόσπονδης Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας –όπως ήταν γνωστή για πάνω από 45 χρόνια με την πλήρη ανοχή και της Ελλάδας– από την πρώην Γιουγκοσλαβική Ομοσπονδία, έγινε με πρωτοβουλία του τότε προέδρου Κίρο Γκλιγκόροφ, ο οποίος πολύ σύντομα πέτυχε να εξασφαλίσει την πλήρη υποστήριξη του διεθνούς παράγοντα, προβάλλοντας τη χώρα του ως νησίδα σταθερότητας και ασφάλειας στην δοκιμαζόμενη από σκληρές πολεμικές συγκρούσεις περιοχή.

Στο πλαίσιο αυτό μάλιστα, οι ξένοι παράγοντες –Αμερικανοί και Ευρωπαίοι– στήριξαν τη χώρα του Γκλιγκόροφ με όλα τα μέσα, παρέχοντας οικονομική βοήθεια και με αποστολές συμβούλων, στις οποίες αργότερα, λόγω και των ειδικών αναγκών που διαμορφώθηκαν, προστέθηκαν και στρατιωτικές δυνάμεις: παράλληλα έσπευδαν να ικανοποιούν κάθε επιθυμία του Γκλιγκόροφ, περιλαμβανομένης κυρίως της αξίωσής του να αναγνωρισθεί επίσημα το νέο κράτος με τη συνταγματική του ονομασία.

Την εξέλιξη αυτή κατάφερε να εμποδίζει η Ελλάδα με τις συνεχείς διαμαρτυρίες της, μέχρι που, κάτω από αμερικανική πίεση (ποιος ξεχνά τον «καουμποί» Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ), οδηγήθηκε το 1996 στην υπογραφή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας και στην αποδοχή της προσωρινής ονομασίας FYROM (Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας), βάσει της οποίας οι δυο χώρες ξεκίνησαν έναν ατέρμονα διμερή διάλογο που τυπικά συνεχιζόταν μέχρι πριν από λίγο καιρό, αν και, παρά τις κατά καιρούς διαβεβαιώσεις ελλήνων αξιωματούχων για επικείμε-

νη λύση του ζητήματος, στην ουσία είχε περιέλθει σε αδιέξοδο σχεδόν από τις πρώτες συναντήσεις των αρμόδιων αντιπροσώπων.

Ένα κύριο συμπέρασμα που προκύπτει ωστόσο από όλες τις εξελίξεις που σημειώθηκαν στα 15 χρόνια από την κήρυξη της ανεξαρτησίας της ΠΓΔΜ μέχρι σήμερα, είναι ότι ο ξένος παράγοντας ούτε μια στιγμή δεν άλλαξε τη στάση του έναντι των Σκοπίων, όπως και έναντι της Αθήνας, τις ανησυχίες και ευαισθησίες της οποίας ουσιαστικά ποτέ δεν κατανόησε και δεν συμμερίσθηκε, αντίθετα προσπαθεί με κάθε τρόπο –άλλοτε ευγενικό και άλλοτε επιθετικό– να υποβαθμίζει.

Η στάση αυτή των ξένων παραγόντων αποτέλεσε μάλιστα μια από τις κινητήριες δυνάμεις που ατσάλωναν την επιμονή και την αδιαλλαξία του Κίρο Γκλιγκόροφ και των επιγόνων του έναντι των –όχι πάντα καθαρών– ελληνικών εκκλήσεων για μια συμβιβαστική λύση, τις οποίες πάντως η Ελλάδα για ένα μεγάλο διάστημα συνόδευε με την αξίωση η λύση να μην περιλαμβάνει «τον όρο Μακεδονία ή παράγωγα του». Αξίωση που ενίσχυε περισσότερο την αδιαλλαξία των Σκοπίων και παράλληλα προκαλούσε αμηχανία στους ξένους παράγοντες.

Το θέμα λοιπόν δεν είναι τόσο η επίσημη αναγνώριση της «Μακεδονίας», τον περσινό Νοέμβριο, από την Ουάσιγκτον, ούτε οι αντιφατικές και πάντως μονόπλευρες προτάσεις του Μάθιου Νίμιτς, ούτε ακόμα –όσο επικίνδυνες και αν είναι– οι πρόσφατες δηλώσεις του έτσι κι αλλιώς αναίδη και υπερφίαλου Νίκολας Μπερνς. Όλα αυτά εντάσσονται σε μια γενικότερη πολιτική άποψη, η οποία, ανεξάρτητα

από το ύψος και τους τρόπους που εκφράζεται, θέλει την Ελλάδα στη γωνία, αδύναμη, να δημιουργεί προβλήματα. Μια στάση την οποία ωστόσο η Αθήνα θα έπρεπε να περιμένει, κυρίως από τη στιγμή που δέχτηκε να παραπέμψει σε διεθνή διαπραγμάτευση ένα υποτίθεται αδιαπραγμάτευστο εθνικό της θέμα, απεμπλώνοντας έτσι και κάθε έννοια εθνικής κυριαρχίας και υπερηφάνειας.

Και το τραγικό είναι ότι την ίδια άποψη με τους Αμερικανούς έχουν και οι ευρωπαίοι εταίροι μας, ανεξάρτητα από τις διατυπώσεις που χρησιμοποιούν στο πλαίσιο της υποτιθέμενης αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η άποψη αυτή μάλιστα αναμένεται να φανεί λίαν συντόμως, με αφορμή και τη συζήτηση που θα αρχίσει το επόμενο διάστημα για την εκκρεμότητα του Κοσσυφοπέδιου, την οποία Αμερικανοί και Ευρωπαίοι θέλουν να λύσουν το συντομότερο.

Μπροστά σ' αυτό το ενδεχόμενο και ενόψει της επικείμενης συζήτησης για τη διαδικασία ένταξης της ΠΓΔΜ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μια απόφαση για άσκηση «βέτο» εκ μέρους της Ελλάδας θα είναι μάλλον «γροθιά στο μαχαίρι», καθώς θεωρείται σίγουρο ότι θα φέρει τη χώρα μας –και όχι την ΠΓΔΜ– σε δύσκολη θέση έναντι των υπολοίπων Ευρωπαίων, πράγμα ολέθριο για την «σχυρή Ελλάδα» μετά και τις πρόσφατες επιδόσεις μας στο θέμα της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας, ενώ η άλλη πρόταση, για τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος, φαίνεται μάλλον σαν ένα παιχνίδι, που δεν αντέχει σε καμία σοβαρή πολιτική συζήτηση.

Μέχρι τώρα, η Αθήνα είχε μερικές καλές ευκαιρίες για μια αξιοπρεπή και έντιμη συμβιβαστική λύση με τα Σκόπια, τις οποίες όμως άφησε να πάνε χαμένες. Τώρα παρουσιάζεται μια νέα ευκαιρία, αυτή τη φορά βεβαίως όχι τόσο για μια αξιοπρεπή και έντιμη λύση, όσο για μια λύση που θα τηρεί τα προσχήματα και θα περισώζει όση μπορεί από την αξιοπρεπεία μας. Και είναι βέβαιο ότι η ευκαιρία αυτή είναι η τελευταία, γι' αυτό και χρειάζονται αποφασιστικές πρωτοβουλίες, πριν να είναι αργά!

Τρεις λαλούν και δυο χορεύουν

της Μαρίας Βήχου

Την προσφιλή λαϊκή έκφραση «τρεις λαλούν και δυο χορεύουν» θύμιζε την περασμένη Τρίτη το Συμβούλιο Εξωτερικής Πολιτικής, που συνεδρίασε με επικεφαλής τον υπουργό Εξωτερικών Πέτρο Μολυβιάτη και τη συμμετοχή εκπροσώπων των κοινοβουλευτικών –πλην του ΚΚΕ– κομμάτων, για το θέμα της επίσημης ονομασίας της ΠΓΔΜ.

Και ενώ ο διαμεσολαβητής Μάθιου Νίμιτς διατυπώνει προτάσεις για το πώς θα ονομάζεται μεταξύ άλλων και η δική μας Μακεδονία (του το αναθέσαμε κι αυτό άραγε;) και ο βαλκανιάρχης Νίκολας Μπερνς ανακαλύπτει ότι καταπιέζεται η αλβανική μειονότητα στην Ελλάδα, ο μεν Χρ. Παπουτσίης διαπίστωνε το έλλειμμα στρατηγικής στην εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης, κρατώντας ωστόσο κρυφό το πλεόνασμα στρατηγικής του ΠΑΣΟΚ, ο δε υπΕΞ Π. Μολυβιάτης διαπίστωνε περιχαρής την «γενική συναίνεση και απόλυτη ομοφωνία στους χειρισμούς, τις επιλογές και τη στρατηγική της κυβέρνησης», που εξάλλου «συνιστούν προέκταση της πολιτικής της προηγούμενης κυβέρνησης».

Στο περιθώριο των δυο μονομάχων της πολιτικής μας σκηνής –ΠΑΣΟΚ και ΝΔ– ο Συνασπισμός, δια του εκπροσώπου του Ν. Κωνσταντόπουλου, διαπίστωσε την «ανάγκη για εγρήγορση και ανάληψη πρωτοβουλιών, καθώς στην ευρύτερη περιοχή υπάρχει μια ρευστότητα που έχει την τάση να θέλει να βραχυκυκλώσει την εξωτερική πολιτική της χώρας μας». Μόνο που ο κ. Κωνσταντόπουλος δεν διευκρίνισε τι είδους πρωτοβουλίες προτείνει.

Και τα τρία κόμματα εξάλλου συμφώνησαν στην κοινή πλέον καραμέλα ότι «οι διαπραγματεύσεις πρέπει να συνεχιστούν στο πλαίσιο του ΟΗΕ, στη βάση της ενδιάμεσης συμφωνίας για μια αμοιβαίως αποδεκτή λύση». Ο κ. Κων-

σταντόπουλος μάλιστα πρόσθεσε ότι η πορεία της ΠΓΔΜ στην Ευρώπη προϋποθέτει αποδοχή του ευρωπαϊκού πλαισίου, που συνίσταται στη μη αμφισβήτηση των συνόρων και της κρατικής οντότητας των υπαρχόντων κρατών.

Κανείς άραγε δεν είδε ότι οι τελευταίες προτάσεις Νίμιτς είναι η μια χειρότερη απ' την άλλη, για όσους έχουν κάνει σημαία τους το θέμα της ονομασίας, και ότι πλέον τίθεται σε διαπραγματεύση το πώς θα ονομάζεται η δική μας Μακεδονία, ότι η ΠΓΔΜ κοντεύει να εξασφαλίσει στον ΟΗΕ τέτοια πλειοψηφία που θα της επιτρέψει να κατοχυρώσει –και με τη «βούλα»– την συνταγματική της ονομασία; Κανείς δεν βλέπει το αδιέξοδο στο οποίο οδηγούμαστε με μαθηματική ακρίβεια, με την περαιτέρω υποβάθμιση του διεθνούς μας κύρους, εν πολλοίς από δικές μας ευθύνες, αλλά χάρη και στον «στρατηγικό» μας εταίρο, τις ΗΠΑ;

Όσον αφορά εξάλλου τις προτάσεις για «βέτο» και για δημοψήφισμα, ο Ν. Κωνσταντόπουλος τις χαρακτήρισε «άστοχες». Αντίθετα, ο Χρ. Παπουτσίης περιορίστηκε να πει ότι «δεν έχουν σχέση με την σημερινή πραγματικότητα, είναι σκέψεις που αφορούν το μέλλον και αν τις συζητάς σήμερα αποτελούν ανεύθυνες σκέψεις και ομολογία αδυναμίας για τη διαχείριση της εξωτερικής πολιτικής», αν και, σύμφωνα με πληροφορίες, κατά τη συζήτηση που έγινε πρότεινε την σκληρή στάση της Αθήνας έναντι των Σκοπίων πριν ακόμα από την αρχή της ενταξιακής τους πορείας προς την Ευρωπαϊκή Ένωση που αναμένεται πριν από το τέλος αυτού του χρόνου. Που σημαίνει ότι, όπως φαίνεται, το ΠΑΣΟΚ «τα μασάει» τόσο στο θέμα του «βέτο» όσο και του δημοψηφίσματος, περιοριζόμενο στην εκτίμηση ότι αυτά δεν είναι της στιγμής.

Εκεί που μάλλον έδειξαν να συγκλί-

νουν και οι τρεις πλευρές ήταν σε ό,τι αφορούσε την ενταξιακή διαδικασία της Τουρκίας στην ΕΕ: Ο Χρ. Παπουτσίης επεσήμανε ότι «πρέπει να προβάλουμε πολιτικά κριτήρια που απαιτούνται για την ευρωπαϊκή πορεία των κρατών της περιοχής, όπως οι σχέσεις καλής γειτονίας, φιλίας και συνεργασίας», ενώ ο Ν. Κωνσταντόπουλος δήλωσε ότι «το διαπραγματευτικό πλαίσιο και η αντιδήλωση δίνουν τη δυνατότητα στην εξωτερική πολιτική της χώρας να υπερασπιστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα συμφέροντά μας, κάτω από τη στέγη του ευρωπαϊκού κεκτημένου στο πλαίσιο της πορείας της Τουρκίας προς την Ευρώπη».

Το γεγονός όμως ότι τόσο οι ελληνοτουρκικές σχέσεις όσο και η επίλυση του Κυπριακού δεν συνδέθηκαν με τις ενταξιακές διαδικασίες στο τελικό κείμενο, αν και αφορούν ακριβώς τις σχέσεις φιλίας και καλής γειτονίας με δυο κράτη μέλη της Ένωσης, δεν επισημάνθηκε από κανέναν εκπρόσωπο. Άκρα του τάφου σιωπή.

Αν η ίδια άκρα του τάφου σιωπή επικρατήσει και στο θέμα της ΠΓΔΜ, τότε μετά από μερικά χρόνια η χώρα αυτή θα γίνει μέλος της ΕΕ, με ή χωρίς το συνταγματικό της όνομα, που έτσι κι αλλιώς μικρό ρόλο θα παίζει, αφού όλοι σχεδόν θα την αποκαλούν «Μακεδονία»· δεν θα έχει επιλυθεί όμως κανένα από τα ουσιαστικά προβλήματα στις σχέσεις της Ελλάδας μαζί της, όπως για παράδειγμα η αλυτρωτική προπαγάνδα που εμφυλλοχωρεί σε πολλά από τα σχολικά της βιβλία.

Τότε ίσως συνειδητοποιήσουμε ότι κοιτάζοντας το δέντρο χάσαμε το δάσος. Μόνο που τότε θα είναι αργά. Ο απεγκλωβισμός του θέματος από το αδιέξοδο του ΟΗΕ και η εμπλοκή της ΕΕ στην ουσία των προβλημάτων μοιάζει η μόνη διέξοδος. Μόνο που θέλει «αρετή και τόλμη»!

Περί Τσίπρα και τσίπας

Απ' αυτές εδώ τις σελίδες συχνά πυκνά και έμμεσα ή άμεσα χλευάσαμε κατά καιρούς την κατεστημένη τάξη των πατρικίων και των βαρόνων του ΣΥΝ –αλλά και του ΣΥΡΙΖΑ– για την εμμονή τους να πλαισιώνουν τα όργανα και τις λοιπές θέσεις του κόμματος με τα ίδια και τα ίδια πρόσωπα –τους εαυτούς τους δηλαδή– που είτε σαν «ομάδες» είτε σαν ιστορικά «ονόματα» επιμένουν στην αδιαπραγμάτευτη μονιμότητα του «εγώ» τους.

Οι καιροί αλλάζουν, κρίσεις δημιουργούνται και αμβλύνονται, πρόεδροι έρχονται και παρέρχονται, εκλογικές μάχες δίνονται ή χάνονται, αλλά δύο πράγματα δεν αλλάζουν στην Κουμουνδούρου: πρώτον, το ποσοστό μας, που πάντα θα είναι γύρω στο 3%, και δεύτερον, τα ίδια και απaráλλαχτα «προβεβλημένα» στελέχη. Θα μου πείτε πως είναι εκλεγμένα και θα συμφωνήσω, αλλά και θα καγχάσω. Στην γκρίζα παράδοση της Αριστεράς, από την εποχή των κομσολών της ΕΣΣΔ ακόμη, ανήκει αυτή η αντίληψη των «στρατηγικών» εκλογής και των εκλογών μέσα από «διαδικασίες» που οι ίδιοι βγάζουν τους ίδιους εν ονόματι της δημοκρατίας αλλά και του συγκεντρωτισμού.

Γιατί τα θυμήθηκα όλα αυτά τα θλιβερά; Μα για την υπόθεση του Αλέξη Τσίπρα, του νεολαίου που ανδρώθηκε και ο κόμμα τον προτείνει για Δήμαρχο της Αθήνας. Περίσσεψε η πίκρα ως εκ περισπού, όχι στον Περισσό αλλά στην Κουμουνδούρου, αδελφια. Οι επαγγελματίες του κόμματος από Ομόνοια ως Βρυξέλλες διέρρηξαν τα ιμάτιά τους βλέποντας ότι δεν είναι αυτοί υποψήφιοι για τον φαντασιακό θώκο της Δημαρχίας. Αλλά και άλλοι έβαλαν κάτω τα γνωστά «στρατηγικά» σχέδια της κατάκτησης του Δήμου μέ-

σω συμμαχιών και ξίνισαν τα μούτρα για την επιλογή του Αλέξη. Όλα αυτά εντόνως πολιτικά πνεύματα με την υψηλή θεωρητική συγκρότηση αλλά και την κομματική συνείδηση ψάχνουν να βρουν πάλι μια Δαμιανάκη για να επιτύχουμε ξανά την περιφανή νίκη των «δημοκρατικών» δυνάμεων του 1998.

Σ' αυτό το μικρό άρθρο φοβάμαι πως τα εισαγωγικά είναι περισσότερο από απαραίτητα για να υπογραμμίζουν την τυπολατρία απέναντι στην ουσία. Σενάρια ακούγονται πως το ΠΑΣΟΚ θα προτείνει Παπαγιαννάκη, ενώ ο ίδιος ο Μιχάλης δηλώνει στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* ότι παραμένει υποψήφιος περιμένοντας τις διαδικασίες. Έλεος, σύντροφοι και καθοδηγητές ημών των ψηφοφόρων συντρόφων!

Ο πρόεδρος του ΣΥΝ έπραξε πολύ καλά ανακοινώνοντας έγκαιρα το όνομα του Τσίπρα και δίνοντας τέλος στις μεμψιμοιρίες αλλά και όλον τον χρόνο σ' αυτή την υποψηφιότητα να εδραιωθεί στη συνείδηση του κόσμου. Επίσης έπραξε άριστα προτείνοντας έναν χαρακτηριστικό εκπρόσωπο της νεολαίας, ικανό να συσπειρώσει αυτό το κομμάτι στο οποίο οφείλει αναφανδόν και σταθερά ν' απευθύνεται ο ΣΥΝ αλλά δεν σημειώνει προσέτι ικανοποιητικές επιδράσεις: τους νέους. Εκείνο για το οποίο θα τον μεμφθεί ίσως κανείς, είναι στο θέμα των διαδικασιών και της τήρησης κάποιων εσωκομματικών ισορροπιών. Θα ήταν όμως μεγαλύτερο λάθος μια υπόθεση πολιτικής να συσκοτιστεί από εγωκεντρικές μικροπολιτικές.

Χρόνια τώρα στον ΣΥΝ τα ίδια πρόσωπα νέμονται τα όποια οφίτσια του κόμματος λες και αυτός ο πολιτικός σχηματισμός δεν έχει βάθος, δεν διαθέτει στελέχη, δεν μπορεί να προτείνει κι άλλες περιπτώσεις αντί των γνωστών

και μη εξαιρετέων. Εντάξει, να μην εισηγούμαστε νέες θεωρίες, να μην ανα νεώνουμε ιδεολογικά το κάπως παρωχημένο οπλοστάσιό μας. Αλλά να μην τολμούμε στο πλαίσιο μιας ανανέωσης και μιας αληθινά αριστερής αντίληψης να εμπιστευόμαστε το μέλλον, πάει πολύ.

Λογική γκρουπούσκουλων έχουν όσοι φοβούνται το ίδιο το κόμμα και την δυναμική του και στραβοκοιτάζουν προς την αρωγή των «μεγάλων», υποστηρίζοντας κατ' ουσίαν την λογική του δικομματισμού. Χρόνια τώρα οι ψηφοφόροι του ΣΥΝ βοούν πως θέλουν το κόμμα ανεξάρτητο, αυτεξούσιο και αυτοτελές. Και πως οι όποιες του συμμαχίες να είναι προγραμματικές και συμβατές με την ιδεολογία και την ηθική του υπόστασης κι όχι ευκαιριακές και μικροπολιτικές.

Ο ΣΥΝ έχει μιαν ευρύτατη γκάμα ψηφοφόρων για ν' απευθυνθεί: τα πληττόμενα λαϊκά στρώματα, τις λογής μειονότητες, τους άνεργους, τους απολυμένους, τους παρίες, τους μετανάστες, τους νέους που αποθέτουν τα όνειρα και την αξιοπρέπεία τους στους διαδρόμους των κομματικών γραφείων, αλλά και όλους όσους βλέπουν πως η λαίλαπα του νεοφιλελευθερισμού που από κοινού ΝΔ και ΠΑΣΟΚ επισειούν ως αδήριτη ιστορική αναγκαιότητα, δεν είναι ούτε μονόδρομος ούτε ακατανίκητη. Αν ο Μιχάλης έχει παράπονα από το κόμμα, εγώ έχω περισσότερα· κι αν ο Παπαδημούλης ή ο Χατζησωκράτης είναι εκνευρισμένοι, εγώ έχω οργισθεί βαθύτατα. Αλήθεια, στο πλαίσιο της διαδικασίας των δημοκρατικών θεσμών τι λέει, άραγε, για την υποψηφιότητα Τσίπρα και ο σύντροφος Κουνάλακης; Ίνα μη τι χειρόν είπω.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Ανατομία ενός «διαρκούς εγκλήματος»

του Ιάκωβου Προκοπίου

Με το κείμενο που ακολουθεί κλείνει η σειρά των άρθρων του Ιάκωβου Προκοπίου που ξεκίνησε από το τχ. 850. Με τα άρθρα αυτά επιχειρήθηκε η αναλυτική παρουσίαση δομικών θεμάτων των πανεπιστημίων μας. Η σημερινή διοικητική διάρθρωση και το πλέγμα των σχέσεων που έχουν κυριαρχήσει στα ανώτατα ιδρύματα της χώρας μετά από σειρά «μεταρρυθμίσεων και ανακαταστάσεων» –από τις οποίες οι περισσότερες ήταν τουλάχιστον άστοχες– έχουν δημιουργήσει αδιέξοδα. Οι αδιέξοδες αυτές συνθήκες είναι γνωστές, αλλά μόνον στον περιορισμένο κύκλο των πανεπιστημιακών. Ο διάλογος για την Παιδεία έχει πολλά θέματα για να αντιμετωπίσει. Όσα εθίγησαν στα τέσσερα αυτά άρθρα σίγουρα πρέπει να αποτελέσουν σημείο προβληματισμού.

10. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΘΕΣΜΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Από την περιγραφή που προηγήθηκε προκύπτει η αναγκαιότητα αλλαγής του θεσμικού πλαισίου της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Για το θέμα αυτό έχει ξεκινήσει σχετικός διάλογος και έχουν διατυπωθεί ποικίλες προτάσεις. Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί μία συμβολή στη διαδικασία του διαλόγου και περιλαμβάνει ορισμένες σκέψεις-προτάσεις σχετικά με την κατεύθυνση που πρέπει να λάβουν οι αναμενόμενες αλλαγές. Διευκρινίζεται ότι οι προτάσεις αυτές δεν είναι επεξεργασμένες και δεν καλύπτουν το σύνολο των θεμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Απλά επιχειρούν να δώσουν λύσεις στα αρνητικά φαινόμενα που περιγράψαμε στα προηγούμενα άρθρα μας.

Α. ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΛΩΝ ΔΕΠ

Τα μέλη ΔΕΠ όλων των βαθμίδων επιβάλλεται να αποκτήσουν ισότιμο εργασιακό καθεστώς. Ο λόγος εκδήλωσης των φαινομένων αυθαιρεσίας και ανομίας που περιγράψαμε στα προηγούμενα άρθρα μας οφείλεται κυρίως

στην καθιέρωση βαθμίδων ΔΕΠ δύο ταχυτήτων, εκ των οποίων οι δύο πρώτες (καθηγητές, αναπληρωτές καθηγητές) απολαμβάνουν μονιμότητα, ενώ οι δύο επόμενες (επίκουροι καθηγητές, λέκτορες) όχι. Η κατάσταση αυτή μπορεί και πρέπει ν' αλλάξει. Δεν θα επιχειρηματολογήσουμε υπέρ ή κατά της καθιέρωσης μονιμότητας σε όλες τις βαθμίδες. Αν και θεωρούμε ότι η μονιμότητα προστατεύει το μέλος ΔΕΠ και απελευθερώνει τις κρυμμένες σε αυτό θετικές δυνάμεις, ωστόσο πιστεύουμε ότι αυτό που προέχει είναι να επικρατήσουν ίδια μέτρα και σταθμά για όλες τις βαθμίδες ΔΕΠ. Ή θα πρέπει λοιπόν όλες οι βαθμίδες να απολαμβάνουν μονιμότητα ή καμία βαθμίδα να μη έχει αυτό το προνόμιο. Στην πρώτη περίπτωση τα μέλη ΔΕΠ όλων των βαθμίδων θα είναι μόνιμα από τον διορισμό τους, ενώ παράλληλα θα μπορούν να διεκδικήσουν κατάληψη ανώτερης βαθμίδας μετά την πλήρωση ορισμένου χρόνου υπηρεσίας στην προηγούμενη. Η αποτυχία τους κατά τη διεκδίκηση ανώτερης βαθμίδας θα σημαίνει ότι διατηρούνται στη βαθμίδα την οποία κατέχουν. Εάν όμως δεν μπορεί να κα-

θιερωθεί η μονιμότητα σε όλες τις βαθμίδες, τότε είναι προτιμότερο να καταργηθεί συνολικά και όλα τα μέλη ΔΕΠ να διορίζονται με θητεία η οποία θα ανανεώνεται κατόπιν κρίσης. Και αυτό γιατί το κατεξοχήν όπλο δουλείας που έχουν οι κατεστημένες δυνάμεις των πανεπιστημίων είναι εκείνο της απόλυσης ή «καθήλωσης» στην ίδια βαθμίδα των χαμηλόβαθμων μελών ΔΕΠ. Το όπλο αυτό θα εκλείψει είτε εάν αποκτήσουν και οι κατώτερες βαθμίδες μονιμότητα, είτε εάν απολέσουν τη μονιμότητα οι ανώτερες βαθμίδες. Στην τελευταία περίπτωση οι κατέχοντες υψηλές βαθμίδες θα εστιάσουν το ενδιαφέρον τους στην κατοχύρωση της θέσης τους και όχι στην καταστροφή και εκβίαση των χαμηλόβαθμων συναδέλφων τους.

Β. ΕΚΛΟΓΕΣ ΜΕΛΩΝ ΔΕΠ

Από όσα αναφέρθηκαν προκύπτει ότι μία από τις κύριες πηγές της κακοδιαμονίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι η σχεδόν αποκλειστική αρμοδιότητα του τμήματος να εκλέγει τα μέλη του ΔΕΠ. Όπως αναπτύχθηκε, τις περισσότερες φορές οι εσωτερικοί εκλέκτορες (αυτοί δηλαδή που ανήκουν στο τμήμα που έχει προκηρύξει την κρινόμενη θέση) δεν διαθέτουν την ανάλογη επιστημονική εξειδίκευση με εκείνη της κρινόμενης θέσης, ενώ παράλληλα είναι ενδεχόμενο η κρίση τους να επηρεαστεί από παράγοντες που δεν συνδέονται με την επιστημονική επάρκεια του υποψηφίου. Για τον λόγο αυτό προτείνουμε τα εκλεκτορικά σώματα να συγκροτούνται αποκλειστικά από εξωτερικούς εκλέκτορες, δηλαδή από μέλη ΔΕΠ της αντίστοιχης ειδικότητας που υπηρετούν σε άλλα πανεπιστήμια της χώρας. Αλλά πώς θα προκύψουν αυτοί οι εκλέκτορες; Προτάση μας είναι να

συγκροτηθεί στο Υπουργείο Παιδείας ένα Μητρώο μελών ΔΕΠ, το οποίο θα περιλαμβάνει το σύνολο των μελών ΔΕΠ που υπηρετούν στη χώρα. Στο Μητρώο αυτό οι επιστημονικές ειδικεύσεις θα είναι δομημένες με βάση διεθνή επιστημονικά πρότυπα, σε κατηγορίες και υποκατηγορίες έτσι ώστε να μην υπάρχουν περιθώρια αμφισβήτησεων και παρερμηνειών για την επιστημονική κατηγορία από την οποία θα επιλέγονται κάθε φορά οι εκλεκτορες. Προϋπόθεση για να αποκτήσει ρεαλιστικό χαρακτήρα η πρότασή μας είναι τα γνωστικά αντικείμενα που προκηρύσσονται να μην έχουν υψηλό βαθμό εξειδίκευσης. Κατά συνέπεια η Γενική Συνέλευση του τμήματος θα είναι υποχρεωμένη να επιλέξει τους υποψήφιους εκλεκτορες για τη συγκρότηση των εκλεκτορικών σωμάτων από την αντίστοιχη με την κρινόμενη θέση επιστημονική κατηγορία του Μητρώου μελών ΔΕΠ. Αυτοί θα πρέπει στο σύνολό τους να υπηρετούν σε άλλα πανεπιστήμια. Από το σύνολο αυτών των μελών ΔΕΠ θα κληρώνεται ο προβλεπόμενος αριθμός εκλεκτόρων.

Όσον αφορά στη λειτουργία των εκλεκτορικών σωμάτων που θα συγκροτούνται με τον προαναφερθέντα τρόπο η πρότασή μας είναι να στηρίζεται στον συνδυασμό αντικειμενικών κριτηρίων και επιστημονικής κρίσης των εκλεκτόρων. Προτείνεται δηλαδή ένα αντικειμενικό σύστημα μοριοδότησης με βάση την επιστημονική δραστηριότητα του υποψηφίου (π.χ. δημοσιεύσεις, ανακοινώσεις, βιβλία, λοιπές ακαδημαϊκές δραστηριότητες κ.λπ.). Το αποτέλεσμα το οποίο θα προκύπτει από αυτή την αντικειμενική μέτρηση θα συνδυάζεται με το αποτέλεσμα που θα προκύπτει από την επιστημονική κρίση των εκλεκτόρων. Με τον τρόπο αυτό θα εξασφαλιστεί η αντικειμενική αποτίμηση του επιστημονικού έργου των υποψηφίων αλλά και θα αξιοποιηθεί η εξειδικευμένη επιστημονική κρίση των εκλεκτόρων.

Τέλος, θεωρούμε απαραίτητη την ύπαρξη ενός δευτεροβάθμιου οργάνου κρίσης, στο οποίο θα μπορούν να προσφεύγουν οι αποτυγχόντες υποψήφιοι. Το όργανο αυτό θα μπορούσε να συ-

σταθεί –με τη διαδικασία που περιγράψαμε παραπάνω– με ευθύνη της ανεξάρτητης αρχής διασφάλισης της ποιότητας. Με τον τρόπο αυτό θα αποσυμφορηθούν τα διοικητικά δικαστήρια, ενώ παράλληλα θα εκλείψει ο «υποκριτικός» χαρακτήρας των ποικίλων προσφυγών, αφού, όπως εξηγήσαμε, οι θιγόμενοι προσφεύγουν στη δικαιοσύνη επειδή δεν μπορούν να αντισταθούν διαφορετικά στις –ενδεχομένως– αυθαίρετες και μεροληπτικές επιστημονικές κρίσεις των εκλεκτόρων τους.

Η ευαισθητοποίηση της ακαδημαϊκής κοινότητας και η μαζική συμμετοχή της σε έναν διάλογο αποτελεί εγγύηση ότι ορισμένες τουλάχιστον από τις κακοδαιμονίες θα εξαλειφθούν στο μέλλον...

Γ. ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Οι Γενικές Συνελεύσεις των τμημάτων διαχειρίζονται μια σειρά ακαδημαϊκών θεμάτων. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά την εκπόνηση των προγραμμάτων σπουδών, την ανάθεση διδασκαλίας, τη συγκρότηση εκλεκτορικών σωμάτων, την προκήρυξη θέσεων ΔΕΠ, την υλοποίηση επιστημονικών ημερίδων και συνεδρίων, την ανάθεση διοικητικού και επιστημονικού έργου μέσα από τη συγκρότηση επιτροπών κ.λπ. Επίσης αποφασίζουν για ατομικά αιτήματα μελών του ΔΕΠ, όπως την χορήγηση εκπαιδευτικών αδειών και αδειών απουσίας, την έγκριση διενέργειας διδακτορικών διατριβών κ.λπ. Κατά τη λήψη των αντίστοιχων αποφάσεων είναι απαραίτητο για την προστα-

σία των ατομικών συμφερόντων των μελών ΔΕΠ, την τήρηση της ακαδημαϊκής δεοντολογίας και τη διασφάλιση της ακαδημαϊκής ποιότητας να υφίσταται ένα ουδέτερο και αμερόληπτο δευτεροβάθμιο όργανο κρίσης. Να υφίσταται δηλαδή ένας μηχανισμός που να αντιπαραθέτει στη «δημοκρατία» των αριθμών την ακαδημαϊκή δεοντολογία και ποιότητα. Προτείνεται λοιπόν να συσταθεί ανεξάρτητη αρχή διασφάλισης της ποιότητας όπου να μπορούν να προσφεύγουν τα μέλη ΔΕΠ που θεωρούν ότι είτε δεν κρίθηκαν δίκαια τα ατομικά αιτήματά τους, είτε δεν τηρήθηκε η ακαδημαϊκή δεοντολογία κατά τη συζήτηση και λήψη των σχετικών αποφάσεων. Επιπλέον θεωρούμε σκόπιμο η παραπάνω αρχή να γνωμοδοτεί για τα προγράμματα σπουδών και τον προγραμματισμό θέσεων ΔΕΠ πριν από την αποστολή τους για έγκριση στο Υπουργείο Παιδείας.

Δ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΔΕΠ

Τα μέλη ΔΕΠ κάθε τμήματος είναι λογικό να εμφανίζουν διαφοροποιήσεις όσον αφορά τις επιστημονικές δραστηριότητες που αναπτύσσουν. Προκειμένου να αναπτυχθεί ένα υγιές επιστημονικό ανταγωνισμός επιβάλλεται να υπάρξουν και κίνητρα. Τα κίνητρα αυτά δεν χρειάζεται να είναι κατ' ανάγκη οικονομικά. Επιβάλλεται όμως να είναι ηθικά. Για τον λόγο αυτό προτείνεται η αξιολόγηση με ένα αντικειμενικό σύστημα μοριοδότησης της διδακτικής και επιστημονικής δράσης των μελών ΔΕΠ κάθε χρόνο από τη Γενική Συνέλευση του τμήματος και η έκδοση πίνακα αξιολογικής κατάταξης. Κατά τη διαδικασία αυτή θα συνεκτιμάται και η γνώμη των φοιτητών. Τα αποτελέσματα αυτής της κατάταξης θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα μέλη ΔΕΠ κατά την εξέλιξή τους ή κατά την υποβολή υποψηφιότητάς τους σε άλλη θέση.

Ε. ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΔΕΠ

Από όσα αναπτύχθηκαν στα προηγούμενα άρθρα μας προκύπτει ότι πρέπει να αποδυναμωθούν τα «οχυρά» των τμημάτων, και να απελευθερωθεί η κινητικότητα των διδασκόντων. Για τον

λόγο αυτό προτείνουμε την υποχρεωτική μετακίνηση των μελών ΔΕΠ μεταξύ ομοειδών τμημάτων κάθε φορά που αλλάζουν βαθμίδα. Ο χαρακτηρισμός των ομοειδών τμημάτων μπορεί να προκύψει από την ταξινόμηση όλων των πανεπιστημιακών τμημάτων με κριτήριο τους επιστημονικούς κλάδους που υπηρετούν. Ένα παρόμοιο μέτρο θα συμβάλει και στον εξορθολογισμό των γνωστικών αντικειμένων, αφού με τον τρόπο αυτό θα δοκιμαστεί η ικανότητα των τμημάτων να προκηρύσσουν θέσεις που αντιστοιχούν στον επιστημονικό κλάδο που τα τμήματα αυτά διατείνονται ότι υπηρετούν με βάση τον τίτλο τους.

ΣΤ. ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Από τα όσα αναπτύξαμε προκύπτει ότι η αυτοτέλεια των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων πρέπει να περιοριστεί στην ακαδημαϊκή πτυχή της και να μην αποτελεί την προστατευτική ασπίδα της ανομίας. Για τον λόγο αυτό προτείνεται η καθιέρωση ενός ελεγκτικού μηχανισμού στο πλαίσιο της ανεξάρτητης αρχής διασφάλισης της ποιότητας, σύμφωνα με τον οποίο θα ελέγχεται η τήρηση των προθεσμιών που προβλέπει η νομοθεσία για το σύνολο των ακαδημαϊκών θεμάτων, ιδιαίτερα των προθεσμιών που αφορούν στην κρίση και εξέλιξη μελών ΔΕΠ. Στην περίπτωση που διαπιστώνεται παραβίαση των προβλεπόμενων προθεσμιών, η αρχή θα έχει δικαίωμα επιβολής κυρώσεων. Τα αποτελέσματα του ελέγχου θα δημοσιοποιούνται στην ακαδημαϊκή κοινότητα κάθε χρόνο, προκειμένου αυτή να γνωρίζει τη διοικητική επάρκεια των ακαδημαϊκών οργάνων που έχει εκλέξει.

Ζ. ΘΕΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Μεταξύ των αρμοδιοτήτων διαχείρισης εκπαιδευτικών προγραμμάτων που ασκούν τα μέλη ΔΕΠ, κυρίαρχη θέση κατέχουν οι οικονομικές αρμοδιότητες. Έτσι ο επιστημονικός υπεύθυνος κάθε προγράμματος είναι αρμόδιος για την έκδοση ενταλμάτων πληρωμών, ενώ παράλληλα συμβάλλεται κατά τη σύναψη των σχετικών συμβάσεων έργου. Το φαινόμενο αυτό πρέπει να εξαλειφθεί. Ο επιστημονικός υπεύθυνος ενός έρ-

γου όπως άλλωστε δηλώνει και η λέξη πρέπει να ασχολείται αποκλειστικά με την επιστημονική και όχι την οικονομική διαχείριση του έργου. Για τον λόγο αυτό πρέπει να αφαιρεθούν από τους επιστημονικούς υπεύθυνους των έργων οι οικονομικές αρμοδιότητες. Ο λόγος είναι προφανής. Η ανάπτυξη οικονομικών εξαρτήσεων μεταξύ των μελών ΔΕΠ είναι πολύ λογικό να οδηγήσει και στην ανάπτυξη ποικίλων «δουλειών». Με τον τρόπο αυτό τυχόν οικονομικές εξαρτήσεις ενδέχεται να μεταβάλλουν τα συλλογικά όργανα σε ολοκληρωτικά συστήματα όπου θα ισχύει η του «ενός ανδρός αρχή».

Στην οικονομική εξυγίανση των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων εκτιμούμε ότι θα συμβάλει αποφασιστικά η υπαγωγή της οικονομικής διαχείρισης των κοινοτικών προγραμμάτων στο δημόσιο λογιστικό. Είναι γνωστές οι ποικίλες δικαστικές υποθέσεις που αφορούν σε κακοδιαχείριση κοινοτικών κονδυλίων. Τα φαινόμενα αυτά εκδηλώθηκαν λόγω του ασαφούς θεσμικού πλαισίου των Επιτροπών Ερευνών και της έλλειψης ελέγχου τους από το Ελεγκτικό Συνέδριο. Προκειμένου λοιπόν να μην εκδηλωθούν και στο μέλλον παρόμοια φαινόμενα, επιβάλλεται αφενός ο διαχειριστικός έλεγχος των Επιτροπών Ερευνών όλων των πανεπιστημίων από το Ελεγκτικό Συνέδριο και αφετέρου η

υπαγωγή της διαχείρισης των κοινοτικών κονδυλίων στους κανόνες του δημόσιου λογιστικού.

Η. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Όπως αναφέρθηκε, τα διοικητικά στελέχη των πανεπιστημίων λειτουργούν περισσότερο ως εκτελεστές της βούλησης των ακαδημαϊκών προϊσταμένων τους παρά ως ουδέτεροι και αμερόληπτοι δημόσιοι λειτουργοί. Για τον λόγο αυτό επιβάλλεται να διαμορφωθεί ένα θεσμικό πλαίσιο που να θωρακίζει το διοικητικό προσωπικό των πανεπιστημίων από τις επιρροές των ακαδημαϊκών οργάνων διοίκησης. Ένα μέτρο που θα συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση είναι η μη συμμετοχή του διοικητικού προσωπικού στην εκλογή των πρυτανικών αρχών.

Από όσα προηγήθηκαν προκύπτει ότι η θεσμική αλλαγή θα αποτελέσει μία επίπονη διαδικασία, τόσο εξαιτίας της κληρονομιάς του παρελθόντος όσο και γιατί το νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν έχει ακόμη σταθεροποιηθεί. Η ευαισθητοποίηση ωστόσο της ακαδημαϊκής κοινότητας και η μαζική συμμετοχή της σε έναν διάλογο αποτελεί εγγύηση ότι ορισμένες τουλάχιστον από τις κακοδαιμονίες που περιγράψαμε θα εξαλειφθούν στο μέλλον.

Μια πρωτοβουλία και ένας χαιρετισμός

της Αικατερίνης Χριστοφιλοπούλου

Στην 6η Συνάντηση των Βυζαντινολόγων Ελλάδας και Κύπρου, η ομότιμη καθηγήτρια της Βυζαντινής Ιστορίας κ. Αικατερίνη Χριστοφιλοπούλου, πέρα από κάποιες καίριες επισημάνσεις για την προβολή παρόμοιων πνευματικών εκδηλώσεων από τα ΜΜΕ, μίλησε και για τα δικά της φοιτητικά χρόνια, για τα ιδανικά και τις αξίες που θα πρέπει να φυλάξουμε.

Πριν προχωρήσω στον ιδιότυπο χαιρετισμό μου, θα μου επιτραπεί να διατυπώσω κάποιες σύντομες σκέψεις εκτός συνεδρίου, για την στάση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, περιλαμβανομένων και των κρατικών, ως προς την προβολή που δίνουν σε πνευματικά γεγονότα σε αντίθεση με τα διαρκώς προβαλλόμενα αθλητικά, και τις καθαρά προσωπικές λεπτομέρειες για τον κάθε ποδοσφαιριστή, παίκτη του μπάσκετ κ.λπ. (Πόσο τον αγόρασαν, πότε θα γιάνει το τραυματισμένο μέλος του, πόσο θα πληρωθεί ο θεράπων ορθοπεδικός κ.λπ.) Σ' εμάς ευτυχώς, στα πολιτιστικά γεγονότα και τις πνευματικές συναντήσεις, δεν υπάρχουν τραυματισμοί και τα όμοια, αλλά και εδώ υπάρχουν νέοι και μεγαλύτεροι, που καταβάλλουν πολύ κόπο και χρόνο για να επιτύχουν τον σκοπό τους, να διαβάσουν τα αρχαία χειρόγραφα, να αναδιφήσουν τις παλαιές εκδόσεις, να μάθουν καλά ξένες γλώσσες για να παρακολουθήσουν την βιβλιογραφία, και κανείς δεν ασχολείται να καταστήσει γνωστό στο μεγάλο κοινό όλον αυτό τον κόπο και την μεγάλη επιμέλεια που χρειάζεται.

Για το συνέδριο είχε σταλεί εγκαίρως το πρόγραμμα και δυο-τρεις ημερήσιες εφημερίδες το δημοσίευαν. Αλλά για τις εργασίες του συνεδρίου μόνον η *Ελευθεροτυπία* έκανε μια αναφορά (26.9.2005). Βέβαια θα δημοσιευθούν προσεχώς τα πρακτικά του συνεδρίου με τις ανακοινώσεις και τις σχετικές συζητήσεις, αλλά αυτά θα μείνουν για τους ειδικούς ερευνητές και επιστήμονες, σημερινούς και μεταγενέστερους, χωρίς κανείς από τους εκτός να μάθει καν την

πραγματοποίησή του.

Τώρα η πρωτοβουλία της Πολιτείας, για πρώτη φορά, με την ίδια ευκαιρία: Η δήμαρχος Αθηναίων κ. Ντόρα Μπακογιάννη ετίμησε με το μετάλλιο της πόλεως των Αθηνών τους ομότιμους καθηγητές Αικατερίνη Χριστοφιλοπούλου (της Φιλοσοφικής Αθηνών), Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου (της Φιλοσοφικής Ιωαννίνων) και Σπύρο Τρωιάνο (της Νομικής Αθηνών).

Η τελετή διεξήχθη στις μεγαλοπρεπείς αίθουσες του Δημαρχείου της πόλεως των Αθηνών, όπου η αντιδήμαρχος, αναπλ. καθηγήτρια κ. Κέλλυ Μπουρδάρα, σε μιαν ατμόσφαιρα καλής προετοιμασίας και ανταποκρίσεως συνέδρων, πρεσβυτέρων, μεταπτυχιακών και νέων φοιτητών, μας έδωσε την ευκαιρία να αναστραφούμε, να δεχθούμε ερωτήσεις, να συζητήσουμε, με μια λέξη να γνωρίσουμε κάτι από τον άνθρωπο της κάθε πλευράς.

Η κ. αντιδήμαρχος, δραστήρια και εργατική, με πολύ καλές σπουδές και στο Παρίσι για τον βυζαντινό κόσμο, εκτός από τις παραδόσεις της στην Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, διατηρεί μερικές εβδομάδες κάθε χρόνο μια εβδομαδιαία εκπομπή στον ραδιοφωνικό σταθμό της Εκκλησίας της Ελλάδος, όπου με τον τίτλο «Βυζαντινοί διάλογοι» συνομιλεί με κάποιον από μας για θέματα εκκλησιαστικής ιστορίας, αγιογραφίας, κρατικών θεσμών, μετακινήσεως ξένων λαών στην Βαλκανική και τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, εκπομπή με απήχηση σε αστικές αθηναϊκές γειτονίες, που μαρτυρεί και το γενικότερο ενδιαφέρον για το Βυζάντιο.

Και τώρα ας περάσουμε στον ιδιότυπο

χαιρετισμό μου, όπως τον χαρακτήρισα στην συνεδρίαση το μεσημέρι της Κυριακής στην Αίθουσα της Φιλοσοφικής του Ζωγράφου, για να δούμε σύντομα την διαφορά του σήμερα από το χτες, όταν τον Σεπτέμβριο 1934 πέρασα πρωτοετής φοιτήτρια στην Φιλοσοφική Αθηνών. Τότε υπήρχε μόνο και η Φιλοσοφική Θεσσαλονίκης – από το 1926 αν θυμάμαι καλά.

Μόλις είχαν περάσει 12 χρόνια από την Μικρασιατική καταστροφή και τον ξεριζωμό των Ελλήνων από τις προγονικές μικρασιατικές εστίες τους. Το κράτος μας ήταν φτωχό και μεις οι πολίτες του φτωχοί, με μεγάλη αγροτική τάξη, χωρίς ειδικές γνώσεις για καλλιέργειες και ρύθμιση υδατίνων πόρων, μόλις σχηματιζόμενη μεσαία αστική τάξη, κι αυτή με χαμηλά εισοδήματα. Υπήρχε και ανωτέρα τάξη, περιορισμένη και με οικονομική διασύνδεση με ελληνικές παροικίες του εξωτερικού, ως εκ τούτου πλούσια οικονομικά. Για την διδασκαλία μας υπήρχαν (1934) δύο αίθουσες στο κεντρικό κτίριο του πανεπιστημίου: στο ισόγειο η μεγάλη αίθουσα, που τα ψηλά παράθυρά της έβλεπαν στο χαρωπό ανατολικό προαύλιο (σημερινή αίθουσα Προπυλαίων, ανακαινισμένη από το κληροδότημα Στ. Νιάρχου), και η μικρή αίθουσα με τα παράθυρα προς την Ακαδημία. Συνήθως γινόταν συνδιδασκαλία δύο ετών σε κάθε αίθουσα, ανάλογα με τον αριθμό των υποχρέων στην παρακολούθηση φοιτητών. Σπουδαστήρια δεν υπήρχαν, εκτός από ένα στο βάθος της αυλής στο ανατολικό προαύλιο, το σκοτεινό Φιλολογικό, όπου δεν θυμάμαι να είχαμε πρόσβαση.

Το 1936 τέλειωσε ο Α' όροφος του Μεγάρου Θεωρητικών Επιστημών στην οδό Σόλωνος και απλώθηκε η Φιλοσοφική Σχολή σ' ένα ευρύχωρο κεντρικό αμφιθέατρο και σε μικρότερες παλαιές αίθουσες με πρόσοψη στην Σόλωνος. Αλλά τα παράθυρα, κακοφτιαγμένα, χωρίς ξύλινα παντζούρια, κακοσχεδιασμένα, άφη-

ναν να σχηματίζεται ρεύμα μόλις άνοιγε η πόρτα και να μπάζει το κρύο. Στην μεγάλη παλαιά αίθουσα, οι ψηλοί φεγγίτες άνοιγαν μονάχα και αεριζόταν η αίθουσα χωρίς να ενοχλείται κανείς.

Νομίζω ότι πρέπει να προσέχομε την αρχιτεκτονική διαρρύθμιση των κτιρίων, όταν έχουμε να παραλάβομε σχολεία στην υπηρεσιακή μας σταδιοδρομία.

Τα πράγματα βελτιώθηκαν και στο θέμα των Σπουδαστηρίων. Στην οδό Μασσαλίας 4, μεταξύ του νέου μεγάρου και του απέναντι κτιρίου της οδού Ακαδημίας, υπήρχε ταπεινό ημιόροφο κτίσμα, το οποίο δόθηκε ως Βιβλιοθήκη του Ιστορικού Σπουδαστηρίου, όπου απλώθηκαν τα ιστορικά βιβλία που είχαν συσσωρευθεί ιδίως για την ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα, το Βυζάντιο κυρίως, οι ιστορικές πηγές στην έκδοση της Βόννης, οι εκδόσεις στην Βιβλιοθήκη Μαρασλή (π.χ. η μετάφραση της *Βυζαντινής Λογοτεχνίας* του Κ. Krumbacher από τον Γ. Σωτηριάδη), βιβλία για την μεταβυζαντινή περίοδο.

Τα δύο μικρότερα δωμάτια, στο ίδιο ισόγειο κτίριο, δόθηκαν ως γραφεία στους ιστορικούς καθηγητές και το τελευταίο στον καθηγητή της Βυζαντινής και Νεοελληνικής Φιλολογίας.

Βιβλία δεν είχαμε: πανεπιστημιακά συγγράμματα δεν υπήρχαν ακόμη, εκτός από τα δύο αρχαιολογικά του Παν. Καββαδία και του Χρ. Τσουντα. Το 1930 δημοσιεύθηκε η *Εισαγωγή εις την Βυζαντινήν Ιστορίαν*. Το τέλος του αρχαίου κόσμου και η αρχή του Μεσαίωνα του Κωνσταντίνου Αμάντου.

Καθώς δεν είχαμε διδακτικά βιβλία, παρακολουθούσαμε συστηματικά τις παραδόσεις κρατώντας σημειώσεις, που έφερε αναπάντεχα αποτελέσματα, την καθημερινή εξοικείωση στα έδρανα και τις βόλτες στα διαλείμματα στο ηλιόλουστο ανατολικό προαύλιο, συντροφικές συντροφίες, όπου ανακαλύπταμε τον άλλο, τον κόσμο, την συντροφικότητα, τον έρωτα, την πολιτική – πότε με τις ζωηρές συζητήσεις και τα σχόλια της καθημερινότητας, και πότε με τις σκοτεινές ειδήσεις των πολιτικών εξελίξεων, που με το πέρασμα των ημερών ο ορίζοντας διαρκώς σκοτεινίαζε. Τον Ιούλιο του 1936 ξεκίνησε ο πόλεμος στην Ισπανία με τα πρώτα σημάδια για την αναμέτρηση των φασιστικών καθεστώτων με τις ευρωπαϊκές δυτικές δυνάμεις, που κράτησε ως

την συντριβή των πρώτων (8 Μαΐου 1945). Έκτοτε άρχισε η νέα εποχή, η πιο φιλελεύθερη και ευτυχής στην Δυτική Ευρώπη (1950-1999 περίπου), και τα οικονομικά του πανεπιστημίου βελτιώθηκαν ώστε στις τελευταίες δεκαετίες να υπάρχουν φοιτητικές εστίες και δελτία σίτισης για τους φοιτητές – πράγματα αδιανόητα και ανύπαρκτα στα δικά μου φοιτητικά χρόνια που φυσικά βάραιναν στην διαβίωση των επαρχιωτών φοιτητών που προσπαθούσαν με οιαδήποτε απασχόληση να τα βγάλουν πέρα.

Το χειρότερο που μπορεί να συμβεί στην πανεπιστημιακή φοίτηση είναι μια εγχώρια δικτατορία. Έχω ζήσει δύο δικτατορίες: μια εκείνη της 4ης Αυγούστου του Ιωάννη Μεταξά ως φοιτήτρια (1936) και μια την Χούντα (1967-1974) ως υπηγγήτρια και καθηγήτρια. Είναι τα νέα παιδιά, συγκεντρωμένα σε χώρους πανεπιστημιακούς περιορισμένους, με ενθουσιασμούς και λαχτάρα για ιδανικά, δικαιοσύνη, ισότητα, ελευθερία, έτοιμα να αγωνισθούν γι' αυτά την ώρα που άλλοι απ' έξω τα θεωρούν ευκαιρία να περάσουν στην πρώτη γραμμή, χωρίς μόρφωση, χωρίς γνώσεις ή πολιτισμικό περιβλημα, προβάλλοντας συνήθως έναν κακοσχεδιασμένο κίνδυνο για κίνδυνο του έθνους, της πατρίδος, να συνδράμουν την σχεδιαζόμενη ή αρχομένη δικτατορία. Έτσι πράκτορες και άλλοι ανάλογοι τύποι προβάλλουν στους πανεπιστημιακούς χώρους ως σωτήρες. Πάντως τότε, στα 1936, όλοι γνώριζαν ποιος ήταν ο διοικητής της Ειδικής Ασφαλείας και ποιος ο επικεφαλής της παρακολουθήσεως των φοιτητών, περιποιημένος και καλοντυμένος νέος, που οι έξω πράκτορές τους έρχονταν στις αίθουσες να παρακαθίσουν στα έδρανα.

Στο τέλος της δικτατορίας της Χούντας η αναστάτωση μέσα και έξω από τους πανεπιστημιακούς χώρους ήταν πολύ χειρότερη, καθώς και οι μετέχοντες κάθε πλευράς περισσότεροι και βιαιότεροι, τα δε συμφέροντα αναμφισβόλως μεγαλύτερα.

Ας φύγομε τώρα από τα παλιά και ας μεταφερθούμε στα σημερινά, που οικονομικά και κοινωνικά η ζωή έχει αλλάξει, αλλά όχι και ο τόπος σ' αυτήν την γωνιά της Οικουμένης, όπου στα 3.500-4.000 περίπου χρόνια διαφορετικοί λαοί έχουν περάσει. Μένομε εμείς οι Έλληνες και οι

Πέρσες, κρατώντας την ίδια γλώσσα ο καθένας, αλλά χάσαμε τη θρησκεία, και τρίτοι οι Εβραίοι που διατήρησαν τη θρησκεία τους αλλά με την διασπορά έχασαν την γλώσσα τους. Απίστευτα ανθεκτικοί και επίμονοι οι Εβραίοι ξανα-νέστησαν πάλι σήμερα την γλώσσα τους. Ποιοι άλλοι λαοί της Ευρώπης έχουν τέτοια ιστορική συνέχεια! Ας ξαναδούμε την γειτονιά μας από την αρχή, ξεκινώντας στου Μακρυγιάννη, γωνία Διονυσίου Αρεοπαγίτου και Βύρωνος, φθάνοντας στην πλατεία Μνησικλέους όπου το χορηγικό μνημείο, γνωστό ως Φανάρι του Διογένους. Από εκεί ανεβαίνουμε τα σκαλιά ως τον Άγιο Νικόλα τον Ραγκαβά (12ος αι.), μέχρι την Εξαρχία του Παναγίου Τάφου, απ' όπου ρίχνουμε τα μάτια μας στο βορεινό τείχος της Ακροπόλεως και βλέπομε ευλαβικά εντοιχισμένους τους σπονδύλους από τις κολόνες του αρχαίου ναού της Αθηνάς που κατέστρεψαν οι Πέρσες (τι σύμπτωση από λαό της Ανατολής!) για να θυμούνται οι Αθηναίοι τους αγώνες τους και να αγρυπνούν. Προχωρώντας στον ωραίο περίβολο γύρω από το τείχος και με θέα την κολάδα προς τα κάτω, περνάμε δίπλα από το Παλιό Πανεπιστήμιο και με τα πρώτα φώτα στο σούρουπο ξεχωρίζει φωτισμένο το Θησείο και στον αριστερό λόφο το Αστεροσκοπείο. Όλα φωτισμένα, όλα στη θέση τους, να μας θυμίζουν την ιστορία μας, τις παραδόσεις μας, τον πολιτισμό μας, που μας δίνουν το δικαίωμα να αισθανόμαστε περήφανοι ως λαός. Να αγαπήσετε και σεις αυτόν τον λαό και τον τόπο.

Ας ξεκινήσουμε από το ζευγάρι τα χελιδόνια στις τοιχογραφίες της Θήρας, να θυμηθούμε τους στίχους του Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου (10ος αι.) *Ίδε το έαρ το γλυκύ πάλιν επανατέλλει, φέρον υγιάν και χαράν και την ευημερίαν*, για να φθάσουμε στο σημερινό πανηγυρικό άσμα *Ένα το χελιδόνι κι η άνοιξη ακριβή, ως να γυρίσει ο ήλιος θέλει δουλειά πολλή...*

Δεν μπορούν να καυχηθούν πολλοί σημερινοί λαοί της Ευρώπης για τέτοια ιστορική παράδοση και πολιτισμική συνέχεια.

Να νιώσετε κι εσείς ότι έχετε χρέος να συνεχίσετε τα ίδια ιδανικά, με τον ίδιο ζήλο και την ίδια πεποίθηση όπου και αν ταχθείτε.

Αθήνα, 12 Οκτωβρίου 2005

Παράδοξα αλλά και λογικά μέσα στον παραλογισμό τους («Τι έχεις Γιάννη, τι είχα πάντα»)

του Αλέκου Τζιόλα

Γενικό παράδοξο είναι να υπάρχουν στη χώρα μας πανεπιστημιακές θεολογικές σχολές και να θέλει το κράτος να δημιουργήσει νέες «Εκκλησιαστικές Ακαδημίες», πανεπιστημιακού επιπέδου και αυτές, υπό τη διοίκηση της Εκκλησίας, επειδή δεν τις ελέγχει πια η Αρχιεπισκοπή. Πολλά παράδοξα είναι σε δύσκολους οικονομικά καιρούς, όπου το κράτος αδυνατεί να φέρει στην πλάτη του το βάρος της δημόσιας περιουσίας και εξαιτίας αυτού έχει αποδουθεί σε αγώνα ξεπουλήματός της, να αναλαμβάνει αυτό τις δαπάνες ίδρυσης και λειτουργίας των νέων εκκλησιαστικών σχολών, τη στιγμή που η Εκκλησία διαθέτει τεράστια περιουσία και δείχνει να ξέρει να τη σέβεται, να τη διατηρεί αμύθητη πάντα και να την αυξάνει σταθερά. Λογικά παράδοξα είναι επίσης να ιδρύει η Πολιτεία σχολές πανεπιστημιακού χαρακτήρα χωρίς τις σύμφυτες προδιαγραφές των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Πολιτικά παράδοξα είναι ακόμη σε περίοδο που ο Αρχιεπίσκοπος από δική του υπαιτιότητα απώλεσε το κύρος του και παραπαίει ηθικά να θέλει η κυβέρνηση να του προσφέρει ως δώρο προσωνυμικό πανεπιστήμιο, για να τον αναστηλώσει.

Λογικό όμως είναι από την άλλη να θέλει η κυβέρνηση ειρηνική συνύπαρξη με την υπερκόσμια εξουσία, που στη χώρα μας είναι περισσότερο κοσμική παρά υπερκόσμια. Δρέπει ψήφους από αυτό. Λογικό επίσης είναι, αν υπάρχει προπάντων και σχετική συμφωνία, να κάνει χαρίσματα προς την Εκκλησία, για να μην εγείρει η τελευταία το θέμα των ταυτοτήτων. Τη βοήθησε τότε ο πρωθυπουργός να το προβάλλει, για λόγους βέβαια ευνόητους, ευκαιριακούς δηλαδή, μα καθώς οι καιροί δεν ευνοούν την επαναφορά του θέματος, κάνει αυτό το δώρο προς την Εκκλησία, για να την κρατά σε ήμερη κατάσταση. Λογικό επίσης είναι, αφού η Εκκλησία είναι κράτος εν κράτει, να έχει και δικό

της πανεπιστήμιο. Λογική πρέπει να θεωρηθεί ακόμη η υλοποίηση εκ μέρους της κυβέρνησης των προνομίων που παρέχει το Σύνταγμά μας προς την ορθόδοξη Εκκλησία. Βαθιά λογική είναι προπάντων η υποχρέωση της κυβέρνησης ν' ανταποδώσει την οφειλή της απέναντι στην Εκκλησία για τις υπηρεσίες που προσφέρει πάντα τόσο στο σύστημα που υπηρετεί το κυβερνών κόμμα όσο και στο ίδιο, καθώς δεν υπάρχει ιδεολογικός διαχωρισμός ανάμεσά τους. Και όπως τα οικονομικά μέτρα που παίρνει ως κυβέρνηση το κόμμα αυτό δε θίγουν την άρχουσα τάξη, αντίθετα την ευνοούν, έτσι δε θίγουν και την Εκκλησία που ανήκει στην άρχουσα τάξη. Αυτό, θα μου πείτε, γινόταν και με την προηγούμενη κυβέρνηση, του ΠΑΣΟΚ, και προοριζόταν μάλιστα βάσει του δικού του σχεδίου πρύτανις ο Αρχιεπίσκοπος. Όμως δεν είπα ποτέ εγώ ότι πρόκειται για άλλο ιδεολογικό κόμμα. Μα πιο λογικό απ' όλα είναι, απ' ής στιγμής στη μακραίωνη παράδοσή μας η Εκκλησία μοιραζόταν την κοσμική εξουσία με τους εκάστοτε φορείς της, αν δε νεμόταν το μεγαλύτερο μέρος της, να διατηρεί και σήμερα την ίδια σχέση με αυτήν.

Αλλ' όμως τι πρέπει να θεωρείται παράδοξο και τι λογικό και ποια η διαφορά τους;

Αν πάρουμε ως ενσάρκωσή του λόγου τον αρχαίο μας πολιτισμό, την αρχαία ελληνική παράδοση – αυτό δε νομίζω πως τολμά, τουλάχιστον θεωρητικά, να το αμφισβητήσει κάποιος, είτε Έλληνας είτε ξένος – γιατί εκεί παρατηρούμε να γεννιέται ο λόγος, να ανδρώνεται και να παίρνει τη θέση του κέντρου της ζωής, τότε η μείξη του με το εξωλογικό στοιχείο της χριστιανικής πίστης και η υποταγή του σ' αυτή συνιστά την αναίρεσή του και την αφάνειά του από το γεωγραφικό χώρο που τον ανέδειξε. Έκτοτε η κοσμική εξουσία, που δεν ήταν γηγενής αρχικά κι ούτε διατηρούσε συγγένεια ως προς τα βασικά χαρακτηριστικά της με

την αρχαία εξουσία, μοιράζεται μισή μισή περίπου ανάμεσα σε βυζαντινούς αυτοκράτορες και Εκκλησία, ενώ στην περίοδο της Τουρκοκρατίας άμεσα ασκείται αποκλειστικά από αυτή και έμμεσα και από το Σουλτάνο. Κατά τον αγώνα της απελευθέρωσης και στην προσπάθεια να ανασυγκροτηθούμε ως κράτος έχει μεγάλη νομή κοσμικής εξουσίας και γι' αυτό παρεμποδίζει με κάθε τρόπο την εκλογίκευσή της, που προωθούνταν από εκφραστές του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, με αποτέλεσμα ως και σήμερα να παραμένει ανολοκλήρωτη η εκλογίκευση του κράτους και να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η άσκηση της κοσμικής εξουσίας από την Εκκλησία. Η παράταιρη σύζευξη χριστιανικής πίστης και αρχαίου λόγου, που επέφερε τον εξοβελισμό του δεύτερου, μας κληροδότησε αυτή την εξάρτηση του κράτους από την Εκκλησία και κάθε εγχείρημα απαλλαγής από αυτή προσκρούει στην άρνηση της δεύτερης να παραιτηθεί από δικαιοδοσίες κοσμικού χαρακτήρα. Ένα είδος μερικού χομεινισμού χαρακτηρίζει και αυτή τη στιγμή την άσκηση της κρατικής εξουσίας. Γιατί τα συμπτώματα της παρά φύση σύζευξης είναι διαρκή. Γι' αυτό και είμαστε υποχρεωμένοι ως νεοέλληνες να αντλούμε στοιχεία του αρχαίου λόγου μέσω της Δύσης, όπως ακριβώς γίνεται με τα γλωσσικά αντιδάνεια, προκειμένου να θεμελιώσουμε στις δικές του βάσεις την οργάνωση του συλλογικού μας βίου και να πραγματώσουμε την ολοκλήρωση του εξορθολογισμού του κράτους.

Όσο το ελληνόπουλο, που στενάζει ασύνειδα μέσα μας, θα επικαλύπτεται εξαιτίας μεταφυσικών φοβιών από το χριστιανόπουλο, η αναίρεση του λόγου των προγόνων μας θα παραμένει σταθερή και η πρωταρχική μας ιδιότητα στη βαθύτερη ουσία της θα μένει πάντα νεκρή. Έως τότε το παράδοξο με το λογικό θα στήσουνε μαζί χορό τρελό στα αλφωνια του παράλογου.

Στο τεύχος αυτό του *Αντί* αναδημοσιεύεται, ολόκληρο σχεδόν, ένα μικρό τεύχος που κυκλοφόρησε πρόσφατα ο μοναχός Νικόλαος, από το κελί του Σταυρού της μονής Καρακάλλου του Αγίου Όρους. Σκοπός του κειμένου είναι να καταδείξει την απαράδεκτη, όπως ισχυρίζεται, κατάσταση που επικρατεί στο Άγιον Όρος. Κατάσταση, στην οποία, παρ' όλο που δεν αναφέρεται ρητά, όπως αποκάλυψε ο ίδιος στο *Αντί*, περιλαμβάνονται ίντριγκες, με βρόμικα «κόλπα» και ακόμα, όπως φαίνεται, μέχρι και ανθρώπινα θύματα, αλλά και με δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με χρήματα, εξαπάτηση ανυποψίαστων, καθώς και με «παιχνίδια» που στρέφονται κατά του ελληνικού κράτους.

Για τις δραστηριότητες αυτές μάλιστα, αλλά και γενικότερα για την κατάσταση που επικρατεί στο Άγιον Όρος, ο μοναχός Νικόλαος έχει ενημερώσει, όπως μας είπε, την τοπική ιερά κοινότητα, τον υποδιοικητή του Αγίου Όρους, το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, το Υπουργείο Εξωτερικών, καθώς και την πρόεδρο της Βουλής κ. Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη, ενώ για δυο περιπτώσεις ανθρώπων που έχασαν τη ζωή τους κάτω από αδιευκρίνιστες ακόμα συνθήκες και για τις οποίες διαπίστωσε ότι γίνεται προσπάθεια συγκάλυψης, ενήμεροι είναι η Αστυνομία των Καρυών και η Εισαγγελία Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης που διεξάγει σχετική έρευνα. Στο κείμενό του ο μοναχός Νικόλαος αναφέρει:

Θρησκευτικές οργανώσεις και Άγιον Όρος

Θέλοντας οι πιστοί να συναντήσουμε τον Άλλο, θυσιάζουμε εκούσια τον παλαιό μας εαυτό, τα πάθη μας. Έτσι μπορούμε να έχουμε όλοι την λεγόμενη γενική ιερωσύνη. Οι θρησκευτικές οργανώσεις κατανοούν την γενική ιερωσύνη με δικό τους τρόπο (ως συστράτευση και doping) και την απένειδαν αποκλειστικά στους εαυτούς τους. Διαίρεσαν την Εκκλησία σε χριστιανούς πρώτης και δεύτερης κατηγορίας, στους ενσυνείδητους (πβ. το ρωμαιοκαθολικό, και προτεσταντικό, gratiqants) και τους χλιαρούς. Στους «εμείς» και τους «άλλους»! Βλέποντας τέτοια ο πιστός λαός, και για να συνεχίσει να φυλάει στην ψυχή του τα σωστά κριτήρια, στην πλειοψηφία του «ξέκοιπε από την Εκκλησία».

Και σήμερα «μέσα στην Εκκλησία», πολλοί ορθόδοξοι κατ' όνομα χριστιανοί και πλήθος ελληνικών μονών, με αρχηγό το Άγιο Όρος, αντιγράφουμε πιστά τις θρησκευτικές οργανώσεις.

Πριν από 30 περίπου χρόνια άρχισαν κάποιοι να ξεχωρίζουν τα μοναστήρια σε οργανωσιακά και παραδοσιακά. Ονόμασαν οργανωσιακά αυτά των οποίων οι ηγούμενοι κατά τη νεότητά

τους συνδεόντουσαν περισσότερο ή λιγότερο με κάποια θρησκευτική οργάνωση, κατά βάση τη «ΖΩΗ». Πρόκειται για εντελώς απλοϊκό διαχωρισμό, που κατά πάσα πιθανότητα τον επινόησαν οι «παραδοσιακές» μονές, σ' αυτών πάντως των μονών τους κόλπους ο διαχωρισμός αυτός θεωρείται έγκυρος και αναπαράγεται. Το κυριότερο όμως είναι ότι αντιστρέφει την πραγματικότητα...

Μετά τη διαίρεση που έφεραν οι οργανώσεις στην Εκκλησία, έφτασαν επί Χούντας να θεωρούνται αυτές ως Εκκλησία από τους περισσότερους, από τους περισσότερους «της Εκκλησίας» και από τους «εκτός Εκκλησίας». Και μετά το '74, πολλοί που προερχόντουσαν από κάποια θρησκευτική οργάνωση ή απλά κουβαλούσαν στην ψυχή τους τέτοιες επιδράσεις και ήθελαν να γίνουν μοναχοί επέλεξαν «παραδοσιακό» μοναστήρι. Για τούτο ακριβώς τα χαρακτηριστικά των οργανώσεων, με κυριότερα τις ενέργειες που αποσκοπούν στην προσέλκυση κόσμου στη μονή και **την αποκοπή της διοίκησης από το σώμα**, προιόντα της μεγάλης περί εαυτών ιδέας και της δουλοπρέπειάς τους αντίστοιχα, τα εφάρμο-

σαν συστηματικά και τελικά τα κατέστησαν κυρίαρχο(;) τρόπο στο Όρος οι «παραδοσιακές» μονές. Κάποιες απ' αυτές έφτασαν να καπηλευτούν για τους ηγούμενους τους και το κατηγόρημα «άγιος», με τις ευλογίες βεβαίως των ίδιων των «αγίων»(!...) – βασικό μέσο αύξησης της επιρροής τους... Αφήστε τις προφητείες «αγίων» γερόντων για τον Αντίχριστο, την επικείμενη(...) συντέλεια του κόσμου, πολέμους κ.λπ. Οι συνέπειες αυτών είναι εξαιρετικά οδυνηρές, **έως και φρικιαστικές**.

Δεν έχω υπ' όψιν μου κάποια ενέργεια για τον έλεγχο της κατάστασης. Αντίθετα μάλιστα, το όλο φαινόμενο και ιδιαίτερα τα πιο θλιβερά περιστατικά-συμπτώματά του αποκρύπτονται συστηματικά, συνεργία των συναφών πολιτειακών θεσμών. Μέχρι και τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '90 η νοοτροπία αυτή, ο καισαροπαπισμός, προκαλούσε αρκετή ένταση στο Όρος. Τότε όμως η ένταση αμβλύθηκε.

Για να μπορέσει ο διάβολος να κάνει το παιχνίδι του και στο Όρος, μέσω της χορήγησης σ' αυτό συγκεντρωμένου χρήματος, φρόντισε πρώτα να κατασιγάσει τις εσωτερικές εντάσεις. Για τον

σκοπό αυτό –και όχι μόνο– απομάκρυνε από το Άγιο Όρος το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Το Οικουμενικό Πατριαρχείο ήταν μέχρι το '92 κεντρικό σημείο τριβής στο Όρος, διότι ήταν το κατ' εξοχήν εμπόδιο στις φαντασιώσεις των «παραδοσιακών». Ως εστία ενότητας απεκάλυπτε τον ιδεοληπτικό τους χαρακτήρα.

Τότε η πλειοψηφία των μονών του Όρους κουβαλώντας τον αυτοπροσδιορισμό «παραδοσιακή» ήθελε να κόψει τους δεσμούς Οικουμενικού Πατριαρχείου - Αγίου Όρους. Το σχετικό όμως προεδρικό διάταγμα υπογράφεται 20/7/98 (Φ.Ε.Κ. 28/7/98). Πρόκειται για διάταγμα που ορίζει τρόπο διοίκησης του Όρους επί τη βάση του **σχιζογενούς διαχωρισμού «πνευματικό» - «διοικητικό»**. Αποσιωπά το Οικουμενικό Πατριαρχείο εντελώς.

Ο σκοπός του διατάγματος καταγράφεται στο άρθρο 1, αλλά τον δηλώνει και ο τίτλος του: «Περί του Οργανισμού της Διοικήσεως του Αγίου Όρους». «Οργανισμός της Διοικήσεως», όχι πλέον ένα το σώμα... **«Αυτοτελής δημόσια αρχή» μεταξύ Οικουμενικού Πατριαρχείου και μοναχών του Όρους...**

Και το Πατριαρχείο «απομακρύνθηκε» από το Όρος, όπως κάθε αληθινός πατέρας όταν δεν τον θέλει το παιδί του.

Είναι χαρακτηριστική η στάση των «παραδοσιακών» απέναντι στο συγκεκριμένο χρήμα. Αξίζει να αντιπαραβάλει κανείς την αρνητική προς τα ευρωπαϊκά χρήματα δήλωση που εξέδωσαν, μάλιστα ως ι. Κοινότητα, με την κατοπινή «αντίστοιχη» μυστικοπαθή τους πρακτική. Είναι στάση που ενεργεί παραπλανητικά, πρωτίστως προς τους ίδιους τους εαυτούς τους και τα καλογέρια τους. Καθώς αποκαλύπτεται, φανερώνει την ανωριμότητά τους – το αν πρόκειται μόνο για ανωριμότητα θα το δείξει ο χρόνος.

Κατ' αυτούς, ο βασικός χρηματοδότης του Αγίου Όρους δεν γνωρίζει ποιο Όρος χρηματοδοτεί και γιατί. Λέτε να μη γνωρίζει; Ή ίσως θεωρούν τους εαυτούς τους πιο ικανούς διπλωμάτες απ' αυτόν; Ταυτόχρονα θεωρούν ότι η Παναγία θα εξακολουθεί πάντα να φυ-

λάει το Άγιο Όρος, ό,τι κι αν διενεργούν σ' αυτό.

Αλλά μήπως αυτά είναι οι τελευταίες εκδηλώσεις της άμυνάς τους και τις ακολουθήσει μετάνοια; Και θα συνοδεύεται άραγε αυτή από ανάλογα έργα;

Η περιθωριοποίηση του Οικουμενικού Πατριαρχείου από το Άγιο Όρος, ο στροβιλισμός έκτοτε των προεστώτων του Όρους γύρω από τις χρηματοδοτήσεις και τους επισκέπτες και η συστηματική συγκάλυψη των προβλημάτων του τι εξυπηρετούν; Συνδυαζόμενα μάλιστα με το διάχυτο κατά τα δέκα τελευταία χρόνια αίσθημα ευφορίας περί τα εκκλησιαστικά; Στο οποίο πρωτοστατεί το Άγιο Όρος...

Το Άγιο Όρος μπορεί να ξαναλειτουργήσει ως σώμα. Μόνο έτσι μπορεί να αναστηθεί, να μην εξελιχθεί σε μούμια. Προς τούτο δεν απαιτείται μόνο η σχετική βούληση των μοναχών του. Απαιτείται και να πάψουν να προσβάλλονται οι θεσμοί που το διέπουν, αντίθετα, να ενισχυθούν. Εκκλησιαστικοί και πολιτειακοί, στη βάση του «ασυγχύτως και αδιαιρέτως»:

- Νομοθετική αποκατάσταση της σχέσης Οικουμενικού Πατριαρχείου - Αγίου Όρους. Αντικατάσταση του διατάγματος 227/98.

- Συνεργατική μόνο παρουσία της Πολιτείας στο Όρος.

- Επαναφορά του θεσμού του «πρώτου».

- Βαθμιαία ενεργοποίηση των μοναχών για την ανάδειξη διοικήσεων (μονών και Όρους) που θα εκφράζουν τη βούλησή τους. Μεταξύ των άλλων αυτό σημαίνει ότι οι αντιπρόσωποι των μονών θα αναζητούν αυτήν τη βούληση· απροσωπότητα, αϊδεόληπτα.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

1. Λέμε ότι οι θρησκευτικές οργανώσεις είναι ένας συνδυασμός προτεσταντισμού και παπισμού, αλλά πόσοι αναλογικά χριστιανοί εννοούμε σαφώς τι σημαίνει αυτό; Οι περισσότεροι φαίνεται να νομίζουμε ότι μπορούν να υπάρχουν και ορθόδοξες θρησκευτικές οργανώσεις και ότι είναι αρκετό να κρίνονται επιφανειακά, δηλαδή απλώς από το τι λένε και το τι φαίνεται ότι κά-

νουν. Ότι η προέλευση και η ιδιαίτερη ποιότητά τους είναι άνευ σημασίας. Και το χειρότερο είναι το ότι σήμερα οι θρησκευτικές οργανώσεις και οι τρόποι που αυτές εισήγαγαν στην Εκκλησία αντιμετωπίζονται με αυτή την αφέλεια και από την πλειοψηφία του κλήρου.

Είναι λοιπόν ανάγκη να γίνει ευρύτερα γνωστό ότι οι επιτελείς των θρησκευτικών οργανώσεων ισχυρίζονται ότι οι οργανώσεις τους υφίστανται δικαίως, διότι, όταν πρωτοεμφανίστηκαν, η Εκκλησία ήταν ανεπαρκής! Πρόκειται για την βασική αντίληψη-μοχλό μετατροπής και της ανατολικής Εκκλησίας από σώμα σε αέρα. Από αυτή την πεποίθηση των θρησκευτικών οργανώσεων απορρέουν τα προτεσταντικά χαρακτηριστικά τους, όπως π.χ. η κατ' όψιν κριτική, δηλαδή ο πουριτανισμός. Τα παπικά τους στοιχεία (π.χ. η στρατιωτική τους αντίληψη για τη ζωή) απορρέουν από το σκεπτικό που τους κατέστησε αυτόκλητους σωτήρες... Από το: «ιδού λοιπόν, υπάρχουμε εμείς!»! Δεν πρόκειται για εγγενές ιδίωμα της Εκκλησίας της Ρώμης, αλλά των έξωθεν επιδράσεών της, επίκεντρο των οποίων ήταν ένας όρος που έθεταν στις αρχές της δεύτερης χιλιετίας οι Φράγκοι αυτοκράτορες στους νέους πάπες, προκειμένου να τους αποδέχονται ως τέτοιους. Ο όρος αυτός ήταν η αποδοχή και διάδοση του Filioque.

2. Μερικές μονές στο Άγιο Όρος, που αυτοαποκαλούνται παραδοσιακές, προσπαθούσαν μέχρι προ τινών ετών να πείσουν εαυτούς και αλλήλους ότι είναι οι μοναδικοί φύλακες της νηπτικής παραδόσεως στην εποχή μας και οι εκφραστές του σωστού μοναχισμού. Ορισμένοι μοναχοί μέσα σ' αυτές και άτομα γύρω απ' αυτές το προσπαθούν αυτό ακόμα. Δεν πρόκειται μόνο για απλούς μοναχούς, αλλά και για πυρήνες, των οποίων ο λόγος έχει αντίκτυπο σε πολλές ψυχές. Σπάνια βεβαίως εκφράζονται ευθέως.

Πολλοί αγιορείτες εκτιμούμε ότι ως προς τον τρόπο που εκδηλώνεται όλο αυτό δεν είναι παρά ένα θέατρο, για εσωτερική και εξωτερική κατανάλωση, ότι πρόκειται για συμπεριφορά σαν αυτήν που έχει το παιδί-υπόδειγμα μέσα

στην οικογένεια. Δηλαδή, για ψυχολογία κατά βάση ανταγωνιστική και, αν ο άλλος «δεν μασάει», της σιγανοπαπαδιάς. Εν συνόλω: του μεγάλου αδελφού.

3. Ενώ από το '92 και δώθε οι «παράδοσιακοί» κρατούν το μνημόσυνο του οικουμενικού πατριάρχη ως αρχιεπισκόπου μας στην καλύτερη περίπτωση τυπικά, προς όσους δεν τους γνωρίζουν καλά κηρύττουν ως ύψιστη αρετή την υπακοή(!). Και την επιβάλλουν έντεχνα σε όσους απ' αυτούς τους προσεγγίζουν περισσότερο. Στην πραγματικότητα απαιτούν πειθαρχία. Άλλωστε την αμεσότητα στις σχέσεις την τρέμουν όσο τίποτε άλλο. Η μεγάλη τέχνη τους είναι το κρυφτό.

4. Αρκετές ενέργειες κλήρου και λαού έχουν συντελέσει ώστε πολλοί σήμερα να μιλάμε για παράδοση εννοώντας ότι στην πράξη την διαφυλάσσουμε μόνο ως μία σειρά από λεπτομέρειες που αναφέρονται σε λειτουργικούς τύπους και τρόπους συμπεριφοράς. Και πράγματι, έτσι φαίνεται. Είναι όμως τα πράγματα πάντα όπως δείχνουν; Περιορίζομαι να αποκριθώ ότι αρκετοί μοναχοί αποφεύγουμε ακόμα και την εκφορά της λέξης «παράδοση», καθώς γνωρίζουμε την σχετική αλλοίωση. Ότι δηλαδή πρότυπά μας σήμερα, κατά κανόνα, εκούσια ή ακούσια, είναι οι θρησκευτικές οργανώσεις.

5. Μεταξύ των άλλων ενεργειών μας συνεχίζουμε «ανυποψίαστοι» και το έργο της διάλυσης του θεσμού της ενορίας, που το άρχισαν ακριβώς οι θρησκευτικές οργανώσεις. Κύριοι μοχλοί μας σ' αυτό είναι η φιλαρέσκεια και η προχειρότητα που μας διακρίνουν – το δεύτερο είναι είδος αμέλειας. Μήπως δεν φτάσαμε να έχουμε ο κάθε γέροντας και μονή τον δικό τους κύκλο σε κάθε πόλη; Ανθρώπους που διακατέχονται από την αίσθηση ότι έχουν «τον δικό τους άνθρωπο» σε κάποιο Θιβέτ ή Βατικανό... Που τελικά η ψυχή τους δεν είναι μέσα τους, όπως ακριβώς και στα μέλη των θρησκευτικών οργανώσεων και των αιρέσεων... Ή που συνήθισαν πια να «πληρώνουν» το κενό της ζωής τους με ποικίλες «εκκλησιαστικές» φργές...

6. Περνώντας ο καιρός η υπερηφάνεια

μας γίνεται όλο και πιο δυσδιάκριτη. Ένας από τους λόγους είναι ότι όλο και περισσότερο μας εξυπηρετούν επαγγελματίες, οπότε και οι συναλλαγές όλο και πιο τυπικές γίνονται. Ταυτόχρονα όλο και περισσότερες ανάγκες έχουμε, όλο και πιο ανεκτικοί στις εφήμερες επαφές γινόμαστε. Αναρωτιέμαι πόση παράκληση στις καρδιές μπορεί να φέρνει η τυποποίηση, το μαζικό, το απρόσωπο, ένα Άγιο Όρος - καταναλωτικό είδος.

Εδώ και πολλά χρόνια ζητείται συστηματικά από τις μονές του Όρους κοινή στάση έναντι των επισκεπτών, ενώ τελευταία η «σχέση» με τον βασικό χρηματοδότη του Όρους –η ένταξη στο πρόγραμμα Αθώς– επαφίετο στη βούληση εκάστης μονής. Με τον συνδυασμό αυτό, μέσα σε λίγα χρόνια εντάχθηκαν σιωπηρά στο πρόγραμμα όλες σχεδόν οι μονές.

Η κυριότερη συνέπεια της αλυσίδας των αδιαφανών διεργασιών στο Άγιο Όρος δεν είναι η ανεμπόδιση είσοδος του συγκεντρωμένου χρήματος σ' αυτό. Αλλά το ότι έτσι το Άγιο Όρος έχασε τη δύναμη –μήπως και τη δυνατότητα;– του λόγου που είχε. Δεν πρόκειται όμως κατ' ουσίαν για απώλεια. Και ίσως να είναι αναγκαία αυτή η «απώλεια» τούτα τα χρόνια, ως συντελεστής για το θεμελιώδες μάθημα, ότι από ένα σημείο και μετά η μετάνοια είναι υπόθεση της βουλήσεως ενός εκάστου.

7. Δεν είναι του παρόντος να αναπτύξω ότι ο διορθωτικός του γενικότερου αποπροσανατολισμού τρόπος κοινωνίας (για τους μη μοναχούς) είναι η ενορία. Καθένας μας όμως μπορεί να δει τα πράγματα από κάποια απόσταση και νομίζω ότι οι άγιοι και τα άγια δεν μας παραδόθηκαν για να τα αντιμετωπίζουμε με άξονα τις ιδέες που τρέφουμε για τους εαυτούς μας. Τα όρια σχέσης-χρήσης ποτέ δεν ήταν τόσο ευκρινή όσο σήμερα.

8. Οι σχέσεις μας σήμερα, βεβαίως και των ρασοφύρων, όχι απλώς επηρεάζονται σε κάποιο βαθμό, αλλά και καθορίζονται, συχνά μάλιστα αποκλειστικά, από τους κοινωνικούς τύπους, οι οποίοι δεν είναι παρά ο απόηχος τυπικών που αναπτύχθηκαν στη Δύση τον Μεσαίωνα για τη χειραγωγή της ζω-

ής. Εκ τούτου και τα κριτήρια στην Εκκλησία σήμερα ορίζονται εν πολλοίς συμβατικά και έξωθεν.

Στο πλαίσιο αυτό, η ευχή του Ιησού, από κραυγή καρδιών που αισθάνονται τη στενότητά τους, κατάντησε τύπος που παρέχει τη δικαίωση του παραδοσιακού χριστιανού ή μοναχού, ένα είδος σφραγίδας, όπως οι γνωστές μπλε στα ελεγχμένα κρέατα. Και η νήψη, από εμβληματισμό του νου στην καρδιά, κατάντησε φροντίδα επί των τύπων και μελέτη υπονόμησης του πλησίον. Μία τέτοια νήψη και ευχή καθώς και η υπακοή κατάντησαν, από σημαντικά μέσα τελείωσης, αυτοσκοπός, από οδοί μαθητείας για την κατά πρόσωπο συνάντηση με τον πλησίον, μηχανή παραγωγής δουλοπρέπειας. Οι κορυφαίες αρετές διάκριση, ευθύνη και αγάπη κατάντησαν να θεωρούνται υποδεέστερες και ο διάλογος, ορισμένες φορές και η απλή εξομολόγηση, απειλή κατά της «ειρήνης», της επίφασης της ειρήνης.

9. Αλλά και οι συζητήσεις που διοργανώνονται επιτελικά, κυρίως αυτές που έχουν ως θέμα τους το πρόσωπο και την ενορία, δεν ενεργούν κατ' ουσίαν εναντίον του προσώπου και της ενορίας, τη στιγμή που ακριβώς τα σχετικώς λεγόμενα, όσο σωστά κι αν φαίνονται, δεν μπορούν να είναι κάτι διαφορετικό από περιγραφές; Οπότε και περιορίζουν το πρόσωπο και την ενορία σε αντί-κείμενα συζητήσεων και πεδία εφαρμογής πορισμάτων; Ή μήπως και ο Χριστός ενήργησε από πάνω ή απ' έναντι;

Ας μην Τον προδίδουμε άλλο με τους μεγαλοϊδεατισμούς μας και τις συνακόλουθες μεθόδους των οργανώσεων. Και το άγχος μας να Τον βγάλουμε «στους άλλους» ασπροπρόσωπο σύμπλεγμα των θρησκευτικών οργανώσεων δεν είναι κι αυτό; Να βγάλει ασπροπρόσωπο ποιος; Ποιον;

10. Το «να κοιτάς μόνο την ψυχή σου» και γενικώς οι νεοπλατωνικές επιδράσεις στον Χριστιανισμό ενέχουν σαφή χαρακτήρα άμυνας. Ας μη λησμονούμε, κυρίως ας μη λησμονούν οι «παραδοσιακοί», τη θεολογική σημασία του δικέφαλου και τη σχέση των δύο φύσεων του Χριστού.

ΜΟΝΑΧΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ευρωπαϊκή ταυτότητα

του Άνδρέα Παναγόπουλου*

Ταυτότητα δέν είναι μόνο τό δελτίο άστυνομικής ταυτότητας, αλλά κάθε μέσο διαπίστωσης μιās οντότητας, άτομικής ή ομαδικής. Ειδικά έμεις οί Έλληνες, από καταβολής του γένους μας άναζητούμε τήν ταυτότητά μας υπό μορφή ιστορικών ριζών και φυλετικής ιδιοπροσωπίας.

Οί άρχαίοι Έλληνες, τής κλασικής τουλάχιστον εποχής, αντιμετώπισαν τό πρόβλημα τής ταυτότητάς μας ως φυλής, γένους, έθνους και λαού υπό δύο έντελώς διαφορετικές μεταξύ τους όπτικές: α) τήν άγέρωχη, τής άρχαϊκής ήδη εποχής, «πās μή Έλλην βάρβαρος» μέ κύριο κριτήριο τή γλώσσα, καθώς ή ίδια ή λέξη είναι ονοματοποιημένη, από τόν ήχο του άκατανόητου δήθεν «βάρ-βάρ». β) τήν πίο «πολιτισμένη» όπτική του Ίσοκράτη (*Πανηγυρικός*), «Έλληνες καλούνται οί τής παιδείσεως τής ήμετέρας ή του γένους μετέχοντες», μέ κύριο κριτήριο τήν *παιδεία*, δηλαδή τόν πνευματικό πολιτισμό. Μέ τή δεύτερη όπτική δίνεται γιά πρώτη φορά στήν ιστορία του δυτικού ήμισφαιρίου ή, τρόπον τινά, μέ σημερινούς όρους «πολιτικώς όρθή», έκδοχή τής άνοχής τής έτερότητας.

Άντίστοιχο πρόβλημα άποτελεί τώρα ή άναζήτηση τής πραγματικής, άν υπάρχει τέτοια, ταυτότητας τής διευρυνόμενης Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έδώ τά κριτήρια είναι πολλά και κάποτε άλληλοσυγκρουόμενα. Γιά λόγους μεθοδολογίας θά έντοπίσουμε και θά αναπτύξουμε τά κυριώτερα από αυτά. Μέχρι τώρα έχουν διαφανεί τά έξις προέχοντα και πίο χαρακτηριστικά κριτήρια: α) πολιτειακό, β) πολιτικό, γ) πολιτισμικό, δ) θρησκευτικό και ε) οικονομικό. Τό α. όμοιάζει προς τό β., αλλά δέν ταυτίζεται μαζί του, καθώς τό πρώτο άναφέρεται στό καθεστώς, τό πολίτευμα, και τό δεύτερο στήν πολιτική, ιδιαίτερα άμυνας και έξωτερικών υποθέσεων. Άκούστηκαν ήδη οί πρώτες έγκυρες φωνές. Ό εκ των πρωτεργατών τής Ευρωπαϊκής Ένωσης, τέως

Πρόεδρος τής Γαλλικής Δημοκρατίας, Βαλερί Ζισκάρ ντ' Έστέν, έδωσε τό προβάδισμα στό πολίτευμα και μάλιστα μέ τόν πίο κλασικό έλληνοκεντρικό τρόπο μέ τήν άναφορά του στό 2,37.1 του Θουκυδίδη από τόν «Έπιτάφιο του Περικλέους» (χρώμεθα γάρ...). Καί, όπως ο Περικλής, χωρίς νά τό λέει ρητά έννοεί τήν άθηναϊκή πολιτεία και τό καθεστώς τής άντιθετικά προς τή Σπάρτη, έτσι και ο γάλλος ήγέτης εγείρει υπαινικτικά θέμα κρατικής ιδιοπροσωπίας και μάλιστα άντιθετικά προς άλλες ύπάρχουσες

ύπερδυνάμεις και δέν μπορεί κανείς νά άποφύγει νά σκεφτεί και τήν Άμερική, ειδικά μέ τό «τούς των πέλας νόμους». Αύτή είναι, θαρρώ, ή πρώτη σθεναρή δήλωση επίγνωσης τής ευρωπαϊκής ύπεροχής και στηρίζεται άκριβώς εκεί πού θά έπρεπε, στήν άρχαία Ελλάδα, και μάλιστα στήν Περικλείο δημοκρατία όπως τήν έξεϊκόνισε ο Θουκυδίδης, και προέρχεται από διαπρεπή δημόσιο άνδρα και μάλιστα συμπατριώτη του Άλμπέρ Καμύ, ο όποιος από τό 1957 ήδη στό δοκίμιό του *Η έξορία τής Έλένης* είχε διαπιστώσει και κακίσει τήν τότε άναφανόμενη ύποταγή, άνεπίτρεπτη γιά τήν Ευρώπη, σέ ξένους άντιπνευματικούς τρόπους των ίδιων «πέλας».

Τό δεύτερο κριτήριο, τό πολιτικό, μέ έμφαση στήν άνάγκη συγκρότησης κοινού Συντάγματος, μέ ένιαία άμυνα και έξωτερική πολιτική, προβλήθηκε πολύ επίκαιρα από τήν έλληνική προεδρία στό 1ο έξάμηνο του 2003 και ο λόγος τής ιδιάζουσας επικαιρότητας

γιά τήν Ευρώπη και τήν Ελλάδα είναι ευνόητος γιά όποιονδήποτε σκεπτόμενο πολίτη τής ύπερκειμένης πατρίδας.

Τό τρίτο κριτήριο, τό πολιτισμικό, προβάλλεται από τους φιλοσοφημένους άρχοντες ή/και από τους κυβερνώντες φιλοσόφους τής ευρωπαϊκής σκηνής και μάλιστα μέσω μιās διαφανόμενης και σιωπηρά ύποδηλούμενης σύγκλισης τής Γαλλίας και τής Ελλάδας. Πράγματι ο ίδιος ο Ζισκάρ ντ' Έστέν, στόν μνημειώδη λόγο του στή Χαλκιδική, υπέδειξε ως ένα άλλο βασικό κριτήριο τής ευρωπαϊκής ταυτότητας τόν πολιτισμό και μάλιστα μέ ιεραρχημένη τή σειρά: α) του κλασικού έλληνικού πνεύ-

* Ο Άνδρέας Παναγόπουλος είναι συγγραφέας και καθηγητής τής Κλασικής Φιλολογίας στό Πανεπιστήμιο Πατρών.

ματος (έπιστημες, γράμματα και τέχνες), β) των δικα-
νικών αρχών που απορρέουν από το ρωμαϊκό δίκαιο και
γ) του Χριστιανισμού.

Αντίθετα, πρίν από πάνω από μισό αιώνα ο νομπελί-
στας T.S. Eliot, Άμερικανός στην καταγωγή και πολιτο-
γραφημένος Βρετανός, είχε υποστηρίξει σ' ένα βαρυσή-
μαντο άρθρο ότι το μόνο κριτήριο της ευρωπαϊκής ταυτό-
τητας είναι η χριστιανική ομοιογένεια και έξηγοῦσε τούς
λόγους, προβάλλοντας πολλά συνακόλουθα και συμπα-
ρομαρτοῦντα (δυτική παράδοση, κλασικές αξίες, ανθρω-
πισμός με βάση τόν Χριστιανισμό). Καί αυτή η έκδοχή
αποκλείει σιωπηρῶς, αλλά πολύ εύγλωττα κάποιες επί-
δοξες υποψηφιότητες πρὸς ἔνταξη, πού είναι γειτονικές
μὲν πρὸς τήν Εὐρώπη γεωγραφικῶς (Ἀσία, Ἀφρική),
ἀλλά ξένες πολιτισμικῶς, πολιτικῶς, πολιτειακῶς καί
οργανωτικῶς.

Τέλος, τήν πέμπτη ὀπτική, τήν οικονομική, ἐκφράζει ἡ
ἔδρα, πρωτεύουσα τρόπον τινά τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνω-
σης, οἱ Βρυξέλλες, κατ' ἐπίδραση κυρίως τοῦ πνεύματος
τοῦ οικονομικοῦ ταγοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνωσης, δηλα-
δή τῆς Γερμανίας. Ἡ ἔμφαση ἐδῶ δίνεται στήν Ο.Ν.Ε.,
δηλαδή τήν Οἰκονομική καί Νομισματική Ἑνωση, πού μέ
χτυπητή ἐξαίρεση τήν ἀγγλική στερλίνα θά ὀλοκληρωθεῖ
μέ τήν καθιέρωση τοῦ εὐρώ. Βέβαια, ἡ πραγματική σύ-
γκλιση εἶναι μακριά ἀκόμα καί αὐτό εἶναι ἰδιαίτερα ὀδυ-
νηρό γιά τούς Ἕλληνες, ἀφοῦ εἰσπράττουμε ὡς Βαλκάνι-
οι καί πληρώνουμε ὡς Δυτικοευρωπαῖοι.

Καί μέ τό τελευταῖο, λοιπόν, κριτήριο, τό οἰκονομο-νομι-
σματικό, οἱ προοπτικές τῶν ὡς ἄνω ὑποψηφιοτήτων εἶναι
ἐπίσης δυσοίωνες, σέ πείσμα τῆς Διεθνούς τοῦ Κεφαλαί-
ου, πού ἐπιτάσσει ἐπίμονα τήν ἔνταξή τους γιά νά αὐτο-
διαλυθεῖ ἐκ τῶν ἔσω ἡ Εὐρωπαϊκή Ἑνωση, μέ αἰχμή τοῦ
δόρατος τό μακρύ χέρι τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Βρετανίας. Ἐτοι
ἔχουν τά πράγματα ὡς πρὸς τό θέμα τῆς εὐρωπαϊκῆς ταυ-
τότητας τό γέ νῦν ἔχον.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

1) Κατά τόν Ζισκάρ ντ' Ἐστέν:

α) Ἡ ἀρχαία ἑλληνική κληρονομιά (μέ συγκεκριμένη
ἀναφορά μόνο στόν *Θουκυδίδη*).

β) Τό ρωμαϊκό δίκαιο.

γ) Ὁ Χριστιανισμός.

2) Κατά τόν T.S. Eliot: μόνο ὁ Χριστιανισμός.

3) Κατά τίς Βρυξέλλες: τό κοινό νόμισμα καί ἡ κοινή οἰκο-
νομία.

4) Κατά τόν ἄξονα Παρίσι - Βερολίνο: κοινές τέχνες,
γράμματα, ἐπιστήμες, μόδα.

5) Κατά τήν ἑλληνική προεδρία τοῦ 2003: κοινό Σύνταγμα
καί κοινή ἐξωτερική πολιτική.

6) Κατά τόν ἄξονα ἱστορίας Ἀθήνα - Ρώμη: πολιτισμός,
κλασικισμός, ὀλυμπισμός.

*Ν.Β. Τί δέν ἀποτελεῖ εὐρωπαϊκή ταυτότητα: ἡ μή ἐνιαία
γλῶσσα καί ἡ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσα νοοτροπία καί ψυχο-
σύνθεση.*

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΑΙΝ ΜΑΡΤΕΝ

Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς

Το βιβλίο που συ-
γκεντρώνει το υλι-
κό πρωτογενούς
έρευνας για μια
κρίσιμη περίοδο
της νεότερης
ιστορίας.

Άγνωστα στοιχεία
που καταγράφουν
την οργανωτική
δομή της Νεολαί-
ας Λαμπράκη, τις
αδυναμίες αλλά
και το νεό πνεύμα
που έφερε αυτό
το κίνημα.

Εκδόσεις Πολύτυπο

Κεντρική διάθεση: τηλ.: 210-72.32.819

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Μέλη της Εθνικής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (Ε.Ε.Α.Τ.Ι.Ν.),
της Εθνικής Ομοσπονδίας Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας (Ε.Ψ.Ψ.) καί
της Εθνικής Έταιρείας Ψυχοθεραπείας Ελλάδος (Ε.Ε.Ψ.Ε.) (Μέλος της Ε.Α.Ψ.)

ΕΤΗΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Όμαδική Ψυχοθεραπεία - Ψυχοδράμα

Ψυχολογική Αξιολόγηση

Κοινωνική Ψυχιατρική - Κοινωνικοθεραπεία

Δυναμική της Οικογένειας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πληροφορίες - Έγγραφές

Λόγος: Γραμματεία του Α.Ψ.Κ. 9.00 π.μ. - 9.00 μ.μ.
Τηλεφωνία Μειρακάκης 0631 75487, Τηλε Τέλε 0651 21782.
Θραυζήσκα Μικαλάκη 031/455.331, Τρίτη - Τετάρτη 6.00 - 8.00 μ.μ.
Χριστίνα Παπαθεοφάνη 031 / 435.919, Δευτέρα & Τετάρτη 6.00-8.00 μ.μ.
Καλλιόπη: Αλέξης Στεφανόπουλος 0251/ 38465, Τρίτη 10.00 - 1.00 π.μ. & Τετάρτη 5.00-8.00 μ.μ.
Λόγος: Τηλε Τέλε 041 / 253108
Μαρία Χριστοπούλου 0421 / 50349

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ * ΤΗΛ 6447.533-6435.980
FAX 6445.140 e-mail: igaa-ops@otenet.gr - www.ops.gr

Η Μάχη της Πύλης Δερβενοχωριών και το Μνημείο της

του Θάνου Κωνσταντινίδη

Το καλοκαίρι του 1943, οι δυνάμεις του 34ου Συντάγματος ΕΛΑΣ Αττικοβοιωτίας ενεργούν επίθεση εναντίον γερμανο-ιταλικής φάλαγγας. Στις 13 Αυγούστου, στην Κάζα, στη θέση Σαλίγκαρος, με τις πολλές στροφές του δρόμου προς τη Θήβα, πλάι στο αρχαίο φρούριο των Ελευθερών. Η επιθετική ενέδρα εξελίχθηκε σε «μάχη εκ του συστάδην». Απώλειες των Γερμανο-Ιταλών 80 νεκροί, 10 αιχμάλωτοι. Ανάμεσά τους και ο Ταγματάρχης διοικητής Καραμπινιέρων της Θήβας Ολίβιο Ντούτσε. Από τον ΕΛΑΣ δύο νεκροί. Η επιχείρηση έγινε από δυνάμεις Ι Τάγματος 34 Συντάγματος με επικεφαλής τους Ταγματάρχη Λακκιώτη, Νικητα, Θεοχάρη και Γαβριώτη.

Η είδηση για τη Μάχη της Κάζας μαθεύτηκε γρήγορα στην Αθήνα που απέχει μόλις 50 χιλιόμετρα. Με ξεχωριστή χαρά τη δέχτηκαν όχι μόνο οι οργανωμένοι αντιστασιακοί που έτσι εξασφαλίζουν καλύτερη επικοινωνία των οργανώσεων με το Γενικό Στρατηγείο και τα τμήματα του ΕΛΑΣ. Αλλά και όλοι οι Αθηναίοι που υποφέρουν από τις συνέπειες μιας βάρβαρης κατοχής. Όπως και οι κάτοικοι των γειτονικών περιοχών.

Ενώ αντίθετα αναστάτωση και προβληματίσε τους κατακτητές. Πρέπει τώρα να παίρνουν ιδιαίτερα μέτρα ασφαλείας στις μετακινήσεις τους. Τη νύχτα να μην κυκλοφορούν στην αρτηρία Αθήνα-Θήβα. Τη μέρα, μόνο με συνοδεία θωρακισμένων. Και θα θελήσουν να δράσουν στην ίδια περιοχή...

Τη νύχτα 15 προς 16 Οκτωβρίου 1943 ένας επίλεκτος γερμανικός λόχος της φρουράς Ελευσίνας φτάνει στο Μάζι, κοντά στην Κάζα. Με ολονύχτια πορεία

ανηφορίζουν στις Πόρτες, έξω από το χωριό Πύλη, στα Δερβενοχώρια. Ένα τσοπανόπουλο, ο Περικλής Λύγκος, τους βλέπει και τρέχει στο χωριό να ειδοποιήσει τον επικεφαλής του εφεδρικού ΕΛΑΣ Στέφα Μαλλιάρη. Ο Στέφας, παίρνοντας το όπλο του, φωνάζει στο χωριό «Έρχονται Γερμανοί», καλώντας στα όπλα. Αμέσως συγκεντρώνονται οι άνδρες της Μαχητικής Ομάδας, πιάνουν θέσεις, ενώ ο Στέφας τους λέει: «Δε θα πυροβολήσει κανένας, αν εγώ δε δώσω το σύνθημα».

Σε λίγο οι Πυλιώτες πίσω από τα βράχια διακρίνουν τους Γερμανούς να προχωρούν προς το χωριό και ετοιμάζονται να τους χτυπήσουν. Είναι όμως απίστευτο! Μπροστά από τους Γερμανούς, με δεμένα τα χέρια, βαδίζουν τρία τσοπανόπουλα. Το ένα, ο γιος του Στέφα Μαλλιάρη Γιώργος. Το άλλο, ο Σωτήρης Μαλλιάρης, γιος του πρωτοξάδερφου του Στέφα Στάθη. Και το τρίτο, ο Περικλής Λύγκος, που στο μεταξύ τον έχουν συλλάβει κι αυτόν. Οι Γερμανοί συνέλαβαν τα παιδιά και τα χρησιμοποιούν ως προκάλυμμα τους. Όντας βέβαιοι πως έτσι δε θα τους χτυπήσουν οι Πυλιώτες.

Οι Πυλιώτες, και ξεχωριστά ο Στέφας Μαλλιάρης ζούνε δραματικές στιγμές. Με το τραγικό δίλημμα: Τι θα αποφασίσει ο Στέφας. Στον οποίον η μοίρα έχει αναθέσει πρωταγωνιστικό ρόλο σ' αυτή την τραγική στιγμή. Καθένας φαντάζεται τις γεμάτες ευθύνη για την απόφαση, ταχύτατα εναλλασσόμενες σκέψεις του, που τον βασανίζουν: Είναι, βέβαια, ο Πατέρας. Είναι, η Πατρίδα. Είναι το χωριό του. Είναι η τιμή των όπλων των ιερών, των οποίων ορίστηκε να είναι ο αρχηγός. Η Ιστορία. Οι Σουλιάτισσες στο Ζάλογγο. Ο Σιμουήλ. Η παράδοση του '21.

Και ο Στέφας Μαλλιάρης αποφασίζει: «Φωτιά!» Και πυροβολεί. Οι Πυλιώτες, γύρω στους εκατό, αμέσως εξακοντίζουν τα πυρά τους. Σκοτώνονται οι πρώτοι Γερμανοί. Γρήγορα όμως αμύνονται. Ο Στέφας δίνει τις σχετικές διαταγές και αναδειχνεται ικανός αρχηγός εν ώρα μάχης. Αμύνεσθαι περί πάτρης. Σ' αυτή την ηρωική ώρα για την Ελληνική Αντίσταση στα Δερβενοχώρια.

Οι Γερμανοί, υποτιμώντας τον εχθρό τους, εγκαταλείπουν το ύψωμα που κατείχαν πάνω από τις Πόρτες και εισβάλλουν στο χωριό. Οι Πυλιώτες πολεμούν με πείσμα, γνωρίζοντας καλά το έδαφος.

Ο Στρατιωτικός Διοικητής του 34ου Συντάγματος ΕΛΑΣ Αττικοβοιωτίας Γεώργιος Ρήγος, που μόλις το πρωί της ίδιας μέρας έχει αναλάβει τη διοίκηση, ενημερώνεται στο χωριό Καβάσαλα των Δερβενοχωριών, από Πυλιώτη έφιππο σύνδεσμο, για την επίθεση των Γερμανών. Δίνει διαταγή να κινηθεί αμέσως για ενίσχυση των Πυλιωτών ο 3ος Λόχος του 5ου Τάγματος που βρίσκεται στο γειτονικό χωριό Πάννακτο, με τους Τηλέμαχο και Ανάποδο.

Με την άφιξη του Λόχου αρχίζει η κάμψη των Γερμανών. Επιχειρούν υποχώρηση προς το Μάζι. Όμως μία διμοιρία με τον ταγματάρχη Δαλιάνη έχει

αποκλείσει τη διάβαση. Έτσι, κατά τις τρεις το απόγευμα, υψώνοντας ένα ματωμένο λευκό πουκάμισο, οι Γερμανοί παραδίδονται. Απώλειές τους 80 νεκροί, 42 αιχμάλωτοι. 3-4 μόνο κατάφεραν να διαφύγουν. Ας σημειωθεί πως ανάμεσα στους αιχμαλώτους, κανένας βαθμοφόρος. Έχουν όλοι σκοτωθεί πριν παραδοθούν οι στρατιώτες.

Αργότερα οι Πυλιώτες έφεραν τους νεκρούς τους στο χωριό. Συνολικά δεκατέσσερις. Ο Στέφαν Μαλλιάρης βρήκε τον γιο του Γιώργο. Τον πήρε στην αγκαλιά του, μαζί με τον πατέρα Χρυσόστομο, τον αντάρτη παπά του Συντάγματος. Και θα φροντίσουν για τον ενταφιασμό του παιδιού, θρηνώντας με τη μητέρα του. «Πώς κλείσαν τα ματάκια σου και δε θωρείς που κλαίω και δε σαλεύεις, δε γροικάς τα που πικρά σου λέω;», όπως στον *Επιτάφιο* του Γιάννη Ρίτσου.

Μαζί με τον Γιώργο και ο Σωτήρης και ο Περικλής.

Την επομένη, 17, οι Γερμανοί θα επιτεθούν από τρεις πλευρές. Στα Κρώρα, στην Πάνακτο και στην Πύλη. Τέσσερα φορητά με 20 άνδρες το καθένα ανηφορίζουν από Ελευσίνα προς Κρώρα. Προωθημένες δυνάμεις των ανταρτών με τον Αριστείδη χτυπούν τα αυτοκίνητα με πολυβόλα και όλμους. Ένα βλήμα όλμου πέφτει στο πρώτο αυτοκίνητο σε κιβώτιο πυρομαχικών. Έκρηξη, φωτιά στη μηχανή του αυτοκινήτου, ενώ τα άλλα πέφτουν πάνω σ' αυτό. Οι αντάρτες εξακολουθούν να βάλλουν. Νεκροί 75 Γερμανοί. Γρήγορα έρχονται ενισχύσεις των Γερμανών που με τα καταιγιστικά τους πυρά φέρνουν τους αντάρτες σε δύσκολη θέση. Η οποία βελτιώνεται όταν φτάνουν ενισχύσεις με τους Βερμαίο, Διαμαντή και Δυοβουνιώτη και τη Διμοιρία 45 έμπειρων πολεμιστών Ρώσων, πρώην αιχμαλώτων, που ξέφυγαν και ήρθαν στον ΕΛΑΣ.

Στην Πάνακτο οι Γερμανοί είναι καθηλωμένοι, παρά τη δράση του πυροβολικού τους.

Στην Πύλη φτάνει ένα γερμανικό τάγμα από τη Θήβα. Η διοίκηση του Συντάγματος, Ρήγος, Βερμαίος, Ορέστης, στέλνει αμέσως δύναμη με τον Θεοχάρη. Όμως οι Γερμανοί, επηρεασμένοι και από τις μακάβριες εικόνες των σκοτωμένων χτες συναδέλφων τους, έχουν

ήδη αποχωρήσει.

Την επομένη, 18 Οκτωβρίου, η Διοίκηση επιχειρεί αντεπίθεση στην περιοχή των Κρώρων η οποία δεν πετυχαίνει. Οι Γερμανοί έχουν φέρει ενισχύσεις και διαθέτουν μεγάλη υπεροχή, αριθμητική και στον οπλισμό.

Ο αγώνας είναι άνισος. Με κίνδυνο αποκοπής και εγκλωβισμού τμημάτων του ΕΛΑΣ. Έτσι, αποφασίζεται η σύμπτυξη. Στα προληπτικά μέτρα για επιτυχημένη αποχώρηση από όλο το οροπέδιο Δερβενοχωριών, ο Ρήγος διατάσσει τον Αλέξανδρο να καταλάβει με τριάντα αντάρτες το ύψωμα Πέτρα της Συκιάς, ανάμεσα Πύλη και Πάνακτο, στο πιο κοντινό σημείο στις θέσεις των Γερμανών. Και να τους παρενοχλούν αδιάκοπα με ριπές αυτομάτων και ατομικές βολές. Και να μη φύγουν χωρίς γραπτή διαταγή. Το τμήμα δέχεται καταιγιστικά πυρά με πυροβόλα και όλμους. Με τέσσερις τραυματίες. Τους φροντίζει ο αντιφασίστας ιταλός γιατρός από την Πάρμα Νίνο Μπραντολίνι, που έχει έρθει στον ΕΛΑΣ.

Ο Αλέξανδρος δέχεται να αποχωρήσει με τους άνδρες του μόνο με τη γραπτή διαταγή του Ρήγου που φέρνει έφιππος ο Θεοχάρης, ενώ έχει ήδη νυχτώσει.

Τελικά ολοκληρώνεται με επιτυχία η αποχώρηση από τα Δερβενοχώρια. Οι μονάδες επιστρέφουν στις περιοχές τους. Το Ι Τάγμα του 34ου Συντάγματος, με 250 αντάρτες σε μικρές ομάδες, καταφεύγει προσωρινά στις δασωμένες περιοχές της Πάρνηθας.

Οι Γερμανοί, διαπιστώνοντας την αποχώρηση των ανταρτών, μπαίνουν στα χωριά και τα καίνε. Την Πύλη, την Πάνακτο, τα Κρώρα και τα Σκούρτα. Τα Καβάσαλα όχι. Αφού δεν τα ανέφερε η εμπρηστική διαταγή στον κατάλογο που πήραν στη Θήβα ως ξεχωριστή κοινότητα, αλλά ως οικισμό της Πανάκτου. Έτσι, με μικρονοϊκούς ναζιστικούς συλλογισμούς, τα Καβάσαλα γλύτωσαν την πυρά.

Η Διοίκηση του Συντάγματος, από την πρώτη μέρα μετά τη Μάχη της Πύλης, έχει συντάξει και στείλει στον γερμανό Διοικητή Ελευσίνας έγγραφο στο οποίο ενημερώνουν πως έχουν 42 αιχμαλώτους Γερμανούς που δέχονται να ανταλλάξουν με ομήρους, με τη διαβεβαίωση πως δε θα καούν τα Δερβενοχώρια.

Αλλιώς, οι αιχμάλωτοι θα εκτελούνταν. Και ήταν γραμμένα τα 42 ονόματα με τις υπογραφές των αιχμαλώτων που βεβαίωσαν έτσι ότι ζούνε.

Το κάψιμο των χωριών ήταν η έμπρακτη απάντηση του γερμανού Διοικητή. Έτσι, και η τύχη των 42 αιχμαλώτων είχε κριθεί. Κυρίως για ευνόητους λόγους ασφαλείας.

Απολογισμός τριήμερης Μάχης Δερβενοχωριών: Βεβαιωμένοι 300 Γερμανοί νεκροί. Αντάρτες: Ένας νεκρός και δύο ιταλοί αντιφασίστες χειριστές μυδράλιου στα Κρώρα. 25 τραυματίες. Και, βέβαια, οι 14 νεκροί της Πύλης.

Οι επιτυχίες του ΕΛΑΣ στα Δερβενοχώρια σκορπίζουν εθνική περηφάνια και ενθουσιασμό στην Αθήνα και Αττικοβοιωτία. Ξεχωριστά συγκινεί η τραγική περίπτωση Μαλλιάρη. Με την πατριωτική έξαρσή της.

Οι νικηφόροι αγώνες του ΕΛΑΣ συνεχίζονται από τότε σ' όλη τη χώρα. Ένα χρόνο αργότερα, τον Οκτώβριο 1944, οι Γερμανοί θα φύγουν. Θα έρθουν οι Άγγλοι. Και, μετά την αναμέτρηση, τον Δεκέμβριο '44, και την αποχώρηση από την Αθήνα, οι δυνάμεις των ανταρτών του παλαιού 34ου Συντάγματος, που στο μεταξύ έχει αναπτυχθεί ως ΙΙ Μεραρχία, βρίσκονται πάλι στα Δερβενοχώρια. Στα Σκούρτα.

Εκεί φτάνουν οδοιπορώντας από την Αθήνα και πολλές προσωπικότητες των γραμμάτων και των τεχνών που έχουν ενταχθεί στο ΕΑΜ. Όχι μόνο για να αποφύγουν τις διώξεις, αλλά και για να συνεχίσουν από εκεί την προσφορά τους σε διάφορες περιοχές. Ανάμεσά τους ο Αιμίλιος Βεάκης με τη γυναίκα του Σμαράγδα, ο Σπύρος και η Λέλα Πατρικίου, γονείς του ποιητή Τίτου Πατρίκιου, ο χορογράφος Άγγελος Γκιμάνης. Γνωρίζονται και συνδέονται με την ηγεσία και τους αντάρτες. Γνωρίζουν τη ζωή και την ιστορία τους. Και ο Βεάκης εμπνέεται το ποίημα «Αντάρτες» που το αφιερώνει: «Στη δοξασμένη ΙΙ Μεραρχία του ΕΛΑΣ χαρίζω τους Αντάρτες μου φτωχό δείγμα πλούσιου θαυμασμού»...

Ο Αιμίλιος Βεάκης εμπνέεται και από τη Μάχη της Πύλης με τον Στέφα Μαλλιάρη:

[...]

«Με τα μάτια του ορθάνοιχτα,
τεντωμένα από φρίκη,
το παιδί του θωρεί, σαστισμένος για λίγο.
Σκύφτει κάτω στεγνά το κεφάλι
και τα φρύδια σουφρώνει,
λες και μάλωμα στήνει με την καρδιά
του,
Μα η φάλαγγα ως τόσο ζυγώνει.

[...]

Τι να γίνεται τάχα στην ψυχή του πατέρα;

Ποιος μπορεί τη φουρτούνα να νιώσει
που τα στήθια του σκίζει; Κανένας!

Γιατί ψύχραιμα, δες, χωρίς βιάση,
λες γιομάτος γαλήνη,

σιωπηλά το ντουφέκι σηκώνει,
σταθερά σημαδεύει και ρίχνει!

Να! Το σύνθημα το 'δωσε! Αυτό ήταν.

Τι άλλο χρέος μπορούν τώρα πια να ζητήσουν;

[...]

Μέσ' το σούρουπο τώρα που απλώνει
αγάλια

να σκεπάσει σαν πέπλος γαλήνης και λήθης

ζωντανούς και νεκρούς, δώθε κείθε πλανιέται

βουβά και στα πτώματα γέρνει ένας άντρας.

Στέκει ξάφνου και αργά γονατίζει.

Απ' το χώμα σηκώνει ένα νιο παλληκάρι.

Μέσα σ' αίμα πηχτό τα φτωχά τα σκουτιά του.

Με οβησμένη τη φλόγα της ζωής, τα ματάκια

μινέσκουν έτσι ανοιχτά, ξαφνιασμένα,

“Συ πατέρα με σκότωσες;” σα να ρωτάνε.

Το ρώτημα λες και αφουγκριέται ο πατέρας.

Σκύβει ακόμα κοντά του, μάτια με μάτια,

κι ήρεμα, πνίγοντας το σπαραγμό του,
σιγαλά κι έτσι απλά του απαντάει:

“Ναι παιδί μου, για την πατρίδα”.

Τα ποιήματα δημοσιεύονται στο βιβλίο του Αιμίλιου Βεάκη *Δερβενοχωρία*, 1945.

Ο Θέμος Κορνάρος, σε κείμενό του το 1958, αποκαλεί τον Στέφα Μαλλιάρη «τον Έλληνα Γουλιέλμο Τέλλο ή Λεωνίδα των νέων καιρών, που τρέξανε από τα βάθρα της ιστορίας για να πολεμήσουνε ξανά στην πόρτα των Δερβενοχωριών...

Δεκαπέντε χρόνια έχουν περάσει από τότε, με τις φούχτες μοιράζονται τα παράσημα, μνημόσυνα μίσους οργανώνονται, τιμές απονέμονται σε ξένες ασημιαντότητες και σε δημίους. Σκέφτηκε κανείς τον Καπετάν Στέφο, τον αρχηγό; Ή μήπως είναι ντροπή να τον θυμούμαστε επειδή έγινε σύμβολο της Ιερής Εθνικής Αντίστασης των Ελλήνων; Ή μήπως είναι φυλακή με τους άλλους ήρωες και μάρτυρες της Μάχης του Έθνους; Πού είναι λοιπόν ο καπετάνιος κι ο ασύγκριτος που δώσανε τα Δερβενοχωρία στην παγκόσμια παλαιότερα της μεγάλης θυσίας για τη Λευτεριά;», καταλήγει ο Θέμος Κορνάρος.

Ο Σωτήρης Πατατζής γράφει το 1965: «Γύρισε και τον κοίταξε ο δόλιος πατέρας. Τα μάτια είχαν γίνει κατακόκκινα κι η ανάσα του λαχανιασμένη. Σηκώθηκε κι έμεινε ακόμα μια στιγμή ασάλευτος. Δεν ξανακοίταξε κατά τους Γερμανούς. Αφουγκράστηκε για λίγο κείνο το κοχλαστό βουητό που έκαναν οι αρβύλες τους. Ήτανε σαν να έβραζε σε κάποιο φοβερό καζάνι αίμα!

— Φωτιά! τους είπε, σιγανά σχεδόν.

Αμείσως ύστερα όμως, τίναξε το κορμί του κατά πάνω, πήρε μια μεγάλη ανάσα και ξανάπε, ουρλιάζοντας τώρα: — Φωτιά!»

Και ο γλύπτης Κώστας Κλουβάτος εμπνέεται από τη Μάχη της Πύλης και ξεχωριστά από το τραγικό δράμα Μαλλιάρη. Θα φιλοτεχνήσει την ωραία εικαστική του έκφραση με μία σύνθεση από ορείχαλκο σε υπερφυσικό μέγεθος, ύψους 2,30 μ.

Ο πατέρας Στέφας αγκαλιάζει τον γιο του Γιώργο με το αριστερό του χέρι. Έργο παραστατικό με τις δύο φιγούρες τη μία πλάι στην άλλη: Τα μάτια του Γιώργου σαν να ρωτάνε το σοβαρό και λυπημένο πρόσωπο του πατέρα. Ο οποίος, συγκρατώντας την οδύνη του, υψώνει σε μια κίνηση ανάτασης το δεξί του χέρι. Ζωσμένος το τουφέκι και τα φουσέκλια. Ενώ υψώνεται θριαμβευτικά η γκλίτσα στο δεξί χέρι του τσοπανόπουλου παιδιού του, σαν σύμβολο ειρήνης και ελευθερίας. Ενώ είναι διάτρητη από σφαίρες η βιτσέλα που κρατά το παιδί με το αριστερό του χέρι.

Το γλυπτό, με την απλότητά του, εικο-

νίζει ανθρωπομορφικά την τραγωδία πατέρα και γιου. Η σύνθεση προσωποποιεί την τραγωδία της Πύλης. Με την ανθρωποθυσία στο όνομα της πατρίδας και της ελευθερίας. «Ελευθερία και Θάνατος», θα έλεγε ο Νίκος Καζαντζάκης. Το πανάκριβο για το παιδί, αλλά και τον ίδιο τον πατέρα και την οικογένειά του, μια και για τους συμπολεμιστές του και όλη την Πύλη που την υπεράσπισαν, τίμημα θα τους συντροφεύει ισοβίως.

Το έργο έχει στηθεί στην Πύλη και τα αποκαλυπτήρια γίνονται τις επόμενες ημέρες. Για το στήσιμο έχει από χρόνια προυπαθήσει ο πρώην βουλευτής και Νομάρχης Βοιωτίας Ιωάννης Σταμούλης. Ευρύτερα γνωστός από τις δικαιες απαιτήσεις του, προς τους σημερινούς απογόνους των, για επανορθώσεις θηριωδιών των τότε Ναζιτών. Τώρα το μνημείο έχει στηθεί, με τις φροντίδες της Νομαρχίας Βοιωτίας και του σημερινού Νομάρχη Κλέαρχου Περγαντά. Με τη θερμή συμπαράσταση του Δήμου Δερβενοχωριών με έδρα την Πύλη και προσωπικά του Δημάρχου Βαγγέλη Αγαθή και του Αντιδημάρχου Δημήτρη Καλμπένη. Και του ακαταπόνητου Γιώργου Κλουβάτου, γιου του γλύπτη.

Ο ανταρτοεπονίτης της Υποδειγματικής Διμοιρίας ΕΠΟΝ-ΕΛΑΣ Ι Τάγματος 34ου Συντάγματος Κώστας Μανωλκίδης είχε φροντίσει το 1979 και στήθηκε μαρμάρινη αναθηματική στήλη με τα ονόματα των 14 νεκρών. Και το ακόλουθο κείμενο: «Σ' αυτό τον τόπο οι Πυλιώτες πολεμώντας τους Γερμανούς έγραψαν μία από τις πιο ένδοξες σελίδες της Κατοχής. Στις 16 του Οκτώβρη 1943 σύσσωμοι οι Πυλιώτες με επικεφαλής τον Στέφα Μαλλιάρη εξόντωσαν ένα σιδερόφρακτο Λόχο της Βέρμαχτ που ερχόταν να κάψει το χωριό μας».

Ο γλύπτης Κώστας Κλουβάτος έχει φιλοτεχνήσει και άλλες συνθέσεις από την Αντίσταση του ελληνικού λαού. Όπως το μνημείο Νίκου Πλουμπίδη. Το μνημείο Ιωαννίδη, πατέρα του πολιτικού Φοίβου Ιωαννίδη, στις Λιθίνες Λασηθίου Κρήτης. Το μνημείο Ποντίων στην Ηλιούπολη.

Και, τελευταία, το μνημείο Μάχης της Πύλης των Δερβενοχωριών. Του Στέφα και του Γιώργου Μαλλιάρη.

Τέλος εποχής

του Νίκου Πρωινού

Τέλος εποχής για την εθνική ομάδα ποδοσφαίρου στο νικηφόρο αγώνα της με τη Γεωργία.

Η ομάδα που χάρισε τον μεγαλύτερο τίτλο στην ιστορία του ελληνικού ποδοσφαίρου έκλεισε τον κύκλο της.

Το χειροκρότημα ήταν θερμό και οι ευχαριστίες του κόσμου για τα παιδιά αυτά και τον προπονητή ειλικρινείς.

Ούτε ένα ου δεν ακούστηκε για τον αποκλεισμό.

Κι αυτό είναι το μεγάλο συν.

Οι περισσότεροι παίκτες είναι, αλήθεια, μεγάλης ηλικίας και απαιτείται ανανέωση.

Αν μείνει ο Ρεχάγκελ είναι βέβαιο ότι θα πρέπει να υπάρξει ο αναγκαίος επανασχεδιασμός.

Ίδωμεν.

Πάντως τα δημοσιογραφικά παπαγαλάκια άρχισαν τη μουρμούρα και έριξαν την ιδέα για τον άνεργο κ. Μπάγιεβιτς.

Η δημοσκόπηση όμως για λογαριασμό ιδιωτικού καναλιού τούς έκλεισε προσωρινά το στόμα.

Οι κανιβαλισμοί των γηπέδων του ποδοσφαίρου μεταφέρθηκαν στον αγώνα του κυπέλλου μπάσκετ μεταξύ Ολυμπιακού και Παναθηναϊκού.

Το πανηγύρι άρχισε με την υποτιθέμενη βόμβα στις γραμμές του τρένου που θα μετέφερε τους οπαδούς του Παναθηναϊκού.

Συνεχίστηκε στα μπλόκα που έστησαν οι κόκκινοι επιστήμονες στις εισόδους του γηπέδου. Δεν ήθελε και πολύ ν' αρχίσει ο πόλεμος.

Ευτυχώς οι πράσινοι πήραν τον αγώνα με 30 πόντους διαφορά και δεν υπήρξαν παρατράγουδα.

Σημειώθηκαν πάντως πάνω από πενήντα τραυματισμοί οπαδών, με την αστυνομία σε ρόλο κομπάρσου – αυτή που θα μας έσωζε από τους «τρομοκράτες» στους Ολυμπιακούς, κύριε Βουλγαράκη μας.

Η αθλητική «δικαιοσύνη» τιμώρησε τις δυο ομάδες με δυο αγωνιστικές και η αθλητική ζωή –συγγνώμη, η ζούγκλα– συνεχίζεται...

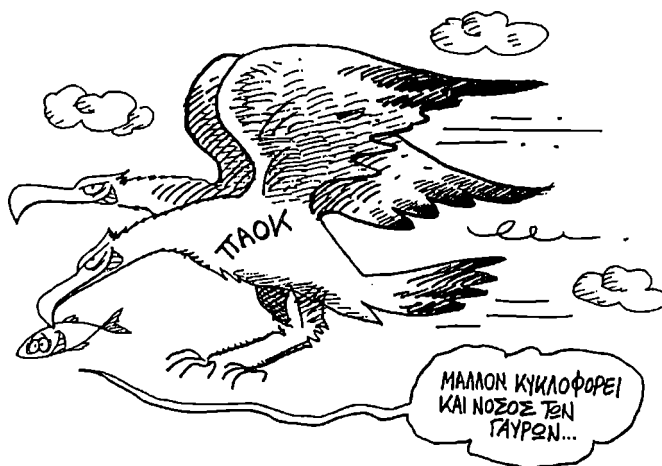
Και μιας και περί ζούγκλας ο λόγος, ο πρόεδρος της ΕΠΑΕ κ. Λυκουρέζος επιβεβαίωσε στον αθλητικό δικαστή ότι ο «φιλαθλος» κ. Μπέος και έβρισε και ξάπλωσε στο πάτωμα τον αθλητικό παράγοντα κ. Κούγια.

Ο οποίος πήγε να τα κουκουλώσει για να μη χάσει και το προφίλ του τσαμπουκά που δέρνει (βλ. Βαλιανάτος), αλλά δεν τα κατάφερε.

Οπότε τώρα απειλεί με μηνύσεις τον Μπέο.

Βάσανα που 'χει η ζωή!

Έγραψα βάσανα και σκέφτηκα τον κ. Κρόκο που είδε την «αναγεννημένη» ομάδα του να χάνει με τριάντα πόντους στην έδρα της.

Σκίτσο του Στάθη από την *Ελευθεροτυπία* (17/10/05).

Η μέθοδος που χρησιμοποίησαν οι υπάλληλοί του στη Ριζούπολη στον αγώνα με τον Παναθηναϊκό πριν από δύο χρόνια δεν είχε επιτυχία, οπότε πρέπει να σκεφτεί κάτι καλύτερο.

Κύριε Κρόκο μας, όπως λέει κι ο Giorgos οι εποχές αλλάζουν και δεν μπορούμε να παραμένουμε με τις παλιές συνταγές.

Βέβαια έγινε η μαϊμουδιά με τη «βόμβα» στο τρένο, αλλά δεν έπιασε.

Μια άλλη φορά ίσως...

1.600.000 ζητά από τον Ολυμπιακό ο βουλευτής Γιάννης Ιωαννίδης, βάσει του συμβολαίου που είχε, και δεν του τα δίνουν από τότε που τον απέλυσαν.

Ο Κρόκο αρνείται να τον πληρώσει, όπως και τους δημοσιογράφους στον Φλας.

Κεσάτια το μαγαζί.

Το σύστημα ΠΑΣΟΚ ήταν η κότα με το χρυσό αβγό.

Όχι πως τώρα δεν παίρνει δουλειές.

Αλλά κάτι η οικονομική κρίση, κάτι οι νταβατζήδες με τα σουβλάκια, κάτι τα προσχήματα από την κυβέρνηση έβγαλαν από τη ρότα τον πρόεδρο.

Πάντως ο Ξανθός αποκλείεται να τα χάσει τα λεφτά.

Όσο για τους δημοσιογράφους του ραδιοσταθμού, φροντίζει ο πρύτανης της ΓΣΕΕ και η πράσινη ΟΤΟΕ.

Μήπως κι ο Χριστόδουλος να έδινε ένα χεράκι βοήθειας;

Εξάλλου οσονούπω πρύτανης θα γίνει κι αυτός.

Απορία:

Ο Φίλιππου άφησε το μπάσκετ στην ΑΕΚ ή όχι;

Ξεφτιλίκια στον Παναθηναϊκό.

Οι γιάπηδες που κάνουν κουμάντο έχασαν εκατομμύρια και τον Κυριάκο και το ίδιο έκαναν και με τον Μπασινά.

Δικό τους βέβαια είναι το μαγαζί και κάνουν ό,τι θέλουν.

Όμως κάποιον που έχει ματώσει με την πράσινη φανέλα δεν τον αποκλείεις από τις προπονήσεις αφήνοντας υπονοούμενα ότι μπορούν να διαρρεύσουν τα σχέδια στην αντίπαλη ομάδα.

Είναι ντροπή.

Ανατομία των σπορ και ποδόσφαιρο

του Νίκου Ράπη

ΟΙ «ΡΙΖΕΣ»

Στο προηγούμενό μας άρθρο (Αντί, τχ. 852) αναφερθήκαμε στο ιστορικό αποκορύφωμα των σπορ, στους Ολυμπιακούς του Χίτλερ του 1936. Μια σύντομη αναδρομή στις ιστορικές ρίζες των σπορ είναι αρκετά χρήσιμη.

Τα «σπορ» από τη γέννα τους ήταν συνδεδεμένα με τη θρησκεία! Από χιλιάδες χρόνια όταν γινόταν κάποια θρησκευτική γιορτή ήταν απαραίτητο να υπάρχει και «θέαμα». Το θέαμα αυτό προσφερόταν μέσω των σπορ. Είχε ήδη γίνει κατανοητό από τους αρχαίους ιερείς ότι το θέαμα των σπορ προσελκύει τους «πιστούς».

Οι Αγγλοσάξονες χωρίζουν τα σπορ σε «σπορ ανταγωνισμού» (competitive sports) και σε «σπορ θεάματος» (spectator sports), στηριζόμενοι στους «πνευματικούς» τους προγόνους: τους αρχαίους Έλληνες και τους Ρωμαίους. Οι αρχαίοι Έλληνες προσπαθούσαν να παρουσιάσουν τα σπορ ως έναν προσωπικό ανταγωνισμό που στηρίζεται στην «ευγενή άμιλλα». Οι Ρωμαίοι (πιο ρεαλιστές) ήθελαν μόνο θέαμα (μέχρι θανάτου) και πού και πού «άρτον» για τις μάζες.

Υπήρχε όμως διαφορά μεταξύ αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων; Ή, ακόμη, υπάρχει «ευγενής άμιλλα»; Και για τους αρχαίους ιερείς και για τους αρχαίους Έλληνες και για τους Ρωμαίους, ο σημαντικότερος παράγοντας στα σπορ ήταν οι θεατές. Οι ελίτ – αρχαίοι και σύγχρονοι – που βρίσκονται πίσω από τα σπορ στόχο είχαν – και έχουν – τον έλεγχο του αρσενικού πληθυσμού. Οι γυναίκες δημοσίως δεν μετρούσαν – ούτε μετράνε –, γι' αυτό μπορούσαν να αποκλειστούν ή να αγνοηθούν ως θεατές.

Όσο για την έννοια της «ευγενούς άμιλλας», από τους αρχαίους Έλληνες γίνονταν προσπάθεια να θεσμοθετηθεί αυτή με κανόνες, π.χ. στο «παγκράτιο» (είδος πάλης συν πυγμαχία) απαγορευόταν το «δάγκωμα» και η «εξόρυξη των οφθαλμών»! Η αρχαία «άμιλλα» ανυψώθηκε στο ζενίθ από τους Άγγλους

μέσα από τα πανεπιστήμια της Οξφόρδης και του Κέμπριτζ με την έννοια της «sportsmanship», που σημαίνει ότι, αφού σου σπάσω ή μου σπάσεις τα μούτρα (κατά προτίμηση μέσα σε μια ταβέρνα), δίνουμε τα χέρια και μετά δεν τρέχει τίποτα.

Το πόση μπορεί να είναι η υποκρισία γύρω από την έννοια της «sportsmanship» φαίνεται από το γεγονός ότι στη Δίκη της Νυρεμβέργης οι Βρετανοί «εγνώριζαν πολύ λίγα για τα αποδεικτικά στοιχεία (των εγκλημάτων) και τους ενδιέφερε μόνον η "sportsmanship"». (Airey Neave, Nuremberg, Hodder and

Stoughton, 1978, σ. 198). Ένας άγγλος αρχιστρατήγος είπε: «Να ευχαριστούμε το Θεό που κερδίσαμε τον πόλεμο, Neave. Είναι ντροπή να δικάζουμε ανθρώπους όπως ο Κάιτελ και ο Γιοντλ (κορυφαίοι στρατιωτικοί του Χίτλερ) επειδή έχασαν στον πόλεμο».

Για τον Άγγλο αυτόν ο πόλεμος κατά του Χίτλερ ήταν ένα είδος «σπορ». Βέβαια, κάποιοι άλλοι – μη «sportsmen» – κρέμασαν και τους δύο γερμανούς εγκληματίες πολέμου.

Εάν λοιπόν δεχτούμε ότι τα σπορ είναι μόνο θέαμα ή φιάσκα, ας προσπαθήσουμε να ακολουθήσουμε τη διαδρομή τους μέσα στην ιστορία.

Είναι γενικώς παραδεκτό ότι με αυτή την έννοια του οργανωμένου θεάματος, τα σπορ ξεκίνησαν στην αρχαία Ελλάδα πριν από 3.000 περίπου χρόνια. Ο κύριος «φορέας» αυτής της δραστηριότητας ήταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Υπάρχουν στοιχεία για τους Ολυμπιακούς που χρονολογούνται από το 776 π.Χ. Όμως ο Θεοδόσιος ο πρώτος, ρωμαιο-βυζαντινός αυτοκράτορας, κατήγγειλε τους Ολυμπιακούς γιατί ήταν ειδωλολατρικοί. (Που σημαίνει ότι η «ευλογία» από τον δούλο του Θεού Παρασκευαΐδη είναι ειδωλολατρική πράξη!)

Οι αρχαίοι έλληνες αθλητές ήταν σκέτοι επαγγελματίες με μεγάλες οικονομικές απολαβές και φρόντιζαν επιμελώς την καριέρα τους. Η έννοια του «ερασιτεχνισμού» αναπτύχθηκε στην Αγγλία τον 19ο αιώνα όταν το ποδόσφαιρο μπήκε στην εργατική τάξη, όπως θα δούμε. Ένας εργάτης δεν μπορεί ποτέ να έχει τον χρόνο να ασκηθεί ώστε να γίνει ένας πολύ καλός αθλητής ή ποδοσφαιριστής, συνεπώς μένει ερασιτέχνης.

Στην αρχή το μόνο άθλημα ήταν το τρέξιμο. Οι αρχαίοι έλληνες δρομείς έτρεχαν γυμνοί. Αντίθετα, οι Ρωμαίοι θεωρούσαν υποτιμητικό να τρέχουν γυμνοί και να διαγωνίζονται δημοσίως! Τους έβλεγε όμως το θέαμα της μέχρι θανάτου σύγκρουσης ανθρώπων και ζώων. Ο μεγαλύτερος θαυμαστής των σπορ ήταν ο Νέρωνας. Πράγμα που πρέπει να εκτιμηθεί προσεκτικά.

Τέλος, οι αρχαίοι Ολυμπιακοί περιελάμβαναν και διαγωνισμούς στη μουσική, την απαγγελία, κ.λπ. Πράγμα που οι Άγγλοι της Οξφόρδης και του Κέμπριτζ περιφρόνησαν και διάλεξαν την... πυγμαχία!

Οι Ολυμπιακοί, μετά την κατάργησή τους από τους Χριστιανούς, έμειναν θαμμένοι για 15 αιώνες, μέχρις ότου τους ξέθαψε ο ντε Κουμπερτέν το 1896, ως κοσμικό πιο θέαμα στην Αθήνα. (Χρειάστηκαν επτά χρόνια έντονης προπαγάνδας για να μπορέσει ο ντε Κουμπερτέν να πείσει τον κόσμο ότι πρέπει να ξαναζωντανέψουν οι Ολυμπιακοί).

Για όλους αυτούς τους αιώνες που οι Ολυμπιακοί ήταν θαμμένοι δεν υπάρχουν πολλές πληροφορίες για τα σπορ. Φαίνεται όμως ότι το κύριο «σπορ» αυτής της περιόδου –με ρίζες στα βάθη της ιστορίας– ήταν το κλώτσιμα ενός σφαιρικού αντικειμένου που συνήθως ήταν η φούσκα των ούρων ενός μεγάλου ζώου εν είδει «σαμπρέλας» με το δέρμα του ζώου ως «κάλυμμα». Δηλαδή το ποδόσφαιρο.

ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

Κανείς δεν μπορεί να πει με βεβαιότητα πότε άρχισαν οι άνθρωποι να παίζουν ποδόσφαιρο. Ίσως ο άνθρωπος έχει μια εγγενή τάση να χρησιμοποιεί τα πόδια του με επιδεξιότητα.

Η φήμη ή μύθος ότι όλα άρχισαν όταν κάποιοι έπαιξαν ποδόσφαιρο με το κεφάλι ενός εχθρού στρατιώτη δεν είναι απίθανη, όμως δεν παύει να είναι ένας αμφισβητούμενος μύθος. Αντίθετα η ενστικτώδης τάση για κλωτσιά βρήκε το αποκορύφωμά της στις μέρες μας στην ακόλουθη πραγματική (και όχι φημολογούμενη) σκηνή: Γερμανία, 1943, σε ένα βαγόνι με Εβραίους. Μια νέα γυναίκα μόλις έχει γεννήσει το

παιδί της στο δάπεδο του βαγονιού με τα περιττώματα. «Ένας φύλακας των SS, Γερμανός γεννημένος στη Ρουμανία, ο Stefan Baretzki, ανεβαίνει πάνω στο βαγόνι... και κλωτσάει το βρέφος έξω από το βαγόνι σαν μια μπάλα football» (Robert E. Conot, *Justice at Nuremberg*, 1983, σ. 7).

Στην αρχαία Ελλάδα το ποδόσφαιρο λεγόταν «αρπαστόν». Ο όρος μεταφέρθηκε και στους Ρωμαίους, σχεδόν ατόφιος. Από τη μακρινή ιστορία του ποδοσφαίρου ίσως η πιο ενδιαφέρουσα περίοδος να είναι εκείνη του Μεσαίωνα και μετά, όταν το «ποδόσφαιρο» με τη φούσκα των ούρων παιζόταν σχεδόν σε όλες τις πόλεις και τα χωριά της Ευρώπης ως εξής: Συμμετείχαν εκατοντάδες παίκτες (απλοί πολίτες) οι οποίοι συγχρόνως ήταν και θεατές. Οι εστίες (όπου έμπαινε το γκολ) βρισκόνταν σε απόσταση περίπου ενός χιλιομέτρου ή μία από την άλλη. Στόχος ήταν να «σπρωχτεί» η μπάλα-φούσκα προς την εστία του ενός χωριού ή πόλης. Κανόνες δεν υπήρχαν και η προσπάθεια για προώθηση της μπάλας συνίστατο σε ανελέητο ξύλο μεταξύ των πολιτών-παικτών. Όπως ήταν επόμενο, η βία ήταν αφάνταστη, πράγμα που τρόμαζε τους παντός είδους άρχοντες, γιατί εύκολα η βία των «φιλάθλων» μπορούσε να ξεστράτσει και να σαρώσει τους άρχοντες. Αυτές οι δυνάμει μικροεπαναστάσεις διήρκεσαν επί αιώνες. Οι άρχοντες προσπάθησαν να απαγορεύσουν αυτό το «ποδόσφαιρο», όπως δείχνουν τα υπάρχοντα ιστορικά στοιχεία.

Η επομένη ιστορική περίοδος της εξέλιξης του ποδοσφαίρου ήταν ο 19ος αιώνας. Όπως το ξέρουμε σήμερα, το ποδόσφαιρο είναι «πνευματικό» τέκνο των πανεπιστημίων της Οξφόρδης και του Κέμπριτζ. Στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα ξεφύτρωσε σ' αυτά τα πανεπιστήμια η μόδα του «μυώδους Χριστιανισμού» (muscular Christianity). Δηλαδή κρύα ντους(!), μέγιστη πειθαρχία και ευγενής άμιλλα. Ο «μυώδης Χριστιανισμός» ήταν προάγγελος της Ναζιστικής Νεολαίας του Χίτλερ. [σ.σ.: Ελπίζουμε το παρόν άρθρο να μην φτάσει στα χέρια του κυρίου Παρασκευαΐδη στην Αρχιεπισκοπή, καθώς υπάρχει ο κίνδυνος να έχουμε την ελληνορθόδοξη εκδοχή του «μυώδους Χριστιανισμού»!]

Κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα το ποδόσφαιρο οργανώθηκε σε θέαμα από τη μεσαία τάξη της Βρετανίας με κανόνες, λεξιλόγιο, κ.λπ.: το ιδιοποιήθηκε το κράτος και η μεγάλη εμπορική επιχείρηση (corporation) και έγινε μια από τις σημαντικότερες εξαγωγές της Μεγάλης Βρετανίας. Οι φορείς των εξαγωγών προς τις άλλες χώρες, που πήραν τη μορφή πλημμύρας, ήταν οι βρετανοί στρατιώτες, οι ναύτες, οι μηχανικοί, οι έμποροι, οι παππάδες, κ.λπ.

Από τη μεσαία τάξη το ποδόσφαιρο κατέβηκε στην εργατική τάξη της Βρετανίας ως σπορ-θέαμα και από τότε αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό της κουλτούρας του προλεταριάτου.

Οκτώβριος 2005

επισημαίνουμε

Ψυχαρισμός και Kitsch

Τέτοιο μαύρο χρέμα αίμα ξέπλυνε / για να σε επιμηκύνω ω στιγμή.
Κ. Δημουλά

Το είπε πολύ εύστοχα την περασμένη εβδομάδα στη Βουλή ο Ν. Κωνσταντόπουλος: Ο ψυχαρισμός και η ομάδα του συγκροτούν επί χρόνια το πολιτικό και πολιτιστικό kitsch του τόπου. Και καλά το πολιτικό, το πολιτιστικό γιατί όμως; Είναι νομίζω η πρώτη φορά που έλληνας πολιτικός τόσο ωμά και πικρά θέτει τον δάκτυλον επί τον τύπο των ήλων και με δύο φράσεις ξετινάζει την νεοελληνική μας κακοδαιμονία. Οι πολιτικοί υποχείρια των ΜΜΕ, τα ΜΜΕ να διαπλέκονται με την κορυφή της εξουσίας και αμφότεροι μεθοδικά και συνειδητά να βυθίζουν τους πολίτες στον πνευματικό εξανδραποδισμό, στον εθισμό της χυδαιότητας και του βάρβαρου και, τέλος, στην καθυποταγή τους στα τηλεοπτικά πρότυπα. Και η ΝΔ, ακολουθώντας την πεπατημένη των προηγούμενων κυβερνήσεων και πιστή στην πρωτοκαθεδρία της αγοράς απέναντι στην όποια πνευματική αξία και στις πρακτικές του νεοφιλελευθερισμού, μετά την κατάργηση του οκταώρου προχωρεί στην ιδιωτικοποίηση των μουσείων και στην απαξίωση όσων θεσμών αντιμάχονται την αυτοκρατορία Λαμπράκη, ενώ ήδη ανάμεσα στην κυβέρνηση και το Συγκρότημα έχει επισυναφθεί ένας ιστορικός συμβιβασμός. Σήμερα το Μέγαρο είναι η Όπερα, η Κρατική Ορχήστρα, το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, το κύριο σημείο παραγωγής κάθε μικρής ή μεγάλης πολιτιστικής δραστηριότητας που συλλαμβάνεται από τους κλειδούχους αυτού του Palais de la Culture και χρηματοδοτείται από το Palais du Maximou. Βλέπετε, η παράδοση του να μπλέκονται αζεδιάλυτα τα δύο μέγαρα, το πολιτικό και το πολιτιστικό, συνεχίζεται. Πρόκειται για το απίστευτο εθνικό μας κιτσαρίο, όπως είπε ο Ν. Κωνσταντόπουλος. Βέβαια ο πρωθυπουργός πάλι επανέλαβε τα γνωστά περί αταλάντευτης βούλησης εναντίον των διαπλεκομένων κ.λπ., όμως στην πράξη άλλα συμβαίνουν. Ο κ. Λάλας κομίζει αιτήματα υπό τύπον εντολών ή το αντίθετο προς την υπουργό Παιδείας –παραπονείται η ίδια ότι δεν δημοσιεύονται οι απαντήσεις της– τις αναμένουμε εκθύμως!– ενώ ο κ. Τατούλης ευτυχώς διαφημίζει τις εκδηλώσεις του Megaronplus. Υπάρχει κάτι μεμπτό σ' αυτό; Το μεμπτό είναι ότι οι πολιτιστικές δραστηριότητες του ΔΟΛ συγκαλύπτουν τις απροκάλυπτα άτσαλες πολιτικές και οικονομικές του δραστηριότητες, απομυζώντας συγχρόνως τη μερίδα του λέοντος των κρατικών κονδυλίων για ιδίους σκοπούς. Στην προκειμένη περίπτωση ο πολιτισμός και οι τομείς του δεν αντιμετωπίζονται ορθολογικά βάσει των προτεραιοτήτων και των υφισταμένων αναγκών· δεν καθοδηγούνται από μια συγκεκριμένη πολιτική που απορρέει από το κράτος το ίδιο και τις υποχρεώσεις του προς τον τόπο αλλά από τα βίτσια ή τις μονομανίες ενός ιδιώτη. Μια άλλη έκδοση του ψυχαρισμού και του kitsch. Όταν δημοσιεύτηκε το Ταξίδι του Γιάννη Ψυχάρη το 1888, ο όρος ψυχαρισμός αναφερόταν στους ασυμβίβαστους δημοτικιστές σαν τον Αλ. Πάλλη, τους λεγόμενους και «μαλλιρούς»· επειδή μάλλιασε η γλώσσα τους ή επειδή ήταν ακούρευτοι και αγροίκοι στην όψη σε αντίθεση με τους ντιλετάντες καθαρευουσιάνους. Ο όρος δηλαδή αναφερόταν σ' ένα μαχητικό ιδεολογικό κίνημα με φλογερό ενδιαφέρον για την εθνική γλώσσα. Σήμερα ο ψυχαρισμός είναι μια οικονομικοπολιτική ελίτ, ένα κονκλάβιο μιντιοκρατών που κάνουν μπιζνες με το δημόσιο παρεμβαίνοντας ωμά στους δημοκρατικούς θεσμούς και στην κοινοβουλευτική πρακτική και χρησιμοποιώντας τον πολιτισμό ως κοινωνική ασπίδα και άλλοθι. Άξεστοι κατά βάθος και σκοτεινοί ως προς τις επιλογές και τις μεθόδους, γι' αυτό εξάλλου τους αρέσουν τα λαγούμια και τα υπόγεια, οχυρώνονται πίσω από τη Μουσική για να προχωρήσουν στην πολιτική και πολιτιστική άλωση του τόπου. Ο δικομματισμός τους φοβάται και τους λείχει. Η μόνη δύναμη που μπορεί να τους ταρακουνήσει είναι η Αριστερά. Αρκεί να συναιδέσουν αφυπνιζόμενοι και οι ψηφοφόροι της.

ΥΓ.: Ο Δημήτρης Αρβανίτης, ο πρύτανης των ελλήνων γραφιστών, δήλωνε πρόσφατα στο Seven πως δεν υπάρχουν πιο kitsch γιγαντοπανό απ' αυτά που κρέμονται στο Μέγαρο. Κυρίως γιατί ο χορηγός, η Intracom ας πούμε, παρουσιάζεται με γράμματα πιο μεγάλα από τον Mozart. Μεγάλε Σωκράτη! Μέγιστε Χρήστο!!!

Στέφανος Προτεστάκις

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• **Αύριο Σάββατο, 22/10**, εγκαινιάζεται στην Εθνική Γλυπτοθήκη στο Γουδί η έκθεση-αφιέρωμα στον μεγάλο ισπανό γλύπτη **Χούλιο Γκονζάλες**, από τους εκπροσώπους της σύγχρονης γλυπτικής που δούλεψε πρωτίστως το σίδερο, αναδεικνύοντας τις εκφραστικές δυνατότητες του υλικού (διάρκεια έως τα τέλη Ιανουαρίου).

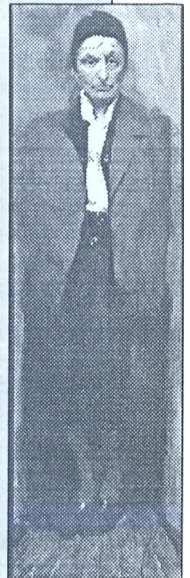
• **Στο Πολιτιστικό Κέντρο του ΜΙΕΤ** στη Θεσσαλονίκη (Βασ. Όλγας 108) μεταφέρθηκε η ωραία έκθεση αφιερωμένη στον αιγυπτιώτη ζωγράφο και χαρακτή **Γιώργη Δήμου**, που πρωτοπαρουσιάστηκε στην Αθήνα. Θα παραμείνει ανοικτή έως 6/1/06.

• **Το Ινστιτούτο της Δανίας** στην Αθήνα (Χαιρεφώντος 14, Πλάκα) παρουσιάζει, έως 28/10, την έκθεση φωτογραφίας «**Sun Pictures** - Ένα φωτογραφικό ταξίδι με τον **Κρίστιαν Άντερσεν** από τη Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη». Εκτός από τα πρώιμα δείγματα της φωτογραφικής τέχνης από το ταξίδι του Άντερσεν στην «Ανατολή» (1840-41), περιλαμβάνει σύγχρονες φωτογραφίες με τα ίδια θέματα της Δανής φωτογράφου **Mette Perregaard**.

• **Στο Κολωνάκι**: Δείτε την έκθεση με ζωγραφική, ξυλοκατασκευές και σχέδια του **Αλέξη Ακριθάκη**, που γίνεται στη γκαλερί Καλφαγιάν (Καψάλη 6). Διάρκεια μέχρι 3/12. Μην παραλείψετε επίσης να επισκεφθείτε την έκθεση ζωγραφικής του ταλαντούχου **Σάββα Γεωργιάδη** στην Αίθουσα Τέχνης Αθηνών (Γλύκωνος 4, Δεξαμενή· διάρκεια μέχρι 19/11).

• **Στο Παγκράτι** να δείτε την έκθεση της **Βίκυς Μπέτσου** που γίνεται στη γκαλερί «Το Μήλο» (Αμύντα 11, Πλ. Προσκόπων). Παρουσιάζει μια βιντεοεγκατάσταση με παράλληλες προβολές από την ενότητα «ανεγκυστήρες-διάδρομοι», για τους ρυθμούς και τους τρόπους της σύγχρονης ζωής (διάρκεια έως 4/11).

• **Στον εκθεσιακό χώρο** της Ένωσης Ελλήνων Χαρακτών (Λεμπέση 4 & Μακρυγιάννη) παρουσιάζεται, έως και το Σάββατο 5/11, έκθεση με χαρακτηριστικά του **Γιώργου Κεφαλληνού**.

Ο Νορμπελίστας «Πολίτης του Κόσμου»

Η Σουηδική Ακαδημία απένευσε το βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας για το 2005 στον «πιο προβεβλημένο εκπρόσωπο της αγγλικής δραματουργίας του δευτέρου μισού του 20ού αιώνα», στον Χάρολντ Πίντερ. Ο ίδιος όμως αυτοπροσδιορίζεται ως «πολιτικός ακτιβιστής» και «όχι ως Βρετανός, αλλά ως Πολίτης του Κόσμου».

Η απονομή του βραβείου χαρακτηρίστηκε από τον διεθνή Τύπο και σαν «δώρο γενεθλίων», αφού ο Πίντερ γιόρτασε τα 75α γενέθλιά του στις 10 Οκτωβρίου. Έχει γράψει περισσότερα από 30 θεατρικά έργα, ενώ από τη δεκαετία του '80 επικεντρώνεται σε πολιτικούς προβληματισμούς, καταγγέλλοντας τους μηχανισμούς συλλογικής καταπίεσης και ατομικού βασανισμού των ολοκληρωτικών καθεστώτων.

Στο σκεπτικό της απονομής αυτής της τιμητικής διάκρι-

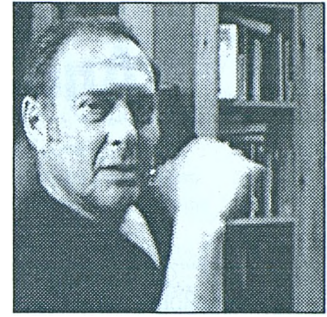
σης στο χώρο της Λογοτεχνίας, η οποία συνοδεύεται από χρηματικό έπαθλο 1,1 εκ. ευρώ, η Ακαδημία αναφέρει ότι μέσα από τα έργα του ο Πίντερ «αποκαλύπτει το βάραθρο μέσα από τη μωρολογία της καθημερινότητας και παραβιάζει τις πύλες για να εισέλθει στους κλειστούς θαλάμους της καταπίεσης». «Ο Πίντερ –εξηγεί σε άλλο σημείο– αποκατέστησε το θέατρο στα βασικά του στοιχεία: Ένα περικλείστο χώρο και έναν αναπάντεχο διάλογο, όπου οι άνθρωποι είναι ο ένας στο έλεος του άλλου και η υποκρισία καταρρέει».

Είναι γνωστός για την πολύ ιδιαίτερη χρήση λόγου και σιωπής επί σκηνής, σε σημείο που πολλοί χρησιμοποιούν την λέξη 'Πιντεροσκίε' για να περιγράψουν το είδος της δραματουργίας που τον χαρακτηρίζει.

Ο πολιτικός προβληματι-

σμός και ακτιβισμός αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία της προσωπικότητας του Πίντερ. Ήταν από τους λίγους συγγραφείς που τίχθηκαν κατά του πολέμου εναντίον της Γιουγκοσλαβίας και του πολέμου εναντίον του Ιράκ. Τον Ιούνιο του 2003 μάλιστα χαρακτήρισε την Αμερική «ναζιστική» και τον Μπλερ «παραπλανημένο ηλίθιο», ενώ στηλίτευσε την τακτική της κυβέρνησής του δηλώνοντας: «Και στην βρετανική κοινωνία, όπου οι πολίτες ενθαρρύνονται όλο και πιο πολύ να μην χρησιμοποιούν τον εγκέφαλό τους, ο μόνος τρόπος διαμαρτυρίας είναι η σκέψη, η διανοήση και η αλληλεγγύη».

Στην Ελλάδα έχουν ανεβεί πολλά θεατρικά έργα του Πίντερ. Το Απλό Θέατρο, που παρουσίασε έργα του, τον είχε καλέσει και είχε επισκεφθεί την Ελλάδα, όπου παρακολούθησε παρα-

στάσεις του Θεάτρου.

Το 1996, αναφερόμενος στον τίτλο του υπότιη που του προσφέρθηκε, δήλωνε «αδυνατώ να δεχτώ μια τέτοια τιμή από μια συντηρητική κυβέρνηση».

Λίγες ώρες μετά την αναγγελία της βράβευσής του από τη Σουηδική Ακαδημία, ο Χάρολντ Πίντερ δήλωσε έκπληκτος: «Μένω άφωνος. Μάλλον όμως πρέπει να βρω τη φωνή μου, γιατί στην απονομή του βραβείου στη Στοκχόλμη πρέπει να μιλήσω. Θα χρειαστώ πολύ κουράγιο».

Δ.Ι.

60 χρόνια μετά...

Η επέτειος των 60 χρόνων από τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου τιμάται φέτος σε όλο τον κόσμο και ιδιαίτερα στην Ευρώπη, σε ανάμνηση όλων των θυμάτων της ναζιστικής θηριωδίας, για να υψωθεί η κραυγή της αντίθεσης των λαών ενάντια στον πόλεμο και το φασισμό.

Το Τμήμα Πολιτισμού του Συνασπισμού, θέλοντας να συμβάλει στη ζωντανή έκφραση αυτής της δημιουργικής ανάγκης των καλλιτεχνών της χώρας μας, ώστε να μη γίνει αποδεκτή η λογική της «λήθης», οργανώνει από 20 Δεκεμβρίου 2005 έως 8 Ιανουαρίου 2006 σειρά καλλιτεχνικών εκδηλώσεων με κεντρικό τίτλο «60 χρόνια από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου».

Στις εκδηλώσεις συμπεριλαμβάνονται:

- Έκθεση νέων εικαστικών καλλιτεχνών μέχρι 40 ετών στο Κέντρο Τεχνών του Δήμου Αθηναίων στο Πάρκο Ελευθερίας

- Προκήρυξη διαγωνισμού αφίσας

Το Α' βραβείο του διαγωνισμού θα γίνει η αφίσα της έκθεσης, ενώ οι καλύτερες 30 συμμετοχές θα εκτεθούν. Γι' αυτό το σκοπό έχουν κληθεί να μετάσχουν στο διαγωνισμό αφίσας σπουδαστές σχολών Καλών Τεχνών και γραφιστικής. Για την επιλογή των έργων της έκθεσης και για το διαγωνισμό της αφίσας έχει συγκροτηθεί Επιτροπή από καθηγητές εικαστικών τεχνών, ιστορικούς τέχνης και εικαστικούς καλλιτέχνες:

Αβραμοπούλου Βάσω, ζωγράφος-γραφίστας • Αρβανίτης Δημήτρης, γραφίστας, καθηγητής ΤΕΙ • Βαλαβανίδης Γιάννης, ζωγράφος, καθηγητής ΑΣΚΤ • Κυριαζή Νέλλυ, διευθύντρια Πινακοθήκης Δήμου Αθηναίων • Σεβαστάκης Δημήτρης, ζωγράφος, λέκτορας αρχιτεκτ. ΕΜΠ • Σπηλιόπουλος Μάριος, ζωγράφος, αναπλ. καθηγητής ΑΣΚΤ • Στεφόπουλος Θανάσης, ζωγράφος •

Φλίνη Άννα, αρχιτέκτων, ζωγράφος • Φραγκόπουλος Μίλτος, ιστορικός τέχνης, καθηγητής Σχολής ΒΑΚΑΛΟ.

Προδιαγραφές

α. Για την έκθεση: Τα έργα μπορεί να είναι ζωγραφικά, χαρτικά, γλυπτά, μικτής τεχνικής, κατασκευές, video art κ.λπ., και θα πρέπει να μην ξεπερνούν το 1 μέτρο σε κάθε διάσταση (μήκος-πλάτος-ύψος). Θα παραδοθούν δε, έτοιμα προς έκθεση (δηλ. κορνιζαρισμένα ή συνοδευόμενα από όλο τον αναγκαίο εξοπλισμό αν πρόκειται για video, νέες τεχνολογίες κ.λπ.).

β. Για την αφίσα: Θα πρέπει να αναγράφονται: ο γενικός τίτλος των εκδηλώσεων [1945-2005, 60 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ], η ειδική εκδήλωση [ΕΚΘΕΣΗ ΝΕΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΛΙΤΕΧΝΩΝ], ο φορέας διοργάνωσης [ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ και το λογότυπο του ΣΥΝ], ο τόπος [ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΧΝΩΝ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, ΠΑΡΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ], και ο χρόνος [20 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2005 ΕΩΣ 8 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2006]. Οι διαστάσεις της αφίσας θα είναι Α3, με πασπαρτού πλάτους 10 εκ.

Πρόθεση είναι η έκδοση καταλόγου της έκθεσης. Γι' αυτό μαζί με το έργο, κάθε καλλιτέχνης παρακαλείται να προσκομίσει σύντομο βιογραφικό και φωτογραφία του έργου (σε slide 6x6 ή σε ψηφιακή μορφή) με τα στοιχεία του (τίτλος, έτος φιλοτέχνησης, υλικά, διαστάσεις). Παρακαλούνται οι καλλιτέχνες να φροντίσουν για την ασφαλή συσκευασία των έργων και για την ασφάλισή τους. Τα έργα για την έκθεση και το διαγωνισμό θα παραδίνονται έως 10 Νοεμβρίου 2005, από 10.00 π.μ. έως 2.30 μ.μ., στα γραφεία του Συνασπισμού, Πλατεία Ελευθερίας 1 (Κουμουνδούρου).

Πληροφορίες: Έφη Εμμανουηλίδου,

τηλ. 210-3378400 - 6932922785, στο διαδίκτυο: www.syn.gr

Αποχαιρετισμός στον Ηλία Λάγιο

Στις 8 Οκτωβρίου έγινε στο κοιμητήριο του Δήμου Ζωγράφου η κηδεία του Ηλία Λάγιου, που έφυγε από τη ζωή στις 5 του μηνός. Τον ποιητή συνόδευσαν στην τελευταία κατοικία του πλήθος φίλοι. Δημοσιεύουμε τον τελευταίο χαιρετισμό που του απηύθυναν μετά το τέλος της επικήδειας τελετής ο Αλέξ. Αργυρίου και ο Νάσος Βαγενάς.

Το να ξεπροβοδίσω τον πολυαγάπητο Ηλία, ως ένας από τους πρεσβύτερους φίλους του, φαίνεται –όπως και να το δεις– παράταιρο. Ωστόσο, αν υπολογιστούν οι διαφορές εμπειριών μας, ίσως, κατ' αντίστροφη μέτρηση, επιτρέπει να δοθεί μια διαφορετική κατάθεση, απαλλαγμένη από ποικίλες επιβαρύνσεις. Και επειδή δεν είναι ο χρόνος και ο τόπος πρόσφορος για απολογισμούς, ο οικείος λόγος μου οφείλει να είναι συνοπτικός.

Το ποιητικό έργο Ηλία Λάγιου, αναγνωρισμένο από την συντεχνία ανεπιφύλακτα –κρίσιμο κριτήριο και αδιάψευστο, μέσα στη διαδοχή και μετεξέλιξη των γενεών– για την αίσθηση της γλώσσας, που αποδίδονταν αξιόπιστα σ' αυτό, το πηγαίο στοιχείο της εκφοράς του, την ανιδιοτέλεια του, τον πλούτο του που εκόμιζε από ένα ακένωτο ποιητικό ταμείο, φορτωμένο με ευλαβή κοιτάσματα, έχει τη σφραγίδα της δωρεάς.

Με το εύρος της παιδείας του –εντυπωσιακά τερατώδους, που πάντοτε βρισκόταν σε ετοιμότητα– η επαναξιολόγηση του λογοτεχνικού μας παρελθόντος που επιχειρούσε, καμωμένη με γνώση της βιβλιογραφίας, με διαγραφές των περιπτώσεων, και χωρίς ίχνος ανταγωνισμού, έχει το νόημα μιας νέας ανάγνωσης και φρέσκιας αποτίμησης της ποιητικής μας ιστορίας, εύστοχης, οξυδερκούς και αδιάφθορης. Είναι πολλού λόγου άξιο. Μοναδικό.

Τώρα δεν είναι μόνο πως ο Ηλίας

σταματά να δίνει τα καθαρά γεννήματα της ιδιοφυΐας του, που –αναντίλεκτα– τον διαιωνίζουν.

Μένουμε απarahγόρητοι, που χάσαμε το πιο τίμιο: τη μορφή του, την ετοιμότητα του πνεύματός του, τη ξεστασιά της παρουσίας του, την τρυφερότητά του.

ΑΛΕΞ. ΑΡΓΥΡΙΟΥ

* * *

Γράφτηκε χθες σε μian εφημερίδα ότι ο Ηλίας Λάγιος, μετά από πολυήμερη μάχη στην εντατική, νίκηθηκε από τον θάνατο. Θα ήταν ακριβέστερο να λέγαμε ότι ο Ηλίας Λάγιος δεν έχασε τη μάχη του με τον θάνατο αλλά ότι κέρδισε τη μάχη του με τη ζωή: ότι νίκησε τη ζωή με τον θάνατό του. Πράγμα που πρέπει να το επισημάνουμε, γιατί ο Λάγιος ήθελε να του το αναγνωρίσουμε αυτό. Ο Λάγιος νίκησε τη ζωή με τον θάνατό του – και βέβαια όχι μόνο με αυτόν. Τη νίκησε κυρίως με το έργο του. Γιατί κατόρθωσε να τη συλλάβει και να την κρατήσει υποταγμένη μέσα στην ποίησή του, που η πραγματική της διάρκεια τώρα αρχίζει.

Ο Ηλίας Λάγιος είναι ένας σπουδαίος ποιητής, που τίμησε την τέχνη του από τους λίγους γνήσιους ποιητές που υπάρχουν σήμερα: που υπάρχουν σε κάθε εποχή, και που τα ποιήματά τους δεν χάνονται μαζί με αυτούς, δεν σβήνουν μαζί με το φθαρτό τους σώμα, γιατί οι ποιητές αυτοί, έχοντας κατορθώσει να δαμά-

σουν με την τέχνη τους τη ζωή, κρατούν μέσα στους στίχους τους ζωντανό αυτό που εκείνη τους στέρησε όσο ζούσαν.

Τα ποιήματα του Ηλία Λάγιου το κρατούν αυτό ζωντανό όχι μόνο χάρη στο φυσικό του ταλέντο αλλά και χάρη σε μian ιδιότητά του όχι συνήθη: στην ιδιοφυΐα του διάνοια. Είναι δύσκολο να βρούμε, απ' όσους γράφουν πραγματική ποίηση σήμερα, άνθρωπο που να συναιρεί τόσο καίρια όσο αυτός το αυθόρμητο με την οξύνοια, την πρωτογενή ένταση του συναισθήματος με την κοφτερή σκέψη. Και αυτό το δραστικό κράμα της ευαισθησίας του είναι εκείνο που τον καθοδηγεί και στα δοκίμιά του, δοκίμια λεπτά και διεισδυτικά, που συνθέτουν την άλλη όψη του ποιητικού του προσώπου.

Ηλία, σε βλέπουμε στην άλλη άκρη της σήραγγας να μας χαμογελάς λυτρωμένος, και σε χαιρετάμε. Δέξου αυτόν τον χαιρετισμό, όχι ως αποχαιρετισμό αλλά ως μian επιβεβαίωση της αγάπης μας για σένα, τώρα που θα συναντιόμαστε μόνο με τους στίχους σου, μόνο με τον βαθύτερο εαυτό σου.

ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

Ζήσης Οικονόμου

(Απρίλιος 1911 - Αύγουστος 2005)

Ο Ζήσης Οικονόμου, που γεννήθηκε λίγους μήνες ύστερα από την έκδημία του Παπαδιαμάντη και ζούσε στην πατρίδα του Σκιάθο «σαν έρημίτης» κατά τη μαρτυρία του αείμνηστου Ίω. Ν. Φραγκούλα, αναπαύθηκε τόν φρενιό Αύγουστο.

Ποιητής, δοκιμιογράφος και θεατρικός συγγραφέας, από την πρώτη στιγμή άρνηθηκε με όλη του τη θέρμη, που έγινε στο τέλος έμμονος ύψηλος πυρετός, ν' ακολουθήσει τη ρότα με την οποία πορευόταν ο είκοστός αιώνας. "Εμεινε ανένδοτος σ' αυτή την άρνηση. Τά τελευταία του βιβλία, εκδομένα από το «Πολύτυπο», δεν έπαψαν, κάποτε με σχοινοτενείς στίχους, να καταγγέλλουν ότι σε στραβούς γιαλούς άρμενίζουμε.

"Εχω την εντύπωση πως ποτέ δεν παίχτηκε κανένα από τα θεατρικά έργα του που βγήκαν από τόν Γκοβόστη (τά δύο άκομη ψάχνω να τά βρω). Και θαρρώ πως ό "Αλκης Θρύλος, δέν τούς αναγνώρισε καμιά σκηνική άξία. "Ενδέχεται να τούς λείπει, ώστόσο ή άναγνώσή τους είναι όδυνηρή και άξίζει, άκριβώς για τούτο, να την επιχειρήσει κανείς. Στο «Μακρινό ταξίδι» ό Οικονόμου ψηλαφεί τό κουφάρι του Φλιβιά του Φοίνικα και με τόν «Φτωχό "Αγιο» περπατάει στά δύσκολα μονοπάτια της άγιότη-τας τών «μωρών και τών έξουθενιμένων».

Ό Ζήσης Οικονόμου άνήκει στην εθάρσιμη ομάδα τών ποιητών που δέν κατάχωσαν τό τάλαντό τους άλλα έθαιραν τη δίψα της δόξας και της ύστεροφημίας. Τήρησε, με όση συνέπεια είναι δυνατή σέ λαϊκόν του καιρού μας, εκείνα που από την πρώτη του κιόλας ποιητική συλλογή διακήρυξε. Παραιτήθηκε από τη μαγγανεία του πλουτισμού και τις θελκτικές στρεβλώσεις της ζωής. Ήταν, με τόν τρόπο του, ό ύποταχτικός του Παπαδιαμάντη, για τόν όποιο έγραψε κι ένα βιβλίο. (Ό Παπαδιαμάντης και τό νησί του, γ' έκδοση «Πολύτυπο», 1995). Με την έκδημία του ή Σκιάθος χάνει τόν τελευταίο της σαλό, παναπεί εκείνον που, άκομη κι όταν δέ μιλάει, μιά αναγκάζει ν' άνησυχοϋμε πότε πότε.

Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος

Τεχνοσφαίρα

Σφίνα ή ψυχή μας στό μπετόν μέσ' στή σκουριά και βρώμα
τά μάτια χύνουν δάκρυα πετρελαιοϋ κι' ή καρδιά μας
μπενζινοθήκη τών μοτέρ στάζει γοργά τό πιόμα
της άγωνίας, τοϋ σπαραγμοϋ στά ώχρά αίσθηματά μας.

Σάπια στους δρόμους έρπετά λυωμένα στην τοξίνη
της μόνωσης, της κούρασης χωρίς σταθμούς και τέρμα
σκορπά σαν ούρα στίς γωνίες της άνθρωπιάς τό σπέρμα
και βιαστικοί κυλίσματα, αυτόματοι, άρλεκίνοι.

Πάμε σκυρτοί πρός τούς σωρούς πρωτόγονων σταθμών
τυχαίων κι' άώνυμων, κρυφτοί, μισητοί, τρωγλοδυτές
φρεύουν τά τραίνα άγύριστα στόν ίλιγγο άριθμών
και νέους, δειλούς αϊχμάλωτους μιάς πιάνουν οί μπαντίτες.

Οικοδομίες γκρεμίζονται και σπούν την άγωνία
μέσ' στή στερνή κατάρρευση όργη μεσουραναί
λίγες δεκάρες στή μικρή τσέπη μας κι' ή μαγία
μιάς ξεστηθώνει και ρουφά τη σύρρα τη φτηνή.

"Η λαστιγία μιας καρδιάς, καουτσούκ από φυτείες
που μέρα νύχτα ιδρωκοπούν σκέλεθρα ώραία οί κολλοί
πνευμόνια ώχρά, βαμβάκερά, μπρουζένιες άρτηρίες
στοϋ Λάνκασαϊρ τ' άργαλιά και στή Σαγκάη οί δούλοι.

Τρέχει τό αίμα, ό ιδρώτας: πετρελαιο στίς τουρμπίνες
και τη χρυσή ποτίζουμε της STANDARD OIL καρδιά
παίρνουν τά όπλα άπ' τούς ρομπότ και δίνουν τίς άξινες
τ' άχυρα ν' άνεμίζουνε τ' άντρείκελα, με βιά.

Δέν μένουν δάκρυα πιά καντά μία έξάμιση μπενζίνας
ρόδες, μοτέρ γυρνούν στίς τροχιάς τη γύρα
αυτόματα έφευρέσεων κι' έραρογών πλημμύρα
όμως καμιά άναχαίτιση στών πλαστοργών τη μοίρα.

Πέτρινος κόσμος και πικρός, στιγμές Ολμιμένες κρύες
και βιαστικές σαν τό μοτέρ του Ford και Citroën
τό ταξιμέτρ χτυπά πιητά και μόνο οί ώρες κλαίν
για τη ληστεία της ζωής, για μύθους κι' ιστορίες.

Φελλός τών άνακλάσεων ό νοδς σ' αϊχμαλωσία
μεθ' ό' ένός άκάθαρτου πετρελαιοϋ ντεπό
και στόν άφρό σαπίζουμε: «λογίζομαι, άγαπώ»
λέξεις φτηνές στή βάρβαρη του Τώρα έξουσία.

Έλεγείο

Φθινόπωρο είταν που σ' αντίκρυσα;

Νέφη άραιά πάνω άπ' τόν κάβο, στην άγκάλη
λόφου κι' άμμουδιάς. Χαρά στο σούρουπο.

"Ακούσαμε τίς Νύμφες του μικροϋ
του έλληνικοϋ, τ' άνθρωπισμένου δάσους, τίς ψυχές
παιδοϋλες με κόρη ο άνηρό και κοτσίδες
όπως έσύ, φθινόπωρο είταν που σ' αντίκρυσα;

"Ανοιξη, τά σύννεφ' άραιά τά δέντρα πρόθυμα
χυμοί παντοϋ και Σύ δέ ζεις.

Τό φως, τά σύννεφα, ή άγκάλη και τό άπόγευμα
χαθήκαν στο βυθό.

Πώς να ύπομείνω έγώ που άπόμεινα
να βλέπω την αίώνια Σου μορφή
σε κάθε ώραό!

"Απιαστα είναι τά νέγ η, φυσά ό άγέρας παντοϋ
και τη φωνή του Τρίτωνα Ολμιμένη άφουγκράζομαι
πάνω άπ' τό κύμα: πάρε με σύ νερό
της Μεσογείου, μεθυσμένος άπ' την όψη Της
ζωντανός άπ' την αίώνια παρουσία Της
ας έβρω στο βυθό σου τη γαλήνη.

Ζήσης Οικονόμου

Από τον πακτωλό επιχορηγήσεων προς την όπερα **Λαμπράκη**, στο «ουκ αν λάβεις» για την **Εθνική Λυρική Σκηνή**

Η επομένη Τρίτη, 25.10.2005, αναμένεται να είναι μία κρίσιμη μέρα για το μέλλον της Εθνικής Λυρικής Σκηνής: σε Γενική Συνέλευση, την ημέρα αυτή, οι εργαζόμενοι στην ΕΛΣ θα αποφασίσουν για τις επόμενες κινήσεις τους. Το Αντί έλαβε εν τω μεταξύ και δημοσιεύει την ακόλουθη επιστολή της κ. Βάσως Παπαντωνίου:

Με αφορμή το άρθρο του κ. Δημ. Πάνου με τίτλο «Πριν από το Ρέκβιεμ της Ε.Λ.Σ.» (Αντί, 23 Σεπτ. 2005), θα παρακαλούσα να παρουσιαστούν κάποιες προσωπικές παρατηρήσεις που έχουν άμεση σχέση με το πεπρωμένο, θα έλεγα, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής μας, για την οποία γνωρίζετε την τεράστια προσπάθειά μου καθώς και το ανιδιοτελές αυτού του αγώνα.

Σας ευχαριστώ λοιπόν που αναφέρεστε σε αυτήν την προσπάθεια, και αφού όπως έχω κατ' επανάληψη δηλώσει δεν διεκδικώ τίποτα, ας μου επιτραπεί να παραθέσω κάποια στοιχεία που πιστεύω ότι θα βοηθήσουν στο να γίνουν σαφείς κάποιες αναστολές της πορείας προς την πραγμάτωση του εθνικού αιτήματος να αποκτήσει η Ελλάδα το κτήριο της Εθνικής της Όπερας.

Δυστυχώς αυτές οι αναστολές, εκτός από τις προθέσεις του πρώην Υπ.ΠΟ κ. Ευ. Βενιζέλου, οφείλονται και στην έλλειψη αντίστασης—στην οποία άλλωστε βασίστηκε ο κ. Υπουργός— από τους επικεφαλής του φορέα, τους θεσμικά υπεύθυνους δηλαδή του Λυρικού μας Θεάτρου.

Απόρροια μιας πολύ καλά οργανωμένης ομάδας δημοσίων σχέσεων του κ. Λουκά Καρυτινού, η υποστήριξη του οποίου από τα ΜΜΕ έφτασε το Ανε στο απόγειό του με το άρθρο του κ. Γεωργίου Λεωτσάκου—τον οποίο εκτιμώ

ιδιαίτερα— (Εξπρές, 10 Ιουλ. 2005), απ' όπου ο συνεργάτης σας άντλησε πληροφορίες σχετικά με τα επιτεύγματα της εξαετούς θητείας του κ. Καρυτινού: Λυπήθηκα βαθύτατα που στον ενθουσιασμό του ο κ. Πάνου τοποθετεί τον παραιτηθέντα Καλλιτεχνικό Διευθυντή της ΕΛΣ κ. Καρυτινό στο ίδιο επίπεδο προσφοράς με μια χαρισματική προσωπικότητα όπως υπήρξε ο ιδρυτής της ΕΛΣ Κωστής Μπαστιάς— και όχι μόνον γιατί κάλεσε την Μαρία Callas όπως αναφέρει ο κ. Πάνου. Ο κ. Καρυτινός, με μια θητεία μακρύτερη από τους προκατόχους του· και ακριβώς επί της δεύτερης τριετίας της θητείας του, προτάθηκαν παραστάσεις που ανήκουν σε διαφορετικές περιόδους της Μουσικής, όπως π.χ. Μπαρόκ. Τα έργα αυτά παίχτηκαν με ιδιαίτερη επιτυχία, και στηρίχτηκαν από νέους ταλαντούχους καλλιτέχνες, που όμως δεν ανήκουν στο μόνιμο δυναμικό της ΕΛΣ. Επίσης, ο κ. Καρυτινός εγκαίνιασε σαιζόν Οπερέττας (δεν θα υπεισέλθω στον τρόπο και τις αισθητικές αντιλήψεις των ανεβασμάτων τους), το studio Πειραματικής Σκηνής του Θόδωρου Αντωνίου (δική του πρόταση), και την Παιδική Σκηνή. Αυτά τα θετικά.

Έρχομαι λοιπόν στην δική μου σοβαρή ένσταση για τον κ. Καρυτινό, που αφορά στο ρόλο που έπαιξε και εξακολουθεί να παίζει «συνεργαζόμενος» απόλυτα με τους εκάστοτε επικεφαλής του ΥΠΠΟ στο θέμα του Κτηρίου της Λυρικής Σκηνής και του πεπρωμένου της.

Ο κ. Καρυτινός, που είχε την αφέλεια να τον δω και να τον προειδοποιήσω για κάποιες προθέσεις που είχαν υποπέσει στην αντίληψή μου από τις κατά καιρούς επισκέψεις μου στον πρώην Υπουργό Πολιτισμού, δεν έκανε κανε-

νός είδους αντίσταση σαν επικεφαλής ενός θεσμού όταν θα μπορούσε να είχε τη στήριξη όλων των ομάδων—Ορχήστρα, Μπαλέτο, Μονωδοί, Χορωδοί, Τεχνικοί— εάν ήθελε να ασκήσει πίεση και να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη για το άθλιο του κτηρίου και για την προκλητική απόφαση του κ. Ευ. Βενιζέλου, που χαρακτήρισε το θέατρο ΟΛΥΜΠΙΑ διατηρητέο και που ήθελε την «ανάπλασή» του σε ανύπαρκτο οικοδομήσιμο χώρο— φυσικά για να το κλείσει.

Η απόφαση εκείνη του Υπουργού ανακοινώθηκε στους δημοσιογράφους απόντος του κ. Καρυτινού και του Προέδρου της ΕΛΣ, αλλά και του Διοικητικού Συμβουλίου. Ο κ. Καρυτινός, όταν ρωτήθηκε από την εφημερίδα *Το Βήμα*, ενώ ήταν στο εξωτερικό, είχε δηλώσει χαρακτηριστικά ότι η ανάπλαση του ΟΛΥΜΠΙΑ ήταν η «ιδανική λύση», παρόλο που το κόστος της θα ήταν ισοδύναμο με την δημιουργία του νέου κτηρίου και οι θέσεις για το κοινό θα αυξάνονταν μόλις κατά εννέα (9!). Απίστευτη αδιαφορία και ελαφρότητα για το τι επακόλουθα θα είχε αυτή η απόφαση για τους εργαζόμενους εάν επρόκειτο να υλοποιηθεί, αφού θα έπρεπε για να... ανακατασκευαστεί το ΟΛΥΜΠΙΑ να κλείσει επ' αορίστω.

Για να επανέλθω στο θέμα Μπαστιά-Καρυτινού, ενώ ο πρώτος ήταν ο ιδρυτής-θεμελιωτής του Λυρικού μας Θεάτρου, φοβούμαι ότι ο κ. Καρυτινός θα περάσει στην ιστορία ως αυτός που έπαιξε ρόλο, ως ένα βαθμό, στην διάλυσή της.

*Σας ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Βάσω Παπαντωνίου,
Αθήνα, Δευτέρα 17 Οκτωβρίου 2005*

Εκτός από την σοβαρή ένσταση της κ. Παπαντωνίου για την φιλοσοφία της διοικητικής δράσης του κ. Λουκά Καρυτινού, ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα προκύπτουν και από την επίσημη άποψη του Σωματείου Εργαζομένων Χορωδών Εθνικής Λυρικής Σκηνής, όπως αυτή διατυπώθηκε τον περασμένο Ιούλιο.

Για του λόγου το αληθές, αλλά και για την πληρέστερη ενημέρωση των αναγνωστών, παραθέτουμε ολόκληρο το κείμενο του δελτίου τύπου που εκδόθηκε στις 14 Ιουλίου 2005:

Σχετικά με την παραίτηση του κ. Λουκά Καρυτινού από τη θέση του καλλιτεχνικού διευθυντή της ΕΛΣ και τα όσα γράφτηκαν και ακούστηκαν τις τελευταίες μέρες, αισθανόμαστε την ανάγκη να καταθέσουμε τις απόψεις μας, προς ενημέρωση του κοινού όσο και για να απαντήσουμε στην απροκάλυπτη επίθεση που δέχεται το σώμα των χορωδών.

Σε δηλώσεις του ο κ. Καρυτινός αναφέρει ότι «βολεύει πολλούς να κλείνουν πολιτιστικοί οργανισμοί». Δηλαδή λίγο πολύ υπονοεί πως η μοίρα της μοναδικής όπερας της Ελλάδας είναι να κλείσει, αφού αυτός φεύγει. Βαριά κουβέντα και η μετριοφροσύνη πάει περίπατο. Και ποιοι είναι αυτοί που βολεύονται από ένα ενδεχόμενο κλείσιμο; Ας μας τους κατονομάσει. Από κινδυνολογία έχουμε χορτάσει και ειδικά το τελευταίο διάστημα. Ή μήπως αισθάνεται ανασφάλεια τώρα που επιστρέφει στη θέση του αρχιμουσικού της ορχήστρας της ΕΛΣ (κάτι που ήταν και προϋπόθεση για να αναλάβει καλλιτεχνικός διευθυντής);

Κάποιοι σπεύδουν να χαρακτηρίσουν το σωματείο μας προσκείμενο στη Νέα Δημοκρατία. Πραγματικά ατυχής χαρακτηρισμός και σαφέστατη προσπάθεια αποπροσανατολισμού και απαξίωσης των εργαζομένων και του αγώνα τους. Το Δ.Σ. των χορωδών

έχει να καυχιέται πως διαθέτει μέλη από όλο το πολιτικό φάσμα που τους ενώνει μια ιδέα. Η έξοδος από την οικονομική, εργασιακή και καλλιτεχνική εξαθλίωση στην οποία έχουν περιέλθει.

Στις πλάτες μας έχει στηριχθεί η δήθεν πετυχημένη θητεία του κ. Καρυτινού. Η αύξηση των παραγωγών σε μας φορτώθηκε. Μόνο στην κεντρική σκηνή φτάσαμε να κάνουμε πρεμιέρα κάθε 15 μέρες. Σαββατοκύριακο κάναμε να δούμε 5 μήνες (από Νοέμβριο μέχρι Πάσχα). Ούτε τα παιδιά μας δεν προλαβαίνουμε να δούμε.

Αλλά πώς να τα δει ο κ. Καρυτινός αυτά όταν τον περισσότερο καιρό είναι απών;

Το Δεκέμβριο δε, που έληξαν οι συλλογικές συμβάσεις και αφού είχε προσυμφωνηθεί η φτώχεια μας, έκανε το μοιραίο λάθος. Με μια κίνηση πρωτοφανή και πρωτότυπη παγκοσμίως, κάλεσε να τον στηρίξουν και, αφού μας είχε «κλειδώσει» για δύο χρόνια, θα ζητούσαμε όλοι μαζί από τον υπουργό, αύξηση της χρηματοδότησης της ΕΛΣ. Βλέπετε, ο τακτικός προϋπολογισμός ύψους 11.550.000 ευρώ μαζί με το έκτακτο των 1.900.000 δεν φτάνει. Αυτή η κίνηση όμως ξεχείλισε το ποτήρι της

οργής και της αγανάκτησης.

Πώς να την εξηγήσεις άραγε; Μήπως επειδή έφτανε το τέλος της θητείας και ήθελε να κάνει επίδειξη δύναμης και διευθυντικών ικανοτήτων στην νέα κυβέρνηση;

Το 1999, μόλις ανέλαβε καλλιτεχνικός διευθυντής, έσπευσε να δηλώσει στα σωματεία πως «μια απεργία να γίνει, εγώ έφυγα από δω». Το 2005 δηλώνει έντεχνα ότι έχουν δίκιο οι χορωδοί, αλλά «ουκ αν λάβεις παρά του μη έχοντος». Ξέχασε όμως ότι στις διαπραγματεύσεις είπε επί λέξει «Δεν υπάρχουν χρήματα, αλλά και να υπήρχαν δεν θα σας έδιναν».

Νομίζουμε πως τα σχόλια περιττεύουν. Αυτή είναι η απαξίωση που βιώνουμε, όπως βιώνουμε την αναξιο-

κρατία στην ΕΛΣ και στρατιωτικές συνθήκες εργασίας. Μόνο που ο στρατός είναι πολύ πιο εκσυγχρονισμένος. Ας μην ψάχνουν κάποιοι λοιπόν για απολυταρχικούς στο σωματείο των χορωδών. Και ας σταματήσει ο κ. Καρυτινός να λέει ότι οι κινητοποιήσεις μας έχουν σαν στόχο τον ίδιο προσωπικά. Ήταν ή δεν ήταν διευθυντής στις διαπραγματεύσεις;

Φτάσαμε λοιπόν τώρα στην «ηρωική» έξοδό του, χρεώνοντας αυτή του την απόφαση στους χορωδούς. Και να σκεφτεί κανείς ότι απεργία τελικά δεν έγινε (2 στάσεις εργασίας γίνανε). Όχι Λουκά. Και αν ματαιώσες τελικώς τον «Οθέλλο», γιατί περί αυτού πρόκειται, υπάρχει και η «Όπερα της πεντάρας» που παίζεται ανελλιπώς τα τελευταία έξι χρόνια στην ΕΛΣ.

Κλείνοντας αναφέρουμε ότι αναστέλλουμε προσωρινά τις κινητοποιήσεις μας ώστε να παρουσιαστεί απρόσκοπτα η παραγωγή Canto General στις 21 και 22 Ιουλίου στο Ηρώδειο, χάριν της πραγματικά πολύ κοπιαστικής προετοιμασίας που έχει γίνει από τους συμμετέχοντες χορωδούς, χορευτές και τεχνικό/βοηθητικό προσωπικό και δίνουμε όλοι μαζί πλέον αγωνιστικό ραντεβού τον Σεπτέμβριο.

Ο ζωντανός θάνατος στοιχίζει στους εναπομείναντες περισσότερο από όσο ο αληθινός. Στοιχειώνει μέσα τους και επηρεάζει κάθε τους πράξη, όνειρο ή απόφαση. Οι ήρωες του *Γυάλινου Κόσμου* έχουν μάθει να ζουν μ' έναν τέτοιο θάνατο. Το πορτρέτο του πατέρα –μ' ένα ανοιχτόκαρδο, σκαταμάχητο χαμόγελο–, που έφυγε κυνηγώντας τις μακρινές αποστάσεις, δεσπάζει στο σαλόνι τους. Παρά τη φυσική του απουσία είναι πάντα παρών. Είναι εκεί, υπεύθυνος για τη μιζέρια στην οποία καταδίκασε με τη φυγή του την οικογένεια, προκαλώντας τους ταυτόχρονα να σπάσουν τα δεσμά τους και να κυνηγήσουν τα όνειρά τους ακολουθώντας το παράδειγμά του. Να ξεφύγουν από έναν κόσμο που κλυδωνίζεται έτοιμος να καταρρεύσει.

Εύθραυστες παραστάσεις

Η οικογένεια Γουίνγκφιλντ δεν είναι παρά το είδωλο της οικογένειας Ουίλλιαμς. Η Μητέρα, ο Πατέρας, ο Τομ (αυτό ήταν και το πραγματικό όνομα του Τενεσσό) και η Λάουρα είναι δημιουργήματα καθ' εικόνα και ομοίωση της οικογένειας και του περιβάλλοντος του συγγραφέα. Η Μητέρα αριστοκρατικής καταγωγής, γεμάτη αναμνήσεις της παλιάς ευτυχίας, στηρίζεται στον γιο της προκειμένου να επιβιώσουν μετά τη φυγή του Πατέρα. Αντίστοιχα προβλήματα είχε και ο συγγραφέας, αφού ο πατέρας του μπορεί να μην είχε φύγει οριστικά αλλά έλειπε για μεγάλα διαστήματα δουλεύοντας ως πλασιέ σε ένα εργοστάσιο παπουτσιών, εξαρτημένος από το ποτό. Το επάγγελμα αυτό είναι το καθημερινό μαρτύριο του ήρωα Τομ καθώς αναγκάζεται να θάβει τα όνειρά του κάτω από στοίβες κουτιών σε μια αποθήκη παπουτσιών για μερικά δολάρια το μήνα (αυτή είναι και η πρώτη δουλειά που έκανε στη ζωή του ο Τενεσσό Ουίλλιαμς). Ο κινηματογράφος

αποτελεί τη μόνη του διέξοδο, τη φυγή του από την καθημερινότητα. Στις σκοτεινές αίθουσες κάθε βράδυ ζει την περιπέτεια που ποθεί μα δεν τολμά να διεκδικήσει. Η Λάουρα, η αδελφή του, έχοντας μεθύνει την μικρή αναπηρία της ζει φοβισμένη, αποφεύγοντας τους ανθρώπους και προτιμώντας την ασφάλεια που της παρέχει η φροντίδα της συλλογής της: του γυάλινου (και για τον λόγο αυτό εύθραυστου) κόσμου της. Ο Τομ είναι προστατευτικός μαζί της (όπως προσκολλημένος υπήρξε και ο συγγραφέας στην αδελφή του Ρόουζ που κατέληξε σε ψυχιατρείο). Ακόμα και όταν τις εγκαταλείπει εκείνη θεριεύει μέσα του: *Και τότε ξαφνικά μ' αγγίζει στον ώμο η αδερφή μου. Γυρίζω και την κοιτάω κατάματα... Πολέμησα να σ' αφήσω πίσω μου, μα είμαι πιο πιστός απ' ό,τι είχα σκοπό να ήμουν!*

Ο *Γυάλινος Κόσμος*, το έργο που έφερε την επιτυχία στον συγγραφέα του χαλαρώνοντας αλλά όχι καταλύοντας τα δεσμά του με το παρελθόν, σκιαγραφεί έναν

κόσμο που καταρρέει και από τα ερείπια του οποίου ένας νέος κόσμος ετοιμάζεται ν' αναδυθεί. Η έντονη αυτοβιογραφικότητα, ο λυρισμός, η συμπυκνωμένη αγωνία των προσώπων, η ακαθόριστη απειλή που αιωρείται γύρω τους, ο φόβος αλλά και η γλυκιά προσμονή για το αύριο συνθέτουν την ατμόσφαιρα του έργου.

Η Άννα Βαγενά προτίμησε να εμπιστευθεί τη σκηνοθεσία της παράστασης σε έναν γιουγκοσλάβο σκηνοθέτη, με αξιόλογη πορεία σε κρατικά θέατρα της πατρίδας του, τον Nebojsa Bradic. Η σκηνοθεσία του προσπάθησε να στηριχθεί στο δέσιμο του λυρικού και του ρεαλιστικού στοιχείου αλλά δεν μπόρεσε να δώσει ασφαλή διέξοδο στη συσώρευση συναισθήματος που υπάρχει στο έργο ούτε στην εναγώνια προσπάθεια άρθρωσης ενός ποιητικού λόγου.

Σε μια τρακαρισμένη πρεμιέρα, η Άννα Βαγενά δικαίως επιχείρησε να προσεγγίσει τον ρόλο της Μητέρας, έχοντας δουλέψει κυρίως το συναίσθημα παραμελώντας όμως ατυχώς την κινησιολογία και το κοινωνικό υπόβαθρο της γυναίκας αυτής, επιτυγχάνοντας ωστόσο στιγμές λυρικής έκφρασης. Η Γιασεμί Κηλαηδόνη στα προσεκτικά ως σήμερα βήματά της επιδεικνύει μια εκφραστική λιτότητα που προσδίδει ποιότητα στην υποκριτική της τεχνική. Η Λάουρά της όμως παρά την προκλητική σύνθεσή της με στοιχεία δυναμισμού κάτω από την αδυναμία και τον πανικό παρέμεινε ανολοκληρή. Ο Τομ του Αλμπέρτο Φάις, χρειάζεται χρόνο για να δουλεύτε σε μια κατεύθυνση βαθύτερη και πιο ουσιαστική. Ο Γιώργος Χρυσστόμου στον ρόλο του εισβολέα δραστήκός.

Ο Λουκιανός Κηλαηδόνης που επιμελήθηκε τον σκηνικό χώρο προσπάθησε να μείνει πιστός στην περιγραφή του συγγραφέα και να δημιουργήσει έναν ρεαλιστικό χώρο καθωσπρέπει μιζέριας. Αυτό όμως που δυστυχώς δεν υπολογίστηκε ήταν πως η συγκεκριμένη σκηνική διαμόρφωση του χώρου και η χρήση του από τον σκηνοθέτη δεν επέτρεπε σε όλους τους θεατές την παρακολούθηση της δράσης.

Ο *Γυάλινος Κόσμος* ανέβηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα από το Θέατρο Τέχνης το 1946, μόλις ένα χρόνο μετά το ανέβασμά του στη Νέα Υόρκη, σε σκηνοθεσία Κάρολου Κουν και με τον ίδιο στον ρόλο του Τομ. Η Έλλη Λαμπέτη είχε εκείνον της Λάουρα, η Μαρία Γιαννακοπούλου της Αμάντα και ο Λυκούργος Καλλέργης του Τζίμι.

ΕΙΡΗΝΗ Μ. ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Ο γύψινος κόσμος

Από εκεί και πέρα η παράσταση του «Τόπου Αλλού» κινήθηκε στο πλαίσιο μιας ευπρεπούς απόδοσης του γαλλικού σκηνικού παιχνιδιού, με ερμηνείες όμως που υπήρξαν αρκετά άνισες. Η Μίνα Αδαμάνη και η Μιράντα Ζαφειροπούλου υπήρξαν τα ισχυρά χαρτιά της παράστασης, κυρίως γιατί σε αυτές ύφος και στυλ ανάβλυζαν από εσωτερικές υποκριτικές πηγές. Στους υπόλοιπους εμφανιζόταν συχνά ένα ενοχλητικό εξωτερικό στοιχείο υπερδήλωσης του ρόλου (και όχι του προσώπου), με αποτέλεσμα το ύφος της παράστασης να κινείται συχνά στα όρια της παρωδίας. Κι όμως η όλη παράσταση τελικά διασώθηκε – κυρίως λόγω της θέμης με την οποία οι νεαροί ηθοποιοί απέδωσαν το σκηνικό παιχνίδι του Μαριβώ. Σε αυτή την αξιοπρεπή προσπάθεια βοήθησαν πολύ τα όμορφα κοστούμια της Μίκας Πανάγου και η εμβόλιμη μουσική του Πλάτωνα Ανδρισάκη.

49

Οι ταινίες...

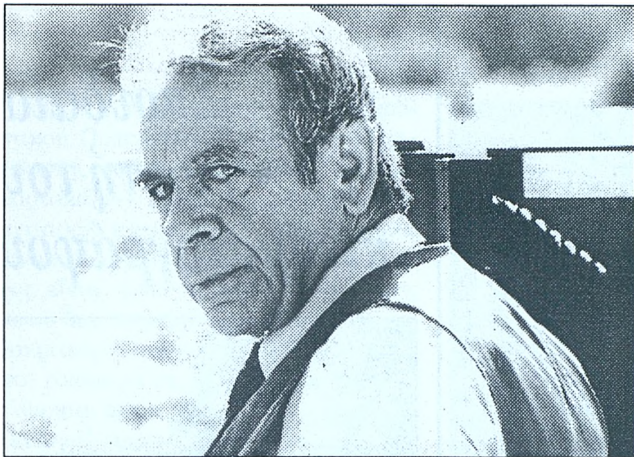
Από την ταινία *Προστασία* του Χρήστου Νικολέρη.

Ανατρέχοντας στα ελληνικά αγωνιστικά προγράμματα του δραμινού φεστιβάλ, τουλάχιστον των έξι-επτά τελευταίων χρόνων, αυτό που μένει διαμορφωμένο στο νου είναι μια πλατιά, επίπεδη επιφάνεια εικόνων απ' την οποία σποραδικά αναφύονται μεμονωμένες εξάρσεις, σε τυχαία μεταξύ τους απόσταση, χρονική ή όποια άλλη. Καμιά, δηλαδή, αριθμητική πυκνότητα που να φανερώνει καθοριστική τομή οραματικής, ιδεολογικής ή αισθητικής αναγέννησης. Έστω μια καθοδηγημένη απ' την εκπαίδευσή τους ριζοσπαστική πρόταση. Στη θέση τους έχει λιμνάσει η μονοτονία, η επανάληψη, η προβλεψιμότητα και όχι και τόσο σπάνια η αφέλεια και η απαιδευσιτιά. Είναι φυσικό, τούτων ούτως εχόντων, το ερώτημα: γιατί τόσο επιπόλαια και ματαιόδοξα προσανατολίζουν το μέλλον τους σ' ένα χώρο ξένο γι' αυτούς και τις απαιτήσεις του; Μπαίνει κανείς

στον πειρασμό να πει ότι ίσως και να βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα σύνδρομο αυτιστικό... Επαναλήψεις ανιαρές που τις όποιες μέσα στο χρόνο «ανανεώσεις» τις καθορίζουν οι κοινωνικά επιδερμικές, εφήμερες μόδες όπως τις επιβάλλουν τα τηλεοπτικά πρότυπα. Αποκαλέσαμε, με άλλη αφορμή, τη διοργάνωση της Δράμας «Μαιευτήριο ελπίδων» – μαιευτήριο μεν, ναι, αλλά ατέρμονων ελπίδων. Η (πικρή) αλήθεια είναι ότι το άθροισμα που αποκαλούμε ελληνική κοινωνία, εθνική υπόσταση, ή όπως αλλιώς αλλά μ' αυτό το νόημα, περνάει βαθιά κρίση. Οσμή κόπωσης αποπνέουμε. Και αυτό φαίνεται στον κινηματογράφο που κάνουν οι νέοι μας, οι «μικρομηκάδες» μας.

Σε 37 διαγωνιζόμενες ταινίες σταματήσαμε με σχεδόν απόλυτη υπερασπιστική διάθεση μόνο στην ταινία του Χρήστου Νικολέρη *Προστασία*. Η αλήθεια είναι ότι κρατούσαμε ολοζώντανη στη μνήμη

μας την προηγούμενη παρουσία του στη Δράμα, το 2003, με την *Τρικυμία*, πρώτη του κινηματογραφική δουλειά, που δεν ήταν μόνο μια υπόσχεση. Τώρα επιβεβαιώνεται η πεποίθησή μας. Και δεν είναι μόνο ο Νικολέρης αλλά (κυρίως) ο σεναριογράφος Παναγιώτης Ιωσηφάκης (ο καλύτερος Έλληνας διαλογίστας). Μακάρι να συνεχίσουν και οι δυο έτσι, με το διαβολεμένο κέφι και το σπάνιο κινηματογραφικό ταπεραμέντο. Και δεν φανταζόμαστε ότι είναι σύμπτωση, αλλά ο Μιχάλης Ιατροπούλος, στα χέρια τους, αναδεικνύεται σπουδαίος ρολίστας. Μετά την *Προστασία* έρχεται μια σειρά από ταινίες που δεν στηρίζονται μόνο σε καλές υποσχέσεις αλλά και σε πραγματοποιήσεις με καλό μέσο όρο. Αυτές ήταν: Ο σύντομος μεν αλλά εντυπωσιακής κινηματογραφικής πύκνωσης *Φωτογράφος των Τρικάλων* του Βασίλη Κοσμοπούλου. Η παρουσία του γιου Λογοθέτη, μαζί με τον μεγάλο ηθοποιό και πατέρα του Ηλία, μετέδωσε συγκίνηση. Η Ιρίνα Μπόικο διέσωσε τον ισορροπημένο της *Κλέφτη* με μικρές σκηνοθετικές απώλειες. Παιδικό ηθογράφημα του οποίου προδικάζουμε επιτυχία, π.χ. στο παιδικό φεστιβάλ του Πύργου. Μας εντυπωσίασε *Ο τελευταίος φακίρης*, πρώτη ταινία του (ημεδαπών σπουδών) Μπάμπη Μακρίδη, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν αλλά και για το αποτέλεσμα. Αρχεί να μην μείνει κινηματογραφικός «κομήτης». Συνεπής στη γραμμή του ο Βασίλης Κεχαγιάς (*Cheap dayz*, 2004) και σε τούτη τη δουλειά του. Το σενάριο είναι του Παναγιώτη Ιωσηφάκη (δεν έχουμε άλλους επαίνους να κάνουμε) και είναι αυτό που δικαίωσε τη σκηνοθετική «τρέλα» που έδωσε ο σκηνοθέτης στο *The cat*. Εντούτοις κάτι δεν μου πάει. Αυτή η γεύση (έστω μικρή) χαβαλέ που αφήνει, δεν είναι ό,τι καλύτερο. Έχω την εντύπωση ότι το σενάριο μπορούσε να έχει καλύτερο χειρισμό. Ας πούμε, για παράδειγμα, ότι ο Θανάσης Τότσικας στο *EXIT* είχε ένα πιο «εύληπτο» κέφι και πιο μονταρισμένες (ελεγχόμενες) τις ερμηνείες. Πάντως κάνει εντύπωση ότι οι «μικρομηκάδες» μας πολύ την πηγαίνουν την κωμωδία, δίχως να είναι βέβαιο αν και το ανταποδοτικό κινηματογραφικό αποτέλεσμα είναι ανάλογο. Αγγλικής προέλευσης είναι οι

Από την ταινία *Ο φωτογράφος των Τρικάλων* του Βασίλη Κοσμόπουλου.

Από την ταινία *The mirror stage* του Σπύρου Σιάκα.

κινηματογραφικές σπουδές του Βαρδή Μαρινάκη και του κατά 10 χρόνια νεότερου Ηλία Θάνου. Αυτό φαίνεται στην αφηγηματική ωριμότητα του Μαρινάκη στην ταινία του *Δεύτερη φύση*, έστω και... «ακρωτηριασμένη» από τον ίδιο. Ποιητική υποβλητικότητα της εικόνας, πυκνός αλλά όχι δυσπρόσιτος ο συμβολισμός του άλλου, του μη φιλικού προσώπου της φύσης. Αισθητά πιο φιλόδοξος ο Ηλίας Θάνος στο *Reverie* (είναι μια μορφή γραικυλισμού, όπως και να το κάνουμε, αυτοί οι 7 ξενόγλωσσοι τίτλοι που δώσανε οι νεοσσοί μας στις ταινίες τους). Πάνω σ' ένα συμβατικό –και παρωχημένου ενδιαφέροντος– σενάριο, εντυπωσίασε με την εικονοποιητική του άνεση και το συχνό, ευφάνταστο ποιητικό αποτέλεσμα. Τέλος, μόνο εύσημα έχουμε για το *Minor stage* του Σπύρου Σιάκα. Ένα καλοφτιαγμένο animation αφήγημα. Έδειξε κυρίαρχος του μέσου, πράγμα που του επιτρέπει να δημιουργεί λύσεις και αισθητική συγκίνηση. Είναι λόγος σεβασμού στο μακρόχρονο έργο του Ιορδάνη Ανανιάδη, να υπογραμμίσουμε την καλλιτεχνική αρτιότητα και συνέπεια που είχε και ετούτο το οικολογικό του *Μην πετάξεις τίποτα*. Ο καταγγελτικός του σαρκασμός είναι αυθεντικός.

Δίχως να παραγνωρίζουμε το θετικό κινηματογραφικό ταμπαραμέντο του Θόδωρου Παπαδουλάκη, δεν μας παρασύρει ο κρητικής εμμονής κινηματογράφος του. Και ο *Σάμουρε* έχει μεν θετικά σημεία όχι όμως και πετάγματα. Συχνά ξεφεύγει σε σκηνοθετικές κοινοτοπίες. Να, ας πούμε, το ίδιο προσπάθη-

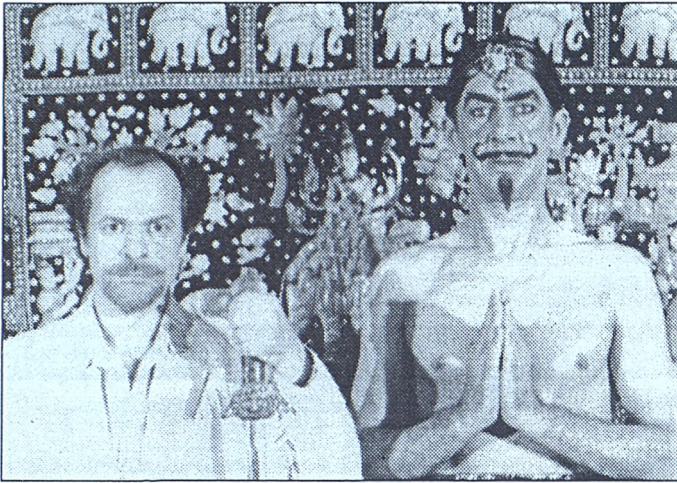
σε και η Μάρσα Μακρή με το *Στεγνό καθάρισμα*: μας κερδίζει αρχικά το ενδιαφέρον το αλά Ιονέσκο σενάριο, που όμως χάνεται με το συμβατικό τέλος. Εντούτοις θεωρούμε ότι αυτή η δουλειά ήταν από τις μέχρι σήμερα καλύτερες της. Παρά το αξιόλογο καστ η *Γενέθλια μέρα* του Γιώργου Μαρκάκη είχε μια δίχως ενδιαφέρον σκηνοθετική άνεση. Σπινθιρίσματα και κατόπιν τίποτα. Συμβαίνουν και πιο σοβαρά πράγματα στη ζωή για να αφηγηθεί κανείς. Αυτό το κατάφερε καλύτερα ο Παναγιώτης Φωτίου στην ταινία του *Μία στο εκατομμύριο*. Πιο κινηματογραφικά –και παρά τα αναπόφευκτα ολισθήματα– και οι λήψεις και οι ρυθμοί και οι δραματουργικές σχέσεις. Να θυμίσουμε μόνο ότι η μικρού μήκους ταινία δεν είναι ένα κομμάτι από μια (ανύπαρκτη) μεγάλο μήκους, όπως και το διήγημα δεν είναι απόσπασμα από ένα μυθιστόρημα. Στην προκειμένη περίπτωση η *Προσπασία* προτείνεται ως το σωστό υπόδειγμα. Δεν μας άφησαν –το αντίθετο μάλιστα– αδιάφορους τόσο ο *Πύρινος μεπλάς σε μικρό παραμύθι* του Νίκου Πετρούλεα όσο και ο *Κύκλος της εξέλιξης* των Μ. Κατράκη και Π. Κατσαχνιά. Γιατί το Φεστιβάλ δεν απένειμε βραβείο κινούμενου σχεδίου. Ο Κανονισμός οφείλει να το προβλέπει μονίμως, ακριβώς για να καλύπτει τις χρονιές που υπάρχουν τέτοιες αξιόλογες ταινίες.

«Εντός, εκτός και επί τα αυτά», για να δανειστούμε τον τίτλο της ταινίας του Ιωάννη Βαλασάκου (την συμπεριλαμβάνουμε, άλλωστε, και αυτή), μια σειρά από ταινίες αναμνησκάζουν θέματα και

τρόπους του παρελθόντος, έστω και με σκηνοθετική (συμβατική όμως) ευπρέπεια και προσοχή στην τεχνική τους. Χρόνια βλέπουμε να επαναλαμβάνεται αυτός ο συμβατικός κινηματογράφος στη Δράμα. Σ' αυτή την περίπτωση ανήκουν το *Λεωφορείο της γραμμής* του Παναγιώτη Κράββαρη, το *Δώρο* του Μίνωα Νικολακάκη, οι *Μαρτυρίες* του Κώστα Δριμυλή, το *Πάμε πάλι* του Δημήτρη Γιαμλόγλου, ο *Ήχος του κύματος* του Αντώνη Σαμουράκη, το *Αποχαιρετώ* της Ρηνιώς Δραγασάκη και η *Μέρα μετά* του Χάρη Σταθόπουλου.

Εδώ εξαντλούνται και οι αντοχές μας. Θεωρούμε λάθος αντίληψη, λάθος κατανόηση της κινηματογραφικής γλώσσας, άχρηστη τη θεματογραφία. Πρόκειται για κάποιους από τους διαγωνιζόμενους που δεν δείχνουν να αντιλαμβάνονται ότι το μελό δεν δραματοποιείται, ούτε τα υπερφυσικά παύουν να είναι μπαλόνια γεμάτα αέρα, ούτε κάποια σημαντικά γεγονότα μετατρέπονται σε σεναριακά ψήχουλα. Σκηνοθετική σπουδαιοφάνεια που γίνεται, δυστυχώς, εύκολα αντιληπτή: *Εκτός σχεδίου* του Τάσου Γερακίνη, *Δίχως μνήμη* του Εμμανουήλ Μπούχλη (πού εκείνα τα έξοχα *Σφακιά* του '98;), *Single bed* του Γ. Κουβαρά, *Υπόσχεση* του Αλ. Κακαβά, *360* του Τάκη Σιάκα, *Αντίστροφη μέτρηση* του Βασίλη Δήμου και *Της Ελένης οι ελιές* της Γιάννας Αμερικάνου.

Με εξαίρεση την απροσδόκητα, αυτή τη φορά, κάκιση θεματικά ταινία του δοκιμασμένου Παναγιώτη Φαφούτη *Τα σαλιγκάρια της Λουλούς*, μια τελευταία σειρά από ταινίες δεν υπήρχε λόγος να

Από την
ταινία *Ο
τελευταίος
φακίρης* του
Μπάμπε
Μακρίδη.

περάσουν στο διαγωνιστικό τμήμα. Στην προκειμένη περίπτωση η πρόκριση δέχτηκε υπερβολικά ελαστική. Πρόκειται για τις υβριδικές ταινίες *Φύλακας άγγελος* του Εμμανουήλ Μαύρου, *Foul mood* του Λογγίνου Παναγή, *Work late* του Γιάννη Χριστοφόρου, *Δοκιμαστήριο του Κάφκα* του Κύρου Παπαβασιλείου και *Ημίφως* του Ανδρέα Σαββίδη.

Στο τμήμα «Έλληνες του κόσμου» (θυμίζουμε ότι πρόκειται για Έλληνες σκηνοθέτες που σπούδασαν σε σχολές του εξωτερικού και οι συγκεκριμένες ταινίες τους δεν είναι στην ελληνική γλώσσα) 9 ταινίες διέθεταν κινηματογραφικές αρετές που θα τις ζήλευαν οι ημεδαποί συνάδελφοί τους. Το *Blackberries* του Νίκου Πανουτσόπουλου, γυρισμένο στη μεξικάνικη συνοικία του Λος Άντζελες όσο και το *Φως στη σκιά* με συμμετοχή του Αλέξ. Κωνσταντάρα σε συλλογική σκηνοθεσία, αφηγήθηκαν με ώριμους ρεαλιστικούς τρόπους και πιστότητα ιστορίες μειονοτήτων και μεταναστών που «ζητάνε στον ήλιο μοίρα» δίχως μελοδραματισμούς ή καταγγελτικές κορόνες. Εξίσου εντυπωσιακοί οι σκηνοθετικοί χειρισμοί και στις ταινίες 3 του Δημήτρη Αντζου, *Sara goes to lunch* του Ντην Καψάλη, και *Manhattan* της Λελούδα Πέτρου Βίτσι. Θα λέγαμε, μια σκάλα πιο πάνω ήταν η ταινία *Land of the free* του Παναγιώτη Σιμόπουλου. Αντίθετα, δεν μας κέρδισαν (παρωχημένες) οι ταινίες *Malgaat* του Θόδωρου Παναγίδη και *Άντον Τσέχωφ*, η τελευ-

ταία *αυλαία* του Ορφέα Περετζή.

Το τμήμα των (λεγόμενων) σπουδαστικών περιορίστηκε φέτος σε μόλις 7 ταινίες. Καλύτερη από αυτές έδειξε η σεναριακά έξυπνη κωμωδία του Αλέξη Κομνάκου *Στο Παιδών*. Αξιοπρόσεκτες, για σπουδαστικές ταινίες, ήταν το *Κόκκινο τόπι* της Μαργαρίτας Μηλιώρη και το *Μάτια μου* της Στέλλας Σερέφογλου. Ευδιάκριτα θετικά στοιχεία –με σχετική επιείκεια– αναγνωρίζουμε στο *Γαλάζιο πουκάμισο* του Νίκου Τζεμμαδιανού και στο *Κορόνα ή γράμματα* της Βίκυς Αντωνάρα-Μαύρου. Οι υπόλοιπες δύο δεν προσφέρονται για σχολιασμό. Για δεύτερη χρονιά το British Council κάνει άνοιγμα (πολιτιστικό) στους νέους με την πρόκληση της ψηφιακής επανάστασης με 3λεπτες ταινίες. Οι ευκολίες του μέσου αποτελούν, επί του παρόντος, «παγίδα». Ο κινηματογράφος δεν είναι καλλιγραφία με ηλεκτρονικό (ψηφιακό) «παντογράφο». Αυτές οι «δεξιότητες» που προβλήθηκαν στη Δράμα είναι fake κινηματογράφος, έστω και αν αυτό δεν αποτελεί τελεσιδικία. Την άποψή μας αυτή την επιβεβαίωσε η επιλογή των διεθνών ταινιών. Να το ξαναπούμε: από τις καλύτερες των τελευταίων χρόνων. Είναι πραγματικά κρίμα ότι αυτή η κινηματογραφική ευχάρια αποτελεί προνόμιο όσων παρακολουθούν τις προβολές της Δράμας. Συμβαίνουν απίστευτα πράγματα στον διεθνή χώρο της (καλής) μικρού μήκους ταινίας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Σπουδαία γιορτή του κινηματογράφου

Από το *Δύο κορίτσια* του Κουτλούγ Αταμάν.

Επί 42 χρόνια στην ιστορικά διαχρονική και ιδιαίτερα εντυπωσιακή στη σημερινή κοσμοπολίτικη εικόνα που της έχει προσδώσει η τουριστική της ανάπτυξη Αττάλεια πραγματοποιείται το εθνικό φεστιβάλ του τουρκικού κινηματογράφου (μικρού και μεγάλου μήκους ταινίες μυθοπλασίας καθώς και ντοκιμαντέρ) με την ποιητική ονομασία «Χρυσό πορτοκάλι». Πρόκειται για την αρχαιότερη κινηματογραφική διοργάνωση της γείτονος χώρας. Φυσικό είναι, στην Ελλάδα ίσως κάποιοι να την έχουν ακουστά μόνο. Ο ξένος –και ο ελληνικός– κινηματογράφος είχε, μέχρι σήμερα, αποκλειστικές σχέσεις με το κατά 18 χρόνια νεότερο, από αυτό της Αττάλειας, Διεθνές Φεστιβάλ της Κωνσταντινούπολης, με την έμμεση, βέβαια, εξαίρεση της από χρόνο σε χρόνο αυξανόμενης ελληνικής συμμετοχής στην παραγωγή τουρκικών ταινιών. Από εφέτος, όμως, το μη κυβερνητικό και μη κερδοσκοπικό Ίδρυμα

Κινηματογραφικού και Οπτικοακουστικού Πολιτισμού (TÜRSAK) –διοργανωτής και του φεστιβάλ «Χρυσό πορτοκάλι»– ίδρυσε, παράλληλα, και φεστιβάλ ευρασιατικού αποκλειστικά κινηματογράφου. Αυτός ο θετικός στόχος είναι, εύλογα, πολύ ενδιαφέρων, αφού δεν περιέχει τον (εμπορικά) μονοκράτορα αμερικανικό κινηματογράφο. Ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση η Τουρκία, πολύ σωστά έκανε αυτή την επιλογή· πρώτον γιατί η χειμαζόμενη ευρωπαϊκή κινηματογραφία έχει απόλυτη ανάγκη από τέτοιες υποστηρίξεις και έπειτα γιατί ο κινηματογράφος της ευρύτερης Ασίας προσφέρει σήμερα τα πιο ενδιαφέροντα ίσως δείγματα ανανέωσης της κινηματογραφικής τέχνης. Έχει όλο τον καιρό μπροστά του το «νεογέννητο» φεστιβάλ να επιμένει και να τηρήσει το στόχο του. Εμείς τουλάχιστον, το ευχόμαστε ολόψυχα. Το δείγμα, πάντως, ετούτης της 1ης διοργάνωσης ήταν επιτυχημένο, θα λέγαμε από κάθε άποψη. Μόλις (σωστό αυτό) 11 ταινίες στο διαγωνιστικό τμήμα, από: τη Γαλλία (παρότι ο σκηνοθέτης, Michael Haneke, είναι Αυστριακός), τη Σιγκαπούρη, τη Ρωσία, τη Νότιο Κορέα, την Ουγγαρία, τις Δανία-Σουηδία (συμπαγωγές χώρες του *Manderlay*) την Πολωνία, την Κίνα, τη Γερμανία και μία από την Τουρκία. Ένα δεύτερο, παράλληλο, μη διαγωνιστικό πρόγραμμα με τον τίτλο «Αφρόκρεμα της Ευρώπης», με 14 ταινίες, περιελάμβανε και τη δική μας *Πολίτικη Κουζίνα* του Τάσου Μπουλμέτη, η υποδοχή της οποίας ήταν ενθουσιαστική και στις δύο προβολές που της αφιερώθηκαν. Το ευρωπαϊκό αυτό πρόγραμμα είχε το ισόποσό του ασιατικό με 8 ταινίες και τον τίτλο «Επιλεγμένες ταινίες από την Ασία». Ακόμα όμως πιο ενδιαφέρον ήταν το πρόγραμμα με τον τίτλο «Ταινίες από το Δρόμο του Μεταξιού», με θαυμάσιες δημιουργίες από το Καζακστάν και το Κιργιστάν. Μόνο στο ιδιαίτερα σινεφιλικό πρόγραμμα «Μεταξύ φαντασίας και πραγματικότητας» ανακαλύψαμε μια απροσδόκητη «κερκόπορτα»: μια αμερικανική και μια μεξικανική ταινία. Υπήρξαν κι άλλες μικρές «αυσυνέπειες»: π.χ. στο πρόγραμμα «Ειδικές Προβολές» όπου χάριν της Κιέρα Τσάπλιν,

Από το *Μείνε μαζί μου* του Eric Khoo (Σιγκαπούρη, 2005). Φεστιβάλ Ευρασιατικού Κινηματογράφου.

εγγονής του μεγάλου Τσάρλι Τσάπλιν (γεννημένης στην Ιρλανδία και μεγαλωμένης στην Ελβετία) και του παππού της (προβλήθηκαν 3 ταινίες του), παρεισέφρησαν και 3-4 ακόμα μη ευρασιατικές ταινίες. Οι λεπτομέρειες αυτές αναφέρονται στη συνέχεια. Βέβαια, στις κοντά 80 ταινίες που περιελάμβανε αυτή η πρώτη ευρασιατική διοργάνωση, η παρουσία 5 «ξένων» ταινιών είναι κάτι λιγότερο από αμελητέα. Για τη συνέχεια ανησυχούμε.

Αρκετά χρόνια φιλοξενούμενοι του «αδελφού» φεστιβάλ της Κωνσταντινούπολης έχουμε την ευκαιρία, και την τύχη, να βλέπουμε την επιλογή τουρκικών ταινιών που πραγματοποιεί στο σχετικό τμήμα της διοργάνωσης. Τώρα μπορέσαμε να δούμε, υποθέτουμε, το σύνολο της τρέχουσας τουρκικής παραγωγής. Λόγοι, πιστεύουμε, εύκολα κατανοητοί είναι που συντηρούν το έντονο και αμείωτο ενδιαφέρον μας για τον κινηματογράφο του γείτονα. Είναι από τους πιο άμεσους τρόπους γνωριμίας του σε εκδοχές του ατομικού και του συλλογικού προσώπου του. Η εικόνα, και μάλιστα η κινούμενη, αυτή που μπορεί να υποκαταστήσει «χιλίες λέξεις», μας αποκαλύπτει αισθήματα, ομοιότη-

τες και διαφορές, μας δικαιολογεί, τις κάνει κατανοητές, συγγενικές συμπεριφορές, ριζωμένες και στον κώδικα των δικών μας συναισθημάτων. Ακόμα πιο πέρα, ο τουρκικός κινηματογράφος, ασφαλώς ένας περιφερειακός κινηματογράφος, όπως και ο ελληνικός, με τις σποραδικές –όπως και ο ελληνικός– επιτυχίες έξω από τα σύνορά του, διατηρεί την ίδια γοητεία που, σε όποιο βαθμό, διαθέτει αυτή η χώρα-σταυροδρόμι, κράμα παραδόσεων, ηθών και εθίμων, που διαμόρφωσαν η ισλαμική θρησκεία και η μακραίωνη συμβίωση με άλλους μονοθεϊστικούς λαούς και κυρίως με εμάς τους Έλληνες. Και αποτυπώνεται συχνά αυτή η ιδιαίτερη γοητεία στις τουρκικές ταινίες, θα λέγαμε όχι πάντοτε σαν αξίες καθαυτές κινηματογραφικές αλλά ως αφηγηματικό περιεχόμενο, ως βλέμμα. Παράλληλα, σημαντικό είναι το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι καθαρά αστικές, της ευρωπαϊκής πορείας που πραγματοποιεί η Τουρκία, ταινίες. Εδώ οι κινηματογραφικές αρετές των συγκεκριμένων ταινιών είναι αξιόλογες. Εδώ, ο ηθογραφικός συναισθηματισμός (έντονο χαρακτηριστικό σημαντικού αριθμού ταινιών) υποχωρεί υπέρ του ορθολογικού εργαλείου του κοινωνικού ρε-

Από την Πτώση του αγγέλου του Σεμίχ Καπλάνογλου.

αλισμού, έτσι ώστε να υπηρετηθούν και το «φαίνεσθαι» και το «είναι» μιας με ταχείς ρυθμούς μεταλλασσόμενης τουρκικής πραγματικότητας.

Η Πτώση του αγγέλου (*Meleğin Düştüğü*) ήταν η πιο αξιόλογη ταινία της εφετινής τουρκικής παραγωγής και ορθά εκπροσώπησε τον τουρκικό κινηματογράφο στο «Ευρασιατικό, Διεθνές Φεστιβάλ». Μόλις δεύτερη μεγάλου μήκους ταινία του Semih Karlanoglu, αλλά διαθέτει τις αρετές του κοινωνικού ρεαλισμού, της πυκνής δραματολογίας και της πειθαρχημένης κινηματογράφησης. Πολύ κοντά και τα Δυο κορίτσια (*İki Genç Kız*) του Kutluğ Ataman, σπουδαίου επίσης εικαστικού καλλιτέχνη με διεθνή αναγνώριση. Με πυρετικούς ρυθμούς η ταινία φωτογραφίζει το κόστος του «εκσυγχρονισμού» σε βάρος των ηθικών κωδίκων. Μέσα στο χάος της Κωνσταντινούπολης δυο κορίτσια της μετεφηβικής ηλικίας αναζητούν τις εσωτερικές τους ισορροπίες. Δυο νέες γυναίκες και το απροσδόκητο ερωτικό παιχνίδι που στήνεται ανάμεσά τους είναι το, με φίνους τρόπους, περιεχόμενο της πρώτης μεγάλου μήκους ταινίας του Ulas Inas Παράγωγο (*Türev*). Θα λέγαμε ένας αλά τούρκα Ερίκ Ρομέρ. Έξυπνη πλοκή, γεροδεμένο σενάριο, έξοχες ερμη-

νείες από τους τρεις γυναικείους ρόλους. Αυτά όλα είναι η κωμωδία *Το μπάνιο* (*Banyo*) του Mustafa Altıoklar. Με τις όποιες καλές στιγμές διέθετε η επίσης κωμωδία *Μητέρα ή Λεϊλά* (*Anne ya da Leyla*) του Mesut Uçakan, τελειώνει η επιλογή του σύγχρονου, αστικού κινηματογράφου.

Το άλλο είδος του τουρκικού κινηματογράφου είναι εκείνο που αφορμάται από την παραδοσιακή Τουρκία και σταδιακά αφομοιώνεται στις αλλαγές που επιβάλλει η εκσυγχρονιστική, αναπόδραστη πραγματικότητα. Εκεί, σε ό,τι διασώζεται ακόμα, κρύβεται η καρδιά του τουρκικού κινηματογράφου. Αυτός ο ιδιάζων μελό συναισθηματισμός ο οποίος αποκαλύπτει, ταυτόχρονα, και ένα ήθος που απουσιάζει από τις δυτικές κοινωνίες. Αυτό το είδαμε στο *Δανεική νύφη* (*Eğreti Gelin*) του Atif Yılmaz, το είδαμε στον *Ερωτοχτυπημένο* (*Gönül Yarası*) του Yavuz Turgul, το είδαμε στο *Η ώρα της καρδιάς* (*Kalbin Zamanı*) του Ali Özgentürk, το είδαμε στο *Μητέρα, φοβάμαι* (*Korkuyorum Anne*) του Reha Erdem, το είδαμε στο *Ό,τι θέλεις εσύ* (*Sen ne dilersen*) του Cem Başeskioğlu και, τέλος, στην ταινία *Το σινεμά είναι ένα θαύμα* (*Sinema bir Mucizedir*) του παλαίμαχου Memduh Ün.

Δεν μας έπεισε η προσπάθεια αναπαράστασης βιογραφικών στοιχείων από τη ζωή του «μυθικού» σκηνοθέτη της Τουρκίας Yılmaz Güney με την ταινία *Καθ' οδόν* (*Yolda*) του Erden Kiral.

Αντίθετα, το μικρό αφιέρωμα στον μόλις πριν λίγους μήνες αποδημήσαντα Ömer Kavur ανακάλεσε στη μνήμη μας το σπουδαίο καλλιτεχνικό μέγεθος αυτού του δημιουργού, εξερευνητή σε βάθος των υπαρξιακών αδιεξόδων. Ιδιαίτερα η ταινία του *Ξενοδοχείο η Πατρίδα* (*Anayurt Oteli*) είναι, εκτός αμφιβολίας, ένα από τα ελάχιστα αριστουργήματα του μεταπολεμικού ευρωπαϊκού κινηματογράφου.

* * *

Εκείνο που μένει να επισημάνουμε είναι το εντυπωσιακό οργανωτικό μέγεθος, η αφειδώλετη φιλοξενία, το πάθος των ανθρώπων να κερδίσουν τη μάχη της επέκτασης της πολύχρονης εθνικού κινηματογραφικού χαρακτήρα γιορτής σε διεθνές επίπεδο. Και το πέτυχαν σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό «με όλους τους κανόνες της τέχνης και της επιστήμης». Η πολυσχιδής εμπειρία της TÜRSAK και του δραστήριου προέδρου της Engin Yigitgil γινόταν αισθητή σε κάθε αποτέλεσμα. Ακόμα πιο αισθητή και πιο εντυπωσιακή ήταν η έμπρακτη παρουσία της τοπικής αυτοδιοίκησης. Βέβαια, η σημερινή Αττάλεια δεν είναι Θεσσαλονίκη, ούτε καν Ρόδος. Το τουριστικό μέγεθος είναι τεράστιο, τέτοιο που να επιτρέπει σε Δήμαρχο και Νομάρχη να είναι περισσότερο από γενναιόδωροι.

Έχοντας την μίζερη εικόνα των δικών μας φεστιβαλικών «δρώμενων» ήταν αδύνατον να μην εντυπωσιασθούμε από τον παλαιό χαρακτήρα που είχαν οι τελετές (πιο σωστά, γιορτές) της έναρξης και κυρίως της λήξης, η οποία πραγματοποιήθηκε στο αρχαίο θέατρο της Ασπένδου, κοντά στην Πέργαμο, με την παρουσία κοντά... 10.000(!) θεατών. Γιορτή του κινηματογράφου και φιέστα με αφορμή τον κινηματογράφο. Δίπλα μας λειτουργούν τέτοια θαύματα. Η αλήθεια είναι ότι ο αδιαφιλονίκητος «πρωταγωνιστής» αυτής της γιορτής ήταν ο τουρκικός, ο εθνικός τους κινηματογράφος.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Όλα δείχνουν ότι στη συνέχεια της αδιέξοδης έξαρσης της μετανάστευσης, κυρίως στην Ευρώπη, το επόμενο, συγγενές φαινόμενο θα είναι η ανεργία. Ο καπιταλισμός, δέχεται αγνώστων ακόμα συνεπειών δοκιμασία από τον ίδιο τον εαυτό με το πρόσωπο της Κίνας και της Ινδίας – και όχι μόνο. Αυτές οι μαστίγες θα είναι –στο κοινωνικό επίπεδο– εξίσου οδυνηρές με την απειλούμενη πανδημία της «ασθενείας των πτηνών». Άλλωστε, το απροσδόκητο γράφει την ιστορία.

Όπου το «φτηνό» ψάρι τρώει το «ακριβό»...

Από το Τσεκούρι του Κώστα Γαβρά.

Ο ελληνογάλλος σκηνοθέτης Κώστας Γαβράς ίσως να μην έχει κάνει την πολύ μεγάλη, την κλασική ταινία, αλλά και ποτέ του δεν έκανε την μέτρια. Σε όλες του τις δημιουργίες ακινητοποιεί τον θεατή στο κάθισμά του, κι αυτό γιατί όλες αφορούν όχι την ψυχαγωγική διαφυγή (φενάκη, πιο σωστά) αλλά την κατά κανόνα καθοριστική επίδραση που ασκούν οι κοινωνικές και οι πολιτικές συνθήκες πάνω στον καθημερινό άνθρωπο. Και είναι προς τιμήν του ότι αγγίζει αυτό το πρόβλημα-χιονοστιβάδα της ανεργίας μέσα από ένα συναρπαστικό σενάριο, όπου το θρίλερ, η μαύρη κωμωδία και το τραγικό συναρμολογούνται και συνυφαίνονται εντυπωσιακά.

Στέλεχος μεγάλης γαλλικής επιχείρη-

σης χαρτοποιίας, ο οποίος τον προηγούμενο χρόνο βραβεύεται από την εταιρεία του για τη συμβολή του στην ανάπτυξη των εργασιών της, τον επόμενο απολύεται μαζί με άλλους 600 συναδέλφους του επειδή η επιχείρηση μεταφέρεται στη Ρουμανία με το 1/3 λειτουργικό κόστος. Παντρεμένος, με δυο παιδιά στην εφηβεία. Με αποζημίωση 15 μισθούς, αρχίζει να στέλνει πλήθος βιογραφικά με τη φωτογραφία του. Καμιά απόκριση, παρόλο που το βιογραφικό του είναι άκρως εντυπωσιακό. Ο φόβος και η απελπισία, μαζί και η οργή αρχίζουν να τον κυριεύουν. Πρώτο υποψήφιο θύμα η οικογενειακή του γαλήνη. Χάρη σ' ένα σεναριακό εύρημα θα συγκεντρώσει στοιχεία για τους επίσης άνεργους της ειδικότητάς του οι

οποίοι έχουν ίδια ή και καλύτερα από αυτόν προσόντα, μαζί και για τον κατέχοντα ήδη τη θέση στη μοναδική μεγάλη χαρτοποιία που απομένει σε λειτουργία. Το «σατανικό» του σχέδιο είναι να τους βγάλει από τη μέση ώστε να μείνει αυτός ο μόνος διεκδικητής της θέσης.

Κάποτε σπαραξικάρδια, κάποτε τραγικά, πάντοτε απροσδόκητα και με σοφούς κινηματογραφικούς τρόπους και διαρκές σασπένς, η ταινία διατρέχει το κύριο θέμα, την οικογενειακή του καθημερινότητα, τις εμπλοκές του κύριου θέματος με τις οικογενειακές συνέπειες, και βέβαια τις εγκληματικές ενέργειες του ήρωα. Οι πέντε ισάξιοι ή και καλύτεροί του σε προσόντα και επιπλέον ο διευθυντής της εν ενεργεία εταιρείας μπαίνουν στο στόχαστρο αυτού του μέχρι τώρα ήρεμου, έντιμου, με αυτοπεποίθηση απόμου και καλού οικογενειάρχη. Τα πτώματα αθροίζονται δημιουργώντας απροσδόκητες εξελίξεις, από αυτές που αφορούν περισσότερο το κινηματογραφικό θέμα παρά την ανεργία. Από την εποχή του ιταλικού νεορεαλισμού κύλησε πολύ νερό στ' αυλάκι. Ούτε Κεν Λόουντς είναι ο Γαβράς. Ήταν φανερό ότι δεν τον αφήνουν αδιάφορο οι αμερικάνικοι (κινηματογραφικοί) τρόποι. Αυτοί, δηλαδή, που φέρνουν πιο εύκολα τους θεατές στο ταμείο. Το αποτέλεσμα είναι, συμπερασματικά, θετικό. Στο κάτω κάτω της γραφής δεν είναι ο κινηματογράφος που θα λύσει το πρόβλημα της ανεργίας, αυτό όμως δεν θα πει ότι είναι άχρηστο να ακουμπάει τα αφηγήματά του πάνω στα μεγάλα προβλήματα. Μαύρη, λοιπόν, φαρσοκωμωδία που όλοι μας γνωρίζουμε τι τραγικό αποτέλεσμα περιέχει.

Αναρωτιέμαι πόσο ηθελημένη ή συμπτωματική ήταν η ομοιότητα στα ερμηνευτικά σουσουμια που είχε ο κατά τ' άλλα Χοσέ Γκαρσία, στο ρόλο του serial killer, με τον Τζακ Λέμον. Και μια λεπτομέρεια, που έχει να κάνει με την ατυχέστατη απόδοση του τίτλου. «Τσεκούρι» δεν υπάρχει πουθενά στην ταινία. Καθαρήτρητος... πέλεκυς της δικαιοσύνης υπάρχει. Ο πέλεκυς πέφτει... Το τσεκούρι, αντίθετα, συνειρμό κάνει με το... κούτσουρο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Η αλληλογραφία με την Βόννη¹

Εισαγωγή-μετάφραση: Αναστασία Δασκαρόλη

Ο ήδη καταξιωμένος συγγραφέας (βραβείο Νόμπελ 1929), τη χρονιά που οι εθνικοσοσιαλιστές, έχοντας προ ολίγου κερδίσει τις εκλογές και μετά τον εμπρησμό του Ράιχσταγκ τον Φεβρουάριο του 1933, αρχίζουν να διώκουν αντιπολιτευόμενους διανοούμενους και πολιτικούς, ξεκινά ταξίδια στην Ολλανδία, το Βέλγιο και τη Γαλλία αναζητώντας μόνιμη εγκατάσταση εκτός Γερμανίας, για να καταλήξει τον Σεπτέμβριο του 1933 στην Ελβετία. Το ίδιο έτος το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς διατάζει την κατάσχεση της περιουσίας του. Κατόπιν, στις 2 Δεκεμβρίου 1936, του αφαιρεί την γερμανική υπηκοότητα, με την αιτιολογία ότι η σύζυγός του είναι εβραϊκής καταγωγής και ότι ο ίδιος προβαίνει σε αντικαθεστωτικές δηλώσεις αλληλεγγύης προς τους διωκόμενους διανοούμενους, τόσο σε εφημερίδες όσο και σε διαλέξεις, στο εξωτερικό.² Λίγες ημέρες αργότερα ο εξόριστος συγγραφέας λαμβάνει από το Πανεπιστήμιο της Βόννης την ακόλουθη επιστολή, με την οποία του γνωστοποιείται η απόφαση να του αφαιρεθεί και ο τίτλος του επιτίμου διδάκτορος, που του είχε απονεμηθεί το 1919.³

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Φιλοσοφική Σχολή
Πανεπιστήμιο του Ρήνου-Φρειδερίκου
Γουλιέλμου
Βόννη, 19 Δεκεμβρίου 1936
Κύριον Τόμας Μαν,
συγγραφέα

Κατόπιν συμφώνου γνώμης του κυρίου Πρυτάνεως του Πανεπιστημίου της Βόννης, οφείλω να σας γνωρίσω ότι η Φιλοσοφική Σχολή αισθάνεται αναγκασμένη, μετά την άρση της υπηκοότητός σας, να σας διαγράψει από τον πίνακα των επιτίμων διδασκόντων της. Συμφώνως προς το άρθρο 7 του κανονισμού περί των διδασκόντων της Σχολής μας, το δικαίωμά σας να φέρετε αυτόν τον τίτλο παραιτείται.

(υπογραφή)
Ο Κοσμήτωρ

* * * *

Στο έγγραφο αυτό, ο Τόμας Μαν απήντησε μετά από λίγες ημέρες με το ακόλουθο κείμενο:

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΜΑΣ ΜΑΝ

Κύριον Κοσμήτορα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Βόννης

Αξιότιμε κύριε Κοσμήτωρ,

Έλαβα την θλιβερή γνωστοποίηση, που μου απευθύνετε στις 19 Δεκεμβρίου. Επιτρέψτε μου να σας απαντήσω τα εξής:

Η βαριά, για τη σημερινή δυστυχία, συνενοχή που βαρύνει τα γερμανικά Πανεπιστήμια, τα οποία, παρανοώντας φοβερά την ιστορική συγκυρία, μετετρέπησαν σε πρόσφορο έδαφος για την καλλιέργεια αποτροπιαστικών δυνάμεων, που ερμηνώνουν ηθικά, πολιτιστικά και οικονομικά την Γερμανία, αυτή η βαριά συνενοχή μου είχε προ πολλού αφαιρεθεί τη χαρά για το αξίωμα που μου είχε απονεμηθεί, και με εμπόδιζε να κάνω πλέον οιαδήποτε χρήση του. Τον τίτλο του επιτίμου διδάκτορος της φιλοσοφίας φέρω εξάλλου και σήμερα, εφόσον μου τον απένειμε εκ νέου το

Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, και μάλιστα με μια αιτιολόγηση την οποία δεν θα ήθελα, κύριε κοσμήτωρ, να σας αποκρύψω:

Μεταφράζοντας το έγγραφο από τα λατινικά διαβάζουμε: ο Πρύτανης και η Σύγκλητος, με την έγκριση των αξιοτίμων επιθεωρητών του Πανεπιστημίου, σε πανηγυρική συνεδρίαση, ορίσαμε και αναγορεύσαμε τον διάσημο συγγραφέα Τόμας Μαν, που σε πολλούς συμπολίτες μας προσέφερε ερμηνείες της ζωής, και μαζί με ελαχίστους συγχρόνους του διαφυλάσσει την υψηλή αξιοπρέπεια του γερμανικού πολιτισμού, επίτιμο διδάκτορα και του απονείμαμε όλα τα δικαιώματα και τις τιμές που συνεπάγεται ο τίτλος.

Σε μια τόσο ασυνήθιστη αντίθεση προς την σήμερα κρατούσα αντίληψη στην Γερμανία, καταγράφεται η υπόστασή μου στον νου ελευθέρων και μορφωμένων ανθρώπων επέκεινα του Ατλαντικού και, ως μου επιτραπεί να πω, όχι μόνον εκεί. Ποτέ δεν θα σκεπτόμουν να υπερηφανευθώ γι' αυτό το έγγραφο. Όμως, εδώ και σήμερα, μου επιτρέπεται και οφείλω να επαναλάβω αυτά τα λόγια. Δεν γνωρίζω τις συνήθειές σας, αλλά εάν εσείς, κύριε κοσμήτωρ, έχετε αναρτήσει στον πίνακα ανακοινώσεων του Πανεπιστημίου σας την γνωστοποίηση που μου απευθύνετε, θα πρέπει, αλήθεια, να εκφράσω την επιθυμία, να αποδοθεί αυτή η τιμή και στην παρούσα απάντησή μου. Μπορεί και κάποιος πολίτης του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος, κάποιος φοιτητής ή καθηγητής, να αισθανόταν μια αιφνίδια δυσπιστία, έναν τρόπο, γεμάτο προαισθήματα που γρήγορα θα απωθήσει, εάν, ξεφεύγοντας από την επαχθή καταναγκαστική απομόνωση και άγνοια, ρίχνοντας μια φευγαλέα ματιά, θα διάβαζε κάτι που ατενίζει προς τον ελεύθερο κόσμο του πνεύματος.

Εδώ θα μπορούσα να κλείσω την επιστολή μου. Και όμως, αυτή τη στιγμή θεωρώ μερικές περαιτέρω εξηγήσεις ευκαταίεες και δέουσες. Όταν μου αφήρεσαν την πολιτική υπηκοότητά μου, παρότι δέχθηκα κάποιες ερωτήσεις, εισώπησα. Την άρση της ακαδημαϊκής μου ιδιότητας όμως μπορώ να εκλάβω ως κατάλληλη ευκαιρία για μια σύντομη προσωπική ομολογία. Και εσείς, κύριε κοσμήτωρ, που ούτε το όνομά σας δεν γνωρίζω, μπορείτε να θεωρήσετε τον εαυτό σας τυχαίο παραλήπτη αυτής της δηλώσεως που δεν απευθύνεται ευθέως σε εσάς.

Κατά τη διάρκεια αυτών των τεσσάρων χρόνων εξορίας, που θα ήταν ευφημισμός να την χαρακτηρίσω εκούσια, αφού, εάν παρέμενα ή επέστρεφα στην Γερμανία, πιθανόν να μην ζούσα πλέον, η παράξενη μοίρα στην οποία βρισκόμουν, δεν σταμάτησε να μου γεννά σκέψεις. Ούτε εγώ το ονειρευθήκα ποτέ, ούτε μου το προφήτευσαν στην κούνια μου ότι θα περνούσα τα προχωρημένα χρόνια μου ως μετανάστης, κατατρεγμένος στην χώρα μου και με την περιουσία μου κατασχεμένη, βαθύτατα εξαναγκασμένος να προβαίνω σε πολιτικές διαμαρτυρίες. Από την είσοδο μου στην πνευματική ζωή, διατελώντας σε ευτυχία αρμονία με τις ψυχικές καταβολές του έθνους μου, αισθανόμουν ασφαλής μέσα στις πνευματικές παραδόσεις του. Γεννηθηκα μάλλον για να εκπροσωπώ, παρά για να γίνω μάρτυρας, μάλλον για να προσφέρω στον κόσμο λίγη υψηλού επιπέδου ευφορία, παρά για να καλλιεργήσω την αναμέτρηση και το μίσος. Κάποιο μεγάλο λάθος πρέπει να συνέβη, ώστε η ζωή μου να εξελιχθεί τόσο λανθασμένα και τόσο αφύσικα. Προσπάθησα να σταματήσω αυτό το φοβερό σφάλμα, με τις ασθενείς μου δυνάμεις, και έτσι ακριβώς ετοίμασα τον κλήρο που πρέπει τώρα να μάθω να συμβιβάζω με την ξένη προς αυτόν φύση μου.

Ασφαλώς, την οργή αυτών των εξουσιαστών δεν την προκαλέσα μόλις τα τελευταία τέσσερα χρόνια, μένοντας απ' έξω και με τις εκδηλώσεις της αποστροφής μου, που δεν μπορώ να καταπνίξω. Ήδη προ πολλού το είχα κάνει

Απρίλιος 1937. Στο ταξίδι με το πλοίο για την Αμερική: Κάτια, Έρικα και Τόμας Μαν.

και έπρεπε να το κάνω, επειδή έβλεπα πολύ ενωρίτερα απ' ό,τι οι σήμερα απεγνωσμένοι γερμανοί πολίτες, ποιος και τι επερχόταν. Όταν όντως πλέον η Γερμανία είχε πέσει σε τέτοια χέρια, σκέφθηκα να σιωπήσω. Ενόμιζα ότι με τις θυσίες που είχα κάνει, είχα το δικαίωμα να σιωπήσω, πράγμα που θα μου επέτρεπε κάτι για εμένα βαθύτατα σημαντικό, να διατηρήσω δηλαδή την επαφή με το κοινό, μέσα στην Γερμανία. Έλεγα στον εαυτό μου ότι τα βιβλία μου είναι γραμμένα για Γερμανούς, πρωτίστως για εκείνους. Ο κόσμος στο εξωτερικό και η μέθεξή του στο έργο μου είχε για εμένα πάντοτε απλώς την αξία μιας ευτυχούς συμπτώσεως. Αυτά τα βιβλία είναι το προϊόν ενός αμφίδρομου παιδαγωγικού συνδέσμου μεταξύ εθνους και συγγραφέα, και στηρίζονται στις προϋποθέσεις που εγώ ο ίδιος συνεισέφερα στο να δημιουργηθούν. Οι σχέσεις αυτές είναι ευαίσθητες και χρήζουν προστασίας, και δεν μπορούμε να επιτρέπουμε στην πολιτική να τις διαρρηγνύει αδέξια. Ακόμη και εάν στην πατρίδα μου υπήρχαν κάποιοι ανυπόμονοι φιμωμένοι, που θα ήθελαν να προσάψουν σε εκείνον που ζούσε στην ελευθερία, την σιωπή του, θα μπορούσα να ελπίζω ότι η μεγάλη

πλειοψηφία θα κατανοούσε την αυτοσυγκράτησή μου και θα με ευγνωμονούσε γι' αυτήν.

Αυτές ήταν οι προθέσεις μου. Ήταν όμως ανεφάρμοστες. Δεν θα μπορούσα να ζω, να εργάζομαι, και θα αισθανόμουν πνιγμένος, χωρίς πού και πού να καθαρίζω την καρδιά μου, όπως λένε οι παλαιοί λαοί, χωρίς από καιρού εις καιρόν να εκδηλώνω απερίφραστα την βαθύτατη αποστροφή μου για όσα, με άθλια λόγια και ακόμη αθλιότερες πράξεις, συντελούνταν στην πατρίδα μου. Είτε το άξιζα είτε όχι, το όνομά μου είχε συνδεθεί για τον κόσμο με την έννοια μιας Γερμανίας που αγαπά και τιμά τον κόσμο. Το γεγονός ότι ακριβώς εγώ ήμουν αντίθετος στην ολέθρια παραχάραξη που υφίστατο τώρα αυτή η Γερμανία, ήταν μια ανησυχητική απαίτηση που ηχούσε σε όλους τους ελεύθερους χώρους της τέχνης, στους οποίους πολύ θα ήθελα να επαναπαυθώ. Αυτήν την απαίτηση για ελευθερία δύσκολα θα μπορούσαν να την αρνηθούν σε κάποιον που είχε πάντοτε την δυνατότητα να εκφράζεται, να απελευθερώνεται μέσα στον λόγο, και για τον οποίο πάντοτε το βίωμα ήταν συνδεδεμένο με μια γλώσσα που έχει την ιδιότητα να εξαγνίζει και να διαφυλάσσει.

Ο Τόμας Μαν με τη γυναίκα του μετά τον πόλεμο.

Το μυστήριο της γλώσσας είναι μέγα. Η συναίσθηση της ευθύνης για την γλώσσα και την καθαρότητά της είναι συμβολικού και πνευματικού είδους, και δεν έχει κατ' ουδέναν τρόπο μόνον καλλιτεχνική σημασία, αλλά γενική ηθική σημασία, είναι η ίδια η συναίσθηση ευθύνης, η συναίσθηση ευθύνης του ανθρώπου αυτή καθ' εαυτή, η ευθύνη για τον λαό του, η διατήρηση της καθαρότητάς του εικόνας απέναντι στην ανθρωπότητα. Σε αυτήν την συναίσθηση ευθύνης βιώνεται η ενότητα της ανθρωπότητας υποστάσεως, το σύνολον του προβλήματος του ανθρώπου, το οποίο δεν επιτρέπει σε κανέναν, και σήμερα ακόμη λιγότερο, να διαχωρίζει το πνευματικό και καλλιτεχνικό στοιχείο από το πολιτικό και κοινωνικό και να απομονώνεται μέσα στο αξιοπρεπές πολιτιστικό πεδίο. Η αληθινή ολότητα είναι η ίδια η ανθρωπιά, την οποία θα παρέβαινε εγκληματικά όποιος επιχειρούσε να προσδώσει ολοκληρωτικό χαρακτήρα σε μια επιμέρους περιοχή της ανθρωπότητας υποστάσεως, ως πούμε στην πολιτική ή στο κράτος.

Πώς θα μπορούσε ένας γερμανός συγγραφέας που η μέριμνά του για την γλώσσα τον έχει συνηθίσει σε υπευθυνότητα, ένας Γερμανός του οποίου ο πατριωτισμός, αφελώς ίσως, εκφράζεται στην πίστη του πως όσα συντελούνται στην Γερμανία έχουν μια άνευ

προηγούμενου ηθικής σημασία, πώς θα μπορούσε να σιωπήσει, να σιωπήσει εντελώς σε όλα τα ανεξιλέωτα κακά που διεπράχθησαν και διαπράττονται στην χώρα μου εις βάρος σωμάτων, ψυχών και πνευματικών όντων, εις βάρος του δικαίου και της αληθείας, εις βάρος κάποιων ανθρώπων, εις βάρος του ανθρώπου; Να σιωπήσει μπροστά στον φοβερό κίνδυνο που σημαίνει για την ήπειρο αυτό το εξολοθρευτικό για τον άνθρωπο καθεστώς, ένα καθεστώς που ζει σε ανείπωτη άγνοια για όσα σηματοδοτούν οι καιροί; Δεν ήταν δυνατόν. Και έτσι επακολούθησαν, εκτός προγράμματος, οι δηλώσεις, οι χειρονομίες που εξέφραζαν μια τοποθέτηση και που οδήγησαν στην παράλογη και αξιοθρήνητη πράξη του εθνικού αφορισμού μου.

Η απλή και μόνον σκέψη για το ποιοι είναι οι άνθρωποι στους οποίους δόθηκε η αξιολύπητα επιφανειακή και τυχαία εξουσία προκειμένου να μου αφαιρέσουν τη γερμανική υπηκοότητα, αρκεί για να φανεί όλη η γελοιότητα αυτής της πράξεως. Μου προσάπτουν ότι εξύβρισα το Ράιχ και την Γερμανία, επειδή ομολόγησα την αντίθεσή μου προς αυτούς! Έχουν την αναξιόπιστη τόλμη, αυτοί, να ταυτίζονται με την Γερμανία! Ενώ, ίσως, δεν είναι μακριά η στιγμή που ο γερμανικός λαός το τελευταίο που θα επιθυμεί θα είναι να ταυτίζεται εκείνος με αυτούς.

Πού οδήγησαν την Γερμανία μέσα σε μήτε καν τέσσερα χρόνια; Κατεστραμμένη, ψυχικά και σωματικά καθημαγμένη από έναν πολεμικό εξοπλισμό με τον οποίο απειλεί όλον τον υπόλοιπο κόσμο, τον καθυστερεί και τον εμποδίζει να εκπληρώσει τα πραγματικά του καθήκοντα, την τεράστια και επιτακτική αποστολή του για την ειρήνη. Μια Γερμανία που κανείς δεν αγαπά, που όλοι κοιτάζουν με φόβο και ψυχρή απώθηση, που βρίσκεται στο όριο της οικονομικής καταστροφής, και έντρομοι οι εχθροί της της απλώνουν τα χέρια, για να συγκρατήσουν ένα τόσο σημαντικό μέλος της μελλοντικής κοινωνίας των λαών από το βάραθρο, για να την βοηθήσουν, μήπως τυχόν και θελήσει να επανέλθει στη λογική και να κα-

τανοήσει τις πραγματικές αναγκαιότητες της παγκόσμιας ιστορίας, αντί να φαινακίζεται το όποιο υποκριτικό και θρυλικό πεπρωμένο. Μάλιστα, εν τέλει, οι απειλούμενοι είναι που πρέπει να την βοηθήσουν για να μην συμπαράσχει την ήπειρο και οδηγηθεί σε έναν πόλεμο τον οποίον βλέπει ακόμη ως ultima ratio. Τα ώριμα και μορφωμένα κράτη, και με μόρφωση εννοώ την επίγνωση της βασικής αλήθειας ότι ο πόλεμος δεν είναι πλέον επιτρεπτός, αντιμετωπίζουν αυτή τη μεγάλη, απειλούμενη και συγχρόνως απειλητική χώρα, ή μάλλον τους αδιανόητους ηγέτες στα χέρια των οποίων έχει πέσει, όπως οι γιατροί τον ασθενή: με μεγάλη κατανόηση και προσοχή, με αστήρευτη, αν και όχι τόσο τιμητική γι' αυτόν, υπομονή. Εκείνοι όμως νομίζουν ότι πρέπει να ασκήσουν πολιτική, πολιτική εξουσίας και ηγεμονίας εις βάρος των άλλων κρατών. Πρόκειται για άνισο παιχνίδι. Όταν ο ένας ασκεί πολιτική εκεί όπου οι άλλοι δεν σκέπτονται καν την πολιτική αλλά την ειρήνη, τότε προσωρινά κερδίζει κάποια πλεονεκτήματα. Η αναχρονιστική άγνοια για το ότι ο πόλεμος δεν είναι πλέον το πρότερον, ασφαλώς προσκομίζει προσωρινά επιτυχίες εις βάρος εκείνων που το γνωρίζουν αυτό. Αλλά αλίμονο στον λαό που έχει χάσει την πυξίδα του και στο τέλος αναζητεί διέξοδο στην μισαγία από τον Θεό και τους ανθρώπους φρίκη του πολέμου! Ο λαός αυτός είναι χαμένος. Θα ηττηθεί, χωρίς να μπορέσει ποτέ πλέον να ανορθωθεί.

Σκοπός και στόχος του εθνικοσοσιαλιστικού πολιτειακού συστήματος είναι μονον ένας και δεν μπορεί παρά να είναι αυτός: με άτεγκτο αποκλεισμό, καταπίεση και εξουδετέρωση κάθε ενοχλητικής αντιστάσεως, να διαπλάσει τον γερμανικό λαό για τον επερχόμενο πόλεμο και να τον καταστήσει ένα πολεμικό εργαλείο απεριόριστα υποτακτικό, αδιαπέραστο από οποιαδήποτε κριτική σκέψη, υποταγμένο σε τυφλή και φανατική άγνοια. Αυτό το σύστημα δεν μπορεί να έχει κανένα άλλο νόημα και σκοπό, καμία άλλη δικαιολογία. Όλες οι θυσίες που έχουν γίνει σε βάρος της ελευθερίας, του δικαίου, της

ανθρώπινης ευτυχίας, μαζί με τα αφανή και εμφανή εγκλήματα που έχουν αδιάστακτα διαπραχθεί, δικαιολογούνται απλά και μόνον με την ιδέα της άνευ όρων προετοιμασίας για πόλεμο. Μόλις η σκέψη του πολέμου εξέπιπτε, το σύστημα αυτό ως αυτοσκοπός δεν θα ήταν τίποτε άλλο παρά βασανισμός του ανθρώπου, θα ήταν απολύτως ανόητο και περιττό.

Ας πούμε την αλήθεια: Συντρέχουν και τα δύο, είναι και ανόητο και περιττό. Όχι μόνον επειδή δεν θα του επιτραπεί ο πόλεμος, αλλά επειδή ακόμη και η καθοριστική ιδέα της απόλυτης και ολοκληρωτικής προετοιμασίας για πόλεμο, έχει ως αποτέλεσμα το αντίθετο από εκείνο που επιδιώκει. Κανένας λαός της γης δεν είναι σήμερα τόσο λίγο διατεθειμένος και τόσο ανίκανος να υπομείνει τον πόλεμο, όπως αυτός ο λαός. Το ότι δεν θα έχει κανέναν σύμμαχο, ούτε έναν στον κόσμο, είναι το ένα και το ελάχιστο. Η Γερμανία θα είναι απομονωμένη, και ασφαλώς φοβερή, ακόμη και στην εγκατάλειψή της. Αλλά ακόμη φοβερότερη θα είναι η απομόνωση, όταν θα την έχει εγκαταλείψει ο ίδιος της ο εαυτός. Θα εισέλθει σε αυτόν τον πόλεμο πνευματικά συρρικνωμένη και ταπεινωμένη, ηθικά άδεια, εσωτερικά συντετριμμένη, μέσα σε βαθιά δυσπιστία έναντι των ηγετών της και έναντι όλων όσων διαπράττουνται εις βάρος του λαού τόσα χρόνια, βαθιά απρόβλεπτη για τον ίδιο της τον εαυτό, να τελεί εν αγνοία μεν, αλλά να είναι γεμάτη κακά προαισθήματα. Όχι από τη θέση στην οποία βρισκόταν το 1914, αλλά ήδη στην κλινική κατάσταση του 1917, του 1918. Δεν θα αρκούσε το δέκα τοις εκατό των αμέσως εννοουμένων του συστήματος, που και εκείνοι άλλωστε κατά το ήμισυ έχουν εξοντωθεί,⁴ για να κερδηθεί ένας πόλεμος τον οποίο η πλειοψηφία των υπολοίπων θα έβλεπε μόνον ως ευκαιρία να απαλλαγεί από την επαίσχυντη καταπίεση που υπέμεναν τόσοον καιρό. Ένας πόλεμος, συνεπώς, που με την πρώτη ήττα θα αντιστρεφόταν σε εμφύλιο.

Όχι, αυτός ο πόλεμος είναι αδύνατον να γίνει. Η Γερμανία δεν μπορεί να τον

διεξαγάγει, και εάν στους εξουσιαστές της έχει απομείνει λίγη λογική, οι διαβεβαιώσεις της ειρηνικής τους διάθεσης δεν είναι αυτό που, κλείνοντας το μάτι στους οπαδούς τους, θέλουν να παρουσιάσουν, δηλαδή ότι πρόκειται για ψεύδη τακτικής, αλλά πηγάζουν από την φοβισμένη επίγνωση ότι ο πόλεμος δεν είναι δυνατόν να γίνει. Εάν όμως δεν μπορεί και δεν πρέπει να γίνει πόλεμος, προς τι οι ληστές και οι δολοφόνοι; Προς τι η απομόνωση, η εχθρότητα προς τον κόσμο, η αδικία, η πνευματική κηδεμόνευση, το πολιτιστικό σκότος και κάθε είδους στέρηση; Γιατί να μην δούμε καλύτερα την επιστροφή της Γερμανίας στην Ευρώπη, τη συμφιλίωση μαζί της, την ελεύθερη ένταξή της, που θα χαιρετήσει όλη η γη με πανηγυρισμό και κωδωνοκρουσίες, σε ένα ευρωπαϊκό σύστημα ειρήνης που θα είναι εξοπλισμένο με όλη την εξάρτηση της ελευθερίας, του δικαίου, της ευημερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας;⁵ Γιατί όχι; Μόνον επειδή ένα καθεστώς που αρνείται, λόγω και έργω, το ανθρώπινο δίκαιο και δεν θέλει παρά μόνον να παραμείνει στην εξουσία, θα ηρνεύτο και θα ακύρωνε τον ίδιο του τον εαυτό εάν συνήπτε πράγματι ειρήνη και δεν προχωρούσε σε πόλεμο; Και είναι αυτός ο λόγος;

Ελησμόνησα, αλήθεια, κύριε κοσμήτωρ, ότι εξακολουθώ να απευθύνομαι σε εσάς. Μπορώ ασφαλώς να παρηγορηθώ στη σκέψη ότι θα έχετε προ πολλού σταματήσει να διαβάζετε την απάντησή μου, εξοργισμένος με μια γλώσσα που εδώ και χρόνια έχετε ξεσηκωθεί στην Γερμανία, γεμάτος τρόμο που κάποιος τολμά να εκφέρει τον γερμανικό λόγο ελεύθερα, όπως παλιά. Όχι, δεν ήταν από θρασύα αλαζονεία που μίλησα, αλλά από ανησυχία και βάσανο, από τα οποία οι εξουσιαστές μας δεν μπόρεσαν να με απαλλάξουν, όταν αυτοί διέταξαν να μην είμαι πλέον Γερμανός. Μίλησα από μια ψυχική και διανοητική ανάγκη, από την οποία εδώ και τέσσερα χρόνια δεν ήμουν ούτε στιγμή λυτρωμένος, και στην οποία έπρεπε καθημερινά να επιβάλλω την εργασία μου στην τέχνη. Η οδύνη είναι μεγάλη. Και όπως ένας άνθρωπος, που, από θρη-

σκευτικό δέος, συνήθως με δυσκολία προφέρει το όνομα του Υψίστου, πολλώ δε μάλλον το γράφει, στις στιγμές όμως βαθύριζου συγκλονισμού, σε μια έσχατη εκδήλωση, δεν μπορεί να αποφύγει την επίκλησή του, έτσι επιτρέψτε μου, μιας και δεν μπορούν να ειπωθούν όλα, να κλείσω αυτήν την απάντησή με μια προσευχή:

Ο Θεός ας βοηθήσει την συσκοτισμένη και κακοποιημένη μας χώρα και ας την διδάξει να συνάπτει ειρήνη με τον κόσμο και με τον εαυτό της!

Κίοναχτ, στη λίμνη της Ζυρίχης,
Πρωτοχρονιά 1937

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Μεταφράζουμε τα κείμενα της αλληλογραφίας από την έκδοση: Thomas Mann, *Gesammelte Werke in Einzelbänden*. Frankfurter Ausgabe, επιμ. Peter de Mendelssohn, τόμος *An die gesittete Welt*, Φρανκφούρτη 1986, σελ. 160-167. Συμφώνως με το σχόλιο του επιμελητού, σελ. 913, το κείμενο εξεδόθη για πρώτη φορά αυτοτελώς το 1937 στη Ζυρίχη, από τον εκδοτικό οίκο Oprecht.
2. Η επίσημη αιτιολόγηση δημοσιεύεται στην βιογραφία των Inge und Walter Jens, *Frau Thomas Mann. Das Leben der Katharina Pringsheim*, Αμβούργο 2003, σελ. 194.
3. Βλ. Klaus Schröter, *Thomas Mann, Neue Deutsche Biographie*, επιμ. Historische Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, τόμος 16, Βερολίνο 1990, σελ. 43-50, εδώ σελ. 45.
4. Προφανώς αναφέρεται στην εκτέλεση των αξιωματικών της SA και του επικεφαλής τους Ernst Röhm, τον Ιούνιο του 1934, από τους Göring και Himmler.
5. Αποδίδουμε εδώ ως *εξάρτηση* τον προσφιλή στο ζεύγος Μαν γερμανικό όρο *Zubehör*, που απαντάται και σε άλλα κείμενα του ζεύγους και στον οποίο οι Jens αφιερώνουν ειδική επεξήγηση ερμηνεύοντας τον ως μέσον για την ανάπτυξη υφιστάμενων δυνατοτήτων, ό.π., σελ. 192.

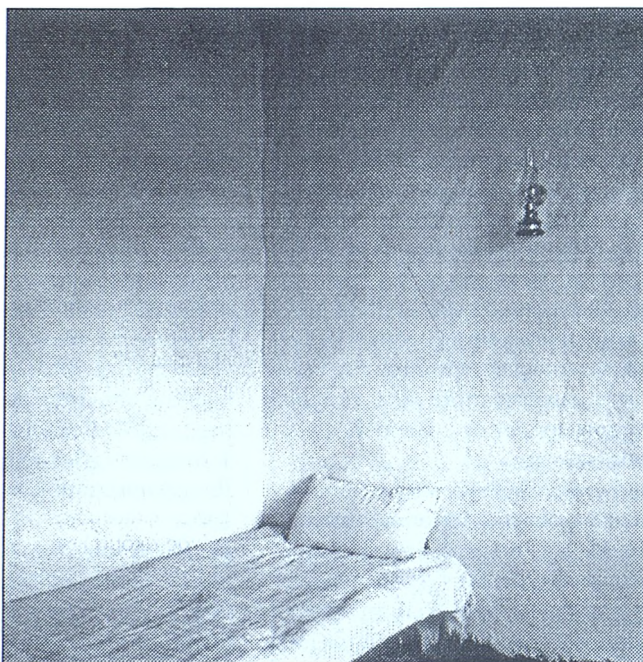
Με τον γενικό τίτλο «Ποιητική Οδοιπορία στο Φως και τη Σκιά της Ελλάδος», οι όντως ποιητικές φωτογραφικές δημιουργίες του Δημήτρη Λέτσιοι άψογα παρουσιασμένες στο Μουσείο Μπενάκη (στο κτήριο της οδού Πειραιώς 118), από τον Ηρακλή Παπαϊωάννου που είχε την επιμέλεια της έκδοσης, αποκαλύπτουν σε όλο του το εύρος το όντως μεγάλο και ουσιαστικό ταλέντο του δημιουργού τους.

Αφιέρωμα στον Δημήτρη Λέτσιο

Χαρισματικός καλλιτέχνης-φωτογράφος, αγωνιστής στον Εμφύλιο στην περιοχή που γεννήθηκε, στον Βόλο (1910) και στο προσκείμενο Πήλιο, ο Λέτσιοι θέσπισε ένα έργο ζωής με τις 40.000 φωτογραφίες που έχει στο αρχείο του. Αρχείο που χρονολογείται από το 1934 όταν άρχισε να φωτογραφίζει.

Το μεγαλύτερο μέρος των φωτογραφιών του έχει γίνει με τετράγωνα

ασπρόμαυρα αρνητικά 6x6 εκ. Αλλά εργάστηκε και με φιλμ 6x4,5 εκ. και 35 χιλ. Δούλεψε πάντοτε με το φυσικό φως, με όσα αυτό συνεπάγεται σε δυσκολίες και κόπωση. Η δουλειά του άρχισε να αναγνωρίζεται μεταπολιτευτικά, συγχρόνως με εκείνη του Μπαλάφα, του Τλούπα και του Μελετζή, με τις οποίες διαθέτει κοινά κοινωνικά και κοινωνιολογικά στοιχεία: επικέντρωση στον λαϊκό, δημόδη πολιτισμό της υπαίθρου, στο ελληνικό τοπίο κ.ά.

Κατά τον Μουγογιάννη, το έργο του που έχει μέχρι τώρα παρουσιαστεί σε ενότητες όπως «Η ελληνίδα αγρότισ-

σα», «Το παιδί», «Οι άνθρωποι στον δρόμο», «Η Κάρλα», «Οι γυναίκες της γης», «Στοιχεία της λαϊκής αρχιτεκτονικής» κ.ά, χαρακτηρίζεται από τρεις άτυπες φάσεις: Το τοπίο, ο άνθρωπος, το χρώμα. Η καθεμιά από τις φάσεις αυτές που προστίθεται στις προηγούμενες δίδως να τις αναιρεί, διευρύνει το φάσμα.

Ειδικότερα η επίμονη προσέγγιση από μέρους του στη γυναίκα της γης, στην ιστορία της Κάρλας, στο λιγότερο γνωστό τοπίο της Ελλάδας και τους ανθρώπους της, προικίζει με ιδιαίτερα μνημειακές διαστάσεις το έργο του.

Τοπία-ψυχογραφημάτα, πρόσωπα

που προβάλλουν «τοπία ψυχής», εσωτερικά λαϊκών σπιτιών, η ζωή και το καθημερινό μεροκάματο στους αγρούς, στο βουνό, στη θάλασσα, χαρακτηριστικές, σημαδιακές λεπτομέρειες, όπως π.χ. η κανάτα μπροστά σ' ένα μισάνοιχτο παράθυρο, λουσμένη σ' ένα μεταφυσικό φως, το καθάρισμα και η οπτική γωνία με την οποία ο Λέτσιοι δεν βλέπει απλά αλλά βιώνει με όλες του τις αισθήσεις τη σκηνή και την εικόνα, η ουσιαστική έννοια της πλαστικότητας που διαθέτει και που ταυτίζεται με το DNA του, ενορχηστρώνονται σε ένα καλλιτεχνικό φωτογραφικό έπος της ανθρώπινης μοίρας με διαχρονική εμβέλεια. Και αυτό, γιατί το έργο αυτού δεν είναι ούτε επιτηδευμένο ούτε σκηνοθετημένο. Είναι πλασμένο για την Αλήθεια, μεσ' από την Αλήθεια. Γνώρισμα που το εγκαθιστά όχι μοναχά στην οπτική αλλά και στην ψυχική μας μνήμη. Όντως και ουσιαστικά ο Δ. Λέτσιοι, σαν αυθεντικός καλλιτέχνης που είναι, μας κάνει να βλέπουμε με τον πιο άμεσο, λιτό και συνάμα υποβλητικό τρόπο όσα δεν θα μπορούσαμε να αντιληφθούμε, ούτε, βέβαια, και να εκτιμήσουμε, όχι μόνο σε μία αλλά σε πολλές ζωές.

Έξοχος είναι και ο κατάλογος-ντοκουμέντο που συνοδεύει την έκθεση και που αποτελεί έκδοση του Μουσείου Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης, με κείμενο και επιμέλεια του Ηρακλή Παπαϊωάννου.

ΝΤΟΡΑ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΡΟΓΚΑΝ

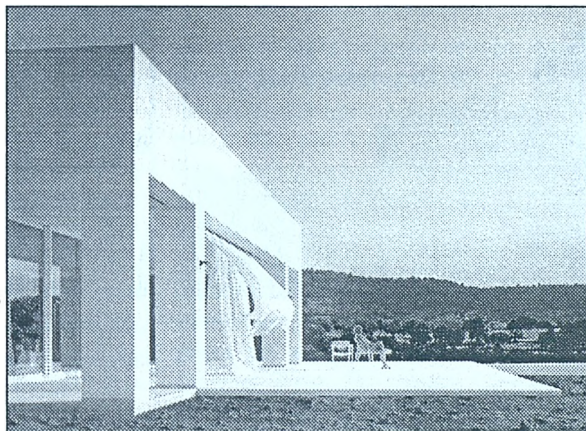
Κατά σύμπτωση, το τόσο συγκινητικό φιλμ για τον Louis Kahn, γυρισμένο από το γιο του Nathaniel, που είδαμε στο καινούργιο σινεμά Micropolis της Συγγρού ήταν ακόμα νωπό στο μυαλό μου όταν λίγες μέρες κατόπιν βρέθηκα στο Μέγαρο, ανάμεσα στο πυκνό ακροατήριο που άκουγε τον Νίκο Βαλσαμάκη να παρουσιάζει το έργο του, από τα πρώτα του έργα του '50 ως σήμερα. Το τόσο θερμό χειροκρότημα στην αρχή και στο τέλος της ομιλίας μιλούσε από μόνο του για την υποδοχή του κοινού: ο αειδαλής αυτός πρωτοπόρος της ελληνικής αρχιτεκτονικής έχει προ πολλού κερδίσει το σεβασμό και την αναγνώριση όλων. Η ομιλία απλά θα επισφράγιζε το γεγονός. Αλλά ίσως εκεί υπήρχε κάτι άλλο...

Ο αρχιτέκτονάς μου

Είχαν όλοι φύγει με μια απροσδιόριστη αίσθηση αισιοδοξίας από την αίθουσα. Οι τυπικές αναφορές στην ομιλία στις εφημερίδες λίγο πριν και κατόπιν δεν μαρτυρούσαν τίποτα ξεχωριστό. Ο Βαλσαμάκης είχε «παρελάσει» από τη σκηνή όπου προηγούμενα είχαν εμφανιστεί κάποια ιερά τέρατα της διεθνούς αρχιτεκτονικής σκηνής (και θα ακολουθούσαν άλλα τόσα). Ένας Έλληνας σε φοβερή αναμέτρηση με τα παράγωγα μιας παγκοσμιοποιημένης προβολής της αρχιτεκτονικής-κράχτη. Δεν ήταν λίγο. Αλλά και πάλι, κάτι περίσσειε...

Πίσω λοιπόν στον Kahn, τον «άσχημο, σημαδεμένο, με την κακή φωνή», τον Εβραίο που όλοι ήθελαν να παραμερίσουν, που έφτασε στα πενήντα του για να δει κάτι δικό του να χτίζεται. Τον Kahn με την «κρυφή ζωή», με τις τρεις χωριστές οικογένειες, που κοιμόταν μέσα στο γραφείο του και πέθανε σαν το σκυλί σ' ένα σταθμό σιδηροδρόμου, επιστρέφοντας από ταξίδι στην Ινδία, καταχρεωμένος αλλά ένδοξος. Και ανάμεσα σε όλο αυτό το αντιφατικό υλικό, ο γιος του να αγωνίζεται να καταλάβει ποιος ήταν αυτός ο άγνωστος – ο πατέρας του. Το ντοκιμαντέρ πλημμυρισμένο με αυτή την αγωνία αναγνώρισης, όπου τα μικρά εκείνα κομμάτια του μωσαϊκού όλο πήγαιναν να κάνουν ένα σχήμα και πάλι το διέλυαν. Και ίσως εκεί θα μπορούσε να «δέσει» ο Βαλσαμάκης, με τον τρόπο του πάντα.

Η παρουσίαση του έργου του ήταν στην πραγματικότητα η παρουσίαση της ζωής

του. Πενήντα συμπαγή χρόνια δουλειάς σκυλίσιας, σε ένα επάγγελμα που συνεχίζει να αγνοείται από την «κοινωνία», όπως ο ίδιος θύμιζε ξεκινώντας, κρύβοντας την πικρία με ένα χαμόγελο. Μα ναι, είδαμε τα (διάσημα πια) έργα του, από τις πρώτες βίλες και πολυκατοικίες του 1950-60 ως τα εντελώς τελευταία του έργα, που χτίζονται τώρα – που για να φανούν αξιοπρεπή στην οθόνη τους πρόσθεσαν πράσινο στο photoshop! Αλλά δεν ήταν αυτά, ή μόνον αυτά. Έπρεπε κανείς να προσέξει τι ακριβώς επέλεγε να δείξει ο Βαλσαμάκης από το τεράστιο αρχείο που έχει συγκεντρώσει στην πορεία του. Μερικές εικόνες ήταν αναπόφευκτα γνωστές, «κλασικές», από τις αναρίθμητες ως τώρα δημοσιεύσεις τους: από τα παλιά, η πολυκατοικία Λούρου λοξά από το δρόμο, ο σκελετός της βίλας στην Ανάβυσσο με τις λεπτές μεταλλικές κολόνες ή του σπιτιού του στη Φιλοθέη από ψηλά, το κτήριο γραφείων στην Καπνικαρέα μετωπικά με την άκρη του ναού αριστερά, και από τα νεότερα, τα εξωτερικά του «Αμαλίας» Ναυπλίου, η μακρινή όψη στο Κολέγιο Αθηνών στην Κάντζα, το

κτήριο μηχανογράφησης της Εθνικής στη Μεσογείων, η Τράπεζα Πίστωσης στη Σταδίου, το σπίτι στη Βουλιαγμένη και τόσα άλλα. Φυσικά, ήταν εκεί. Θα ήταν αδύνατο σε μια τέτοια παρουσίαση να παραλείψει κανείς τις υποδειγματικές φωτογραφίες του Δημήτρη Καλαποδά, για τις οποίες θα άξιζε κάποτε να γραφτούν πολλά. Αλλά εδώ συνέβαινε κάτι άλλο.

Εκεί, ανάμεσα στις «κλασικές» εκείνες φωτογραφίες, μιας επίσημης προβολής της αρχιτεκτονικής με όλους τους αυστηρούς κανόνες της σύνθεσης του κάδρου, τα κοψίματα, τον έλεγχο του φωτισμού, τη σχολαστική προετοιμασία της παραμικρής λεπτομέρειας, παρεμβάλλονταν, εγώ ισχυρίζομαι επίτηδες, μια άλλη παράλληλη «ιστορία». Η ζωή του, μέσα από σύντομες, κρυπτογραφικές ματιές. Ο ίδιος παρέα με δύο «μηχανικούς» (ο ένας ήταν ο Ίωνας Παράσχης της Αναβύσσου και ξανά, της Κολιάδας) το '60, η σύντροφός του Μαρία πριν πολλά χρόνια με ένα γλυκό κοριτσιίστικο χαμόγελο, ο περίφημος σχεδιαστής του Στέφανος Αντικριστά του στο σχεδιαστήριο. Ύστερα, εκείνη του κήπου του στη Φιλοθέη, με τα χιόνια. Και τέλος, η πιο αποκαλυπτική, εκείνη που τον δείχνει από το πλάι καθισμένο πάνω στην ανοιχτή θέα του σπιτιού στην Κολιάδα. Αυτές θυμάμαι πρόχειρα, μπορεί να ήταν κι άλλες. Σφίγνες ζωής.

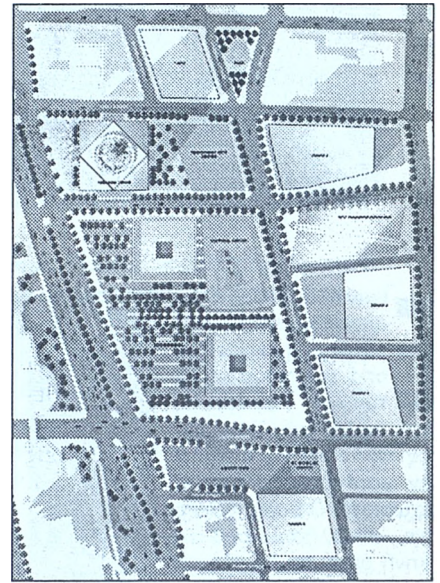
Ο Kahn, όπως συμφώνησαν όλοι στο ντοκιμαντέρ, ήταν ένας περιπλανώμενος, που δεν ανήκε πουθενά. Σπίτι του ήταν η δουλειά του, κι η ζωή του ελισσόταν μυστικά, πεισματικά κρυφή, γύρω από τις αρχιτεκτονικές φαντασιώσεις που στοιχειωναν το μυαλό του. Ο ερημίτης Βαλσαμάκης, που δουλεύει ασταμάτητα πρωί-βράδυ, ακόμα και όταν φαινομενικά ξεκουράζεται, κυνηγημένος ακόμα και τη νύχτα από σκέψεις για το πώς θα γίνει τούτο ή εκείνο, δεν απέχει πολύ από αυτή την εικόνα. Οι ανέμελες στιγμές του, που εκπροσωπήθηκαν στην παρουσίαση, αναμφίβολα υπήρξαν – ήταν κι αυτός κάποτε νέος, γεμάτος ενθουσιασμό για τη ζωή, και ήξερε πώς να την χαρεί. Αυτά όλα όμως υπαινικτικά, καλά προστατευμένα πίσω από μια σκόπιμη σιωπή. Ο Kahn δεν μιλούσε ποτέ για τη ζωή του, ούτε στους πιο στενούς του συνεργάτες και φίλους. Τους άφηνε να μαντεύουν. Το ίδιο κι ο Βαλσαμάκης, ακόμα και σήμερα, καταξιωμένος, φτασμένος στην κορυφή, δεν ανοίγει το στόμα του. Κι οι δυο μάς λένε πως υπάρχει μια ευκρινής γραμμή που ξεχωρίζει το «έργο» από τη «ζωή», κι ακόμα περισσότερο στο σκοτάδι, το πώς το ένα τροφοδοτεί το άλλο. Πόση αντίθεση αλήθεια, σε σύγκριση με τους λογής-λογής «αστέρες» που ευχαρίστως ξεγυμνώνονται μπροστά στο πανελλήνιο από τη μικρή οθόνη!

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Όταν η μετριότητα και ο φόβος γεννούν την ασημαντότητα

Η κατάσταση πριν: δύο πύργοι άσχετοι με το αστικό περιβάλλον τους.

Το σχέδιο γενικής διάταξης όπως έχει καταλήξει σήμερα.

Πριν από τρία χρόνια είχα σχολιάσει από αυτές τις σελίδες την καταστροφή των διδύμων πύργων της Νέας Υόρκης σαν μία ευκαιρία να δημιουργηθεί κάτι καλό και όμορφο, σε αντίθεση με την απίστευτη γραφειοκρατική μετριότητα που συνόδευε το κτίσιμο και τη σύντομη ζωή αυτών των κτηρίων. Δύο μεγάθηρια που είχαν εμφυτευτεί σε έναν ζωντανό αστικό ιστό, απρόσωπα, άκομψα και αναίσθητα (στον παλμό της πόλης) σαν τον δημόσιο οργανισμό που ήταν ιδιοκτήτης τους.

Η καταστροφή τους, μέσα στην όλη δυστυχία, σήμαινε τουλάχιστον την ανάγκη να χτιστεί στη θέση τους κάτι γενναίο, φιλικό προς την πόλη, με έμφαση στον δημόσιο χώρο, και όχι υποχείριο της ιδιωτικής παμφαγίας. Το ίδιο, φαίνεται, είχαν πιστέψει και οι Αμερικανοί, οι οποίοι ευαγγελίστηκαν, μέσω προεδρικών, κυβερνητικών, δη-

μαρχιακών και λοιπών χειλέων, την νέα ανάπτυξη στην περιοχή, που θα έδειχνε σε όλο τον «ελεύθερο» κόσμο ότι η τρομοκρατία δεν θα περάσει.

Διοργάνωσαν μάλιστα και διεθνείς αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς, όπου προκρίθηκαν λύσεις έως πρόσφατα θεωρούμενες τολμηρές ακόμη και για φοιτητικές διπλωματικές εργασίες. Τι ουρανοξύστες με τρύπες, τι στριφογυριστά ριγκατόνι ύψους μισού χιλιομέτρου, τι διαφανή πρίσματα, τι «διαδραστικά» πάγκα μνήμης! Και πάλι καλά. Προκρίθηκε η λύση του πολύ ακουγόμενου διεθνώς αρχιτέκτονα Daniel Libeskind. Μία λύση που, άσχετα με τις αρχιτεκτονικές αρετές της ή την απουσία τους, είχε τουλάχιστον τόλμη, όραμα και άποψη για μία ενότητα χτισμένου - ιδιωτικού και ανοικτού - δημόσιου χώρου.

Αλλά, φευ, οι μήνες πέρασαν, τα πράγματα σοβαρέψανε, η αρχιτεκτονική το 'βαλε στα πόδια. Τα κτήρια του

Libeskind «κόπηκαν», το γενναίο σχέδιο γενικής διάταξης ευνουχίστηκε. Καμία κουβέντα δεν γίνεται πλέον για δημόσιο χώρο, για επούλωση της πληγής του αστικού ιστού, για εμπλουτισμό με χρήσεις, για προσέλκυση κατοικιών σε μία νεκρή -εκτός ωρών λειτουργίας γραφείων- περιοχή του Μανχάτταν. Αντίθετα απέμεινε ένας ουρανοξύστης να προχωράει για υλοποίηση. Με χιλιάδες τετραγωνικά γραφειακού χώρου που για να γεμίσουν, σε μία αναιμική ελεύθερη αγορά, χρειάστηκε πάλι να προσκληθεί ο λευκός ελέφαντας της δημόσιας εταιρείας λιμανιών της Νέας Υόρκης.

Και τι αρχιτεκτονική! Ο ουρανοξύστης, δημιούργημα του γραφείου SOM, της επιτομής της αμερικανικής εταιρικής συντηρητικής αρχιτεκτονικής, δεν είναι παρά ένα όρθιο κουτί με έντονα φαρλασοκομμένες ακμές, που αντικαθιστά τα δύο προηγούμενα όρθια κουτιά

Η κατάσταση μετά: ένας πύργος άσχετος με το αστικό περιβάλλον του.

με ανεπαίσθητα φαλτσοκομμένες ακμές. Ναι, αλλά, διάολε, έχουν περάσει σαράντα χρόνια από τότε, και υποτίθεται πως μάθαμε από τα λάθη του παρελθόντος, μάθαμε τι σημαίνει να κτίζεις στα «ιστορικά» κέντρα των πόλεων, μάθαμε τι σημαίνει ομαλή συνέχεια και εξέλιξη του αστικού ιστού, μάθαμε πόσο κακά για το περιβάλλον, την υγεία και τη διάθεσή μας είναι τα χοντρά τετράγωνα κτήρια.

Επιπλέον, ακόμη κι αν υπήρχαν κάποιες δημιουργικές σπίθες σ' αυτό το δημιούργημα, σβηστήκανε με την παρέμβαση των ειδικών ασφαλείας. Το κτήριο απομακρύνθηκε από τον δρόμο, ώστε να μην έχει σχέση με τη ζωή του, και τα πρώτα εξήντα μέτρα του ύψους του έγιναν μία σχεδόν κλειστή τσιμεντένια βάση, σαν μπουνκερ, μην τυχόν και εισχωρήσει κανείς τρομοκράτης. Φτάσαμε λοιπόν, μετά από δεκαετίες φωτισμένων θεωριών αστικού σχεδιασμού, να θεωρείται πρώτιστο μέλημα σχετικά με το πιο σημαντικό κτήριο σε έναν από τους ομορφότερους και σπουδαιότερους πολεοδομικούς σχηματισμούς του κόσμου η θωράκισή του από κάποιο παγιδευμένο φορτηγό στο δρόμο. Παρόλο που το κτήριο θα ξεμυτίζει πάλι αλαζονικά πάνω από την πόλη, σαν τους προκατόχους του, αποτελώντας πάντα έναν προφανή στόχο. Όπως λένε και οι Νεοϋρκέζοι, στην πινακίδα της οικοδομής θα πρέπει να

αναγράφεται ως αρχιτέκτονας η Αστυνομική Διεύθυνση της πόλης.

Παρόμοια τύχη μοιάζει να περιμένει και τα δύο από τα άλλα έργα που τείνουν προς υλοποίηση. Ο σταθμός του μετρό, έργο του «δικού μας» Santiago Calatrava, ξεκίνησε σαν μία διάφανη κατασκευή με λεπτά κτένια από σκυρόδεμα να το καλύπτουν αφήνοντας το φυσικό φως να περνά, και τον δημόσιο χώρο να εισχωρεί στα έγκατα του Ground Zero. Οι ειδικοί ασφαλείας επέβαλαν την αύξηση των διατομών ώστε να μην περνάει κανείς ανάμεσα, μειώνοντας δραματικά το φως αλλά και την ποιότητα του έργου. Το ανάλαφρο ψαροκόκκαλο κατέληξε να γίνει χοντρά παϊδάκια αγγελάδας του Τέξας.

Και το Κέντρο Σχεδίασης, έργο των Snoehetta, δεν είχε καλύτερη τύχη. Κατόπιν πιέσεων από τον «Σύλλογο συγγενών των θυμάτων της 11ης Σεπτεμβρίου» (sic), η Πολιτεία διεμήνυσε στο Κέντρο ότι δεν θα πάρει οικοδομική άδεια αν δεν δεσμευτεί ότι δεν θα εκθέτει τέχνη «μη πατριωτικού» περιεχομένου.

Το αποκορύφωμα σε όλα αυτά είναι οι ονομασίες που δόθηκαν στα έργα: «Freedom Tower» και «Freedom Design Center». Κάπως έτσι φαντάζονται οι περί τον πρόεδρο Μπους την Ελευθερία: έναν περιχαρακωμένο χώρο για όσους διαθέτουν το κατάλληλο πάσο εισόδου. Έναν χώρο λογοκρι-

σίας. Και κάπως έτσι στέλνουν το μήνυμα ότι δεν τους ποεί η τρομοκρατία: *χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ, μεγάλα κ' υψηλά τριγύρω τους κτίζοντας τείχη.*

ΝΙΚΟΣ ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ,
Αρχιτέκτονας

Το αρχικό χωροτακτικό σχέδιο του Libeskind.

Ψάχνοντας βρίσκεις ακόμη και λέξεις ενδιαφέρουσες, όπως λ.χ. «αλεξικάκος», αυτός δηλαδή που απομακρύνει το κακό.

Στην προκειμένη περίπτωση αναφέρομαι στο μυθιστόρημα του **Κώστα Μαύρου**, *Ηώς, η αλεξικάκος γυναίκα* (εκδ. Ίκαρος, 2005), ένα κατεξοχήν ερωτικό μυθιστόρημα, που αφορμάται από την ιστορία της Ηούς και του Γλαύκου για να αναδείξει ζητήματα όπως το καλό και το κακό, ο έρωτας και ο θάνατος, η ένωση του Ουρανού και της Γαίας.

Ωραία πρωτοβουλία να κυκλοφορήσει ένα ειδικό τεύχος, που είναι κατ' ουσίαν ένας συλλογικός τόμος, από το φεμινιστικό περιοδικό *Δίνη*. Με την επιστημονική επιμέλεια των **Μάρθας Μιχαηλίδου** και **Αλεξάνδρας Χαλκιά** η έκδοση που τιτλοφορείται *Η παραγωγή του κοινωνικού σώματος* (εκδ. Κατάρτι & Δίνη, 2005) περιλαμβάνει έντεκα ενδιαφέρουσες συμβολές, συνεισφέροντας τόσο στη βιβλιογραφία των κοινωνικών σπουδών όσο και στη φεμινιστική θεωρία.

Από την Ακαδημία Αθηνών εκδόθηκε η *Επετηρίς του Κέντρου Ερεύνες της Ελληνικής Λαογραφίας* (επιμέλεια: **Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη**, 2004). Ένας τόμος με δεκαπέντε άρθρα που καλύπτουν θεματικά και μεθοδολογικά ένα μεγάλο άνοιγμα

Β ΚΡΙΤΙΚΗ ιβλίου

Διδακτική της ιστορίας

Γεώργιος Λεοντοίνης,
Θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα διδακτικής της ιστορίας και του περιβάλλοντος,
εκδ. Καρδαμίτσα, Αθήνα 2004, σελ. 344.

Η ιστορία είναι κυρίως η διδακτική της, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο αποκτούμε συνείδηση του ιστορικού χρόνου. Και δεν είναι τόσο η καθαρή γνώση, αλλά είναι περισσότερο μια ζώσα εκπαίδευση, μια βίωση του παρελθόντος, μία στάση παρά μία κατανόηση.

Αναφέρω αυτά τα αξιώματα –που ασφαλώς δεν τα επινόησα, αλλά άλλοι τα 'χουν πει καλύτερα από μένα– ώστε να προσπαθούμε να αποφύγουμε την εργαλειώδη αντίληψη για την ιστορία και την διδακτική της. Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί κάπως ο κλάδος της διδακτικής της ιστορίας, όχι πάντα με την ίδια επιτυχία, αλλά ωστόσο έχει ανοίξει μια συζήτηση για τα σχολεία και τα πανεπιστήμια. Ο καθηγητής Γιώργος Λεοντοίνης είναι γνωστός στο χώρο της κοινωνικής ιστορίας και της διδακτικής της ιστορίας και έχει επίσης και μια αρκετά σαφή εικόνα του τι συμβαίνει σήμερα στον εκπαιδευτικό χώρο στον τομέα της ιστορίας.

Το ζήτημα είναι εξαιρετικά σοβαρό, διότι οι εξελίξεις οδηγούν σε μια εντελώς κατατμημένη, χρήσιμη δήθεν γνώση, η οποία υποτάσσει την έρευνα στον τομέα των ανθρωπιστικών λεγόμενων επιστημών στις στοχεύσεις της αγοράς. Και οι στοχεύσεις αυτές δεν είναι μόνον οικονομικές αλλά και πολιτικές και ιδεολογικές. Επομένως ο τρόπος με τον οποίο βλέπει κανείς την διδασκαλία της ιστορίας, μπορεί να είναι αποκλειστικός για τον τρόπο με τον οποίο βλέπει το πρόβλημα των σπουδών γενικά.

Ο Λεοντοίνης ξεκινάει το βιβλίο του με μια αναφορά στην τοπική ιστορία. Είναι χαρακτηριστικό πως οι σπουδές τοπικής ιστορίας έχουν προσφάτως ζωηρέψει και αυτό δεν πρέπει να είναι άσχετο με την αποδυνάμωση

του εθνικού ιστορικού πλαισίου, καθώς η επίθεση που δέχεται πανταχόθεν το εθνικό κράτος, δεν μπορεί παρά να αναπληρωθεί με την τόνωση των σπουδών τοπικής ιστορίας. Ο Λεοντοίνης, που μας έχει δώσει μια σειρά καλών εργασιών τοπικής κοινωνικής ιστορίας –με πιο ενδιαφέρουσα απ' όλες τη μελέτη του για τους φεουδαρχικούς θεσμούς στην Ενετοκρατία, η οποία εκφεύγει βέβαια από τα όρια της τοπικής ιστορίας καθώς δίνει ένα συνολικό τύπο– γνωρίζει καλά το ζήτημα και μιλάει από τη σκοπιά της αξίας της τοπικής κλίμακας: η γνώση μας εδώ είναι ένα σκαλί για την εθνική αυτοσυνειδησία.

Η ταυτότητα, εθνική ή θρησκευτική, αποκτά σημαίνοντα ρόλο στην διαδικασία κοινωνικής αναπαραγωγής. Επομένως η γνώση της, μέσα από ένα πρόγραμμα σπουδών κατάλληλο, θα δώσει μια μεγαλύτερη δυνατότητα κατανόησης του παρόντος, θα οδηγήσει, όπως λέει ο ίδιος, σε μια «*παροντική διάσταση της ιστορίας... σε μία λογική βίωσης και ουσιαστικότερης γνώσης και κατανόησης του παρόντος*».

Βέβαια ο κίνδυνος να λειτουργήσει η τοπική ιστορία ως άλλοθι για την πλήρη από-εθνικοποίηση των ιστορικών σπουδών είναι προφανής. Όμως ο Λεοντοίνης φαίνεται να αποφεύγει τον σκόπελο: «*Η διδασκαλία της ιστορίας καθώς και η περιβαλλοντική εκπαίδευση συμβάλλουν αποφασιστικά στο να διαμορφώνεται η αντίληψη που έχει ο άνθρωπος για τον ίδιο του τον εαυτό ως άτομο, αλλά και ως μέρος του κοινωνικού συνόλου... Σε αυτήν την λογική της μεθοδολογίας και της σχολικής έρευνας της τοπικής ιστορίας εντάσσεται οπωσδήποτε η καλλιέργεια από τους μαθητές δεξιοτήτων αναγνώρισης πτυχών του ιστορικού γίνεσθαι, ώστε να προσδιορίζουν γενικά το περιεχόμενο και της ιδιότητας μιας ταυτότητας*».

Ποιας ταυτότητας; Προφανώς της εθνικής ή της θρησκευτικής ή και άλλης. Κοιμήθ' εδώ: μέσα από τις προσεκτικές αυτές φράσεις, ο συγγραφέας αναγνωρίζει το πρόβλημα και δίνει μια μέθοδο υπερνίκησης των εμποδίων

και διασκέδασης του φόβου: ο τρόπος διδασκαλίας της τοπικής ιστορίας να γίνει στάδιο για την ιστορική συνείδηση γενικά και όχι εμπόδιο που οδηγεί σε μια πλήρη κατάτμηση του ιστορικού χώρου και χρόνου.

Το βιβλίο αναφέρεται διεξοδικά σε όλα σχεδόν τα ζητήματα που σχετίζονται σήμερα με τον κρίσιμο αυτό τομέα της διδακτικής. Στο ζήτημα των ταυτοτήτων, στις πρακτικές διδασκαλίας, στη σχέση τοπικής ιστορίας και διεθνούς περιβάλλοντος, στον τρόπο ιστορικής προσέγγισης της λογοτεχνικής παραγωγής και τέλος στην πανεπιστημιακή διδασκαλία, η οποία προφανώς πάσχει σοβαρότατα και στο χώρο της ιστορίας. Διότι, όπως συνή-

θως γίνεται στην Ελλάδα, μόδες και σχολές που στην Ευρώπη και την Αμερική έχουν οπωσδήποτε καλύτερα σχεδιαστεί, εδώ σε μας έρχονται ως Φώτα. Ως γνώση-φασόν, στην οποία θα πρέπει αμέσως να προστρέξουμε, ειδικά θα είμαστε ξεπερασμένοι.

Μέσα σ' αυτήν την ευκολία αντιγραφής, μελέτες τέτοιες, που μιλάνε επί του συγκεκριμένου και δεν αερολογούν, νομίζω ότι αποτελούν μια καλή βάση συζήτησης, αλλά και ένα απαραίτητο σχέδιο προσέγγισης του σοβαρού προβλήματος που είναι η διδακτική της ιστορίας. Της ιστορίας μας.

Απόστολος Διαμαντής

Αθησαύριστος Ροΐδης

Εμμανουήλ Ροΐδης,
Αθησαύριστα κείμενα 1882-1885,
Φιλολογική επιμέλεια:
Παναγιώτης Μουλλάς,
εκδ. ΜΙΕΤ, Αθήνα 2005.

Από τα χρόνια της αντιγνωμίας Πέτρου Χάρη (στη *Νέα Εστία*) και Νάσου Δετζώρτζη (στα *Νέα Γράμματα*) για τη σχέση λογοτεχνίας και δημοσιογραφίας, τις αλληλοεπισχωρήσεις και αλληλεπιδράσεις των δυο ειδών του γραπτού λόγου και κυρίως τη συμβολή του Τύπου στη διαμόρφωση και εξέλιξη της πεζογραφικής μας παράδοσης, η συζήτηση παραμένει ανοιχτή σε υποθέσεις εργασίας και συμπεράσματα.

Είναι γνωστό βέβαια ότι, λίγο πολύ, οι περισσότεροι από τους συγγραφείς μας έχουν θητεύσει σε δημοσιογραφικά γραφεία. Ιδιαίτερα για τη λογοτεχνική γενιά του 1880, η δημοσιογραφική δραστηριότητα αποτελεί ουσιώδες γνώρισμα της συγγραφικής παραγωγής των περισσότερων λογοτεχνών. Διαβάζουμε λοιπόν συγγραφείς που εκτόξευσαν τη δημοσιογραφία στη λογοτεχνία, δραπέτευοντας από το πνίγος της φθαρτικής καθημερινότητας προς τα ανοιχτά και ζωοδόχα πεδία των λογοτεχνικών δοκιμών και μεταγγίζοντας ψήγματα ποίησης στην καταγραφή και τον σχολιασμό της αντιποιητικής πολιτικής και κοινωνικής επικαιρότητας. Αλλά και από την άλλη, συγγραφείς που «κατέβασαν» τη λογοτεχνία στη δημοσιογραφία, χωρίς ποτέ να κατορθώσουν να διακαιωθούν αισθητικά διαμορφώνοντας προσωπικό ύφος.

Για τον Εμμανουήλ Ροΐδη, νομίζω, δεν πρέπει να υπάρχουν τέτοιου είδους αμφιβο-

λίες. Ανήκει σαφέστατα στη χορεία των συγγραφέων που οι αλληλεπιδράσεις από την παράλληλη δημιουργική απασχόληση στη λογοτεχνία και τη δημοσιογραφία έδωσαν γόνιμους καρπούς και στα δυο πεδία. Το προσφάτως εκδοθέν βιβλίο με τα Αθησαύριστα του Ροΐδη από τον Ραμππαγά επιβεβαιώνει του λόγου το αληθές.

Με την παρούσα έκδοση συμπληρώνεται η εικόνα μας για έναν από τους σημαντικότερους πεζογράφους του προπερασμένου αιώνα, που έζησε και έγραψε σε μια οριακή περίοδο της ελληνικής ιστορίας, κινούμενος στο μεταίχμιο ριζικών αλλαγών και ανακατατάξεων, και που με τη συνολική του παρουσία στα γράμματα δείχνει να αφουγκράζεται, να αφομοιώνει και κάπου κάπου να υπερβαίνει και την ίδια του την οριακή εποχή. Σουρεαλιστής πριν το σουρεαλισμό, με τα παραδοξολογήματα και την πυροτεχνηματική εκροή λόγου-αντιλόγου, αποτελεί εμβληματική φησιγνωμία του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα. Με το σπινθηροβόλο πνεύμα του καυτηριάζει ανελέητα ήθη και πρόσωπα του καιρού του. Με ιοβόλα σχόλια, ειρωνικούς υπαινιγμούς και ευφυολογήματα προκαλεί την οργή των θυμάτων του και τον γέλωτα των ουδετέρων παρατηρητών. Με τη συνολική του δράση στα ελληνικά γράμματα διαγράφει μιαν απροσάρμοστη, θαρρείς, πορεία που καταλήγει στο στιγματισμό του με τον θρυλικό πια αφορισμό από την επίσημη Εκκλησία.

Αντιγράφω από την εύστοχη και χωρίς περιττολογίες εισαγωγή του φιλολογικού επιμελητή Παναγιώτη Μουλλά. [Ο Ροΐδης] «είναι ο άνθρωπος του αντί και του ανάμεσα. Του αντί επειδή, προκλητικός αμφισβητίας και αντισυμβατικός φορέας ενός λόγου-αντι-

ενδιαφερόντων και προσεγγίσεων. Η έκδοση συμπληρώνεται με τα πεπραγμένα του Κέντρου της περιόδου 1999-2003 και αφιερώνεται στη μνήμη του καθηγητή λαογραφίας Δημητρίου Σ. Λουκάτου.

Βαρύνουσα σημασία για τη σύγχρονη μελέτη των κοινωνιών προσλαμβάνει η επιστήμη της Εθνολογίας. Η *Εθνολογία*, περιοδική έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Εθνολογίας (Ερεσσού 43, 106 81 Αθήνα, τόμος 11, 2004-2005) συγκεντρώνει σημαντικές συμβολές στον τομέα διερεύνησής της και δημιουργεί συγχρόνως έναν πυρήνα ερευνών που συζητούν θέματα πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων, κοινωνικής και οικονομικής διάστασης.

Για τον Εμμανουήλ Κριαρά δεν χρειάζονται συστάσεις. Ταυτισμένος με τους αγώνες για την επιβολή της δημοτικής, ένας χαλκέντερος επιστήμονας και δάσκαλος, έχει προσφέρει τα μέγιστα στην ελληνική παιδεία. Στον τόμο που τιτλοφορείται *Ερευνητικά* (εκδ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 2005) δημοσιεύονται κείμενα με περιεχόμενο γλωσσικό, φιλολογικό, παιδαγωγικό, αλλά και αυτοβιογραφικό, και συνεχίζεται η παράδοση που εγκαινιάστηκε με

τον τόμο *Ανιχνεύσεις* (εκδ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 2004): μια παράδοση που δείχνει μέσα από τη συγκέντρωση των διάσπαρτων κειμένων τον πνευματικό πλούτο που μας δωρίζει η δημιουργική του παρουσία και η πνευματική του εγρήγορση.

Δεν θα μπορούσε να απουσιάζει ο **Εμμανουήλ Κριαράς** από τον τόμο *Ο Ψυχάρης και η εποχή του. Ζητήματα γλώσσας, λογοτεχνίας και πολιτισμού* (επιμέλεια: **Γ. Φαρίνου-Μαλαματάρη**, εκδ. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 2005). Στον τόμο αυτό συγκεντρώνεται το πλούσιο υλικό των σαράντα ανακοινώσεων του ομότιτλου συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε από τον τομέα Μεσαιωνικών και Νεοελληνικών Σπουδών του τμήματος Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τον Οκτώβριο του 2004.

ο χαρτοκόπτης

λόγου, τοποθετείται κατά κανόνα στον αντίποδα, λ.χ. ως συγγραφέας ενός αντι-μυθιστορήματος (Η Πάπισσα Ιωάννα, 1866) και μιας τριανταριάς αντι-διηγημάτων (κυρίως μετά το 1890) που υπονομεύουν τον ρομαντισμό και την ηθογραφία χρησιμοποιώντας τα εμβληματικά λογοτεχνικά είδη δυο εποχών. Του ανάμεσα: γιατί βρίσκεται σ' έναν ενδιάμεσο χώρο, ανάμεσα στη δημοσιογραφία και το ύφος, στην αφήγηση και τον κριτικό στοχασμό, στην πριν και τη μετά το 1880 εποχή, στον εγκυκλοπαιδισμό και την επιστήμη, στη ρήξη και τη συνέχεια, βιώνοντας με τη σειρά του, όπως ο Κάλβος του Mario Vitti, τις αντινομίες του καιρού του».

Στον τόμο περιλαμβάνονται όσα κείμενα του Ροΐδη μπόρεσε να εντοπίσει ο επιμελητής στην εφημερίδα *Ραμπαγάς* κατά το διάστημα 1882-85, που αποτελεί την πιο κρίσιμη και αποφασιστική περίοδο πρωθυπουργίας του Χαρίλαου Τρικούπη. Τα κείμενα του Ροΐδη υπογράφονται με τα ψευδώνυμα Lucifer και Λυγξ. Στο corpus της έκδοσης δεν περιλαμβάνονται δύο μόνον κείμενα της αυτής περιόδου που έχουν ήδη ενσωματωθεί στα *Άπαντα* του συγγραφέα (φιλολογική επιμέλεια Άλκης Αγγέλου, εκδ. Ερμής 1978). Πρόκειται για την κοινωνική μελέτη «Μοιχαλίδες και εταιρείαι» και το άρθρο «Ο χορός των Ανακτόρων».

Στην εισαγωγή του Παναγιώτη Μουλλά διευκρινίζονται ενδιαφέρουσες όψεις της σχέσης του Ροΐδη με τον εκδότη του πολιτικοσατιρικού φύλλου του *Ραμπαγά* Κλεάνθη Τριαντάφυλλο. Όπως όλες οι εισαγωγές των επιμελημένων από τον Μουλλά εκδόσεων, έτσι και τούτη διατηρεί την αυτοτέλειά της, συνιστώντας, χωρίς υπερβολή, μάθημα φιλολογικής δεοντολογίας. Εξιχνιάζει τα αδιευκρίνιστα, σχολιάζει τα δεδομένα και ανοίγει τους ορίζοντες των μελλοντικών προσδοκιών για έρευνα και γνώση. Είναι άλλωστε από τους πανεπιστημιακούς που δεν ξεχνούν από τα συμβατικά τους καθήκοντα την πρωτογενή υπεύθυνη έρευνα. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα πτυχή που επισημαίνεται και που η αξία της υποβαθμίστηκε από τον Παλαμά και τον Ξενοπούλο είναι η πολιτική διάσταση του έργου του Ροΐδη. Προσωπικός φίλος, συνεργάτης και θαυμαστής του Τρικούπη, κάθε άλλο παρά φιλοτρικουπικά αισθήματα φανερώνει την περίοδο της αρθρογραφίας του στον *Ραμπάγα*.

Το βιβλίο χωρίζεται σε δυο μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τη νουβέλα-κοινωνική μελέτη «Ο σύζυγος το μανθάνει τελευταίος». Θέμα της νουβέλας είναι η μοιχεία και γενικότερα η ερωτική συμπεριφορά των Αθηναίων στα τελευταία χρόνια του 19ου

αιώνα. Πρόκειται για μια αναψηλάφηση των ερωτικών ηθών της αθηναϊκής πρωτεύουσας σε μια περίοδο που διαφοροποιείται αισθητά από την πρώτη, μετεπαναστατική, οθωνική, μίξερη κοινωνική πραγματικότητα. Ο τολμηρός ερωτισμός και η επίδειξη παθητικών καταστάσεων δεν φαίνεται πλέον να ξενίζουν παρά μόνο τους συντηρητικούς κύκλους των αθηναϊκών σαλονιών. Όσον αφορά τα «επικαιρογραφήματα», όπως προσφυνώς τα επονομάζει ο Διονύσης Καψάλης, τα οποία αποτελούν το δεύτερο μέρος του τόμου, πρόκειται για 23 άρθρα-ρεπορτάζ του Ροΐδη από την κοσμική και πολιτική ζωή της εποχής. Χάρη και στις πολύτιμες πληροφορίες που δίνει ο Μουλλάς στο κατατοπιστικό επίμετρο, γινόμαστε μάρτυρες της κοσμικής ζωής της εποχής, μέσω της περιγραφής κυρίως χορών και άλλων κοινωνικών εκδηλώσεων στις οποίες ο Ροΐδης αναδεικνύεται σε «κομψό διάβολο των σαλονιών», όπως τον περιγράφει ο Κλεάνθης Τριαντάφυλλος-Ραμπαγάς, που καταγράφει εντυπώσεις και τις διανθίζει με πιπεράτα και γαργαλιστικά σχόλια. Εδώ έχουμε το γνώριμο ύφος του Ροΐδη, με την αστείρευτη σατιρική φλέβα να συνιστά το αισθητικά εναργέστερο λογοτεχνικό του στοιχείο.

Πού έγκειται όμως η σημασία των ευρημάτων; Πέρα από την αυτονόητη φιλολογική τους αξία, με τη δημοσίευση των σελίδων του Ροΐδη από τον *Ραμπάγα*, καταρρίπτεται ο μύθος του ολιγογράφου και δύστοκου συγγραφέα, πορτρέτο που φιλοτέχνησαν για τον Ροΐδη ο Παλαμάς και ο Σουρήης. Αφετέρου δε, αποδεικνύεται πόσο περιορισμένη εποπτεία διαθέτουμε για τους συγγραφείς και τα λογοτεχνικά φαινόμενα του παρελθόντος, αλλά και πόσο δυναμικό μέλλον με νέες ανακαλύψεις, συμπληρώσεις και επανατοποθετήσεις ανδύγεται στους ορίζοντες της φιλολογικής επιστήμης. Ένας παράλληλος προβληματισμός που αναφύεται έχει να κάνει με το κατά πόσον οι χρηστικότητες, αλλά και ενίοτε παραπλανητικές, εκδόσεις των Απάντων των συγγραφέων δικαιώνουν επακριβώς τον ούτως ή άλλως βαρύγδουπο τίτλο τους, με την οιονεί ελλειπτικότητα που τις χαρακτηρίζει.

Εν τέλει, το βιβλίο των εκδόσεων του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης που επιμελήθηκε ο Παναγιώτης Μουλλάς αποτελεί αναντίρρητα την πιο πολύτιμη, καίρια και ουσιαστική συμβολή στον περσινό επετειακό εορτασμό των 100 χρόνων από το θάνατο του συγγραφέα της *Πάπισσας Ιωάννας*.

Κώστας Καραβίδας

ΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΑΡΓΥΡΩ ΚΟΚΟΒΛΗ

ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ
Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

ΣΕΙΡΑ ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ
Εκδόσεις ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Η ιστορία του Νίκου και της Αργυρώς Κοβοκλή όπως την ζωντανεύουν οι ίδιοι. Ξεκινά από την προσφυγιά της Μικράς Ασίας και συνεχίζει στα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης στην Κρήτη. Αρχίζουν οι διώξεις, ο Εμφύλιος, το κυνηγητό των διαλυμένων τμημάτων του Δ.Σ. με την δεκαεξάχρονη παρανομία σε σπηλιές και κρύπτες στα βουνά των Λευκών Όρεων, η δραματική απόδραση στην Ιταλία. Το περιπετειώδες ταξίδι μέσω Ελβετίας, Αυστρίας και Ουγγαρίας μέχρι την ΕΣΣΔ. Η άφιξη στην Τασκένδη. Η αποκάλυψη της σοβιετικής πραγματικότητας. Οι περιορισμοί. Επιστροφή στην πατρίδα ύστερα από 14 χρόνια. Μια απίστευτη σε δραματικά γεγονότα ανθρώπινη ιστορία που πρέπει να την γνωρίσει κάθε πολίτης. Ένα μάθημα εγκάρτερησης και ανθρωπιάς.

Νίκος και Αργυρώ Κοκοβλή:
ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ
Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

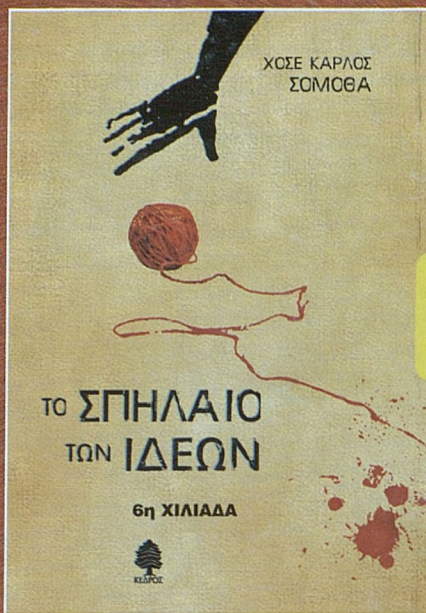
Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21
τηλ: 210-7232819, φαξ: 210-7226107, e-mail: chrapou@otenet.gr

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΧΟΣΕ ΚΑΡΛΟΣ ΣΟΜΟΘΑ ΤΟ ΣΠΗΛΛΑΙΟ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Αθήνα, μετά το τέλος του Πελοποννησιακού Πολέμου. Ο καλύτερος μαθητής της Ακαδημίας του Πλάτωνος βρίσκεται νεκρός. Ο φιλόσοφος Διαγόρας καταφεύγει στον Αποκρυπτογράφο Αινιγμάτων Ηρακλή Πόντορα, ενώ οι άγριοι φόνοι διαδέχονται ο ένας τον άλλον.

Ένα ευρηματικό φιλοσοφικό θρίλερ όπου η αναζήτηση της αλήθειας παρασύρει σε επικίνδυνα μονοπάτια.

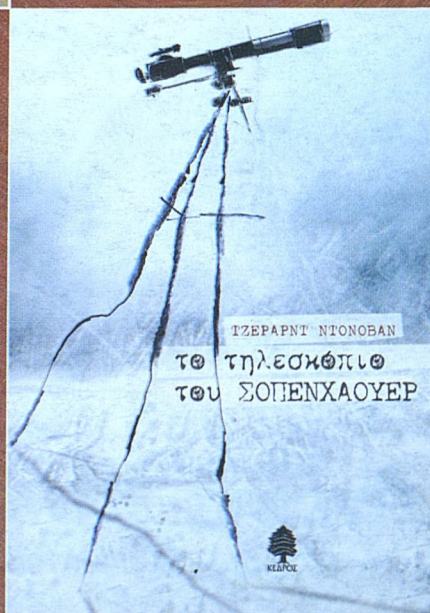
**η παγκόσμια
εκδοτική επιτυχία**

ΤΖΟΝ ΦΕΡΓΚΙΟΥΣΟΝ ΤΟ ΠΕΤΡΑΔΙ ΤΟΥ ΦΑΡΛΕΪ

Λάρι Φάρλεϊ. Ένας σαραντάχρονος εκκεντρικός όσο και χαρισματικός φιλόσοφος και καθηγητής Πανεπιστημίου. Προσπαθεί να εξηγήσει τα μυστήρια της ύπαρξης, ενώ η ίδια του η ύπαρξη αποτελεί το μεγαλύτερο μυστήριο: ποιος είναι ο σκοπός της ζωής του και γιατί έχει αφήσει τόσους ανοιχτούς λογαριασμούς με τους ανθρώπους γύρω του;

Ένα καυστικό μυθιστόρημα για τις αλήθειες της ζωής που δεν καταφέρνουμε να αγγίξουμε.

ΤΖΕΡΑΡΤ ΝΤΟΝΟΒΑΝ ΤΟ ΤΗΛΕΣΚΟΠΙΟ ΤΟΥ ΣΟΠΕΝΧΑΟΥΕΡ

Μια ανώνυμη ευρωπαϊκή πόλη, κατά τη διάρκεια ενός εμφυλίου πολέμου. Δύο άντρες φαντάζονται ότι ατενίζουν το παρελθόν μέσα από το τηλεσκόπιο της Ιστορίας. Προσπαθούν να καταλάβουν γιατί η βία είναι το μόνιμο «αγκάθι» του πολιτισμού.

Ένα φιλοσοφικό μυθιστόρημα για το αίνιγμα του απόλυτου Κακού.

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΕΔΡΟΣ**

Γ. Γενναδίου 3, Αθήνα,
Τηλ. 210-3809712
www.kedros.gr
e-mail: books@kedros.gr